

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА
БІЗНЕС – АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ**

Матеріали
**ХІІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-
КОНФЕРЕНЦІЯ «ФІНАНСИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

**Київ,
17 грудня 2021 р**

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL AVIATION UNIVERSITY
FACULTY OF ECONOMY AND BUSINESS ADMINISTRATION
DEPARTMENT OF FINANCE, ACCOUNTING AND TAXATION**

**COLLECTION OF MATERIALS
INTERNATIONAL SCIENTIFICALLY-PRACTICAL CONFERENCE
«FINANCE: THEORY AND PRACTICE»**

Kyiv
December 17, 2021

УДК 336: 378.091.12:005.745 (100)(082)
F 591

Proceedings of the International Scientific and Practical Conference «Finance: theory and practice». – K. National Aviation University, 2021. – 357 p.

Матеріали науково-практичної конференції містять короткий зміст доповідей науково-дослідних робіт теоретичного, методологічного та прикладного характеру щодо розвитку економічного та бізнесового середовища.

Розраховані на широке коло фахівців, здобувачів вищої освіти, аспірантів та викладачів.

Головний редактор:

Сергій Смерічевський, доктор економічних наук, професор, декан факультету економіки на бізнес - адміністрування;

Заступник головного редактора:

Тетяна Косова, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;

Члени редакційної колегії:

Надія Антипенко, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Національний авіаційний університет;

Інна Афанас'єва кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Національний авіаційний університет;

Ніна Овсюк доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Національний авіаційний університет;

Олена Рибак, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Національний авіаційний університет.

Матеріали публікуються у авторській редакції, мовою оригіналу. Автори несуть відповідальність за зміст і достовірність поданих матеріалів.

© Національний авіаційний університет, 2021

СЕКЦІЯ 1

БІХЕВІОРИЗМ У ФІНАНСАХ, ОБЛІКУ, КОНТРОЛІ, ЕКОНОМІЦІ ТА МАРКЕТИНГУ

- Голова секції** *Тетяна Косова*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;
Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation;
- Заступник голови секції** *Олена Рибак*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;
Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the National Aviation University.

Lyudmyla Alekseyenko

Dr. of Econ., Prof.,

Head of the Department of Management and Administration
Ivano-Frankivsk Research and Development Institute of Management

Oksana Tulai

Dr. of Econ., Prof.,

Head of the Department of International Relations and Diplomacy
West Ukrainian National University

DEVELOPMENT OF FINANCIAL THOUGHT IN THE CONDITIONS OF BIFURCATION OF GLOBALIZATION ECONOMIC PROCESSES

The dominant characteristic of the development of financial thought in conditions of geopolitical simplicity and general postcovid uncertainty is the consideration of declining social standards and social tensions, inequality in labor markets. Fiscal policy should promote good health and demographic stabilization, empowerment and minimize the socio-economic consequences of aging. It will be facilitated by structural reforms aimed at increasing labor productivity and ensuring financial stability in the reproduction of labor resources.

The science of the state was progressing directly with state financial theories. The development of financial relations is directly related to the state and, accordingly, in the process of expanding the functions of the state, the role of finance is growing. Professor of Kyiv Institute of National Economy M. Mitilino for the first time identified in Ukrainian financial thought elements and branches of financial science: the history of financial economy; theory of public or financial economy; financial statistics; financial law and financial policy [1]. Modern scholars-financiers in financial science have formed such areas as: public finance, financial market, international finance, financial management, insurance [2, pp. 3–11; 3, pp. 12–16; 4, pp. 3-10; 5, pp. 21-24; 6, pp. 271–277].

We believe that modern financial thought should take into account the peculiarities of bifurcation in the study of globalization of financial processes. The

bifurcation approach determines the transition of the system from a given state to a specific state, which is clearly impossible to predict, as there may be several new states. In economics and mathematics, universal bifurcation and the theory of dynamic chaos are studied. Analysis of globalization processes and practice indicate the basic principles that must be taken into account in economic realities. First, government intervention in a market economy does not diminish the role of the market as a powerful stimulator of economic growth and efficiency of economic entities. Secondly, the satisfaction of human needs for its diverse development is the natural ultimate purpose of social production, so the violation of such a process, the subordination of production to other goals is unnatural and means a departure from the general principles of economic development. Third, the beginning of the XXI century was characterized by the emergence of a new economy, which acquires the features of financial digitalization, because the objective category of finance is increasingly dependent on the subjective actions of government agencies. Conceptually, finance is a dynamic factor that reflects the movement of money, the processes of mobilization, allocation and investment of relevant resources.

We consider V. Nebrat's opinion to be correct, given the historical trajectory of the state and financial institutions, the evolution of the domestic model of economic development, the achievements of Ukrainian financial science in conceptualizing the institutional interaction of society, state and economy and taking into account the nature and intensity of economy and its financial system, the need to strengthen the position of the state, strengthen the capacity of public finances and increase the efficiency of state regulatory mechanisms [7, p. 555]. This vector of further development of the public finance system meets the demands of Ukrainian society.

Prospects for the development of financial thought should be associated with the need for urgent concentration of political, economic and social components on the implementation of national ideas. The development of financial thought in the conditions of bifurcation should take into account new risks, in particular, cryptocurrency markets cause a fairly high price volatility [8]. Risks to financial stability are growing, and although the crypto asset ecosystem is not systemic, they need to be monitored in the light of the global monetary implications and underdeveloped jurisdictions, especially in emerging and emerging markets. are developing. To prevent risks, it is advisable to use various forms of insurance: return on capital guarantee (zero income guarantee); fixed income guarantee; inflation-oriented or index-oriented guarantee, which provides profitability at the level of the consumer price index or the selected benchmark; current (annual) nominal guarantee; floating guarantee. Guarantees are paid and are ultimately paid for by system participants (in the form of unearned return on own investments) or taxpayers (in the case of government guarantees). Therefore, the greater the amount covered by the guarantee (contributions, income, income at the benchmark level), the more expensive it is.

Green finance deserves special attention, as countries around the world seek to find ways to accelerate the transition to a low-carbon economy to avoid the negative economic and financial consequences of climate change. Tobias Adrian (2021) acknowledges that although the size of assets under the management of climate

investment funds remains relatively small, the inflow of funds has increased, and there is reason to expect cheaper sources of funding for "green" businesses and support closer attention to climate change funds [8]. The United Nations Climate Change Conference (COP-26) will be a turning point for funding. To achieve this goal, we are systematically working to establish, by the time of COP-26, the foundations of a system in which every financial decision takes into account climate change [9].

The financial markets during the pandemic maintained the conditions necessary to support economic recovery, so the high value of assets remained, which may lead to increased financial vulnerability, in particular in the sector of non-bank financial institutions [10; 11]. It is worth taking action, but these vulnerabilities have not persisted in the long run and have not become structural problems. It is important that the regulatory framework for the development of the financial market and FinTech meet modern international standards and norms [12]. This requires the creation of a Comprehensive Stock Market Information System; this communication will be two-way and the participant will be able to qualitatively and simply use his own office in terms of management and understanding of all processes of its activities. FinTech should provide quality and efficient service, become an important component that facilitates work with customers in the financial market.

Further research should be aimed at studying the financial thought of Ukraine as a holistic system of views of domestic financiers on theoretical, methodological and practical issues of finance in society in the context of deepening globalization economic processes.

REFERENCES:

1. Мітіліно М.І. Елементи фінансової науки. К.: Держвидав України. 1926. 196 с.
2. Андрущенко В. Л. Орієнтири вітчизняної фінансової думки. *Фінанси України*. 2000. № 4. С. 3–11.
3. Безгубенко Л.М. Фінансова наука і практика періоду трансформацій. *Фінанси України*. 2000. № 4. С. 12–16.
4. Василик О.Д. Фінансова наука. *Фінанси України*. 2001. № 1. С. 3–10.
5. Леоненко П.М. Структура фінансової науки у світлі її історії. *Фінанси України*. 2005. № 11. С. 21–24.
6. Бойко С.В. Структурування фінансової науки та визначення місця державних фінансів в українській фінансовій думці. *Історія нар. госп-ва та екон. думки України*. 2008. Вип. 41. С. 271–277.
7. Небрат В. В. Еволюція теорії державних фінансів в Україні. К., 2013.
8. Tobias Adrian. Uncertainty Grips Markets as Optimism Wanes. URL: <https://blogs.imf.org/2021/10/12/uncertainty-grips-markets-as-optimism-wanes/> (access date 02.12.2021).
9. Карни Марк. Чистые и «зеленые» финансы. Новая устойчивая финансовая система может обеспечить миру будущее с чистым нулевым уровнем выборов. *Финансы и развитие*. Сентябрь 2021.

10. Kristalina Georgieva. Joint Action Needed to Secure the Recovery. October 27, 2021. URL: <https://blogs.imf.org/2021/10/27/joint-action-needed-to-secure-the-recovery/> (access date 02.12.2021).

11. Valerie Smith. Investing in a Sustainable Future Private sector financing can play a pivotal role in amplifying the effects of government climate policies. *FINANCE & DEVELOPMENT*. September 2021.

12. Brunnermeier Markus, Darius Palia, Karthik A. Sastry, Christopher A. Sims (2021). Feedbacks: Financial Markets and Economic Activity. *American Economic Review*, 111 (6): 1845-79. DOI: 10.1257 / aer.20180733.

Внукова Наталія Миколаївна,
д.е.н., професор,
професор кафедри банківської справи і фінансових послуг,
Харківський національний економічний університет ім.С.Кузнеця

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АУДИТУ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Анотація. Розглянуто інноваційну послугу аудит фінансового моніторингу відповідно до нового антилегалізаційного законодавства. Експериментально через пошукову систему Google Trends оцінено рівень зацікавленості нею споживачів світу за різні періоди часу.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, аудит, AML audit, Google Trends, пошуковий запит.

Актуальність. Уведення в дію в Україні нового антилегалізаційного Закону [1] вплинуло на зміни у організації фінансового моніторингу всіх суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо можливості здійснення незалежного аудиту фінансового моніторингу, отже, відбулась поява нової аудиторської послуги [2]. За цих перетворень щодо інноваційного розвитку аудиту аналіз статистики пошукових запитів обізнаності стейкхолдерів набуває актуальності для визначення рівня сприйняття змін у антилегалізаційному законодавстві. Google висуває різні інструменти, які використовуються фахівцями у несхожих сферах, наприклад, Google Trends [3], особливо щодо нового виду діяльності.

Мета дослідження – визначення рівня зацікавленості темою аудиту фінансового моніторингу (антилегалізаційного аудиту) серед користувачів Google.

Матеріали та методи. Для визначення інтересу до теми аудиту фінансового моніторингу як одного із інноваційних сучасних інструментів фінансового контролю за процесом запобігання та протидії легалізації одержання доходів злочинним шляхом, фінансуванню тероризму і фінансуванню розповсюдження зброї масового ураження використано пошуковий інструмент Google Trends [4]. Цей пошуковий сервіс дозволяє визначити інтереси цільових груп, наприклад, спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу, а також встановити кількість запитів в Google з різних регіонів світу за певними термінами [3], зокрема, у даному дослідженні – це «антилегалізаційний аудит» англійською мовою AML audit. Визначення рівня пошукових запитів відбувалось у категорії «весь світ» у часовому періоді весь рік на дату запиту (01 грудня 2021 року) та за період 5 років, та з початку формування інформації – 2004 року. Частота запитів оцінювалась відносно загального числа запитів в Google, зокрема, із визначенням країни світу за виділений час.

Результати та обговорення. Встановлено, що цікавість до теми антилегалізаційного аудиту англійською мовою за останній рік має коливання. Найвищий інтерес припав на кінець липня 2021 року. Можливо, це пов'язано із кінцем звітного періоду, коли посилюється загальний інтерес до аудиту. Щодо зацікавленості за останні 5 років, то вона теж мала коливання, і пік приходився на квітень 2017 року. Розгляд тренду, починаючи з 2004 року є цікавим, тому що найбільший інтерес був у травні 2005 року (100 одиниць), але далі різке падіння протягом всього періоду до теперішнього часу до рівня 30 %, за виключенням січня 2009 року з рівнем 67%. Розгляд принципів поведінки різних груп стейкхолдерів через аналіз пошуків за країнами дозволяє підсумувати, що всі користувачі світу мають інтерес до цієї теми, але незмінними з 2004 року є Нова Зеландія (100) і США (у останній рік 9, було 8, інтерес трохи зріс). Щодо розподілу зацікавленості у самих США по регіонах, то виділення не відбулося. Щодо України англійською мовою цей термін є незначимим.

Висновки. Виконане вимірювання свідчить про те, що тема аудиту фінансового моніторингу є актуальною, але рівень обізнаності щодо неї є поки що недостатнім. Все це свідчить про необхідність підвищення поінформованості суб'єктів системи фінансового моніторингу про сучасні інструменти фінансового контролю і проведення певної інформаційної політики щодо актуалізації положень нового антилегалізаційного законодавства, зокрема, в частині дій з незалежного аудиту.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 25, ст.171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
2. Пукала Р., Внукова Н. Спеціально визначений фінансовий моніторинг аудиторів за міжнародними стандартами // *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції»*. Ужгород, Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. С.183-186.
3. Google Trends – руководство как пользоваться. URL: <https://www.unisender.com/ru/blog/sovety/google-trends/>
4. Kliuiev O., Vnukova N., Hlibko S., N. Brynza, Davydenko D. Estimation of the Level of Interest and Modeling of the Topic of Innovation Through Search in Google In: *Proceedings of the 4th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems*, 23-24 April, COLINS 2020. Pp. 523-535. URL: [http:// repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23306/1/O.%20Kliuiev2c%20N.%20Vnukova%2c%20S.%20N](http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23306/1/O.%20Kliuiev2c%20N.%20Vnukova%2c%20S.%20N)

Yuliia Vladyka

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Finance,
Accounting and Taxation,

Ivan Horbachov

National Aviation University, Kyiv.

COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STATUS OF AVIATION ENTERPRISES: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

Abstract. The focus is on conducting a comprehensive assessment of the financial condition of airlines. The advantages and disadvantages of conducting a comprehensive analysis are highlighted. Taking into account the defined preconditions, the sequence of conducting a comprehensive assessment of the financial condition of airlines has been determined.

Key words: complex assessment, airlines, financial indicators, coefficients, financial condition.

An important aspect of the activities of airlines: airlines, airports, aircraft maintenance companies, etc. is the rational and correct, and most importantly the efficient use of financial resources at its disposal. Therefore, taking care of the financial situation is a responsible moment for the end result of the financial activity of any business entity. In a market economy, this issue is of paramount importance. The growing role of finance in the airline is a feature and trend around the world, as many countries are currently in crisis and many airlines are ceasing to operate.

It is extremely important for entrepreneurs around the world to identify in a timely manner the factors that affect the financial condition and, if possible, to eliminate the shortcomings of the financial activities of the airline. The main tool for such an assessment is financial analysis, which can be used to objectively assess the external and internal financial activities of the airline.

If we consider the structure of a comprehensive assessment of financial condition depending on the approaches of foreign authors, D. Stone, K. Hitching identify the following components of the analysis: solvency, structure of assets and liabilities, business activity, turnover, capital efficiency, investment [1].

A comprehensive assessment of the financial condition of the airline, in our opinion, can be carried out according to this sequence. First, the methodological basis of such an analysis should be based on methods that would allow to perform a set of tasks in a short time, as well as unambiguously interpret the results of such research. Express analysis can be used as a partial form, which allows for a period of 1-2 days on the basis of financial statements, as well as decryption of financial statements, other available and available sources of information (data of management accounting, audit report, etc.) should provide, for example, identification of investment attractiveness of the airline, identification and identification of problematic areas of financial and economic activities of the airline, which are already obvious. Second, make a comparative analysis.

Comparative analysis is an in-house analysis of consolidated financial statements for individual activities within the airline, its subsidiaries or inter-firm analysis of the company's performance with relevant indicators of competitors, industry or average. Depending on the task of organizing a comprehensive financial analysis of a particular object, you must first determine the most optimal basis for comparing the values of analytical indicators - the values of financial indicators.

The tools that can be used by a comprehensive valuer to process input financial information are widely presented in the literature on financial analysis by a number of formalized methods, which according to the specifics of their general characteristics, can be grouped into three groups:

- ranking of financial indicators and ratios;
- calculation of the integrated indicator of the financial condition of airlines - the object of study;
- comparison of calculated indicators with reference values.

Third, to conduct such an assessment, it is necessary to ensure the formation of a system of indicators and indicators, which together would meet the requirements of a comprehensive description of the current state of the object of study, formation and maintenance of prospects for further development of the airline. It should be borne in mind that the use of excessive amounts of financial indicators and ratios can lead to unjustified waste of time on mathematical and analytical support for the study of functionally interrelated indicators (eg, fixed asset index and maneuverability ratio).

This, in turn, will significantly reduce the efficiency of complex analysis, which is a basic characteristic of its effectiveness. The fullness of the target set of certain financial indicators will depend on the tasks set before the analysis by its customers in each case. Among such requirements for potential indicators, we can highlight a small set of critical values.

Fourth, the effectiveness of complex analysis and its compliance with the requirements depends on the possibility of unambiguous interpretation of the results of mathematical and analytical processing of a certain group of targets. This will avoid the emergence of ambiguous conclusions, contradictions, etc.

The complex method makes it possible to identify exactly those areas in the activities of airlines in which problems arise, as well as allows you to explore the reasons that caused them. However, it is very difficult to draw sound conclusions about the financial condition of the airline as a whole. A comprehensive method of assessing financial condition is considered quite time consuming.

The disadvantages of this method are the lack of normative values of most of the coefficients used and the fact that changes in the values of the coefficients in the dynamics can not be interpreted properly. Therefore, this method should be used in conjunction with a set of other techniques and additions.

REFERENCES:

1. Poddierohin A. M. *Finansy pidpriemstv : navch. posib.* Kyiv : KNEU. 2012. 406 s.

Дєєва Н.Е.,

д.е.н., професор

Прокопенко М.В.,

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

БІХЕВІОРИСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. Сьогодні ми маємо різні міждисциплінарні підходи до дослідження бухгалтерського обліку, одним з яких є біхевіористичний підхід. В українській літературі біхевіористичний підхід не знайшов необхідного відбитку, що можна пояснити низкою причин. Також ми досліджували вклад всесвітньо відомих зарубіжних дослідників у розвиток та формування біхевіористичного підходу до бухгалтерського обліку, оцінили перспективу розвитку цього напрямку в українському бухгалтерському обліку.

Ключові слова: біхевіоризм, біхевіористичний підхід, бухгалтерський облік, теорія бухгалтерського обліку, податковий облік.

У сучасній системі економічних знань біхевіористичний підхід отримав визнання в багатьох науках, у тому числі і в бухгалтерському обліку. Своїм корінням біхевіористичний підхід йде в один з основоположних напрямів у психології - біхевіоризм. Засновником біхевіоризму прийнято вважати Д. Вотсона, американського психолога початку ХХ ст.

Надалі біхевіоризм трансформувався в необіхевіоризм у роботах Е. Толмена, К. Халла, Б. Скіннера, а згодом вийшов за рамки психології і став застосовуватися в економічних, технічних та ін. науках.

Основні завдання біхевіористичного бухгалтерського обліку полягають у поясненні та передбаченні людської поведінки у всіх можливих службових ситуаціях, вироблення способів на поведінку бухгалтерів, а через них — на всіх осіб, зайнятих у господарській діяльності економічного суб'єкта.

Звідси основна мета біхевіористичного бухгалтерського обліку - визначення впливу інформаційного змісту переданого повідомлення на поведінку бухгалтера. Біхевіористичний підхід надає особливого значення релевантності у рішенні. Інформація може впливати на процес прийняття рішень бухгалтером. Теоретичні основи з цього питання були закладені в роботах Т. Р. Дікмана, М. Гіббінса та Р. Свірінга.

Зазначимо, що біхевіористичні дослідження проводяться як у бухгалтерському фінансовому, так і у бухгалтерському управлінському обліку.

Мета бухгалтерського фінансового обліку, як відомо, - це складання та надання бухгалтерської фінансової звітності. Біхевіористичний підхід допомагає уявити будь-яку інформацію, що формується в обліково-аналітичному процесі, у зручнішому вигляді для різних груп користувачів, але це не єдиний спосіб його застосування.

Біхевіористичний підхід у рамках податкового обліку ґрунтується на дослідженні різних аспектів професійного судження і процесу прийняття рішень. Х. Ейнхорн та Р. Хогарт у роботах 1981-1982 та 1987 рр. запропонували загальний процес прийняття рішень для обробки інформації людиною в декілька етапів: ідентифікація інформації, оцінка, дія, зворотний зв'язок/навчання.

В основі завдань формування податкового ухвалення рішення лежить ряд процесів: визнання податків, внутрішня та зовнішня ідентифікація відповідних податкових законів, проведення детального аналізу авторитетних джерел у контексті формулювання альтернатив для податкової звітності, а також судження або вибір між рекомендаціями та альтернативами.

У розвиток біхевіористичного податкового обліку великий внесок зробили С. Є. Бонер, Б. Спілкер, С. Б. Клойд, К. А. Кадоус, Д. Ханно та Дж. Віолетт. Загалом цей напрямок біхевіористичних досліджень є актуальним та розвивається в даний час.

Відомі німецькі вчені М. Р. Гілленкірч і С. М. Арнольд не лише узагальнюють біхевіористичні дослідження в фінансовому, управлінському та податковому обліку, а також формують рамки біхевіористичних досліджень.

Так як біхевіористичні дослідження у бухгалтерському обліку продовжуються і в даний час, то рамки досліджень розширюються та торкаються нових проблем.

Наприклад, біхевіористичний підхід можна застосовувати у соціальному обліку. Формування та подання звітів про корпоративну соціальну відповідальність є однією з цілей ведення соціального обліку. У даному контексті слід застосовувати біхевіористичний підхід, так як з його допомогою має можливість подати інформацію у більш зручному, доступному та зрозумілому вигляді для широкого кола користувачів.

Проаналізувавши вітчизняну та зарубіжну наукову літературу, можна дати таке визначення біхевіористичного підходу щодо бухгалтерського обліку: біхевіористичний підхід до бухгалтерського обліку – це підхід, заснований на тому, що інформація, формується в обліковому процесі, впливає на судження та прийняття рішень її користувачами та на їх поведінку в цілому, якою можна керувати за допомогою різноманітних інструментів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Birnberg J.G. A proposed framework for behavioral accounting research. Behavioral Research In Accounting. 2011. № 23. P. 1—43.

Житар Максим Олегович,

д.е.н., доцент,
радник першого проректора ПЗВО «Міжнародний європейський
університет»

ГІПОТЕЗИ ТА ПРИПУЩЕННЯ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Представлено сукупність стратегічних завдань врегулювання фінансової архітектури. Розглянуто гіпотези та припущення щодо регулювання розвитку фінансової архітектури національної економіки. Зроблено висновок, що представлені гіпотези визначають взаємоузгоджений комплекс гіпотез для використання концепції регулювання фінансової архітектури національної економіки.

Ключові слова. гіпотези, фінансова архітектура, національна економіка, концепція.

Проведений аналіз інформаційної бази й вітчизняних законодавчих актів, дозволив ідентифікувати сукупність концепцій, які притаманні Україні, що пов'язані із регулюванням складових елементів фінансової архітектури, які певним чином варто поділити на такі дві частини: концепції у напрямку регулювання, нагляду, моніторингу результативності фінансової архітектури й окремих його учасників.

Представлені державні концепції у напрямку регулювання, моніторингу фінансової архітектури національної економіки поділяються на загальні й ті, які насамперед пов'язані із всією системою функціонування фінансової архітектури й специфічні, як орієнтовані на окремі складові сегменти фінансової архітектури.

Основною концепцією розвитку фінансової архітектури національної економіки України в сучасних умовах є Концепція регулювання фінансової архітектури [1-2].

Метою інноваційної концепції регулювання розвитку фінансової архітектури національної економіки є становлення комплексу поглядів на динамічний процес регулювання фінансової архітектури враховуючи плинність явищ й специфічних властивостей щодо розвитку національного фінансового ринку на засадах розробки дієвих механізмів для регулювання з метою отримання позитивних ефектів від розвитку фінансової архітектури й різних складових. Враховуючи вищевикладене варто врегулювати сукупність стратегічних завдань, до яких доцільно віднести:

1) висунути гіпотезу й сформулювати підходи до функціонування, розвитку та ефективного регулювання фінансової архітектури національної економіки;

2) представити комплекс підходів й принципів, які є важливим підґрунтям для розбудови положень концепції регулювання для забезпечення ефективної реалізації поставленої мети такої концепції;

3) сформувати систему дієвих механізмів для регулювання фінансової архітектури та його складових з метою вирішення завдань розвитку фінансової архітектури.

Обґрунтуємо можливі гіпотези та припущення щодо регулювання розвитку фінансової архітектури національної економіки.

Перша гіпотеза передбачає функціонування фінансової архітектури національної економіки в умовах інноваційних зрушень економіки.

До основних припущень такої гіпотези належать:

1) зміна умов щодо забезпечення функціонування фінансової архітектури національної економіки відбувається певним революційним, а не значним еволюційним шляхом (еволюційний напрям розвитку передбачає поетапний розвиток всіх складових елементів фінансової архітектури. Проте враховуючи зміни для становлення економічної парадигми з метою підвищення адаптації фінансової архітектури до міжнародних норм варто використовувати лише революційний підхід).

2) зміна специфічних принципів щодо функціонування й розвитку національної економіки у фінансову архітектури на засадах поступово, у залежності від рівня його відкритості (відкритість фінансової архітектури характеризує рівень й можливість щодо інтегрованості архітектури у міжнародний фінансовий простір. Тобто, чим більш відкритою є фінансова архітектура, тим динамічніше є дифузія специфічних принципів для його регулювання).

Друга гіпотеза передбачає, що фінансова архітектура національної економіки функціонує в умовах динамічного становлення нової фази для розвитку національної економіки.

До основних припущень такої гіпотези належать: глобалізаційні процеси значно впливають на зміну підходів, стратегічних засобів й інструментів щодо регулювання фінансової архітектури. Саме глобалізаційні процеси мають притаманні їй риси, а саме досить вільний рух капіталу. У таких умовах суттєво зростає відкритість фінансової архітектури, що також зумовлює потребу у перегляді методологічних засад й існуючих механізмів для її регулювання.

Третя гіпотеза передбачає, що фінансова архітектура економіки України інтегрується у міжнародний фінансовий простір. До ключових припущень належать: 1) всі складові фінансової архітектури мають різний рівень інтегрованості. Інтеграція складових фінансової архітектури національної економіки може бути представлена з двох таких позицій (інтеграційні процеси включають необхідну взаємодію із національною економікою; пов'язані із динамічним впливом міжнародної фінансової архітектури; враховуючи залежність національного ринку є відкритість, адже можна також розглядати інтеграцію фінансової архітектури у міжнародний фінансовий простір. 2) ділова активність на засадах функціонування міжнародної фінансової архітектури може бути оцінена шляхом використання системи показників безпосередньо для кожної складової фінансової архітектури національної економіки.

Динаміка показників розвитку фінансової архітектури може бути

представлена сукупністю показників, проте існують значні, які є більш загальним світовим індикатором для розвитку вже розвинених складових фінансової архітектури. 3) кожен із складових фінансової архітектури національної економіки взаємодіє лише із відповідними складовими міжнародної фінансової архітектури. Адже певній складові фінансової архітектури національної економіки притаманні специфічні особливості, тобто найбільший його взаємодіючий вплив із міжнародними складовими фінансової архітектури буде суттєво спостерігатися для конкретного сегменту міжнародної фінансової архітектури.

Четверта гіпотеза передбачає, що представлені сегменти фінансової архітектури національної економіки перебувають у постійній взаємодії один із одним. До відповідних припущень належать: 1) всі представлені сегменти фінансової архітектури перебувають у постійній взаємодії. Фіксується комплексна класифікація представлених складових фінансової архітектури, які безпосередньо є відкритими підсистемами, а тому певним чином перебувають у постійній взаємодії із відповідними іншими складовими сегментами. 2) економіка України здійснює вплив на постійну взаємодію між різними складовими фінансової архітектури лише шляхом регулювання рівня обмінного курсу гривні у відповідності до основних міжнародних валют.

П'ята гіпотеза представляє собою ділову активність складових сегментів фінансової архітектури національної економіки, що описується шляхом впровадження системи індикаторів для визначення ділової активності. До припущень гіпотези належать: 1) динамічна система індикаторів щодо ділової активності відповідних складових елементів фінансової архітектури національної економіки можна представити, як сукупність індикаторів. Всі можливі індикатори доцільно згрупувати в чотири базові групи: рейтинги, відповідні індекси ділової активності, показники щодо попиту й пропозиції. Безпосереднє групування сприяє ідентифікації у кожній групі представити найбільш результативні показники для оцінки ділової активності. 2) представлені індикатори можна порівнювати між собою. З метою дослідження тісноти взаємодії складових елементів між собою актуальним є розгляд індикаторів ділової активності як складових елементів однієї комплексної групи індикаторів, що дозволяє порівнювати безпосередньо їх між собою.

Таким чином, представлені гіпотези визначають взаємоузгоджений комплекс гіпотез для використання концепції регулювання фінансової архітектури національної економіки.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Фінансова архітектура економіки України в умовах глобальних трансформацій : монографія / М. О. Житар. – Чернігів : ЧНТУ, 2020. – 352 с.
2. Melnyk Viktor, Zhytar Maksym, Shchur Roman, Kriuchkova Nataliia, Solodzhuk Tetiana. Assessment of the Performance of the Financial Architecture of Ukrainian Economy: Budgetary, Stock and Social Aspects. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, Volume 18, 2021, Art. #39, pp. 386-395.

Kosova Tetiana

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance,
Accounting and Taxation
National Aviation University, Kyiv

Malovycho Andriy

Doctor of Economics, Dean of the Warsaw Department, Mieszko I School of
Education and Administration

THE SOCIAL CAPITAL AS AN OBJECT OF FINANCING, ACCOUNTING, REPORTING, ANALYSIS AND AUDIT

Summary. The principles of social responsibility of business, the main directions of its implementation have been systematized. The essence of social capital, its place in the system of capital of an enterprise was determined.

Keywords: social capital, object. financing, accounting, reporting, analysis and audit

Permanent socio-economic crises, the lengthy unfinished military-political conflict in eastern Ukraine result in the insufficient volume of budget resources intended to finance social expenditures. Under these conditions, there is a need to share the social function between the state and the business. At the present stage of development, the idea of socially responsible business in the context of adherence to the principles of the UN Global Compact is gaining increasing popularity in our country. The main areas of social responsibility include: protection of human rights, unshadowing of labor relations, care for the environment, and fight against corruption.

Social responsibility of business is a concept, according to which companies voluntarily integrate social and environmental aspects into their commercial activities and interaction with stakeholders, as well as report on their contribution to solving the issues of sustainable development of the country through the formation and spread of non-financial statements. We systematized the principles of social responsibility of the business, the most important of which are: accountability, transparency, ethical behavior, interaction with stakeholders, compliance with international and national legal norms, protection of human rights, continuous improvement of the organization's activities to achieve the best indicators in the world.

It was shown that the basis for the formation of sustainable development reporting includes fundamental concepts of capital, business model and value creation, embodied in the following types of capital: financial, industrial, intellectual, human, social and natural. Social capital was defined as the non-economic form of capital of a business entity, a specific category of resources, which

is formed in interpersonal relationships and is based on the potential of mutual trust and mutual assistance.

The main approaches to reporting on sustainable development of the largest mining and metallurgical corporations of Ukraine and the reflection of social capital in it were outlined. *Metinvest* was found to generate reports on sustainable development according to the *GRI* and *SASB* standards, *ArcelorMittal Kryvyi Rih* – according to the *GRI* standard. Within 2007-2011, *Interpipe* prepared an annual report for the UN Global Compact on the results achieved and overall progress. At present, information on social capital financing is disclosed in the Report on the *ESG*.

The indicators of natural accounting of sustainable development of the studied mining and metallurgical corporations in terms of social capital financing are: the number of social partnership projects, the number of purchased vouchers for employees for treatment and rehabilitation, the number of units of purchased medical equipment, a list of measures to counteract the spread of COVID-19, etc. Social audit is the result of the development of other forms of audit, in particular, management and financial audit, by means of expanding efficiency criteria, since it includes mainly social factors. It is a specific form of analysis, revision of the conditions of the social environment of an enterprise in order to identify social risk factors and make proposals for their decreasing.

Калінін Олексій Сергійович

навчально-науковий інститут економіки та бізнесу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м.Старобільськ, Україна
Науковий керівник:

Бурда Наталія Володимирівна

кандидат економічних наук
доцент кафедри економіки, маркетингу та підприємництва
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м.Старобільськ.

ЕКОНОМІКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. В роботі розглянуто основні аспекти та фактори розвитку трудового потенціалу на підприємстві, зазначено матеріальні та моральні фактори, що впливають на ефективність персоналу.

Ключові слова: поведінкова економіка, трудовий потенціал підприємства, аспекти та компоненти.

Поведінкова економіка — це сучасний напрямок економічної теорії, що активно розвивається та займається дослідженням впливу психологічних факторів на рішення людей у різноманітних економічних ситуаціях. [4] Соціалізація економіки та орієнтир на розвиток персоналу — це безперервний процес покращення можливостей використання персоналу підприємства.

Актуальність проблеми обумовлюється принциповою важливістю потреби розвитку трудового потенціалу. Трудовий потенціал підприємства — це найбільш динамічна, а отже і мінлива складова. У зв'язку з цим, виникає потреба у розгляді та систематизації її аспектів та компонентів задля оптимізації та підвищення ефективності.

Метою роботи є розкриття теоретичних аспектів стимулювання розвитку трудового потенціалу підприємства.

Серед наукових напрацювань слід виділити доробок таких вітчизняних вчених, як Бутко М.П., Неживенко А.П., Височан О.С., які зробили найвагоміший внесок у вивчення цього питання.

Сучасний етап інтеграції вітчизняної економіки у світовий простір характеризується екстенсивним способом ведення господарювання. Підприємства керуються прагненням досягти високої ефективності в управлінні трудових та мінімізувати затрати матеріальних ресурсів.

Трудовий потенціал — це складна соціально-економічна категорія, яка розглядається більш широко, ніж категорії «робоча сила» і «трудові ресурси», тому що включає сукупність якостей, які визначають працездатність людей, у тому числі їх фізичний, психологічний і моральний потенціал, обсяг загальних і спеціальних знань і навичок. [2] Це вищий економічний потенціал

суспільства, що в свою чергу, збільшує можливості особистості проявити свої творчі здібності, долучитися до зростання економічної сфери, добробуту суспільства.

На працездатність персоналу впливає сукупність факторів: стан здоров'я, рівня освіти та професійна підготовка, характер, життєві цілі та пріоритети, умови праці та інше.

Класична економічна теорія розрізняє потенційну та фактичну працездатність: перша досягається при залученні всіх резервів організму, а фактична залежить від стану здоров'я, самопочуття працівника та особистих властивостей його нервової системи.

Ключовими компонентами трудового потенціалу є:

— стан здоров'я: поліпшення здоров'я працівників, витрати на харчування, хвороби і травми, страхування здоров'я та життя призводять не тільки до скорочення трудового потенціалу, але і впливають на його якість;

— сім'я: в родині закладаються основи фізичного, духовного та інтелектуального розвитку людини;

— освіта: роль освіти, як інституту розвитку духовного потенціалу особистості, є визначальною. Освіта та підвищення кваліфікації — це визначний чинник, що відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

— характер та духовність: даний аспект розглядається як всебічний розвиток особистості, формування високоморальної, естетично розвиненої особистості, що є одним з чинників свідомості людини.

Згідно закону синергії трудовий потенціал підприємства завжди більший, ніж сума індивідуальних потенціалів окремих працівників. [1]

Психофізіологічний рівень окремого працівника піддається змінам під впливом соціалізації: навчання, підвищення кваліфікації, зміцнення здоров'я, свідоме вдосконалення своїх фізичних та розумових можливостей. Водночас, на працівника впливають умови та організація праці, кваліфікаційна і мотиваційна компоненти, екологічна ситуація, рівень медичного забезпечення та страхування, графік роботи і відпочинку тощо.

Психофізіологічним чинникам впливу на персонал на підприємстві відводиться роль амортизатора, здатного зменшити у разі потреби соціальну напругу, забезпечити цілісність колективу та реалізацію трудового потенціалу. [3]

Сукупність факторів умов праці на підприємстві та рівень їх врахування обумовлюють рівень їх сприятливості, тому на практиці умови праці можна класифікувати за такими ознаками:

1. санітарно-гігієнічні умови, що визначаються стандартами, санітарними нормами та вимогами (мікроклімат, стан повітряного середовища, рівень механічних коливань, біологічний вплив, освітленість тощо);

2. психофізіологічні елементи, що обумовлені змістом трудової діяльності (енерговитрати, робоча поза, напруження зору); естетичні елементи

(вплив, який формує у працівника ставлення до праці з погляду естетичного сприйняття зовнішнього середовища);

3. соціально-психологічні елементи, що характеризують відносини працівників в колективі (психологічний клімат у колективі, рівень конфліктності). [3]

Умови праці безпосередньо впливають на ефективність роботи та розвитку трудового потенціалу працівника. Погіршення професійно-кваліфікаційного рівня працівників заважає проведенню реструктуризації виробництва, впровадженню новітніх технологій та виробництву конкурентоспроможної продукції.

Отже, розвиток трудового потенціалу підприємства — це процес стимулювання впливу менеджменту на персонал з метою підвищення його ефективності. На стан та процес розвитку персоналу впливають матеріальні та моральні фактори.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бурда Н.В. *Формування та використання трудового потенціалу сільських територій Луганської області*. Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: Економічні науки . Вінниця, 2010.

2. Бурда Н.В. *Соціально-економічна сутність трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств*. Збірник наукових праць Луганського НАУ. Серія Економічні науки. Луганськ: „Елтон-2”. - 2011. - №26. – С. 32-37.

3. Бутко М.П., Неживенко А.П., Пепа Т.В. *Економічна психологія*: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 232 с.

4. Поведінкова економіка [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Поведінкова_економіка (дата звернення 03.12.2021р.).

Кулініч Оксана Андріївна,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та бізнесу,
Андросова Тетяна Васиївна,
канд. екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та бізнесу,
Державний біотехнологічний університет. м. Харків.

ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: ВІД СВІТОВОЇ КРИЗИ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Анотація. Обґрунтовано необхідність дослідження поведінкових особливостей економічних суб'єктів в умовах мінливого розвитку. Визначено тенденції розвитку поведінкової економіки на сучасному етапі. Проаналізовано поведінкові аспекти у нестабільному середовищі.

Ключові слова: економічна поведінка, криза, економічний розвиток, заощадження, інвестування.

В сучасних умовах найважливішим чинником економічного розвитку стає потенціал людини з її моделями поведінки. Формування соціально-психологічних якостей людського потенціалу може мати значний соціально-економічний ефект на загальний рівень економічного добробуту. Як доводить світовий досвід, розуміння поведінки людей приводить до розробки та впровадження нових інструментів економічної політики, які можуть виявитися більш ефективними у порівнянні із традиційними. Таким чином, поведінкова економічна теорія виступає інноваційним методом аналізу причин неефективності економічної політики, а розвиток різних сфер життєдіяльності людини на основі її ціннісних орієнтирів сприяє виробленню й обранню раціональних рішень в сферах суспільної діяльності [1].

Принципи поведінкової економічної теорії давно використовують на фондових та фінансових ринках ЄС, застосовують в політиці регіонального та місцевого розвитку в США. В Україні поведінкова економіка наразі перебуває в зародковому стані, чим і обумовлено наше дослідження щодо фінансово-економічної проблематики й адаптації державної політики. До того ж, до загальносвітової кризи в Україні додаються й інші чинники, зокрема, збройний конфлікт на сході країни. Всі ці фактори негативно вплинули на фінансову стабільність, спровокували зміну поведінкової активності, посилили диспропорції, тобто обмежили можливості зростання та розвитку територій нашої держави.

Перші ознаки економічної кризи, що були викликані пандемією, почали проявлятися у всіх сферах економіки вже навесні 2020 року. Виникла необхідність шукати відповіді на питання: «Як інвестиційні, фінансові, управлінські рішення, які приймають на різних щаблях влади, впливають на економіку, добробут громадян? Чи виправдані регуляторні обмеження?».

Сьогодні необхідно довести, що відновлення фінансової стабільності дасть змогу мінімізувати не лише негативні ризики та виклики, а й забезпечити сприйнятливість мінливої економіки до нових можливостей розвитку, повернути ці виклики на нашу користь, тобто дозволить скористатися кризою для відновлення економічного зростання.

Зарубіжні та вітчизняні науковці, дослідивши ключові чинники забезпечення фінансової стабільності, запропонувати сценарії та пропозиції виходу з кризи. Зокрема, проаналізували чинники збереження цінової стабільності, забезпечення стійкості публічних фінансів, залучення інвестицій та покращення бізнес-клімату, зменшення тінізації економіки, бюджетну безпеку тощо.

Особливої уваги набули дослідження різних моделей поведінки домогосподарств таких, як: споживча, інвестиційна, заощаджувальна. Упевнилися, що в умовах невизначеності приватні та зовнішні інвестори зайняли позицію вичікування і втрачають нагоду скористатися новими можливостями.

Серед узагальнення теоретичної бази, тестування гіпотези розвитку подій доцільним є обґрунтування подолання викликів, ризиків кризи та стимулювання економіки, яке з'ясує проблеми, що негативно вплинули на фінансову спроможність у країні, та пропонує шляхи виправлення ситуації.

Так, на основі опитування респондентів та аналізу чому люди мігрують та чим невдоволені, виявилось, що серед причин міграції основною є неможливість задовольнити потреби щодо умов праці та економічної безпеки. За даними ООН у «International Migrant Stock» кількість міжнародних мігрантів українського походження складає 11,5 % всього населення країни. Відповідно звіту Всесвітнього банку у 2020 році пандемія COVID-19 порушила всі форми мобільності людей, включаючи міжнародну міграцію. За прогнозами, до середини 2022 року пандемія, можливо, уповільнить кількість міжнародних мігрантів приблизно на два мільйони.

Крім того, пандемія приведе до зниження потоків грошових переказів в країні з низьким та середнім рівнем доходів на 14 % у порівнянні з рівнями до початку пандемії.

Сьогодні розвиток банківського вітчизняного ринку характеризується глибокою фінансово-економічною кризою, каталізатором якої стали анексія АР Крим та розгортання воєнних дій на сході держави, що спричинило напругу в банківському секторі. Як наслідок, населення відреагувало масовим зняттям своїх коштів з рахунків у банках і за рік банківська система України втратила майже третину депозитних вкладів.

До основних системних ризиків, реалізація яких негативно вплинула на економіку України, можна віднести: погіршення платоспроможності позичальників через зменшення доходів населення та збиткову діяльність багатьох підприємств, звуження ресурсної бази банків через значний вплив депозитів, проблеми з обслуговуванням таких валютних кредитів позичальниками, які не мають власної валютної виручки. Як результат, за

2015–2017 роки, більше ніж 90 банків було оголошено неплатоспроможними, ще 67 було ліквідовано [2].

Є обґрунтоване твердження, що під час кризи люди поведуться інакше, а ніж очікується з точки зору класичної економічної теорії, тобто нерационально і непередбачувано. Для науковців важливо скоригувати вплив психологічних, соціальних, емоційних факторів на економічні рішення.

В підтвердження ефектів поведінкової економіки та нерациональності людини в питаннях максимізації свого прибутку, приведемо ще одну тенденцію. Це постійне збільшення частки депозитів в іноземній валюті порівняно з національною, що ускладнює проблеми девальвації гривні. Замість пошуку нових шляхів інвестування в бізнес, населення схильне до отримання гарантованого «пасивного доходу» від банківських депозитів, навіть зважаючи на факт зменшення відсоткової ставки, яка не покриває й інфляційних збитків.

Таким чином, поведінкова економіка не є окремою сферою економічних досліджень, а є частиною всього наявного інструментарію [3]. На нашу думку, вона не може усунути класичні невдачі ринкової економіки, а є лише доповненням до традиційних інструментів, які на основі поведінкових мотивів більше підходять для усунення внутрішніх збоїв, щодо проблем ринкових невдач, де більш ефективним буде втручання на основі інструментів традиційної економіки, таких як: податки, субсидії тощо. Розуміння психології пояснює, дозволяє передбачити важливі закономірності людської поведінки [4]; може допомогти розробити ефективніші інструменти політики, з кращими результатами та вищою вірогідністю наслідків, що, в результаті, приведуть до економічного зростання.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Андросова Т.В., Кулініч О.А. *Соціологічні й маркетингові дослідження в поведінковій економіці*. Маркетинг XXI століття: виклики змін: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 8–10 жовтня 2020 р. Х.: ХДУХТ, 2020. С. 107-109.

2. Крикун В.А. *Теорія поведінкової економіки в дослідженні банківського ринку за роки незалежності*. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-1-2017/6.pdf> (Дата звернення 8.11.2021р.)

3. Андросова Т., Кулініч О. *Поведінковий інструментарій наглядю в економічній політиці*. Socially competent management of corporations in a behavioral economy: *Collection of scientific papers*. European institute of further education, Podhájaska, 2021. Chapter II. P. 74-76

4. Кулініч О.А. *Варіативність досліджень в поведінковій економіці*. Актуальні проблеми розвитку ресторанного, готельного та туристичного бізнесу в умовах світової інтеграції: досягнення та перспективи: II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 19–20 вересня 2019 р. Харків – Варна: ХДУХТ, 2019. – С. 212-216

Iryna Lysenko

PhD in Economic,

Associate Professor at the Department of
Marketing, PR-technologies and logistics,
Chernihiv Polytechnic National University

CONSUMER BEHAVIOR IN THE CONTEXT OF BEHAVIORISM THEORY

Introduction. The question of what influences a consumer's buying decision is, without exaggeration, one of the key questions in marketing. Building the brand's interaction with the target audience, developing the idea and content of the advertising message, finding effective communication channels and implementing a dozen more urgent tasks depends on the answer to it. Social psychology, back in the last century, offered its own view of the problem, giving the world the theory of behaviorism, a theory based on the study of the dependence of the behavioral reactions of a person on stimuli from the external environment.

Keywords: behaviorism, advertising technologies, consumer behavior, marketing concepts

In our time, behaviorism has found application in marketing as an attempt to gain a deeper understanding of the psychological aspects of consumer behavior. The development of behaviorism as a doctrine of behavior entailed the formation of a whole direction in psychology. It is based on observing the reactions of the personality that arise in response to specific stimuli.

The leading role in this process is assigned to the environment – it is she who is a set of situations of different nature, influencing by human actions.

Leaving almost no attention to motives, emotions and feelings as biased and not measurable quantities, behaviorism focused on understanding the connection between stimulus and response, believing that knowing the mechanism of its occurrence, it is possible to simulate a certain model of behavior [1-3].

The key position of behaviorism, which has been adopted by advertising as well, is to condition the desired behavioral responses through positive (praise, reward, gift, result) or negative (criticism, loss, punishment, failure) reinforcement.

A person in his actions is guided by the experience gained and repeats in practice those actions that contributed to the achievement of the goal.

Behavioral marketing is based on the study of consumer psychology, motivations for consumer behavior, etc. Such marketing is especially important for large, advanced firms that are able to carry out serious in quality and quantity marketing activities in the market in the form of product, pricing, sales and communication policies [2]. However, fighting for the wallets of customers, the company primarily seeks to capture not only their wallets, but also their hearts to achieve benefits for their products and ensure the commitment and loyalty of customers to the brand of the company.

In marketing practice, behaviorism has gained popularity with the development and dissemination of advertising technologies. Actually, it became a response to volatile consumer behavior: how to influence the choice of a product, how to stimulate a purchase? Marketing actively uses the stimulus-response model: buy now and get a discount / bonuses / gift / opportunity to win, etc. Various incentive promotions, for example, Black Friday, are built on the same principle [5].

The consumer finds himself in a situation where he is surrounded by a powerful marketing message: an unprecedented decline in prices for goods and services in a short period of time. Resisting the incentive to save, “buy more for the same money,” is difficult to reap – many consumers postpone a purchase until the date of the promotion, and marketers are empowered to literally control consumer behavior.

American psychologist and writer F.B. Skinner put forward the idea of variability in reinforcement, suggesting the following possible modes:

- mode with a constant ratio (more reactions – more reinforcements, or more purchases – more discounts, more ad views – more video demonstrations, etc.);
- a regime with a constant interval (reinforcement follows at clearly defined intervals of time, which can be manifested in the schedule of activities to promote the product: the frequency of sales promotion campaigns, advertising, etc.);
- mode with a variable ratio (the average number of reactions is taken into account, which is good to use when planning advertising activity);
- mode with a variable interval (reinforcement follows after an indefinite time; in marketing, this option is embodied, including in the accrual of bonuses some time after the purchase) [1-3].

The objectivity of the method used – observing customer behavior and analyzing quantifiable data – speaks in favor of the application of the approach in marketing. Behaviorism also leaves the possibility of modifying the desired responses in buyers.

But one should not lose sight of the «downside» of behaviorism: any reaction, including a negative one, is fixed. If the client contacted the support service and did not receive a result, he will remember the negative experience of interacting with the company. When a consumer has purchased a product of inadequate quality, given the variety of choices, he is unlikely to buy it again.

For all the seemingly win-win behavior, behaviorism can be accused of one-sidedness and a rather narrow interpretation of human behavior, which is considered solely from the point of view of receiving stimuli. He leaves “overboard” both other types of learning (in addition to punishments and rewards) and a whole range of internal mental mechanisms [4, 5].

The practicality of behaviorism does not take into account possible emotional states, while they are associated with situations of reinforcement and can have the most direct impact on the decision to purchase.

However, many provisions of the theory were successfully adopted by marketing in the last century. Practice has shown that the reinforcement that follows a person’s action actually sets the desired behavior for the manufacturer / advertiser and, as a result, strengthens its position in the market.

REFERENCES:

1. Skinner B.F. Science and human behavior. New York, Simon & Schuster, 1965. 480 p.
2. Skinner B.F. About Behaviorism. New York, Random House USA Inc, 1976. 304 p.
3. Skinner B.F. Beyond Freedom and Dignity. Hackett Publishing Co, Inc Cambridge, 2003. 240 p.
4. Behaviorism and Marketing – URL: https://zg-brand.ru/statiy/marketing/bikheviORIZM_i_marketing/ (accessed on 02 December 2021).
5. Mothersbaugh D., Hawkins D. Consumer Behavior: Building Marketing Strategy, McGraw-Hill Education, 2015. 816 p.

Мокринська Зоряна Володимирівна

к.е.н., доцент

Годунова Ганна Олександрівна

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Анотація. У тезі зазначено основні фактори, які визначають розрахунки з постачальниками та підрядниками. Досліджено проблемні питання оцінки кредиторської заборгованості та визначено її вплив на звітність підприємства.

Ключові слова: розрахунки, постачальники, кредиторська заборгованість, зобов'язання.

Облік розрахунків з постачальниками відіграє чималу роль у діяльності підприємств і впливає на показники фінансового стану суб'єкта господарювання. Окрім того взаємовідносинами з контрагентами визначають також і порядок розрахункових операцій між ними. Від рівня кредиторської заборгованості підприємства залежать його фінансова стійкість, автономність та платоспроможність. Тому, одним із ключових елементів діяльності суб'єкта підприємництва є розрахункові операції з постачальниками та підрядниками за придбаними у них матеріальними цінностями, виконаними роботами чи отриманими послугами.

Несприятливі фактори, такі як обмеження пов'язані з пандемією, інфляція, несприятлива економічна ситуація в цілому по країні, призводять до коригування договірних відносин між суб'єктом господарювання та постачальниками. Серед таких змін, вартує зазначити зміни умов оплати коли змінюються зокрема її терміни, затримки строків поставок товарів чи послуг. Окрім того такі розрахунки з постачальниками мають вплив і на визначення підприємством основних податків: податку на прибуток та податку на додану вартість.

Тому особливого значення для підприємства відіграє достовірне відображення інформації щодо розрахунків з постачальниками у бухгалтерському обліку. Особливості оцінки заборгованості за товари та послуги, яка виникає при розрахунках з постачальниками та підрядниками, визначається призначенням, тобто чи буде ця заборгованість вчасно погашена чи планується для продажу (переведення боргу).

У звичайних умовах, підприємством очікується вчасне погашення боргу перед постачальниками та підрядниками, а відповідно до цього, для визначення оцінки такого фінансового зобов'язання застосовуватиметься ПСБО 13 [1] та МСФЗ 9 [2] у випадку застосування підприємством міжнародних стандартів, а для підприємств державного сектору НП(С) БОДС

134 [3]. У згаданих стандартах зазначається, що фінансове зобов'язання оцінюється за справедливою собівартістю.

Суб'єкти господарювання самостійно приймають управлінські рішення необхідні для забезпечення ефективності розрахунків з постачальниками та підрядниками. Відповідно необхідна інформація для таких рішень формується на регістрах бухгалтерського обліку та узагальнюється у фінансовій звітності. І при сучасних непростих умовах для ведення бізнесу, суб'єкту господарювання потрібно діяти з огляду на стан галузі в цілому та позицій бізнесу, накопиченого досвіду, професіоналізму персоналу. Правильний облік і контроль розрахунків навіть у кризових умовах дасть можливість вчасно відстежувати наявність заборгованості та налаштовувати відносини з контрагентами без загроз фінансовій стійкості бізнесу.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення: 13.11.2021).

2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf (дата звернення: 13.11.2021).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 134 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.05.2012 р. № 568. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-12#Text> (дата звернення: 13.11.2021).

Татарченко Олена Миколаївна
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Трухін Олександр Анатолійович
здобувач вищої освіти,
маркетингу та підприємництва
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Поведінкова економіка визначає моменти, що пов'язані з прийняттям ринкових рішень, а також механізмами здійснення суспільного вибору. Вивчення основних етапів її становлення та впровадження світового досвіду її розвитку у бізнесі дозволить компаніям займати більш стійкі позиції та керувати персоналом більш ефективно.

Ключові слова. Поведінкова економіка, економічна теорія, психологічні фактори впливу на прийняття рішень, економічна поведінка, поведінкові фінанси, моделі, концепції

У сучасних умовах глобалізації та інформатизації суспільства відбувається ускладнення, еволюційне розширення та поява концептуально нового наукового напрямку досліджень – поведінкової економіки. Перш за все, вона визначає ті моменти, що пов'язані з прийняттям ринкових рішень, а також механізмами здійснення суспільного вибору.

Дослідження у сфері поведінкової економіки виникло в США, як «Behavioral economics» напрямком, що досліджував межі раціональності економічних агентів. В Україні цей термін розглядають і як поведінкову економіку, і як поведінкову економічну теорію.

Поведінкова економіка є галуззю економічної науки, яка вивчає вплив соціальних, когнітивних та емоційних факторів на економічну поведінку, прийняття рішень ринковими суб'єктами та наслідки цього впливу на ринкові зміни. При цьому велика увага приділяється ситуаціям, коли суб'єкти поведуться інакше, ніж це прогнозує класична економічна теорія із її припущенням раціональності та егоїстичності[1].

Для визначення впливу поведінкової економіки на сучасний стан економіки дуже важливим є розгляд етапів її становлення, починаючи ще з класичного періоду, коли вона тісно перепліталась з психологією. Так, Ада Сміт у праці «Теорія моральних почуттів» надав психологічні пояснення індивідуальної поведінки, включно з занепокоєністю щодо справедливості, а Джеремі Бентамі написав значну кількість робіт щодо психологічних витоків корисності. Однак, з розвитком неокласичної економіки Френсіс Еджуорт, Вільфредо Парето та Ірвінг Фішер доклали багато зусиль, виводячи економічну поведінку з природи економічних агентів. Вони розробили

концепцію homo economicus, чия психологія була фундаментально раціональною.

Економічна психологія виникла у ХХ-му столітті у роботах таких науковців як Габріель Тард, Джордж Катоната та Ласло Гараї. Завдяки цьому виникненню та її розвитку вчені стали висувати гіпотези про процес прийняття рішень з урахуванням психологічних аспектів. В результаті моделі очікуваної корисності та дисконтованої корисності набули сприйняття серед науковців, оскільки дозволяли можливі для тестування гіпотези про механізм прийняття рішень в умовах відповідно невизначеності та споживання у часі.

У 1960-х роках стався переворот і біхевіоризм замістила когнітивна психологія. Вард Едвардс, Амос Тверські і Даніель Канеман почали порівнювати когнітивні моделі прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності з економічними моделями раціональної поведінки, в якій пояснили, як людина формує думку та приймає рішення у ситуаціях невизначеності, під впливом різних психологічних факторів.

Поведінкова економіка набуває подальшого поширення і зараз. Так, лауреат Нобелівської премії з економіки 1988 р. Моріс Алле сформулював «Парадокс Алле», який дозволив розв'язати проблему прийняття рішення, яка суперечить гіпотезі очікуваної корисності [2], а у 2017 році Нобелівську премію з економіки отримав Річард Талер за внесок у вивчення поведінкової економіки, який у своїх працях показав, як людські риси систематично впливають на прийняття ними рішень та на ринкові результати [3].

У західній науковій літературі поведінкова економіка як самостійний і концептуально новий напрям утворилася в 1960-1970-х роках і активно вивчалася такими видатними вченими-психологами як Д. Канеман, Р. Талер, П. Словик, А. Тверський та економістами В. Смітом, Р. Шіллер, Дж. Акерлоф, Д. Аріелі. Сучасними авторами поведінкової економіки, які поклали цього основну напрямку, є А. Тверський та Д. Канеман. Американсько-ізраїльський психологічний Даніель Канеман, який є лауреатом Нобелівської премії 2002 р., зумів змінити уявлення про людську помилку, ризик, судження, прийняття рішення, про щастя та іншого [1]. У вітчизняній економічній літературі авторами перших досліджень у галузі економічної психології є В. Соколинський, А. Кітов, С. Малахов. Значний внесок у вивчення теорії психологічної економіки зробив Б. Райзберг, який виділив три основні напрями дослідження: психологія фінансової поведінки, психологія трудової поведінки, управлінська психологія. Дослідження, присвячені аспектам поведінкової економіки, представлені в роботах Дж. А. Акерлофа та Р. Дж. Шіллера «Spiritus Animalis, або Як людська психологія управляє економікою і чому це важливо для глобального капіталізму?», а також С. Д. Левітта та С. Дж. Дабнера «Фрікономіка» і «Суперфрікономіка», Р. Френка «Дарвінівська економіка». У 2017 році Нобелівську премію з економіки отримав Річард Талер за внесок у вивчення поведінкової економіки, який у своїх працях показав, як людські риси систематично впливають на прийняття рішень людьми та на ринкові результати.[1]

Отже, поведінкова економіка є синтезом психології та економіки, взаємозв'язку людської психології та економічної поведінки ринкових агентів. Основні праці в цій галузі спрямовані на вивчення різних моделей поведінки споживачів, фірм та людської праці, враховуючи різні психологічні, психофізіологічні та нейрофізіологічні явища, які не мають місця у раціональній економіці. Впровадження та застосування нових моделей у бізнесі дозволить компаніям займати більш стійкі позиції та керувати персоналом більш ефективно.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Мустафаева Н.Х. Поведенческая экономика как направление современной экономической мысли. *Молодой ученый*. 2021. № 14 (356). С. 92-94. URL: <https://moluch.ru/archive/356/79603/>
2. Парадокс Алле – теорія ризиків і прийняття рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://baihou.ru/allais-paradox>
3. Поведінкова економіка: від гоніння до Нобелівської премії рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://matrix-info.com/2017/10/25/povedinkova-ekonomika-vid-goninnya-do-nobelivskoyi-premiyi/>

Тешева Лариса Василівна,

д.е.н., доцент

доцент кафедри економіки та менеджменту

Дробітько Вікторія Сергіївна,

здобувач вищої освіти

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

БРЕНД-ОРІЄТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Кредитоспроможність входить до складу платоспроможності підприємства, тому управління кредитоспроможністю можна проводити через підвищення платоспроможності підприємства. Тому для початку слід визначитися з платоспроможністю та при необхідності з можливістю її покращення.

Ключові слова. Управління брендом, бренд-орієнтоване управління, кредитоспроможність, платоспроможність, неплатоспроможність, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, абсолютна ліквідність, швидка ліквідність.

Підвищення платоспроможності суб'єкта господарювання спричиняє накопичення великих резервів ліквідних засобів, що як наслідок сповільнить оборотність капіталу й знизить дохід альтернативних джерел вкладень. Тому необхідністю є збільшення грошових коштів суб'єкта господарювання поступово з нарощенням їх обсягу.

Можемо розглянути основні напрями за якими може здійснюватися процес підвищення платоспроможності суб'єкта господарювання ТОВ «Вектор-інжиніринг» як показано на рис. 1.

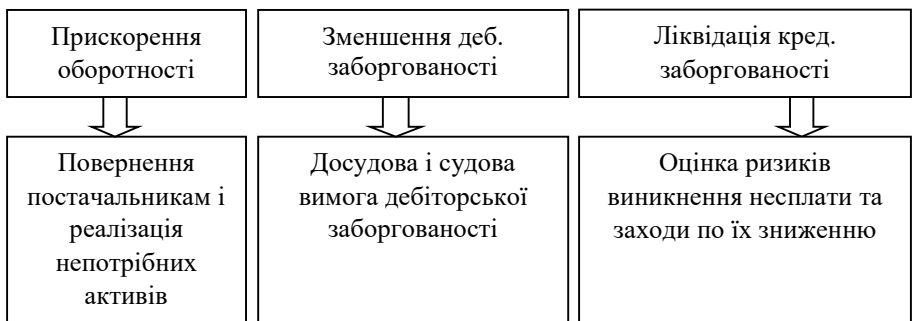

Рис. 1. Шляхи підвищення платоспроможності суб'єкта господарювання

Для визначення неплатоспроможності підприємства, слід здійснити розрахунки наступних показників в табл. 1.

Таблиця 1

Розрахунок показників неплатоспроможності суб'єкта господарювання ТОВ «Вектор-інжиніринг» протягом 2018-2020 рр.

Показник	Алгоритм розрахунку	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1165}}{\Phi 1 \text{ p.}(1615-1665)}$	0,022	0,028	0,0016
Коефіцієнт забезпечення	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1495} - \text{p.1095}}{\Phi 1 \text{ p.1195}}$	0,51	0,44	0,29
Коефіцієнт покриття	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1195}}{\Phi 1 \text{ p.1695}}$	2,04	1,79	1,38
Коефіцієнт швидкої платоспроможності	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1195} - \text{p. 1100}}{\Phi 1 \text{ p.1695}}$	1,55	1,39	1,19

Представимо результати проведених розрахунків у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2

Результати розрахунків показників задля визначення ступеня неплатоспроможності суб'єкта господарювання

Показник	Норматив	Висновки		
		2018 рік	2019 рік	2020 рік
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,2-0,35	Підприємство не готове до негайної ліквідації короткострокової заборгованості	Підприємство не готове до негайної ліквідації короткострокової заборгованості	Підприємство не готове до негайної ліквідації короткострокової заборгованості
Коефіцієнт забезпечення	0,1	Задовільний фінансовий стан підприємства	Задовільний фінансовий стан підприємства	Задовільний фінансовий стан підприємства
Коефіцієнт покриття	1,5	Достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року	Достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року	Достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року
Коефіцієнт швидкої платоспроможності	0,7-0,8	1,55 од. найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів	1,39 од. найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів	1,19 од. найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів

У 2018 році на підприємстві з задовільним фінансовим становищем, яке не в змозі негайно погашати короткострокову заборгованість, та має достатньо обігових коштів для погашення боргів протягом року, має в розпорядженні

1,55 од. найбільш ліквідних активів на одиницю термінових боргів. Ситуація у 2019 році та 2020 році є схожою, але 1,39 од. та 1,19 од. найбільш ліквідних активів відповідно припадає на одиницю термінових боргів. Викликає занепокоєння ситуація відносно скорочення швидкої платоспроможності підприємства на кінець 2020 року, що у майбутньому може призвести до появи поточної неплатоспроможності. Тому необхідно все ж розглянути ймовірність настання такої ситуації.

Отже, розраховані показники слід використати для алгоритму визначення ступеню неплатоспроможності підприємства, що представлено у табл. 3.

Таблиця 3

Визначення ступеню неплатоспроможності суб'єкта господарювання

Показник	Норматив	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Поточна платоспроможність	>0	>0	>0	>0
Коефіцієнт забезпечення	0,1	>0,1	>0,1	>0,1
Коефіцієнт покриття	1,5	>1,5	>1,5	<1,5
Чистий прибуток	>0	>0	>0	>0

Таким чином, протягом 2018-2020 рр. суб'єкт господарювання не має жодного з ступенів неплатоспроможності (поточна, критична, понадкритична). У 2018 - 2020 рр. суб'єкт господарювання не був готовим до негайного ліквідування короткострокової заборгованості, при цьому мало задовільний фінансовий стан, та мало достатньо обігових коштів для погашення боргів протягом року.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Ковальчук Н. О., Паскар М. О. Удосконалення методик оцінки рівня кредитоспроможності вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 11. С. 91-94.
2. Кунцевич В.О. Підходи до оцінки кредитоспроможності підприємства. *Актуальні проблеми економіки: наук, економ, журнал*. 2013. №1. С. 68-75.
3. Мікуліна М.О. Кредитоспроможність сільськогосподарського підприємства та методичні засади її визначення. *Вісник УАБС*. 2013. №2 (15). С. 103-107.

Тешева Лариса Василівна,
д.е.н., доцент
доцент кафедри економіки та менеджменту
Магамадова Сєда Вахівна,
здобувач вищої освіти
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

МЕТОД SPACE-АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ КОНКУРЕНТНОЮ СТРАТЕГІЄЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ СИЛЬНОГО БРЕНДУ

Анотація. Матриця SPACE-аналізування використовують з метою виявлення найбільш вигідного стратегічного положення для суб'єкта господарювання, та відносно певних областей її діяльності. Дана матриця є запорукою для суб'єкта господарювання оцінювання загальної привабливості сфери її виробництва, та спроможності конкурувати.

Ключові слова. Матриця SPACE, брендинг, конкурентоспроможність, стратегічне положення, сильний бренд, вектор, конкурентні переваги.

Відносно кожного вектору використовується визначений набір критеріїв на основі яких буде здійснюватися оцінка. Кожен критерій буде оцінюватися на основі шкали від 0 до 6, а після розраховуватися середньоарифметичне значення за окремим показником стратегічної позиції суб'єкта господарювання. Для застосування SPACE-аналізування було використано оцінки директора підприємства (CEO), експерта рівня – SE з виробництва, та експерта рівня – SE з комерції та фінансів. Першим вектором конкурентної позиції суб'єкта господарювання являється «фінансова сила» значення за допомогою розрахунків представлено у табл. 1.

Таблиця 1
Визначення показників за вектором «фінансова сила» для підприємства
ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС»

Фактор	CEO	SE з виробництва	SE з комерції та фінансів	Середня оцінка
Фінансовий важіль	4	6	6	$(4+6+6) / 3 = 5,33$
Ліквідність	4	5	6	$(4+5+6) / 3 = 5$
Ступінь задоволеності потреби в капіталі	4	4	6	$(4+4+6) / 3 = 4,67$
Платежі на користь фірми	5	4	5	$(5+4+5) / 3 = 4,67$
Легкість виходу з ринку	5	6	5	$(5+6+5) / 3 = 5,33$
Ризикованість бізнесу	5	4	5	$(5+4+5) / 3 = 4,67$
Оборотність запасів	5	4	5	$(5+4+5) / 3 = 4,67$

Розрахунок середнього показника за вектором «фінансова сила» = $(5,33 + 5 + 4,67 + 4,67 + 5,33 + 4,67 + 4,67) / 7 = 4,91$.

Таблиця 2

Визначення показників за вектором «конкурентні переваги» для підприємства ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС»

Фактор	CEO	SE з виробництва	SE з комерції та фінансів	Середня оцінка
Ринкова частка	5	4	5	$(5+4+5) / 3 = 4,67$
Якість продукту	5	5	5	$(5+5+5) / 3 = 5$
Стадія ЖЦТ	3	4	3	$(3+4+3) / 3 = 3,33$
Прихильність споживачів	5	6	5	$(5+6+5) / 3 = 5,33$
Використання виробничих потужностей	5	5	5	$(5+5+5) / 3 = 5$
Технологічні know-how	3	3	3	$(3+3+3) / 3 = 3$
Ступінь вертикальної інтеграції	3	4	4	$(3+4+4) / 3 = 3,67$

Вектор «конкурентні переваги» так само розраховується завдяки використанню середньоарифметичної величини шляхом поділу суми факторів на їх кількість, тобто мінус «7», задля відповідного зображення значення вектору у системі координат. Розрахунок середнього показника за вектором «конкурентні переваги» = $((4,67 + 5 + 3,33 + 5,33 + 5 + 3 + 3,67) / 7) - 7 = - 2,71$.

Таблиця 2

Визначення показників за вектором «привабливість галузі» для підприємства ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС»

Фактор	CEO	SE з виробництва	SE з комерції та фінансів	Середня оцінка
Потенціал росту	6	5	5	$(6+5+5) / 3 = 5,33$
Потенційний прибуток	5	5	5	$(5+5+5) / 3 = 5$
Фінансова стабільність	6	3	3	$(6+3+3) / 3 = 4$
Використання ресурсів	4	3	3	$(4+3+3) / 3 = 3,33$
Капіталоемність	4	4	4	$(4+4+4) / 3 = 4$

Розрахунок середнього показника за вектором «привабливість галузі» = $(5,33 + 5 + 4 + 3,33 + 4) / 5 = 4,33$.

Таблиця 4

Визначення показників за вектором «стабільність оточення» для підприємства ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС»

Фактор	СЕ О	SE з виробництв а	SE з комерції та фінансів	Середня оцінка
Технологічні зміни	4	4	4	$(4+4+4) / 3 = 4$
Варіація попиту	5	5	5	$(5+5+5) / 3 = 5$
Розкид цін конкуруючих товарів	4	5	4	$(4+5+4) / 3 = 4,33$
Тиск конкурентів	3	3	3	$(3+3+3) / 3 = 3$
Бар'єри для входження на ринок	4	4	4	$(4+4+4) / 3 = 4$
Еластичність попиту (за ціною)	3	4	3	$(3+4+3) / 3 = 3,33$

Відносно вектору «стабільність оточення» розрахунок був здійснений з використанням середньоарифметичної величини через ділення суми факторів на їх кількість мінус «6» для представлення вектору у системі координат. Розрахунок середнього показника за вектором «привабливість галузі» = $((4 + 5 + 4,33 + 3 + 4 + 3,33) / 6) - 6 = -2,06$. Провівши розрахунки за всіма векторами, їх результати відображаються на системі координат матриці SPACE. Вектори матриці за відповідними напрямками: «фінансова сила», «привабливість галузі», «конкурентні переваги» та «стабільність оточення». Ці вектори утворюють чотири квадранти, що відображають стратегічну позицію суб'єкта господарювання відносно ринку. Представлення розрахункових величин за відповідними векторами, утворюється чотирикутна фігура, і на основі найбільшої її стороною, роблять висновок відносно стратегічної позиції суб'єкта господарювання на відповідному ринку з пропонуванням певної системи дій.

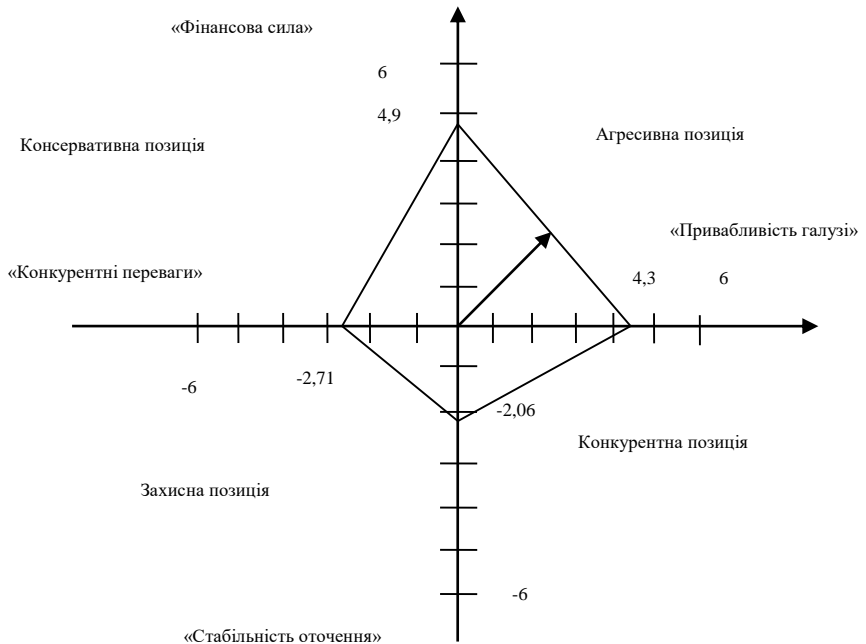

Рис. 1. Використання методу SPACE-аналізу для виявлення стратегічної позиції підприємства ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС»

Як бачимо на рисунку 1 стратегічна позиція ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС» є агресивною. Агресивна стратегія характеризується станом, що є типовим відносно галузі промисловості з несуттєвою невизначеністю ситуації. Підприємство набуває конкурентних переваг, які вона може зберігати а також збільшувати завдяки фінансовому потенціалу.

Суттєві загрози відсутні, таким чином слід зосередитися на підтриманні інтересів. Зосередити сили на: розширенні виробництва та продажів, на ціновій конкуренції, а також на пізнанні нових секторів ринку та просуванні бренду. Таким чином суб'єкт господарювання ТОВ «БЕТОН КОМПЛЕКС» повинен намагатися виходити на нові ринки збуту, підвищувати обсяги виробництва, відшукувати нових партнерів, дистриб'юторів, а також покупців. Стан суб'єкта господарювання на ринку сприяє активному інвестуванню коштів на розвивання, при умовах збільшення своєї частки ринку.

Використані джерела:

4. Крижня В.О. Фінансова стратегія підприємства як головний інструмент його сталого розвитку. *Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання*. 2018. Вип.18 С. 455-462.

5. Некрасова Л.А., Моніч О.В. Процес формування інноваційно інвестиційної стратегії підприємства та його проблеми. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Ч. 2. С. 204-207.

6. Химич І. Фінансова стратегія як елемент фінансової стабільності підприємства. *Електронний ресурс*. 2013. № 4. С. 158–164. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2013_4_25

Яцук Станіслав Андрійович
Науковий керівник - **Марина Анна Сергіївна**
к.е.н., доцент
Донецький національний технічний університет

АНАЛІЗ ЕМІСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У 2000-2020 рр.

Анотація. В роботі проведено аналіз емісійної діяльності центрального банку України за період з 2000 по 2020 рр., за результатами якого зроблено висновки щодо наявних тенденцій та динаміки випуску в обіг нових обсягів готівкових коштів.

Ключові слова. Національний банк України, емісія, готівкові кошти, динаміка, випуск готівкових коштів.

З моменту утворення і до наших днів Національний банк України здійснює емісійну діяльність, право на яку належить виключно йому. Під емісією коштів в загальному значенні розуміється первісний випуск в обіг грошових знаків, яке призводить до загального зростання обсягу грошової маси в економіці країни. Процедура емісії передбачає також й вилучення коштів з обігу, що призводить до загального зменшення грошової маси країни.

Кожен місяць центральний банк України здійснює моніторинг щодо інфляційних процесів, за обсягами внутрішнього валового продукту, грошовим оборотом в країні та іншими показниками, які характеризують фінансову сферу держави. Відповідно до зміни факторів НБУ повинно своєчасно реагувати та приймати рішення для налагодження економіки. Одним з регуляторів є емісія грошових коштів, яка спрямована на те, щоб надати імпульсу економіці, що рухається в сторону кризи. Її суть полягає в збільшенні загальної кількості грошової маси в обігу щоб споживачі мали змогу більше купувати та/або надати доступний фінансовий ресурс виробникам, для збільшення останніми випуску продукції. Загалом НБУ здійснює додатковий випуск готівкових грошей через дві основні причини: зростання інфляції та збільшення кількості та вартості товарів і послуг, які виготовляються в державі.

Більш ніж 30 років існування незалежної України її центральний банк випускає установлене та здійснює випуск грошових коштів в обіг. Динаміку зростання готівкових коштів України в період з 2000 по 2020 рр. за даними на кінець відповідного року представлено на рис. 1.

Загалом за період з 2000 по 2020 рр. Національний банк України випустив в обіг близько 545 681 млн. грн. тим самим значною мірою вплинувши на зростання грошової бази з 16 780 млн. грн у 2000 році до 595 986 млн. грн у 2020 році. Тенденція об'єму готівкових коштів є виключно зростаючою, але кожного року зростання відбувається нерівномірно, що може бути пояснено

різними економічними становищами у той чи інший період. Розглянемо суми зростання готівкових коштів в обігу за період, рис. 2.2.

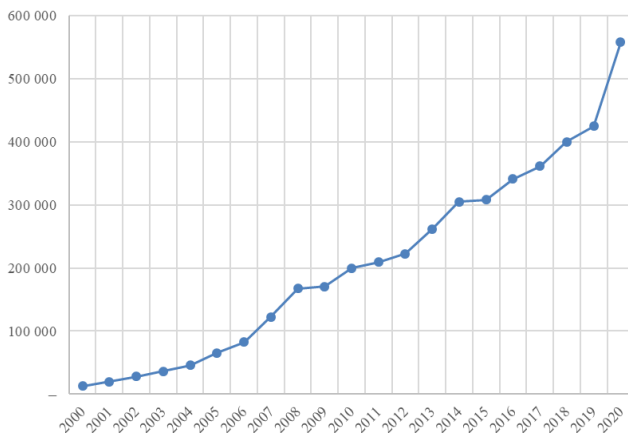

Рис. 1. Динаміка об'єму готівкових коштів в Україні

Джерело: сформовано автором за даними [1]

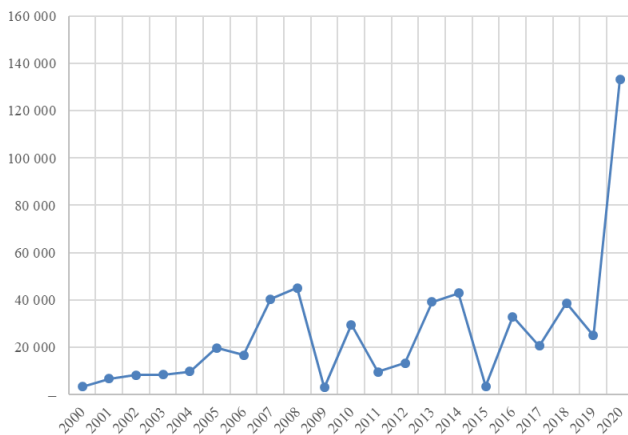

Рис. 2 Динаміка кількості випуску готівкових коштів

Джерело: сформовано автором за даними [1]

На початку досліджуваного періоду (2000-2004 рр.) зростання грошової маси є монотонним, тобто кожного року грошова маса збільшувалась приблизно на однакове значення. Надалі темпи випуску готівки в обіг були зовсім різні. Так, до найбільших змін у випуску готівкових коштів можна віднести падіння емісії у 2009 році, в якому емісія складала 2 998 млн. грн. після

того як в 2008 році випуск готівки склав рекордні для того часу 45 068 млн. грн. Далі таке саме падіння спостерігалось в 2015 році, в якому емісія склала 3 426 млн. грн. в порівнянні з минулим 2014 роком в якому було емітовано 42 941 млн. грн це досить малий показник. У 2020 році відбулось значне підвищення випуску готівки в обіг і загалом ця рекордна сума за весь час існування НБУ становить 133 438 млн. грн.

В НБУ тенденцію зростання обсягів готівки пояснюють зростанням фінансових заощаджень та попитом на ліквідні активи через невизначеності в умовах пандемії.

Попри зростання готівки, зазначають у Нацбанку, упродовж року в обігу також зростали обсяги коштів на рахунках банків. Так, співвідношення готівки та грошової маси залишилося практично на рівні минулих років.

«На думку Національного банку, в міру зменшення невизначеності попит на готівку поступово слабшатиме», - підсумовують в НБУ. За даними регулятора, частка безготівкових операцій у загальній сумі операцій з платіжними картками за минулий рік зросла з 55% у січні до 58% у листопаді [2].

Не дивлячись на постійне зростання готівкових коштів в грошовій масі з кожним роком частка безготівкових розрахунків також збільшується. За такої тенденції існуюча на даний момент в Україні кредитна емісія застаріє, та не зможе ефективно задовольняти потреби клієнтів. У більш розвинених країнах світу, де частка безготівкових розрахунків складає більш ніж 90%, застосовується депозитно-чекова емісія. В майбутньому, коли в Україні безготівкові розрахунки стануть ще більш уживаними (більше 90% від всіх розрахунків) є сенс змінити тип емісії для України на депозитно-чекову.

Висновки. В підсумку роботи з аналізу динаміки емісії готівкових коштів в Україні за період з 2000 по 2020 рр. можна зробити висновок, що загалом готівкових коштів в обігу з кожним роком становилось більше (на 545 681 млн. грн. у 2020 р. в порівнянні з 2000 р.). Динаміка випуску готівкових коштів є нерівномірною, що пояснюється різними економічними становищами у той чи інший період. За словами НБУ про поступову втрату актуальності готівкових коштів та віддання переваги безготівковим розрахункам з часом може мати місце перехід від кредитної емісії до депозитно-чекової.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 25.11.2021)
2. За 2020 рік готівки в обігу стало на третину більше. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/01/22/670286/> (дата звернення 27.11.2021)

СЕКЦІЯ 2

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ, АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ, ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ.

- Голова секції** *Тетяна Косова*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;
Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation;
- Заступник голови секції** *Олена Рибак*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;
Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the National Aviation University.

Антипенко Надія Василівна
доктор економічних наук, доцент
професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Васильчук Вікторія Володимирівна
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
Національний авіаційний університет, м. Київ.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Проаналізовано значення для економіки країни підприємництва, що здатне вирішувати різні економічні завдання, такі як створення в країні конкурентного середовища, залучення приватного капіталу та зовнішніх інвестицій, а також удосконалення наявних технологій виробництва. Наведено основні макроекономічні фактори, що впливають на розвиток малого бізнесу, а саме обмежений внутрішній попит, недостатня кількість вільних коштів підприємств, зниження реальних доходів населення, низька інвестиційна активність, недостатній відтік капіталу. Окреслено основні та додаткові труднощі для малих підприємств на шляху до ефективної діяльності.

Ключові слова: мале підприємство, макрорівень, розвиток, підприємництво, національна економіка, бізнес.

Малі підприємства забезпечують розвиток економічної системи країни та наближають її до споживачів. Підприємництво здатне вирішувати різні економічні завдання, такі як створення в країні конкурентного середовища, залучення приватного капіталу та зовнішніх інвестицій, а також удосконалення наявних технологій виробництва. Водночас ці підприємства виконують найважливішу роль у державі — надають громадянам країни

робочі місця, створюють дійсні джерела їх доходів, забезпечують виробництво товарів виконання робіт та надання послуг.

Світовий досвід свідчить про те, що головною рушійною силою економіки є малі підприємства, оскільки вони запобігають монополії, сприяють розвитку ринкових відносин і швидко реагують на ринкові зміни. Становлення малого бізнесу України розпочалося з початком незалежності, але все ще існують певні труднощі в їх функціонуванні та розвитку. Основною перешкодою для розвитку малого підприємництва є відсутність ефективних національних механізмів підтримки. Збільшення кількості малого бізнесу створює нові можливості працевлаштування та серйозні інновації, тому вивчення сучасних проблем розвитку малого бізнесу в Україні набуває особливої актуальності.

Одним із основних інструментів розвитку національної економіки є малі підприємства. Вони являються основою дрібного виробництва, налагоджують економічне зростання, формують структурну та якісну складову ВВП, підвищують ступінь демократизації суспільства, сприяють перебудові економіки, швидкому прибутку, свободі вибору ринку, насичення ринку товарів і послуг, інновацій, створюють додаткові робочі місця для працівників, характеризуються високою мобільністю та раціональним управлінням, формуючи шар підприємців та власників, що є основою середнього класу та сприяють послабленню монополії та розвитку здорової ринкової конкуренції [1].

Після розгляду аналізу розвитку малих підприємств в Україні можна зауважити, що формування цього сектору відбулося за рахунок двох джерел: самоорганізації і приватизації. Розпад великих збиткових підприємств також був одним із реальних джерел, який привів до збільшення кількості малих підприємств. Відокремлення від великих підприємств структурних підрозділів із наданням їм статусу юридичної особи збільшило організаційну базу для створення малих суб'єктів господарювання [2].

Зазначимо також, що на розвиток малого бізнесу України безпосередньо впливає негативна динаміка основних макроекономічних показників. Зокрема, зниження ВВП призвело до скорочення внутрішніх фінансових ресурсів країни та оборотного капіталу підприємств, зниження купівельної спроможності населення. Основними макроекономічними факторами, що впливають на розвиток малого бізнесу, є обмежений внутрішній попит, недостатня кількість вільних коштів підприємств, зниження реальних доходів населення, низька інвестиційна активність, недостатній відтік капіталу.

Сучасна макроекономічна ситуація створила додаткові труднощі для малих підприємств. Одна з них – це відсутність коштів та висока вартість кредитних ресурсів. Відсоткова ставка по кредиту перевищує 25-30%, тому дозволити собі це можуть лише високоприбуткові підприємства. Банківські установи не хочуть і рідко видають кредити малим суб'єктам господарювання, дуже підозріло ставляться до позичальників приватних підприємців, піддаючи їх різним перевіркам. Друга перешкода полягає в тому, що купівельна спроможність населення низька, а пріоритети споживачів постійно змінюються, що призводить до зниження продажів. У вітчизняних покупців

небагато грошей і вони не хочуть розлучатися з ними, все більше уваги приділяють зниженню витрат: знижки, акції, дешевші товари, тривале використання товару. Але розпродажі та знижки можуть дозволити собі лише великі учасники ринку. Для малих підприємств дані маркетингові інструменти недоступні. Через це торговий сегмент ринку монополізується, при тому, що в торгівлі і послугах в Україні зайняті 60% приватних підприємців. Третя перешкода — криза ліквідності і криза неплатежів. Зараз малі підприємства існують за умов, коли вони винні контрагентам а не навпаки. З багатьма контрагентами доводиться працювати в борг, під розписки чи бартер. Реальних платежів дуже мало, кошти в системі не циркулюють [3].

На шляху до ефективної діяльності малих підприємств основними проблемами є:

— труднощі започаткування бізнесу, особливо на стадії переходу від реєстрації до початку діяльності;

— неоднозначність і суперечливість чинної нормативно-правової бази;

— недосконала система бухгалтерського обліку та звітності;

— слабкість інфраструктури малого підприємництва;

— низька ефективність системи управління;

— низькі темпи реформування власності;

— некомпетентність працівників та керівництва;

— неефективна приватизація;

— продукція та послуги малого підприємства не конкурентоспроможні;

— відсутність доступної бізнес освіти;

— неефективна система підбору персоналу.

На нашу думку на даному етапі розвитку економіки першочерговим завданням розвитку малого підприємництва є вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази. Сьогодні в Україні існує велика кількість нормативно-правових актів з управління підприємницькою діяльністю, але відсутність уніфікованості та системності спричинила багато правових перешкод. Світова практика показує, що 12% малих підприємств переростають у великі компанії. На жаль, в Україні це лише поодинокі випадки, адже розвиток малого бізнесу фактично заблоковано. Середня тривалість життя українського малого бізнесу дуже незначна. Вважається, що середній термін існування малого бізнесу становить 3-5 років. Від 50% до 80% українських малих підприємств банкрутують [5].

Не менш значною перешкодою на шляху розвитку малих підприємств в Україні є відсутність доступних фінансових ресурсів для створення нових підприємств. Обмеженість кредитних коштів, високі процентні ставки та великий кредитний ризик не можуть сприяти притоку інвестицій для розвитку малих підприємств. Тому до основних причин, що перешкоджають розвитку малих підприємств в Україні можна віднести:

— недосконалість законодавства як з питань розвитку малого підприємництва, так і підприємництва в цілому;

— високі податки, що змушує деяких суб'єктів малого та середнього підприємництва йти в тіньову економіку;

— недостатня державна фінансова-кредитна і майнова підтримка малих підприємств;

— відсутність дійового механізму реалізації державної політики щодо підтримки малих підприємств;

— недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств; — обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення;

— недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності.

Проте малі підприємства мають переваги в інноваційній діяльності, оскільки вони здатні займатися розробкою та освоєнням технології у тих областях, які можуть бути для великого бізнесу або неперспективними, або надто ризикованими. А власник малих підприємств може ризикувати, тому що воно належить лише йому, і він сам несе відповідальність за всі дії.

Отже, на сьогодні провідну роль у створенні ефективної економіки нашої країни відіграють малі підприємства. Їх розвиток відбувається нерівномірно і вони, так і не посіли належного місця у структурі національної економіки, але, якщо будуть вдало прийняті запропоновані шляхи на покращення, то малі підприємства в Україні будуть мати великі перспективи. Оскільки в них значно більш виражена, ніж у великих підприємств, здатність до саморегулювання та самовідтворення.

Сучасне середовище діяльності українських малих підприємств є нестабільним та нажаль, слабо прогнозованим. Тому вплив нестабільності зовнішнього середовища на діяльність малих підприємств може призвести до суттєвих втрат або навіть їх банкрутства.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Білоус Г.П. Розвиток малого підприємництва в Україні // Економіка України. — 2016. — № 5. — С. 34—36.

2. Брижань І.А. Реформування системи оподатку" вання суб'єктів малого підприємництва як один із за" ходів державної підтримки їх розвитку / І.А. Брижань, О.О. Олійник // Економіка і регіони. — 2016. — №

3. — С. 171—176. 3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Національна програма сприяння розвитку малих підприємств в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

5. Розвиток малого підприємства в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://otherre.ferats.allbest.ru/economy/00111223_0.html

Афанас'єва І.І.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Труш І.В.

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Досліджено сутність трансфертного ціноутворення та його значення у системі міжнародних ринкових відносин. Проведено аналіз останніх змін податкового законодавства щодо трансфертного ціноутворення, які свідчать про посилення державного контролю операцій зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова. Трансфертне ціноутворення, контрольовані операції, міжнародні відносини, механізм контролю, державний контроль.

У всьому світі процес трансферного ціноутворення (далі – ТЦ) став актуальним з моменту появи на ринках транснаціональних корпорацій і активного розвитку міжнародної торгівлі та міжнародних ринкових відносин. В Україні трансферне ціноутворення встановлювалось та розвивалось одночасно із розвитком фінансово-промислових груп.

Питанню трансферного ціноутворення приділяли увагу у своїх працях такі науковці, як: А. Вагенгофер, К. Друрі, Г. Кюппер, Д. Пфаф, П. Хорвач [4]. Серед вітчизняних науковців слід виділити: А. Алексеєву, О. Жукову, Я. Греца, М. Колдовського, О. Терещенка.

Трансферне ціноутворення - це збут товарів чи послуг взаємозалежними суб'єктами господарювання за внутрішньо фірмовими цінами, які відмінні від ринкових. що здійснюється з метою перерозподілу загального прибутку на користь тих суб'єктів, які перебувають в державах з більш низькими податками. Ця схема міжнародного податкового планування використовуються з метою мінімізації сплачуваних податків. На сучасному етапі посилення контролю детінізації економіки дані процеси стають об'єктом державних контролюючих органів.

За даними ДФС основні показники щодо коригувань податкових надходжень за 2019 рік становлять:

- загальний обсяг коригувань становить 8,2 млрд грн,
- донараховано податку на прибуток більше 632 млн грн,
- зменшено збитки на 5,3 млрд грн,
- донараховано ПДВ на 13,7 млн грн [2].

Враховуючи те, що дані податкові надходження сформовані здебільшого недбалістю платників податків у ставленні до ТЦ та відсутністю

структурованої внутрішньої групової політики у цій сфері приведені обсяги вражаючі.

Якщо орієнтуватися на досвід європейських країн, то заходи українського механізму контролю ТЦ не являється ефективними порівняно з іншими країнами та процес виведення капіталу з України не є критичним чи складним процесом. Варто відзначити, що більшість країн використовують Рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку, членом якої Україна не являється [3].

У 2021 році відбулися певні зміни у податковому законодавстві, які пов'язані з ТЦ. Важливою стала зміна формулювання об'єкта аналізу для пріоритетного використання методу порівняльної неконтрольованої ціни. А саме, визначення «біржові товари» змінилося на «сировинні товари». Внесено зміни щодо трансферного ціноутворення, зокрема у підпункті 39.4.7 статті 39 ПКУ зазначено суб'єктів, які мають подавати глобальну документацію з питання ТЦ [1].

В підпункті 39.4.6с. 39 ПКУ зазначено, що починаючи з 2021 року необхідно подавати всю інформацію щодо фізичних осіб, які відіграють роль контролера платника податків, відображати механізм постачання власних товарів або послуг. Також необхідно описувати всі операції, які направлені на закупівлю послуг чи інших операцій, які відмінні від товарів [1]. Положення ПКУ містять вимоги щодо надання платниками, які входять до міжнародної групи компаній, копій угод, що містять інформацію про ціноутворення та результати аудиторських перевірок достовірності фінансової звітності платника за певний період. ПКУ встановлено, що суб'єкти господарювання повинні мати договори, які регулюють процедуру здійснення контрольованої операції.

Наступні нововведення стосуються системи штрафів. Зміни не являються суттєвими, але чітко встановлено події щодо штрафних санкцій за наступні дії чи бездіяльність:

- ігнорування строків подачі звіту про контрольовані операції;
- ігнорування термінів декларування контрольованих операцій;
- неподання документації з ТЦ чи подання не в строк;
- порушення правил і вимог, які закріплені у принципі «втягнутої руки»;
- ігнорування подачі звіту про контрольовані операції.

Таким чином можна зробити висновок, що внесені зміни у податкове законодавство свідчать про посилення державного контролю операцій з трансфертного ціноутворення, які сприяють покращенню місця України на міжнародному рівні. Такі заходи необхідно поєднувати з процедурами моніторингу та контролю ТЦ, адаптувати національне законодавство до вимог міжнародного законодавства та аналізувати вже існуючі процеси з метою впровадження ефективних інструментів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Податковий кодекс України від 01.08.2021 року № 2755-VI. Дата оновлення 17.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 17.09.2021)
2. Офіційний сайт ДФС. URL: <http://sfs.gov.ua/> (дата звернення 15.10.2021)
3. Трансферне ціноутворення, ТЦО в Україні в 2021 році: Консалтингова компанія Парто. 22.09.2021. URL: <https://tco-audit.com.ua/ua/chto-takoe-transfertnoe-cenoobrazovanie/> (дата звернення 01.11.2021)
4. Ewert R. Interne Unternehmensrechnung / R. Ewert, A. Wagenhofer. 6 Aufl. Berlin : Springer, 2005. S. 760.

Ворона Т.В.,

Науковий керівник - к.е.н. доц. **Катранжи Л.Л.**
Донецький національний технічний університет

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Соціально-економічний розвиток держави є результатом використання не лише її ресурсних можливостей, а й певних інструментів державного регуляторного механізму, важливою складовою якого є державний та місцеві бюджети. Враховуючи стратегічні цілі суспільства, розробка ефективних форм і методів функціонування бюджетної системи, як сукупності бюджетів різних рівнів, має особливе значення і є необхідною основою для створення сприятливих фінансових умов для соціально-економічного розвитку та забезпечення економічного розвитку суспільства. активний механізм регуляції. соціально-економічні процеси.

Ключові слова. Бюджетна система України, механізм регулювання, державне регулювання, розвиток держави, бюджетна система, бюджет, місцеві бюджети.

Бюджетна система є своєрідною важливою складовою економічних відносин у суспільстві та важливим інструментом реалізації державної політики. Бюджетна система базується на принципах єдності, збалансованості, незалежності, цілісності, обґрунтованості, ефективності та результативності, локальності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості та неупередженості, прозорості та прозорості.

Бюджетна система відносно незалежна, і її процвітання ґрунтується на її об'єктивних законах.

Наукове уявлення про сутність бюджетної системи формується крізь призму загальної теорії державних фінансів на основі історичних, економічних і законодавчих аспектів наукового осмислення в їх діалектичній єдності, що висвітлює основну ідею суспільних фінансів. державні фінанси. це поняття. Ця теорія дозволяє по-новому поглянути на сучасні процеси у світі загалом і в Україні зокрема.

Після здобуття незалежності Україна набула статусу унітарної держави, перед країною постала проблема створення нової бюджетної системи. У процесі становлення незалежної держави Україна бюджетна система завжди зазнавала певних змін. Повний комплект бюджетної системи України представлено на рис. 1.

Рис. 1. Структура бюджетної системи України

При реорганізації бюджетної системи слід подбати про дотримання засад побудови, відображених у Бюджетному кодексі, про безумовне застосування цих принципів на практиці, що сприятиме підвищенню ефективності бюджетної системи в цілому. Принцип відкритості та прозорості та принцип субсидіарності є найважливішими для громадян, оскільки, по-перше, вони зобов'язують владу інформувати громадськість про бюджетні проблеми, а по-друге, наближають бюджетні послуги як фундаментальний принцип європейської демократії, безпосередньо своїм споживачам, де живуть люди.

Для того, щоб Україна стала незалежною правовою державою, треба створити ефективну систему взаємовідносин органів державної влади та місцевого самоврядування, здатну своєчасно та ефективно та позитивно задовольняти запити громадян, які впливають на їхні права. Для демократичної побудови громадянського суспільства та реорганізації державного управління важливою є децентралізація влади, тобто передача більшості відповідальності, функцій та повноважень від центру до місцевого рівня. Успішна децентралізація залежить від фінансової спроможності органів місцевого самоврядування ефективно реалізовувати свої функції.

При реорганізації бюджетної системи країни комплекс здійснюється відповідно до загальних змін адміністративної, організаційної, адміністративно-інституційної, фінансової та інших складових комплексу модернізації країни та її регіонів.

Тому, на мою думку, враховуючи суттєві зміни в практиці бюджетних відносин у контексті бюджетної реформи в Україні, необхідний подальший розвиток та комплексне вдосконалення елементів державного та місцевих бюджетів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Алексеев І. В. Бюджетний механізм і соціально-економічний розвиток регіонів: монограф., Алексеев І. В., Лопушняк Г. С., Ливдар М. В., Львів: Ліґа-Прес, 2014., 248 с.
2. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручн., О. Д. Василик , Київ.: НІОС, 2003., 416 с

Горбачова О.М.

к.е.н., доцент

Петрова А.М.

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВИ

Анотація. У даній роботі зосереджено увагу на актуальності вивчення особливостей такого дестабілізуючого явища держави, як бюджетний дефіцит. Здійснено виокремлення основних причин, що зумовлюють виникнення і розвиток даного негативного стану у сфері бюджетної системи країн. Із врахуванням визначених передумов утворення дефіциту бюджету розглянуто базові методи, спрямовані на його подолання.

Ключові слова: бюджет, бюджетний дефіцит, доходи, видатки, фінансування дефіциту, грошова емісія, кредитна емісія.

\В сучасних умовах постійних перетворень та динамічних змін, які кожен день відбуваються у багатьох галузях людської життєдіяльності, стає важливим завданням насамперед утримання балансу та збереження відносної стабільності для будь-якої сфери суспільства. Адже з стрімкими трансформаціями, що відбуваються на глобальному рівні, і, які безпосередньо відбиваються на внутрішньому кліматі держави у комплексній дії з її специфічними особливостями функціонування та управління, тим чи іншим чином є високий ризик формування певних проблем. Ігнорування ж цих проблем може призвести до того, що дані явища можуть перетворитися з тимчасових у хронічні, що матиме накопичувальний негативний, руйнівний характер і вплив на всі інші сектори, тому слід обачливо та із застереженням реагувати на виникнення подібних випадків. Бюджетна система у цьому разі не стала винятком, оскільки ідеальне її функціонування є досить нечастою ситуацією у світовій історії держав і має свою низку негараздів, які можуть розвиватися, одним з яких є бюджетний дефіцит.

Перш за все слідувало б звернути увагу на загальному понятті даної економічної категорії та її сутності.

Бюджетний дефіцит – це певний стан бюджету, за якого спостерігається істотне перевищення загальної кількості видатків над обсягом доходної частини, що є твердженням наявності незбалансованості, і, як наслідок, недостатнього розміру коштів, призначених для основних державним потреб у плановому році.

Виникнення даного дестабілізуючого становища у бюджетній системі зумовлюється зазвичай певними чинниками, що певним чином мають певну силу та вплив на перебіг важливих процесів. Тому для розуміння підґрунтя

бюджетного дефіциту доцільно було б розглянути фактори, що можуть його спричиняти.

Причинами утворення бюджетного дефіциту є:

- порушення балансу та розгортання в економіці кризових явищ;
- скорочення доходів у результаті руйнівного впливу фінансової кризи;
- загострення проблем, пов'язаних з рівнем інфляції;
- збільшення обсягу державного боргу, як внутрішнього, так і зовнішнього;
- неврегульованість проведення державою власної інвестиційної та інноваційної політики;
- несприятливий стан фінансово-кредитних зв'язків країни;
- нераціональне використання коштів бюджету без узгодження з цілями держав;
- розвиток та підвищення рівня розповсюдженості тіньової економіки;
- незадовільна та невпорядкована законодавча база;
- порушення оптимального політичного клімату;
- низький життєвий рівень населення;
- надзвичайні обставини, актуальним прикладом чого може стати поширення COVID-19, що стало для багатьох держав світу непередбачуваним фактором впливу.

Як видно з вище наведених даних існує безліч причин виникнення дефіциту бюджету, тому не менш важливим є розгляд шляхів його подолання.

Існують чотири основні способи боротьби з бюджетним дефіцитом: збільшення доходів і зниження видатків, що націлені на зменшення обсягу дефіциту, й здійснення внутрішніх і зовнішніх позик та реалізація грошової і кредитної емісії з метою проведення фінансування вже наявного обсягу дефіциту бюджету.

Збільшення доходів бюджету може використовуватися у комплексі з сприятливою податковою політикою, що забезпечить стимулювання виробничого сектору до зростання його обсягу і рівня розвитку в даній сфері, що дасть змогу збільшити розмір національного доходу. Також можуть бути задіяні заходи із реформування заробітної плати і поліпшення доходів у вагомій частки громадян, яке безпосередньо знаходиться у взаємозв'язку з їхньою платоспроможністю і оптимізацією ступеня зацікавленості виробників щодо розширення обсягів продукції.

Зменшення видатків бюджету може бути представлене в першу чергу зниженням витрат, пов'язаних з народним господарством, і мінімізація державної участі в інвестиціях у сфері виробництва. Винятки становлять провідні та перспективні напрямки промислового виробництва, захист довкілля та певні об'єкти, які відносяться до інфраструктури.

Здійснення внутрішніх і зовнішніх позик розглядається, як пошук джерел для забезпечення фінансування наявного бюджетного дефіциту.

За здійснення внутрішніх запозичень і випуску державою цінних паперів загальний обсяг товарів і послуг, що належать до народного господарства, є

незмінним, а наслідки, що може спричинити ця заборгованість, визначаються становищем ринків праці і капіталу і кон'юнктури економіки.

Якщо ж фінансування дефіциту бюджету проводиться шляхом здійснення зовнішніх позик, то з'являється нагода проведення державою видатків у додатковому обсягу при одночасному збереженні поточного споживання і реальної діяльності, пов'язаної з інвестиціями, що здійснюється приватним сектором.

Останнім підходом щодо ліквідації бюджетного дефіциту є проведення кредитної і грошової емісії. Зростання рівня дефіциту бюджету і отримання кредитів ЦБ здебільшого означає емісійне фінансування, що в кінцевому результаті зумовлює збільшення темпів інфляції.

Таким чином, підсумовуючи вище наведену інформацію, можна зробити висновок, що формування бюджетного дефіциту є поширеним явищем у багатьох держав світу, яке виникає під дією певних причин, і вимагає комплексного та зваженого підходу щодо вибору шляхів для ефективного усунення дефіциту.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бюджетний дефіцит, його причини, наслідки, мета, джерела покриття. URL:

https://pidru4niki.com/72277/ekonomika/byudzhetniy_defitsit_prichini_naslidki_meta_dzherela_pokrittya

2. Основні шляхи подолання дефіциту бюджету. URL: https://studopedia.su/14_172244_osnovni-shlyahi-podolannya-defitsitu-byudzhetu.html (Дата звернення 29.12.2014).

Zaderaka Natalia Mykolayivna,

senior lecturer

Department of Finance, Accounting and Taxation,

Palamarchuk Natalia Ivanivna,

National Aviation University, Kyiv.

REGULATION AND CONTROL OF VALUE ADDED TAX IN UKRAINE

Annotation: The article considers the issues of regulation and control of value added tax by auditing activities and state tax control. The shortcomings of VAT collection and the importance of establishing an effective regulatory system are outlined.

Key words: value added tax, financial sanctions, controlling bodies, budget, regulation, control.

Value added tax (VAT) is an indirect tax that included in the price of goods, works or services and paid by the buyer, and his accounting and transfer to the state budget is the responsibility of the seller. VAT is available national tax, which is the main source of content the country's budget (41.9% as of November 1, 2021) [1].

However, VAT collection in Ukraine has a number of shortcomings, in particular imperfection of legislative regulation and compensation mechanism tax payments from the budget, unreasonably large number of benefits from

VAT, the emergence of shadow schemes of tax evasion, a high level tax rates. Therefore, the control of VAT calculations is important with positions of assessment of compliance with current legislation and avoidance established financial sanctions for incorrect accrual and untimely transfer of tax to the budget, which can be difficult financial condition of the enterprise.

Normative regulation of organizational and methodological aspects of accounting and control of value added tax is represented by a wide range regulations, the requirements of which must be taken into account in their activities as accountants of enterprises and persons exercising control over accrual and payment of tax. All this leads to the existence of enough complex system of VAT accounting and its electronic administration.

The main characteristics and rules of VAT accrual are contained in Section V "Value Added Tax" of the Tax Code of Ukraine [2]. From the side state tax control is exercised by fiscal controllers bodies within their powers.

The main tasks of control of VAT calculations are: verification the correctness of the definition of the object of taxation, taking into account the law requirements and benefits; assessment of the procedure for calculating the tax and its timeliness payments to the budget; checking the correctness of the display of VAT calculations in financial and tax reporting. The effectiveness of control VAT calculations are determined by the validity of the application of the relevant control procedures and techniques.

Regulators pay special attention to this tax because Improperly accrued and paid financial penalties can lead to difficult financial situation for the taxpayer. Also an assessment of reliability of VAT reflection in accounting and reporting in the system taxation and completeness of payment to the budget of VAT amounts can do audit firms by conducting a tax audit that will allow minimize financial sanctions by fiscal authorities.

The main methods and techniques of control of VAT payments are:

- arithmetic verification of the amount of tax credit and tax obligations;
- verification of documents in the form and content of documentation VAT calculations and their systematization in the current and consolidated system accounting;
- cross-check of settlements with buyers, customers, suppliers, contractors for the recognition of components for settlements with VAT;
- checks on the merits of entries in the accounts of display of VAT calculations;
- analysis and evaluation of VAT calculations.

Thus, ensuring an effective system of regulation and control collection of value added tax will avoid shortcomings mechanism of VAT refund from the budget, reduce the number and duration inspections of enterprises, to receive additional funds to budget through the payment of taxes by audit firms, effectively manage human resources, stimulate tax increases revenues, ensure compliance with the balance of interests of the state and payers tax.

REFERENCES:

1. Revenues of the state budget of Ukraine by items of revenue in 2021 Ukrainian web portal on finance and investment. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (access date 04.12.2021).
2. Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine of 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (access date 04.12.2021).

Іванов Сергій Володимирович

д.е.н., професор,
генеральний директор ТОВ «Алкогільно-безалкогольний
комбінат Дніпро»

Разумова Ганна Вікторівна

д.е.н., доцент,
професор кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

РОЛЬ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ПОВІТРЯНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ У ГЛОБАЛЬНІЙ ТРАНСПОРТНІЙ МЕРЕЖІ

Структурні зрушення, що характеризують процеси світового виробництва і міжнародної торгівлі, значною мірою зумовлюються змінами, що відбуваються в світовому транспортному комплексі. Глобалізація міжнародної торгівлі і транснаціоналізація компаній обумовлюють безперешкодне переміщення ресурсів і товарів, що об'єктивно неможливо здійснити без транспортного комплексу.

Транспорт є основою формування внутрішніх і міжнародних ринків і забезпечує повномасштабний розвиток ринкової економіки. Інвестиції у транспорт визнані стратегічними поряд з інвестиціями в такі сфери діяльності, як освіта, охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища та нові технології.

Сектор повітряного транспорту дуже активно та успішно розвивається.

Як вважає Алан П. Ларсон, заступник державного секретаря США з економіки, бізнесу та сільського господарства, лібералізовані авіаційні ринки означають менші тарифи, нові робочі місця і більш високі доходи від інвестицій для всіх країн. За його словами, повітряний транспорт став системою кровообігу глобальної економіки. На підтвердження цього Алан П. Ларсон розглядає такі факти: в США загальна економічна діяльність, що стосується послуг авіаліній, була оцінена в 976 млрд дол. З цієї суми надання послуг оцінено приблизно в 318 млрд дол., використання цих послуг – в 529 млрд дол., а діяльність, пов'язана з виробництвом товарів – в 126 млрд дол. Доходи (включаючи оклади і заробітну плату, пов'язані з послугами авіаліній), отримані від експлуатації авіаліній, склали 278 млрд дол. Сама галузь нараховує 10,9 мільйонів робочих місць, що відносяться до авіаліній, включаючи службовців галузі, а також тих, хто займається її підтримкою, наприклад, службовців готелів і туристичних компаній [1].

Також близько 40 % американського експорту нині перевозиться повітрям.

Аналіз, підготовлений Міністерством транспорту США, показує, що угоди про відкрите небо спричинили зниження тарифів для споживачів приблизно на 14 % порівняно з менш ніж 3 % на маршрутах, що зв'язують з країнами, не охопленими такими угодами.

Багато країн скористалися вигодами лібералізованого режиму і підписали угоди між собою. Наприклад, в зоні Тихого океану Нова Зеландія підписала

ліберальні двосторонні угоди з чотирма іншими країнами, а Австралія – двосторонні угоди по всіх вантажах з 10 іншими країнами. На Середньому Сході в додаток до угоди про відкрите небо з США Об'єднані Арабські Емірати мають лібералізовані угоди, що найменше ще з трьома країнами. В Азії Сінгапур, Бруней і Тайвань уклали ліберальні угоди з іншими країнами. В Африці Уганда, Ефіопія і Кенія відкрили свої ринки для інших частин світу шляхом укладення ліберальних двосторонніх угод. Нарешті, в Європі Європейське співтовариство унікальним чином інтегрувало режим польотів авіації всіх своїх держав-членів на додаток до безлічі індивідуальних ліберальних угод з країнами, що не входять в ЄС.

Подальша лібералізація сектору повітряного транспорту призвела до другої головної події в 1990-і роки: переходу на безперервні глобальні транспортні мережі. Для задоволення попиту і підвищення ефективності авіалінії почали створювати альянси і унікальні маркетингові схеми типу партнерств із загальним кодом (за якими один перевізник користується кодом іншого, щоб створити більш зручні умови для двосторонніх дій або використання наземних служб) з метою створення конкурентоспроможних концентричних систем, що охоплюють весь світ. Кількість міжнародних альянсів авіаліній фактично подвоїлася з 1994 р., надавши клієнтам широкий вибір транспортних послуг за значно меншими цінами. Ці міжнародні мережі мають здатність забезпечувати безперервне обслуговування до сотень населених пунктів і з'єднувати ці населені пункти з глобальним ринком.

Аналогічно повітряним транспортним мережам і альянсам авіаліній, що з'єднали населені пункти на всій земній кулі, але в значно більшій мірі сприяв розвиток та інтеграція телекомунікацій, транспорту, митних служб і служб доставки, які, підтримуючи електронну комерцію, сприяли революції в методах ведення бізнесу в ХХІ ст. Електронна комерція вже перетворилася на невід'ємну частину базової транспортної інфраструктури від доставки товарів і послуг до продажів і маркетингу транспортних послуг.

Доповідь «Гартнер Груп» засвідчила, що бізнес, який надає інформацію про подорожі та здійснює бронювання місць і продаж квитків в онлайн-режимі, приніс дохід в 5 млрд. дол. в 1998 р. і більше 30 млрд. дол. у 2001 р.

Покупки в Інтернеті, реєстрація в Інтернеті, автоматичний пейджинг також стали стандартними елементами повітряних подорожей.

Лібералізація транспортних режимів, особливо в секторі повітряного транспорту – це життєво важливий елемент у тому, що змушує працювати електронну комерцію. Компанії, традиційно звані «авіалініями» або «транспортними компаніями», починають відчувати себе ще й «інформаційними компаніями». Крім того, гігантський потенціал прикордонної торгівлі фізичними товарами в онлайн-режимі може бути реалізований, якщо тільки існує інфраструктура для замовлення, перевезення, відстеження, митного очищення і доставки цих товарів до дверей клієнта.

Економічно розвинуті країни продовжують працювати над тим, щоб виявити нові можливості глобальної авіаційної галузі, спираючись на успіхи минулого і прагнучи передбачити виклики майбутнього.

У контексті всіх цих підходів до подальшого розвитку авіаційного транспорту основне значення мають важливі принципи забезпечення всіх видів безпеки і захисту навколишнього середовища. Повинні продовжувати розроблятися нові, більш суворі стандарти захисту довкілля в межах Міжнародної організації цивільної авіації.

За її керівництва протягом останніх 20 років провідні авіаперевізники світу досягли 70 % зниження викидів окису вуглецю, підвищення ККД палива майже на 50 % і з появою нового покоління реактивних літаків зниження шуму на 85 %.

Таким чином, на порозі значних просувань у глобальній економічній політиці авіація є життєво важливою, фактично незамінною її частиною, яка має потенціал отримання явних економічних вигод для великої кількості людей в усьому світі.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Іванов С. В. Нова модель розвитку регіонів України в умовах глобалізації світової транспортної системи: монографія. Дніпро: Вид-во Герда. 2018. 262 с.
2. Інноваційне Придніпров'я: гра на випередження: кол. монографія / О.І. Амоша, Ю.С. Залознова, С.В. Іванов, В.І. Ляшенко, І.Ю. Підричева та ін за заг. ред. В.І. Ляшенка (заг. ред.). НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, Дніпро, 2021. 286 с.

Кузнцова Ксенія Костянтинівна,
здобувач вищої освіти,
факультету економіки та менеджменту.
Керівник:

Катранжи Леонід Леонідович,
кандидат економічних наук, доцент
Донецький Національний Технічний Університет

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація. Податкова політика — це поєднання науково обґрунтованих і раціональних тактичних і стратегічних правових дій влади. Сучасний стан широкомасштабного економічного прогресу потребує докорінних змін у стратегії та тактиці державного управління економікою з урахуванням не лише національних особливостей соціально-економічних відносин та ринкових механізмів, а й світового ринку. Стратегія завжди була в авангарді всіх політичних концепцій і дій.

Ключові слова. Стратегія податкової політики, тактика податкової політики, податки, податкова система, надходження до бюджетів, мета податкової політики, завдання податкової політики, цілі податкової політики.

Основним завданням у реалізації податкової політики є не тільки безпека законного порядку стягнення тягаря з платників податків, а також комплексна оцінка економіки та економічних відносин, що залежать від оподаткування. Податкова політика – це не автоматичне застосування норм податкового законодавства, а їх вдосконалення.

Процес формування податкової політики має включати підготовку її стратегії, а реалізація податкової – розробку тактики, яка не суперечить стратегії.

Податкова політика, яка проводиться на майбутнє, є податковою стратегією, а на теперішній час - податковою тактикою.

Стратегія - визначення основної довгострокової цілі підприємства, адаптація планів дій і виділення необхідних ресурсів для досягнення цілей, так на початку 60-х років відмітив А. Чандлер .

Стратегія податкової політики – це цілісна система дій у сфері оподаткування, спрямована на досягнення економічних цілей, завдань і пріоритетів суб'єкта, враховуючи внутрішній комплексний ефект і зовнішні фактори, розраховані на довгострокову перспективу.

Мета стратегії податкової політики - забезпечити достатні податкові надходження до бюджету країни, забезпечити ефективне функціонування економіки країни та забезпечити міжнародну податкову конкуренцію.

Цілі стратегії податкової політики визначаються в довгострокових цілях податкової політики.

Основними стратегічними завданнями податкової політики України за двома державними програмами були і є:

- забезпечити належні сукупні податкові надходження до бюджетів усіх рівнів на основі збалансованої бюджетної політики;
- створення конкурентоспроможної національної економіки;
- інтеграція національної податкової системи в міжнародні податкові відносини.

Для відтворення стратегічних цілей податкової політики України були поставлені такі цілі:

- підвищення податкової ефективності за рахунок розширення бази оподаткування, вдосконалення адміністрування;
- поетапне зниження податкового навантаження;
- збільшення інвестицій в економіку
- удосконалення податкового регулювання на основі впровадження інноваційно-інвестиційних преференцій;
- посилення конкурентних позицій вітчизняного бізнесу тощо.

Тактика податкової політики – це форма реалізації стратегії податкової політики, яка являє собою комплекс адаптивних заходів впливу суб'єкта на конкретні економічні процеси, з метою подання сигналів, визначених завданнями податкової стратегії.

Тактика податкової політики не завжди повністю відповідає стратегічним цілям і завданням податкової політики, що може призвести до негативних наслідків. Велику роль у формуванні доходів бюджету відіграє раціональність тактичних дій у здійсненні податкової політики. Бюджетні цілі на наступний фінансовий рік мають відповідати основній податковій стратегії.

Висновки. На завершення зазначимо, що кожна справа вимагає і стратегії, і тактики, і податкова політика не є винятком. Стратегія допомагає планувати дії наперед, а тактика забезпечує правильні дії в певний момент часу. Стратегія і тактика податкової політики нерозривно пов'язані. З одного боку, податкова тактика є механізмом вирішення стратегічних завдань. З іншого боку, стратегія створює відповідні можливості для вирішення тактичних завдань. Слід також зазначити, що зміни в податковій політиці значною мірою відображають зміни в економіці, політиці та ідеології держави.

Податкова політика держави відіграє відносно самостійну роль. Крім того, результати застосовуваної податкової політики значною мірою залежать від того, які корективи має внести держава у свою економічну політику.

Самостійно податкову політику слід розробляти на основі науки податкової теорії.

Податкова політика з відносною незалежністю повинна базуватися на науковій теорії податків, інакше вона буде спонтанною, пізнаною методом проб і помилок.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Баранова В.Г., Богатирьова Є.М., Волощук В.П., *Податкова система, навчальний посібник*. Одеса ВМВ, 2014, 344 с.
2. Алексєєв І.В., Глушко О.С., Федосов В. М., *Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій. Навчальний посібник*. Харків ВД «Інжек» 2010, 492 с.

СЕКЦІЯ 3

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*Голова
секції*

Тетяна Косова, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;

Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of
the Department of Finance, Accounting and Taxation;

*Заступник
голови секції*

Олена Рибак, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Національного авіаційного університету;

Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate
Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Accounting and Taxation of the National Aviation University.

Антипенко Надія Василівна,

доктор економічних наук, доцент

професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Кушнір Андрій Сергійович,

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У дослідженні представлено проблеми та методи аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, розкрито систему аналізу та оцінено її ефективність.

Ключові слова: аналіз фінансово-господарської діяльності, оцінка ефективності, методи аналізу.

Аналіз фінансово - господарської діяльності відіграє важливу роль у підвищенні економічної ефективності діяльності підприємств будь якої галузі. Організація та управління процесами для зміцнення фінансового стану, в цілому це економічна наука, яка вивчає та оцінює рівень виконання бізнес-планів, майнового та фінансового стану, виявлення невикористаних резервів, а отже - підвищення ефективності діяльності організацій.

Зауважимо, що у ході аналізу важливим є саме виявлення резервів для підвищення ефективності діяльності організацій та шляхів мобілізації, тобто використання виявлених внутрішньогосподарських резервів. Ці резерви є основою для розвитку організаційно - технічної діяльності, яка буде здійснюватися для впровадження визначених резервів у діяльність. Розроблені заходи, будучи оптимальними управлінськими рішеннями, дозволяють ефективно керувати діяльністю об'єктів аналізу.

Саме тому аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства можна

розглядати як одну з найважливіших функцій управління або як основний метод обґрунтування рішень щодо управління організаціями. В умовах ринкових відносин в економіці аналіз діяльності покликаний забезпечити високу рентабельність та конкурентоспроможність організацій як у найближчій, так і в далекій перспективі.

Розглянувши принципи аналітичної роботи, стає зрозуміло, що аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства передбачає необхідність вирішення низки завдань:

- оцінка майнового стану організації оцінка ліквідності та платоспроможності;
- оцінка фінансової стабільності;
- аналіз фінансових результатів;
- аналіз комплексної оцінки фінансової діяльності підприємства, оцінка фінансового стану підприємства, рекомендації, покращення фінансових результатів тощо.

Водночас у процесі аналізу використовуються наступні форми звітності:

- бухгалтерський баланс;
- звіт про фінансові результати;
- звіт про зміни капіталу;
- звіт про рух грошових коштів. однак цей перелік не є повним. [1]

Процес аналізу фінансово-господарської діяльності включає цілу систему методів і прийомів, що дають можливість проведення наукового дослідження економічних явищ та процесів, що і формують господарську діяльність. Водночас, будь-який із методів та прийомів, що використовуються в економічному аналізі, можна назвати методом у вузькому розумінні цього слова, як синонім понять «метод» та «прийом». Аналіз економічної діяльності також використовує методи та прийоми, характерні для інших наук, особливо статистики та математики.

Зазначене вище обґрунтовує розуміння того, що для методу аналізу фінансово-господарської діяльності, як способу вивчення предмета цієї науки характерні наступні особливості:

1. використання завдань бізнес-планів (з урахуванням їх обґрунтованості), а також нормативних значень окремих показників, як основного критерію оцінки діяльності організацій, та їх фінансового стану;
2. перехід від оцінки діяльності організації до загальних результатів бізнес-планів для деталізації цих результатів за просторовими та часовими ознаками;
3. розрахунок впливу окремих факторів на фінансово-економічні показники (де це можливо);
4. порівняння показників даної організації з показниками інших організацій;
5. комплексне використання всіх доступних джерел інформації;
6. узагальнення результатів проведеного аналізу та узагальнений розрахунок виявлених резервів вдосконалення організації.

Рентабельність та ефективність є найбільш узагальненими показниками ефективності. Існують приватні показники, що характеризують ефективність

окремих Сторін діяльності підприємства. Ці показники включають:

- Ефективність використання виробничих ресурсів, доступних для організації (основні виробничі фонди, трудові ресурси, матеріальні ресурси);
- Ефективність інвестиційної діяльності (період окупності капітальних вкладень, прибуток на одну гривню капітальних вкладень);
- Ефективність використання активів (оборотність оборотних активів, прибуток на одну гривню активів, включаючи оборотні та необоротні активи);
- Ефективність використання капіталу (чистий прибуток на акцію, дивіденди на акцію тощо) [2].

Рівень рентабельності можна розглядати як узагальнюючий, інтегральний показник ефективності бізнесу. Рентабельність виражає саме міру рентабельності роботи підприємства і є відносним показником. Це інше, ніж індекс абсолютного прибутку, під впливом інфляційних процесів а, отже він більш точно показує ефективність діяльності.

Рентабельність характеризує прибуток, отриманий підприємством від кожної гривні коштів, вкладених у формування активів. Крім показника рентабельності, є й інші. Зауважимо також, що на ефективність діяльності організації значною мірою впливають фактори різного рівня:

- загальні економічні фактори: тенденції та закономірності економічного розвитку, досягнення науково-технічного прогресу, податкова, інвестиційна, амортизаційна політика держави;
- природно-географічні чинники: розташування організації, кліматичні особливості даної місцевості тощо;
- регіональні фактори: економічний потенціал регіону, інвестиційна політика в регіоні;
- галузеві фактори: місце даної галузі у складі національного господарського комплексу, кон'юнктура ринку в цій галузі;
- фактори, викликані функціонуванням аналізованої організації: ступінь використання виробничих ресурсів, дотримання режиму собівартості економія у виробництві та реалізації продукції, раціональність організації постачання та маркетингової діяльності, інвестиційна та цінова політика, найбільш повне виявлення та використання внутрішніх резервів. [3]

Спільність складності та послідовності аналізу фінансово-господарської діяльності виражається в єдності вивчення різних аспектів діяльності даної організації, а також у взаємопов'язаному дослідженні діяльності в цілому та окремих її підрозділів, а також, крім того, у застосуванні загального набору економічних показників і, нарешті, у комплексному використанні всіх видів інформаційної підтримки економічного аналізу. [4]

Отже, усі показники, що виражають фінансово-господарську діяльність організації, взаємопов'язані. Для будь-якого показника на зміну його значення впливають певні фактори. У свою чергу, фактори другого порядку, тобто більш детальні фактори, впливають на значення названих факторів. [5]. У процесі аналізу фінансово-господарської діяльності можна виділити ще більш детальні фактори третього, четвертого, а також вищих порядків. Будь-який з економічних показників може бути чинником, що впливає на інший, більш

узагальнений показник.

За результатами дослідження можна підсумувати що, в даний час аналіз фінансово-господарської діяльності посідає важливе місце серед економічних наук. Це розглядається як одна з функцій управління виробництвом. Відомо, що основні функції системи управління-планування, організація, контроль та регулювання діяльності відповідно до цілей підприємства. Роль аналізу фінансово-господарської діяльності в управлінні підприємством зростає внаслідок того, що змінюється механізм управління, змінюються принципи та методи управління. Обмеження ресурсів та необхідність вибору змушують керівників підприємств постійно проводити дослідження у таких сферах, як ринки, сировина, дослідження попиту, ціноутворення, що має забезпечити підвищення ефективності.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Берк Дж., ДеМарзо П., Корпоративні фінанси // Глобальне видання 4 -е вид. - Пірсон, 2016 - 1169 с.
2. Бета-версія за галузями, премії за ризик, вартість капіталу за галузями [Електронне джерело]. - Посилання: <http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/>
3. Яньковець Т., Ю. Чернюк. Порівняння поточної діагностичної моделі ймовірності банкрутства: іноземна та вітчизняний досвід / Т. Яньковець, Ю. Чернюк // Економічна наука. - 2018. - № 20. - с. 58–62.
4. Корнієва Н., Шаповалова І. Шляхи покращення фінансового стану компаній / Н. Корнієва, І. Шаповалова // Економічні науки. - 2017. - № 5. - с. 55–60.
8. Савицька г. Аналіз господарської діяльності підприємства: навч. - 4-й, повторний і додатковий. -М .: Інфра-М, 2018.-с.512-(вища освіта).

Антипенко Надія Василівна,
доктор економічних наук, доцент
професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Яушев Сергій Євгенійович,
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

ДИРЕКТ-КОСТИНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦЯ

Анотація. Проаналізовано динаміку фізичних осіб-підприємців, зайнятих комп'ютерним програмуванням, консультуванням та пов'язаної з ними діяльності. Визначено зміст директ-костингу, його роль в управлінні витратами фізичної особи-підприємця, а також переваги від впровадження.

Ключові слова: директ-костинг, система, управління витратами, фізична особа-підприємець

Фізичні особи-підприємці (ФОП) відіграють важливу роль в інноваційному розвитку національної економіки, передусім в інтелектуальному сегменті. Протягом 2010-2020 років кількість ФОП, що здійснюють комп'ютерне програмування, консультування та пов'язану з ними діяльність, зросла із 18822 до 169823 осіб, або у 9 разів. Питома вага ФОП у суб'єктах господарської діяльності (СГД) зазначеного виду діяльності зросла з 86,3% до 96,3%. Кількість найманих працівників у ФОП, що здійснюють комп'ютерне програмування, консультування та пов'язану з ними діяльність, протягом 2010-2014 років збільшилася з 2278 до 6512 осіб, або у 2,85 разів, до кінця 2020 року вона скоротилася до 4170, що у 1,83 разів більше порівняно з 2010 роком.

В умовах ринкової економіки ефективне функціонування ФОП передбачає необхідність ефективного управління доходами і витратами. Діяльність будь-якого ФОП передбачає виникнення певних витрат, а її конкурентоспроможність в сучасних умовах багато в чому визначається її вмінням ефективно управляти своїми витратами. Тому обрані методики визначення собівартості виробництва продукції – одне з основних завдань управлінського обліку. У зарубіжній практиці управління підприємствами поширеним є принцип «різна собівартість для різних цілей».

Для організації ефективного управління доходами і витратами в діяльності ФОП рекомендується створення сучасної системи бюджетування, яка б була заснована на розробці і контролі виконання ієрархічної системи бюджетів.

Для зменшення витрат ФОП пропонується система директ-костингу як метод обліку затрат та калькулювання собівартості продукції. Під директ-костингом розуміють систему управлінського обліку, яка як у систематичному так і в проблемному обліку характеризується розмежуванням затрат на постійну та змінну складові [1, с. 253]. Вдосконалені показники аналізу «витрати-обсяг-прибуток» дозволяють виявляти взаємозв'язок витрат на

управлінську діяльність, обсягів реалізації та отриманих результатів діяльності ФОП.

Використання ФОП системи директ-костінг надасть змогу знизити трудомісткість облікових операцій і оперативно здійснювати розробку проектів управлінських рішень з урахуванням впливу собівартості надання послуг, достовірно відображати витрати в управлінській звітності.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Шулла Р. С., Повідайчик М. М. Концептуальні підходи до організації системи управлінського обліку "директ-костинг": зарубіжний досвід та можливість його адаптації у вітчизняній теорії та практиці. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер : Економіка*. 2013. Вип. 4. С. 247-254.

Afanasyeva I.I.

Ph.D., Associate Professor

Kyryk N.V.

applicant for higher education

National Aviation University, Kyiv.

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF ACCOUNTING IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

Abstract. Modern tendencies of information technologies development, their influence on transformation of functional tasks of accounting are considered. The main advantages of using software products to ensure the interconnection of all management subsystems and the effective operation of the accounting system are analyzed.

Keywords. Information technologies, accounting system, management decision-making, software packages, organization of the accounting process.

The recent trend has been the total introduction of information technology in various spheres of society, economy, economic activity of economic entities. Innovations materialize in new means of labor, the satisfaction of some needs gives rise to others. New ideas and developments appear, more advanced modern technical means, information technologies and consumer goods are created, which determines and forms the necessary conditions for further quantitative and qualitative changes in research, technical developments, in particular, and in the organization of accounting in accordance with modern requirements [2].

Modern conditions for the development of research in accordance with the requirements of the system have led to changes in the main functional tasks of accounting, which under the influence of strategic management paradigm, ie the basic provisions of management, scientists have modified as a subsystem of strategic management. The need for the use of information technology in accounting arose under the influence of the following factors:

- strengthening the value of information around the world;
- increasing the importance of control over the activities of economic entities in order to reduce the risks of abuse and violations of legislation;
- facilitating the processing of information in large enterprises, where a significant amount of data complicates the use of traditional forms of accounting;
- the desire to increase the productivity of accounting staff and increase the efficiency of enterprise management through timely and rational management decisions;
- coordination of the activities of structural units of the enterprise in the preparation of financial statements.

The introduction of information technology in accounting makes significant changes in the accounting process. Automated accounting at the enterprise includes, in addition to hardware and software, also methodological and informational support

for the organization of effective accounting and reliability of information generated in the accounting system [3].

The procedure for entering data into the information environment when using primary documents can be displayed as follows:

1. Receipt of primary paper documents.
2. Translating them into electronic primary documents.
3. Registration in the electronic register (may act as a prototype of the journal of registration of primary documents). This leads to the automation of the process of entering, processing and transferring data to the information system in accordance with the algorithm, which reduces or almost eliminates errors.
4. Accounting algorithms, which are executed in the automated mode by the corresponding software, form a chronological data set. The form of the register, the sequence of accounts, the processing of the entered information and the algorithm itself are related to the nature of the software
5. Formation of source information for the creation of financial statements and for management purposes.

The use of specialized information technologies has led to changes in the accounting system, accounting process and management decision-making process. These changes occur at all stages of the accounting process from the initial observation - documentation of transactions and have a dual nature: quantitative - in the accounting apparatus, qualitative - in its functions. The principle of accounting registration has not changed, but it dramatically affects the method and technique of information processing. The scientific basis of accounting remains unchanged [3].

When improving information systems at the enterprise, it is necessary to assess the degree of need for adaptation of employees to new conditions and harmonization of previous hardware and software to the needs and capabilities of the management system. Despite the variety of foreign software ("Oracle", "SAR", "Scala"), a good choice would be software developed in Ukraine ("Infosoft", "Turbo-accountant", "Sail", "Debit-credit", "MEDoc"), as they will be more adapted to the current legislation of Ukraine. Although, ideally, we should strive for the unification of accounting procedures at the international level, due to the impact of globalization [4].

The modern software market offers the use of integrated automated systems for enterprise management. Corporate business systems (ERP) have certain advantages to ensure the solution of all types of accounting and expand its tasks and functions. When choosing a software product, it is advisable to focus on the characteristics: the interface of the software product, support, the ability to add functionality, data protection and integration with other business applications [5].

Based on the above, we can identify the following prospects and benefits of using information technology in accounting:

1. Indicators for the reporting period can be obtained interactively;
2. Automatic formation of financial, statistical and management reporting on the basis of previously entered information and data reflected in the system of accounts;
3. Reducing the burden on accounting staff and redistributing their responsibilities;

4. Ability to combine and automate the timesheet and payroll;
5. Automatic submission of reports;
6. Fast and automatic receipt of information on deviations from established plans and budgets.

Therefore, in order to fully and rationally use the innovative opportunities provided by modern software products, it is necessary to assess the state of the accounting process, assess and analyze the needs of the management system and business development strategy.

REFERENCES:

1. Русіна Н. В. Використання програмного забезпечення в аудиті. *Кіровоградський інститут регіонального управління та економіки*, 2011. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/562/1/58.pdf>.
2. Афанас'єва І.І., Розмислов О.М. Сучасні тенденції трансформації управлінського обліку. *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій: Серія «Економіка і управління»*. Вип. 48. К.: ДУІТ, 2020. С. 77-86 URL: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/18/20>.
3. Осмятченко В.О., Олійник В.В. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті зміни технологічних укладів, 2018. URL: <///C:/Users/User/Downloads/96-341-1-10-20190409.pdf>.
4. Пчелянська Г.Б., Маркова Т.Д., Дойчева К.С. Особливості аудиту в комп'ютерному середовищі, 2016. URL: <///C:/Users/User/Downloads/208-1290-1-10-20170621.pdf>.
5. Афанас'єва І. Інформаційна система управлінського обліку в умовах діджиталізації економіки. *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій: Серія «Економіка і управління»*. Dbg/ 49/ R/^ LEIN? 2021/ C/ 32-41/ DOI^ 10/32703|2664-2964-2021-49-32-41/ URL^ <https://em.duit.edu.ua/index.php/home/article/view/3/3/>

Ачкасова Світлана Анатоліївна

к. е. н.,

доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг

Алфімова Анжеліка Сергіївна,

здобувач вищої освіти

Харківський національний економічний університет імені Семена

Кузнеця

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ БАНКІВ У СФЕРІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА FINTECH

Анотація. Зараз у світі спостерігається тенденція до все більш широкого використання сучасних інформаційних технологій в усіх сферах суспільної діяльності. Активно вони розвиваються й у фінансовій системі, зокрема, у банківському секторі, де систематичне впровадження нових продуктів є запорукою успішної реалізації бізнес-моделей та ефективного завоювання й утримання відповідних сегментів фінансового ринку. Сьогодні спостерігається високий рівень конкуренції між банками, що зумовлює значну їх зацікавленість у розробці та впровадженні ефективного механізму управління конкурентоспроможністю у сфері цифровізації та FinTech, що сприяло б як підвищенню продуктивності роботи самих банків, так і забезпечувало б зростання якості надання фінансових послуг та обслуговування клієнтів.

Ключові слова. Цифровізація, FinTech, інноваційне банківське обслуговування, цифрова конкурентоспроможність, управління конкурентоспроможністю.

Розвиток фінансових технологій призводить як до якісних змін у банківській сфері, так і сприяє генеруванню нових потоків доходів банку, підвищенню його прибутковості, скороченню операційних витрат та зміцненню конкурентних позицій банківської установи. У свою чергу, управління цифровою конкурентоспроможністю є невід'ємною частиною ефективної діяльності банку та запорукою швидкого впровадження інноваційних продуктів високої якості й отримання від них економічної віддачі. За економічною сутністю, управлінням конкурентоспроможністю банків у сфері цифровізації та FinTech називають діяльність, яка має прояв у цілеспрямованому, організуючому впливі на здатність банку забезпечувати привабливість інноваційних банківських продуктів та послуг для кінцевого споживача та випереджати конкурентів.

У Україні ринок передових фінансових послуг робить перші кроки у своєму становленні, однак, незважаючи на це, він є високосегментованим. На рис. 1, що розроблений на основі джерела [1], представлено основні сфери діяльності, в яких працюють FinTech-провайдери в нашій країні.

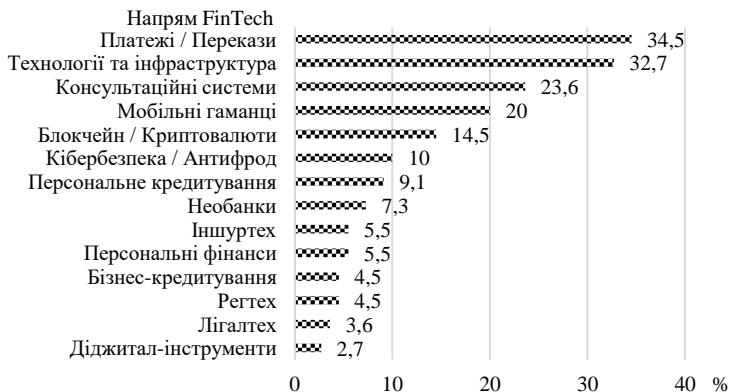

Рис. 1 Розподіл FinTech-компаній за сферами діяльності в Україні у 2019 р.

Проаналізувавши дані на рис. 1, можна зробити висновок, що головними напрямками роботи FinTech-компаній є платежі та грошові перекази, а також технології та інфраструктура – 34,5% і 32,7% відповідно. Що стосується криптовалют і технології блокчейн, то з кожним роком інтерес до цих інновацій зростає. Разом з цим, бізнес-кредитування, регтех, лігалтех та діджитал-інструменти займають незначну частку серед FinTech-провайдерів.

Отже, сьогодні платежі та грошові перекази є найбільш схильним до цифровізації видом фінансових послуг: електронні гроші та гаманці, P2P2 обмін валют, хмарні каси, смарт-термінали, краудфандинг тощо [2, с. 45].

В останній час спостерігаються зміни у стосунках FinTech-компаній із банками. Сьогодні стратегічними орієнтирами для них є не конкурентна боротьба, а застосування різних варіантів взаємовигідної співпраці. Більшість FinTech-компаній визначають партнерство з традиційними фінансовими інститутами як основну свою мету, що дозволить забезпечити швидкість, зручність та безпечність у використанні цифрових послуг [3, с. 482].

Зараз найбільший потенціал у розвитку інноваційного банківського обслуговування в Україні мають такі банки: ПриватБанк, УкрСиббанк, Universal Bank, ПУМБ, Райффайзен Банк, Альфа-Банк, Ощадбанк, Індустріалбанк тощо. Вони розробили свою платформу Інтернет-банкінгу, створили мережу мобільних додатків, які підтримуються на будь-якій операційній системі (Андроїд, Windows Phone, IOS) та впровадили унікальні FinTech-послуги, якими користується переважна більшість українців. Наприклад, ПриватБанк пропонує широкий спектр інноваційних продуктів та послуг, серед яких: система онлайн-банкінгу «Приват24», технологія PayPass, оформлення кредиту за допомогою терміналу та SMS-запиту, QR-банкінг, додаток «Розумна заправка» тощо. У вересні 2019 р. банк за підтримки компанії VISA запусив технологію біометричної оплати FacePay24 для роздрібних торгових мереж, яка сьогодні доступна у багатьох торгових точках України [4]. Також, серед прикладів успішного втілення FinTech-проектів

варто виділити технологію, що була відкрита користувачам послуг Райффайзен Банку. У травні 2019 р. він об'єднався з VISA, щоб створити чат-бот для підприємців «Консьерж-сервіс Бізнес Банкінг», основним призначенням якого є надання консультацій з юридичних і організаційних питань [5]. Не менш важливим є те, що на українському банківському ринку відбувається активне започаткування необанків та здійснюються перші кроки щодо запуску власної цифрової валюти – електронної гривні.

Нині існує велика кількість методик оцінки цифрової конкурентоспроможності банку. Серед них найбільш поширеними у світовій практиці є RATE, CAMELS, Sheshukoff Bank, метод «інформаційного спостереження», метод банківського скорингу тощо [6, с. 49]. Особливого розповсюдження набувають методики інтегральної оцінки конкурентоспроможності підприємств. Слід зазначити, що конкурентоспроможність банку у сфері цифровізації та FinTech – це інтегральна характеристика, що складається з багатьох параметрів, у тому числі і з фінансових показників. Кожна із зазначених методик має як переваги, так і недоліки, які необхідно індивідуально враховувати в кожному конкретному випадку та зважати на те, що сучасне середовище, у якому функціонують банки, швидко змінюється і прогресивно розвивається.

Аналіз стану управління конкурентоспроможністю банків України у сфері цифровізації та FinTech дозволив сформулювати такі рекомендації для забезпечення його ефективної організації: розробка відповідної нормативно-правової бази, підвищення рівня фінансової грамотності населення, формування компетентного кадрового потенціалу та збільшення асортименту інноваційних FinTech-продуктів за допомогою технологій штучного інтелекту, відкритого банкінгу і блокчейну, використовуючи зарубіжний досвід.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
2. Безпалый Р. В. Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 44–49.
3. Пасічник І. В., В'язовий С. М. Розвиток FinTech-індустрії в Україні та її ризики для банківської діяльності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 4. С. 480–484.
4. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/>.
5. Офіційний сайт АТ «Райффайзен Банк Аваль» URL: <https://www.aval.ua/>.
6. Крухмаль О. В., Барановська О. А. Конкурентоспроможність банку та банківського продукту: фактори впливу та оцінка. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. С. 45–55.

Вербівська Людмила Василівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

ВИДИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

Сфера електронного бізнесу є невід'ємною складовою становлення інформаційної економіки. На сьогодні активний розвиток такої сфери супроводжується також впровадженням вже цифрових технологій у господарську діяльність. Відповідно електронний бізнес є тим видом підприємницької діяльності, в межах якого основна діяльність економічних суб'єктів безпосередньо пов'язана і залежить від використання інформаційних технологій. Окреслена сфера вже є невід'ємною складовою сьогодні національної економіки і з кожним роком розвивається все швидшими темпами.

Саме стрімкий розвиток інформаційних та цифрових технологій у сучасному світі, їх потужний вплив на господарські відносини обумовлюють необхідність проведення нових досліджень у даній сфері. Виникнення все нових інформаційних технологій, які дозволяють підвищити ефективність функціонування суб'єктів господарювання, призводить до значних змін у бізнес-процесах. Відповідно така ситуація актуалізує необхідність вивчення такого впливу, що також безпосередньо вимагає проведення нових досліджень і у сфері розвитку електронного бізнесу, поглиблення теоретичних та прикладних аспектів функціонування цього виду бізнесу. Особливо цікавими та малодослідженими є питання конкретизації напрямків господарської діяльності, які можна віднести до електронного бізнесу.

Розглянемо більш детально основні напрямки підприємницької діяльності, які доцільно віднести до сфери електронного бізнесу. Зауважимо, що в наукових роботах зустрічаються різні концептуальні підходи до виокремлення складових в межах даного виду бізнесу. Наприклад, Балик У.О., Колісник М.В. зазначають, що електронний бізнес являє собою складний взаємодіючий та взаємозумовлений комплекс компонентів, до яких належать: засоби обміну інформацією; системи електронного документообігу; корпоративні представництва в кібернетичному просторі, інтегровані з іншими підсистемами компанії; · засоби глобального пошуку інформації, збору та спільного використання знань; · системи електронної торгівлі для організації продажу та закупівель; · методи та принципи управління ресурсами (матеріальними, фінансовими, людськими); · способи взаємодії з партнерами та клієнтами; · системи обліку ресурсів (склад, логістика) тощо [1, с. 13-14].

Свтушенко Д.Д. при розгляді сутності таких понять як електронний бізнес, електронна комерція, інтернет-торгівля, визначаючи їх зміст, конкретизує складові електронного бізнесу, до яких відносить наступні: електронний

маркетинг, електронні аукціони, електронна пошта, електронна освіта, електронні НДР і ДКР, електронні банки, електронну комерцію [3, с. 188].

Стойка В. С., Палош М. І., розглядаючи розвиток фінансових послуг в системі електронного бізнесу, зауважують, що до видів такого виду бізнесу варто віднести наступні: електронні магазини, електронні аукціони, електронні платіжні системи, електронний маркетинг, електронна комерція, електронні ЗМІ тощо [4, с. 130].

Подібний підхід підтримує також і Шалева О. І., яка стверджує, що базовими складовими електронного бізнесу є електронна комерція, використання електронних платіжних систем, проведення фінансового аналізу, надання маркетингових послуг, пошук співробітників та продавців, партнерські відносини та ін. [6, с. 9]. Зазначимо, що виокремлення електронної комерції як окремого напрямку в сфері електронного бізнесу також потребує уточнення, оскільки такий вид комерції є складно структурованою системою із своїми компонентами та підсистемами.

Страхарчук В., Страхарчук А. в структурі електронного бізнесу пропонують виокремлювати такі види: електронну торгівлю, електронну рекламу, електронний маркетинг, електронний рекрутинг тощо [5, с. 60]. Проте, на наше переконання електронний маркетинг є частиною сфери електронного маркетингу. Саме тому не доцільно виділяти такий напрям як окрему складову електронного бізнесу.

Отже, аналізуючи наукові підходи науковців до розгляду окремих видів електронного бізнесу, на наше переконання, в межах такого бізнесу доцільно виокремлювати наступні складові:

1) *електронний маркетинг (e-маркетинг)* – сфера розробки, просування, рекламування товарів, продукції та послуг виключно за допомогою використання інформаційних технологій, можливостей мережі інтернет;

2) *електронна комерція (e-commerce)* – у вузькому розумінні це сфера торгівлі, торгово-посередницької діяльності, яка пов'язана з продажем товарів і послуг в мережі інтернет, за допомогою використання різних гаджетів [7];

3) *електронний банкінг (e-banking)* – напрям в сфері електронного бізнесу, який пов'язаний з реалізацією та продажем послуг банківськими установами за допомогою використання сучасних інформаційних технологій [2];

4) *електронні страхові послуги (e-insurance)* – сфера продажу страховими компаніями власних страхових продуктів в мережі інтернет;

5) *інтернет трейдинг (internet trading)* – використання інформаційних технологій, мережі інтернет для отримання доступу то торгівлі на валютній, фондовій та товарній біржах;

6) *електронні платежі (e-payments)* – переказ коштів між різними економічними суб'єктами за допомогою використання мережі інтернет. На сьогодні даний напрям бізнесу активно розвивається у всьому світі, оскільки швидкий переказ коштів є зручним способом оплати товарів та послуг;

7) *електронний консалтинг (e-consulting)* – надання консультацій в різних сферах господарювання за допомогою використання інформаційних

технологій, надання необхідної інформації клієнтам, проведення онлайн консультацій і т.д.;

8) *електронна освіта (e-learning)* – надання тренінгів, проведення занять онлайн; також до цієї сфери варто віднести можливості навчання без викладача, виключно за допомогою інформаційних технологій;

9) *електронна сфера охорони здоров'я (eHealth)* – надання консультацій лікарями онлайн, використання інформаційних технологій у роботі медичних закладів. В Україні такий вид надання медичних послуг лише починає розвиватися і саме поняття eHealth більше асоціюється з державною електронною системою здоров'я. Проте в найбільш розвинутих країнах eHealth є складною системою, яка включає значну кількість напрямків у сфері охорони здоров'я, функціонування яких можливе лише на основі використання інформаційних інновацій у цій сфері;

10) *електронне видавництво (e-publishing house)* – отримання замовлень та видавництво матеріалів в мережі інтернет. Також до цього виду електронного бізнесу можна віднести діяльність з поширення відповідного контенту;

11) *електронний рекрутинг* – надання послуг з пошуку та найму працівників. на сьогодні такий спосіб працевлаштування є досить ефективним. Спеціальні інформаційні платформи акумулюють значну кількість інформації про тих осіб, які шукають роботу, та тих з них, які шукають нових працівників;

12) *електронний аукціон (e-auction)* – вид електронного бізнесу, який полягає у наданні можливостей для продавців продавати власний товар, продукцію на основі результатів аукціонів, в яких приймають участь потенційні покупці;

13) *маркетплейс (online marketplace)* – інформаційна платформа, на якій знанчою кількістю виробників пропонується продукція для клієнтів. Споживачі можуть порівнювати ціни, умови продажу, обирати найкращого виробника та постачальника, ознайомлюватися з відгуками на товари та продавців;

14) *електронна логістика (eLogistik)* - надання послуг доставки їжі, товарів та продукції за допомогою використання мережі інтернет, відстежування в електронному режимі переміщення товарів та кур'єрів. Також до цього виду можна віднести послуги таксі, які використовують сучасні додатки та інформаційні технології для надання власних послуг.

Таким чином, отримані результати проведеного дослідження дозволяють стверджувати про значну складність вичерпного визначення всіх складових сфери електронного бізнесу, оскільки поступово значна кількість різних видів підприємницької діяльності переходить в онлайн режим, або активно поєднують традиційний спосіб ведення бізнесу з можливостями електронного бізнесу. Окреслений процес буде відбуватися і надалі, враховуючи значні темпи розвитку сьогодні вже цифрової економіки в усьому світі.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Балик У.О., Колісник М.В. Електронна комерція як елемент системи світового господарства Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Логістика. - 2014. - № 811. - С. 11-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPL_2014_811_4
2. Дубина М., Шеремет О. Розвиток e-banking: світовий та вітчизняний досвід. Проблеми перспективи економіки та управління. 2019. № 2 (18). С. 154-162.
3. Євтушенко Д. Д. Електронний бізнес, електронна комерція, інтернет-торгівля: сутність та взаємозв'язок понять. Бізнес Інформ. 2014. № 8. С. 184–188.
4. Стойка В. С., Палош М. І. Розвиток фінансових послуг в системі електронного бізнесу. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2015. № 12 (345). С. 128-132.
5. Страхарчук В., Страхарчук А. Концептуальні засади електронного банківського бізнесу. Молодь і ринок. 2012. № 4 (87). С. 59–64.
6. Шалева О. І. Електронна комерція: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
7. Ecosystem of VAT Administration in E-Commerce: Case of the Eastern Europe Countries / Abramova A. et al. *Estudios de economía aplicada*. 2021. Vol. 39, № 5. URL: <http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i5.4909> (дата звернення: 25.04.2021).

Гаврилко Тетяна Олександрівна

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Ткаченко Юлія Юрївна

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСАХ

Анотація. Досліджена сутність, етапи розвитку та особливості різних видів штучного інтелекту. Розглянуті переваги застосування технологій штучного інтелекту у фінансах та визначені напрями його подальшого розвитку.

Ключові слова. Технології штучного інтелекту, сфера фінансів, фінансові компанії, банківська сфера, управління особистими фінансами.

Під штучним інтелектом розуміється така особливість інтелектуальних систем, яка забезпечує можливість здійснювати творчі функції, властиві людській особистості, за рахунок адекватного інтерпретування зовнішніх даних, здатності до одержання знань та їх адаптивного використання для досягнення конкретних цілей.

На сьогоднішній день є уже беззаперечним потужний економічний і соціальний потенціал, яким володіють технології штучного інтелекту (AI). Підтвердженням цьому є динамічне зростання світового обсягу інвестицій в сферу розвитку штучного інтелекту та машинного навчання (AI/ML): в 2015 році – 12,7 млрд. дол. США, в 2020 році – 67,9 млрд. дол. США, до 2028 року прогнозується подальше збільшення їх величини в межах 40% щорічно [1].

Що стосується України, ринок AI знаходиться на етапі становлення, обсяг інвестицій є недостатнім, хоча це не відноситься до стартапів, створених на основі штучного інтелекту. Важливою є поява таких вітчизняних компаній як Reface та Grammarly, які заявили про себе не тільки на українському, а і на світовому AI-ринку; в цілому в сфері штучного інтелекту функціонує 28 компаній та 2000 розробників.

Історію досліджень у галузі штучного інтелекту розділяють на три основні етапи:

I етап (кінець 50-х рр. XX ст.) – це початок досліджень; основна увага приділяється вирішенню задач, які властиві людському мисленню; коло задач, які розглядаються, є доволі обмеженим.

II етап (початок 70-х рр. XX ст.) – це суттєве зрушення у дослідженнях. Очевидною стала недостатність лише знань загального характеру; успішне вирішення прикладних задач можливо тільки при наявності структурованих, спеціальних знань.

III етап (з середини 70-х рр. XX ст.) – основна увага почала приділятися не функціонуючим системам, які самостійно вирішують поставлені перед ними завдання, а створенню людино-машинних систем з інтелектом людини.

Фахівцями виділяються такі види штучного інтелекту: штучний інтелект обмеженого використання, штучний інтелект загального використання, штучний інтелект високого рівня.

Штучний інтелект обмеженого використання запрограмований на вирішення одного завдання, наприклад, прийняття розумових бізнес - рішень.

Штучний інтелект загального використання може успішно виконувати будь-які інтелектуальні задачі, які під силу людям. Можливо, в майбутньому він зможе міркувати на рівні людини, тобто вирішувати проблеми, приймати певні рішення, вчитися, планувати, а також пропонувати різні ідеї.

Про штучний інтелект високого рівня кажуть так: «Це будь-який інтелект, який значно перевершує когнітивні здібності людини практично у всіх галузях». Але більшість дослідників вважають, що для створення цього інтелекту потрібні нові ідеї, тому буде потрібний ще тривалий час для здійснення наукових пошуків [2].

У наш час штучний інтелект стає одним із основних інструментів підвищення ефективності діяльності підприємств в різних галузях діяльності, насамперед, в сфері фінансів. В банківській сфері застосування штучного інтелекту відкриває такі можливості, як підвищення рівня якості обслуговування клієнтів, наприклад, замінивши колцентри банків при реалізації банківського продукту.

AI доцільний при аналізі даних для обліку нових клієнтів та тих, що перестали користуватись послугами банку, дає змогу формувати поведінкові профілі клієнтів, що сприяє персоналізації банківських продуктів та застосуванню персоналізованого ціноутворення. Особлива потреба у AI, на думку фахівців, існує при оцінці ризиків, виявленні шахрайства, фінансовому аналізі, управлінні портфелями проектів, що зумовлює найвищу потребу на найближчі роки [3].

Фінансовими та аудиторськими компаніями AI використовується у вигляді різних програм та додатків, що дає можливість здійснювати розрахунки та аналізувати дані; подальший розвиток технологій штучного інтелекту пов'язується зі здатністю обробки великих масивів інформації в найкоротші терміни, формуванням різних видів звітності з усуненням помилок, які могли б залишитись поза людською увагою.

Перспективною сферою застосування AI є управління особистими фінансами; уже на сьогодні існуючі додатки, керовані штучним інтелектом, дозволяють на основі даних про витрати здійснювати їх прогнози на тривалий період часу.

Розвиток AI приведе до зменшення ролі людського фактору, зниження імовірності реалізації корупційних дій, буде служити основою формування економіки нових технологій. Цьому буде сприяти прийняття урядом України Концепції розвитку штучного інтелекту та затвердження плану її реалізації, в

яких визначені пріоритетні напрями та основні завдання в сфері AI, способи їх інтеграції в економічно значущі сектори держави.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Глобальні тенденції штучного інтелекту: Індекс ШІ 2021. URL: <https://uk.youthministryinitiative.org/global-trends-in-artificial-intelligence-the-ai-index-2021-7395>(дата звернення: 22.11.2021).

2. Циганов С.А., Апалькова В.В. Розвиток штучного інтелекту: еволюційні процеси на міжнародному фінансовому ринку. URL:http://finukr.org.ua/docs/FU_18_08_020_uk.pdf (дата звернення: 23.11.2021).

3.Симончук О. Більше грошей, безпеки та довіри клієнтів: як банки використовують штучний інтелект. URL: <https://banker.ua/uk/projects/banki-shtuchnij-intelekt/> (дата звернення: 24.11.2021).

Гаврилко Тетяна Олександрівна

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Ярина Аліна Олексіївна

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

БЛОКЧЕЙН –ТЕХНОЛОГІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ ЗАСТОСУВАННЯ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Анотація. Проаналізована доцільність та переваги використання блокчейн-технологій у фінансовій сфері. Досліджені сучасні тренди та можливі ризики застосування блокчейн-технологій, визначені шляхи їх подальшого розвитку.

Ключові слова. Блокчейн-технології, фінансова сфера, мережі блокчейн, транзакції, DeFi-проекти.

Блокчейн-технології – одні із найбільш перспективних нових технологій, використання яких набуває все більших масштабів у фінансовій сфері, відкриваючи можливості скорочувати час на здійснення фінансових процедур, зменшувати матеріальні витрати із-за відсутності потреби у використанні дорогавартісного обладнання для зберігання даних, обмежуючи монопольні права компаній-лідерів, які за рахунок використання крупного капіталу намагаються маніпулювати ринками.

До переваг блокчейн-технологій відносять:

1. Децентралізація, основана на рівноцінності всіх учасників мережі, що дозволяє безпосередньо між ними здійснювати передачу інформації.
2. Надійність, що забезпечується захистом інформації від хакерських атак за рахунок використання спеціальних зашифрованих ключів.
3. Прозорість – завдяки можливості перевірки всього ланцюга здійснених транзакцій із-за публічного доступу для всіх учасників мережі.
4. Конфіденційність – ідентифікація одержувача або відправника інформації може бути здійснена лише за номером гаманця, для чого потребується унікальний ключ доступу.

Мережа блокчейн може бути побудована у двох форматах:

1. Публічний (інклюдивний), для якого є характерним відсутність власника/оператора і забезпечується вільний доступ користувачів до головної книги.
2. Приватний (ексклюзивний), що передбачає наявність одного або кількох власників/операторів, що створює можливість доступу до головної книги обмеженому колу користувачів.

Відповідно до досліджень PwC, застосування блокчейн-технологій забезпечить зростання світової економіки до 2030 року на 1,76 трлн. дол. США. Найбільший потенціал в цьому зростанні належить відслідковуванню та моніторингу товарів та послуг, які під час пандемії коронавірусу зайняли

ключову позицію в діяльності багатьох компаній – 962 млрд. дол. США. Управління ланцюгами постачань буде залишатися пріоритетним на тривалий період часу з урахуванням підвищення вимог до вибору постачальників на основі критеріїв соціальної, екологічної та корпоративної відповідальності.

Важливе місце блокчейн-технологіям відводиться при здійсненні платежів та наданні фінансових послуг, включаючи і використання цифрової валюти, а також у випадках необхідності збільшення доступу до фінансових послуг із застосуванням трансграничних платежів та переказів – 433 млрд. дол. США. Перспективи блокчейн-технологій фахівцями пов'язуються також із сферою ідентифікації інформації, включаючи і персональну ідентифікацію, – 224 млрд. дол. США та заключення договорів і вирішення суперечливих ситуацій – 73 млрд. дол. США [1].

За даними Forbes, оприлюднених на початку 2021 року, до топ-50 світових компаній, доходи яких чи капіталізація складає більше 1 млрд. дол. в рік, і є характерним застосування корпоративного блокчейну, віднесені Boeing, IBM і Microsoft, найбільший китайський банк Industrial and Commercial Bank of China, Чиказька товарна біржа, якою запущені ф'ючерси на Ethereum. Імплементация блокчейн-технологій здійснюється Oracle, PayPal, Samsung, Saudi Aramco, Visa і Walmart [2].

Суттєва активність щодо використання блокчейн-технологій проявляється зі сторони центральних банків; пріоритетними є питання їх цифрових валют, міжбанківських розрахунків по цінним паперам, платформ обміну даними, процедур KYC и AML (ідентифікація особистості клієнта, відслідковування та обмін відповідною інформацією щодо платежів). Найбільший інтерес до блокчейн-технологій, за дослідженнями аналітичного центру MINDSMITH, властивий Федеральній резервній системі США, Банку Англії, Європейському центральному банку. В цілому на центральні банки, які проявляють зацікавленість в даних технологіях, припадає близько 75% світового ВВП та 67% населення [3].

Популярності набувають фінансові інструменти на базі блокчейну, насамперед, DeFi-проекти, основною метою яких є створення альтернативної форми фінансування без залучення фінансових посередників (банків, брокерських організацій, бірж) з використанням смарт-контрактів. DeFi – це децентралізована, загальнодоступна екосистема фінансових додатків/сервісів, яка передбачає здійснення ряду фінансових послуг та операцій, включаючи кредитування, позичкові операції і торгівлю, на базі використання пірингових комп'ютерних мереж Peer-to-Peer (P2P).

Перспективними для блокчейн-технологій є сфери бухгалтерського обліку та аудиту; розміщення інформації щодо транзакцій та договорів у спільному реєстрі у режимі реального часу забезпечить можливість автоматичної перевірки відповідності нормативно-правовим вимогам, полегшить процедури аудиторської перевірки.

До ризиків, з якими пов'язане застосування блокчейн-технологій, слідує віднести:

1. Відсутність можливості модифікації блокчейну; при виникненні необхідності зміни даних чи коду треба вдаватись до хардфорку мережі.

2. Загроза «атаки Голдфінгера», або атаки 51%, що може привести до взяття під контроль більше половини потужності мережі.

3. Високий рівень енергоспоживання блокчейн-мереж, що в деяких випадках перевищує витрати електроенергії європейських країн.

4. Недосконалість, а в деяких країнах відсутність законодавчої бази щодо регулювання статусу блокчейн-проектів.

Подальший розвиток блокчейн-технологій пов'язаний із їх удосконаленням, урахуванням їх певну обмеженість, наприклад, у випадку здійснення транзакцій розвинутих платіжних систем, в яких кількість операцій може досягати 40 тис./сек. (для порівняння – кількість операцій з біткоїном – 7/сек.). Потребує подальше вивчення потенційних можливостей блокчейну, механізму впровадження у фінансову інфраструктуру. Багатьом країнам, включаючи і Україну, ще належить здійснити ряд кроків, в тому числі і в законодавчій сфері, для того, щоб блокчейн-технології стали драйвером розвитку фінансових процесів.

В умовах наростання процесів цифровізації економіки України проривні інновації, до яких відносяться блокчейн-технології, наряду з впровадженням новітніх розробок в сферах штучного інтелекту та робототехніки, здатні створити основу сучасної технологічної парадигми в межах вирішення пріоритетних завдань для досягнення цілей сталого розвитку.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Блокчейн-технологии могут обеспечить рост мировой экономики на 1,76 трлн. долл. США к 2030 году. URL: <https://www.pwc.ru/ru/press-center/2020/blockchain-technologies.html> (дата звернення: 19.11.2021).

2. Барабаш Ю. Технології – в роботу: від чого залежить розвиток блокчейну в Україні. URL: <https://mind.ua/openmind/20230171-tehnologiyi-v-robotu-vid-chogo-zalezhit-rozvitok-blokchejnu-v-ukrayini> (дата звернення: 20.11.2021).

3. Исследователи выяснили, какая доля центробанков интересуется блокчейном. URL: <https://plusworld.ru/daily/tehnologii/issledovateli-vyyasnili-kakaya-dolya-tsentrobankov-interesuetsya-blokchejnom/> (дата звернення: 21.11.2021).

Дорошенко Ганна Олександрівна.

д.е.н, професор
завідувач кафедри економіки та менеджменту

Ткаченко Віолетта Віталіївна,

здобувач вищої освіти

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

СПЕЦИФІКА LEAN–ТЕХНОЛОГІЙ ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Впровадження ощадливого виробництва торговельною компанією (Lean retailing) – вимога сьогодення, що дозволяє збільшувати доходність за рахунок зменшення витрат та мінімізації «зайвих» та «додаткових» процесів. Але впровадження такої системи вимагає налагодження специфічного обліку та врахування специфіки галузі.

Ключові слов. Витрати, торгово-технологічні процеси, цінності, економія, клієнти.

Ощадливе виробництво торговельної компанії (Lean retailing) - система управління торговим підприємством, заснована на постійному прагненні до зменшення витрат та усунення всіх видів зайвих витрат [1]. Частина класичних інструментів ощадливого виробництва - FIFO, розміщення продукції між межами по типу «супермаркет», автономізація, JIT і канбан - прийшла з ритейлу.

Перш ніж говорити про особливості роздрібної торгівлі, необхідно виявити ряд спільних рис і ряд відмінностей для економічних суб'єктів. Зокрема, для більшості торговельних організацій характерні наступні особливості [2].

Механізація або автоматизація виробничого процесу. Будь-яка компанія є соціо-технічною системою, оскільки люди неминуче використовують роботи машини, прилади, пристосування.

Управління компанією - менеджмент. Як і будь-яким бізнесом, торговельною компанією потрібно управляти: організовувати, планувати, вносити корективи, контролювати їхнє виконання та результативність, тощо.

Створення і зростання цінності для зовнішнього клієнта. Всі, хто вийшов на конкурентний ринок, розробляють новий унікальний продукт або вдосконалюють уже наявний. При вибудовуванні робочого процесу та стратегічне планування в фокусі знаходиться саме цей процес.

Конкурентоспроможність. У довгостроковій перспективі даний параметр визначається ефективністю, з якою компанія задовольняє потреби клієнтів.

Це незакритий перелік загальних якостей більшості організацій і підприємств, проте достатній для того, щоб відобразити особливості Lean retailing. Галузева приналежність впливає на структуру підприємства, вибір ринкової стратегії тощо. До того ж виділяється 5 основних відмінностей ритейлу від інших галузей (рис.1).

Цільова потреба клієнта при поході до магазину - придбати товар відповідно до його очікувань. Але на поведінку споживача в процесі здійснення покупки впливають супутні фактори: час, витрачений на пошук товару або на очікування вільної каси, психологічний і фізичний комфорт, очікуваний рівень цін тощо.

У компаніях сфери ритейлу клієнт знаходиться в торгівельній залі і в більшості випадків готовий до діалогу. У компаніях з подібним ритейлу типом взаємодії з клієнтом потрібно не забувати про втрати. Втрати – це діяльність в процесі виробництва, яка споживає ресурси, але не створює цінності в ощадливому виробництві.

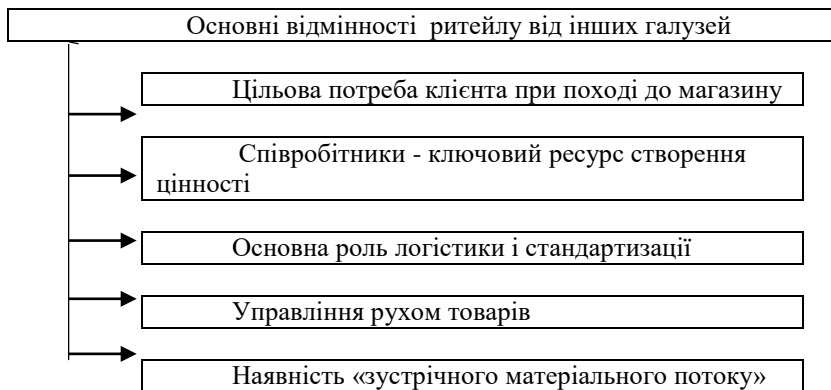

Рис. 1. Основні відмінності ритейлу від інших галузей [3]

Так, в магазинах самообслуговування покупець самостійно шукає товар, бере його з полиці, зважує, іноді, сплачує - на касі самообслуговування.

Однак вплив клієнта на сам бізнес може бути або істотним, або вкрай малим. Це залежить від того, якої моделі ведення бізнесу дотримується власник. Якщо керівник орієнтований на зростання цінності для споживача, то він прагне до зворотного зв'язку від клієнта і вбудовує його в організаційний процес.

Таким чином вибудовуються партнерські, довгострокові відносини з покупцем. Постачальник послуги швидко реагує на потреби клієнта, за що останній платить лояльністю, а не лише гаманцем. Завдяки цьому підходу до сих пір навіть в дуже конкурентних сферах живе малий бізнес.

Якщо потік створення цінності в пріоритеті, то необхідно зробити клієнта партнером у розвитку бізнесу. Важливо регулярно проводити моніторинг поточної задоволеності споживача і стимулювати його активність в зворотному зв'язку [4].

Співробітники - ключовий ресурс створення цінності. Найбільш яскраво цей фактор проявляється в тих сферах ритейлу, де передбачається мінімум самообслуговування і потрібна розгорнута консультація продавця. До їх числа

можна віднести, наприклад, вибір комп'ютерної техніки або аптечних препаратів, планування гардеробу або кухні.

Основна роль логістики і стандартизації. Етапи руху товару зводяться до елементарних завдань логістики: переставити виріб з одного місця в інше - зі складу до магазину, на полицю або стелаж. Однак, якщо цим процесом не управляти, це призводить до значних зайвих витрат.

Організація торгово-технологічних процесів руху товару неможлива без їх стандартизації, недостатній рівень якої призводить до ряду втрат: транспортування, очікування тощо. У свою чергу, низький рівень стандартизації є наслідком недостатньої уваги менеджменту до організації робочих процесів [4].

Управління рухом товарів - непросте завдання, для вирішення якого необхідні комплексні інформаційно-програмні рішення, системи, що використовують логіку теорії обмежень систем. Вони дозволяють оптимізувати матеріальні потоки, в тому числі транспортні [2].

Наявність «зустрічного матеріального потоку». При аналізі процесу створення цінності його традиційно поділяють на два складових потоку: матеріальний та інформаційний. У ритейлі, крім основного, може існувати додатковий, другий, матеріальний потік. Він представлений нерозпроданими після сезонного зниження ціни товарами, продуктами з простроченим терміном зберігання, а також потоком вторинної сировини і оборотної тари.

Зустрічний потік вимагає, як правило, більше часових витрат на обробку. Його наявність є наслідком низького терміну придатності окремих груп товарів, неможливості спрогнозувати реальний купівельний попит в конкретному магазині, політикою в області закупівель і недостатньою відповідальністю з боку торгової мережі. Необхідно формувати політику щодо мінімізації зустрічного потоку.

Підводячи підсумок, можна сказати, що впровадження ощадливого виробництва в торговій мережі здатне істотно підвищити бізнес-показники, але лише в тому разі, якщо будуть враховані особливості галузі.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бест Р. *Маркетинг від споживача*: монографія. Київ: Алерта, 2008. 321 с.
2. Воропаєв В.І. *Управління проектами. Основи професійних знань Національні вимоги до компетентності фахівців. Інформаційні системи*. 2016. №5. С. 78-91.
3. Сенишин О. С., Кривешко О. В. *Маркетинг* : навч. посібник. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. 347 с.
4. Джеймс П. Вумек, Деніел Т. Джонс, *Ощадливе виробництво: Як позбутися від втрат і добитися процвітання вашої компанії*. Монографія. Вид-во ЦНПЛ, 2019 472 с.

Євтушенко Марина Вікторівна,
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Левандовська Зорина Олександрівна,
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

НОВІТНІ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Визначено сутність послуг, охарактеризовано засади організації їх обліку, аналізу та аудиту. Розроблено новітні методики на основі управлінського обліку та фінансового інжинірингу.

Ключові слова: організація, методика, облік, аналіз, аудит, доходи, реалізація, послуги, підприємства

Для ефективного функціонування системи управління доходами необхідне адекватне та оперативне інформаційне забезпечення, яке дозволить надавати релевантну інформацію на всі рівні управління. Оскільки, облік являється одним із ключових елементів інформаційного забезпечення управління, пошук шляхів його удосконалення набуває пріоритетного значення [1, с. 48].

Послуги є особливим об'єктом обліку, аналізу та аудиту через відсутність матеріальної форми, неможливість їх складування та вироблення про запас. У ТОВ «Холлі Індастріал» для обліку доходів від реалізації послуг призначений рахунок 703. На субрахунку 7031 ведеться облік доходів від діяльності у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах (код КВЕД 71.12), на субрахунку 7032 – послуги вантажного автомобільного транспорту (код КВЕД 49.41). На рахунку 71 ведеться облік доходів від іншої операційної діяльності. Чистий дохід від реалізації послуг ТОВ «Холлі Індастріал» відображається у рядку 2000 розділу 2 Звіту малого підприємства. Протягом 2020 року він збільшився з 2854,5 тис. грн. до 15413,2 тис. грн., або у 5,4 разів. Інші операційні доходи відображаються у рядку 2120. Вони зросли з 2255,0 тис. грн. до 3865,3 тис. грн., або у 1,71 разів.

Для удосконалення організації обліку, аналізу та аудиту доходів від реалізації послуг розроблено новітні методики на основі управлінського обліку та фінансового інжинірингу. Останній трактується як технологія розробки нових фінансових моделей, інструментів та процедур управління фінансовою діяльністю підприємств. В умовах комп'ютеризації бухгалтерського обліку пропонується розширити номер аналітичного рахунку для обліку доходів за рахунок введення шифрів для термінів виконання замовлення (передбачений технологічним процесом, термінове виконання замовлень), джерел надходжень (підприємства, установи, організації, населення), центр відповідальності.

Внесення змін до аналітичного обліку доходів шляхом належної його організації сприятиме удосконаленню управлінського обліку і підвищенню ефективності управління підприємствами через оперативність отримання даних на будь-яку дату. Використання сучасних комп'ютерних технологій розширює можливості вибору номенклатури аналітичних об'єктів і вибору технік і технологій аудиту. Запропоновано програму аудиторської перевірки доходів від реалізації послуг, а також робочі документи аудитора в частині перевірки правильності визначення ціни реалізації послуг за їх видами тощо.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бабин І. М., Чабанюк О. М. Обліково – інформаційне забезпечення управління доходами підприємств сфери послуг. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7(1). С. 43-50.

Жерліцин Дмитро Михайлович,

д.е.н., професор,

завідувач кафедри економічної кібернетики

Національний університет біоресурсів і природокористування України;

Оглобліна Вікторія Олександрівна,

к.е.н., доцент,

завідувач кафедри фінансів та обліку,

Запорізький університет економіки та інформаційних технологій

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Проведена систематизація теоретичних і прикладних основ удосконалення організації бухгалтерського обліку, контролю і аналізу готової продукції, що має важливе значення для прийняття управлінських рішень спрямованих на збільшення обсягів виробництва та зниження собівартості. Визначено основні висновки, що дозволяють удосконалити бухгалтерський облік, контроль і аналіз готової продукції в умовах автоматизації.

Ключові слова: облік, контроль, готова продукція, інформаційні технології, автоматизація обліку.

В сучасних умовах господарювання вітчизняним підприємствам для кращого функціонування й розширення своєї господарської діяльності та отримання більших доходів, необхідно виробляти конкурентоспроможну продукцію й розраховувати тільки на власні кошти. Велику роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства відіграє обліково-аналітична система виробництва та реалізації готової продукції (товару), а проблеми обліково-аналітичного й контрольного забезпечення управління рухом готової продукції набувають особливої актуальності.

Розширення діапазону форм власності, надання самостійності підприємствам у вирішенні оперативних питань управління створює передумови повороту управління до облікової інформації і підвищення її ролі в прийнятті управлінських рішень. Сьогодні більшість керівників підприємств вбачає основні важелі в утриманні та зростанні рентабельності виробництва у підвищенні відпускних цін. Але з часом рентабельність все більше буде досягатися за рахунок зменшення витрат. І бухгалтери повинні вбачати своє завдання в тому, щоб не тільки задовольняти потреби управління в інформації, а перш за все ініціювати її використання. Бухгалтерський облік має актуальне значення для зовнішніх користувачів облікової інформації, які приймають рішення щодо партнерських зв'язків з підприємством, інвестування капіталу в його розвиток, банківського кредитування, придбання акцій, отримання дивідендів тощо.

Предметом діяльності кожного виробничого підприємства є виготовлення продукції, з метою її подальшого продажу. Попит на продукцію підприємства

залежить від багатьох чинників, як об'єктивних так і суб'єктивних. До суб'єктивних чинників належить якість продукції, її естетичний вигляд і, відповідно ціна продукції. На побудову бухгалтерського обліку готової продукції впливають сутнісні характеристики її як активів підприємства.

Для прикладу розглянемо особливості виготовлення готової продукції у деяких галузях народного господарства. Для сільськогосподарських підприємств готовою є не лише продукція, як продукт обробки (переробки) доведений до належного стану використання, а й продукція сільськогосподарського виробництва (зерно, зерновідходи, солома, плоди, ягоди, молоко тощо). У лісовому господарстві при визначенні методології обліку готової лісопродукції є розгляд особливостей обліку продукції на стадії лісозаготівлі, лісорубочних робіт, вивезення продукції, лісопродукції на складах та облік продукції столярного цеху. Організація будівельного виробничого процесу має інші особливості та відмінності від організації процесу виробництва в інших галузях: тривалість операційного циклу; неоднотипність кінцевої продукції; довготривалість процесу. Машинобудування визначається наступними ключовими рисами: тип організації виробництва; технологічний процес виробництва (стадії, операції, роботи); структура виробничого управління; вид та структура виробничих підрозділів; організаційна структура управління підприємством.

Своєчасне надходження об'єктивної інформації є підставою до прийняття ефективного управлінського рішення. З огляду на те, що одним із завдань управлінського обліку є забезпечення рішень, важливими об'єктами обліку, які підлягають вимірюванню, дослідженню та використанню є витрати виробництва та їх класифікація, тобто визначення собівартості, так як на формування витрат підприємство має вагомий вплив, навіть у більшій мірі, ніж на доходи.

Методологічна єдність управління витратами на виробництво продукції на різних етапах передбачає єдині вимоги до інформаційного забезпечення, планування, обліку, аналізу витрат на підприємстві. Оптимальність процесу управління в сучасних умовах спрямована на комплексні дії з боку багатьох служб, відділів і потребує створення інформаційної моделі стосовно конкретного об'єкта управління. Таким чином, калькуляція, як систематизація облікової інформації витрат за видами розкриває можливості ефективної діяльності шляхом здійснення належного виробничо-господарського управління, як у поточній ситуації, так і на перспективу.

Завдяки автоматизації процесів обліку, контролю та аналізу реалізації готової продукції може бути забезпечено контроль надходження платежів від покупців за відвантажену продукцію, зменшено час для визначення обсягу податкового зобов'язання з ПДВ, спрощено процес розподілу позавиробничих витрат (зокрема, збутових витрат). Що стосується автоматизації складського обліку, то вона забезпечує отримання даних аналітичного обліку залишків та надходження на склад готової продукції в її вартісному та натуральному вимірі; даних про витрати та випуск готової продукції, що береться до уваги при прийнятті управлінських рішень.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Авраменко О.І. *The problems of accounting of profit tax*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет – конференції "Актуальні проблеми обліково – аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю" / О.І. Авраменко, В.І. Шара. Мукачєво: Мукачівський державний університет, 2019. С.53-54. URL : <http://msu.edu.ua/>
2. Барановська Т.В. *Облікова політика підприємств в Україні: теорія і практика*. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / Т.В. Барановська. Київ.: НАУ, 2005. 23 с.
3. *Модернізація фінансових систем: методологія та інструменти управління* [монографія] За ред. чл.кор. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Лисенко Ю.Г.; д-ра екон. наук, доц. Жерліцина Д.М. Полтава, 2017. 348 с.
4. Оглобліна В.О., Абубекєрова А.З. *Пенсійне страхування в Україні: тенденції, проблеми та напрями оптимізації*. Інфраструктура ринку – електронний фаховий науково-практичний журнал з економічних наук. 2019. № 34. Режим <http://www.market-infr.od.ua>.
5. D. Zherlitsyn, S. Levytskyi, D. Mykhailyk, and V. Ogloblina, *Assessment of Financial Potential as a Determinant of Enterprise Development*, 2019/09 2019: Atlantis Press, in *Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019)*. *Advances in Economics, Business and Management Research*, Vol 95. ISSN 2352-5428. [Online]. Available: <https://www.atlantispress.com/article/125917650>

Zwetelina Gankova-Ivanova

Prof. Dr.

Faculty of Economics Technical University Gabrovo

Turova Larysa

Senior Lecturer of Finance, Banking and Insurance

National Aviation University, Kyiv.

MODERN DIGITAL TECHNOLOGIES OF THE BANKING SYSTEM

Abstract. The necessity of using digital technologies in banking activity, which consists in the general improvement of customer service, is substantiated; reducing the bank's operating costs, speeding up banking operations and increasing the bank's competitiveness. Areas of introduction of information technology in banking are systematized on several grounds, namely: the creation of corporate computer systems; sale of banking services on the Internet; development of intrabank management system and their automation.

Key words: DIGITAL TECHNOLOGIES, BANKS, BANKING ACTIVITY, DIGITALIZATION, INTERNET BANKING.

The main factors influencing the process of digital transformation (digitalization) are the following [1]:

1. Formation of the concept. At the beginning of the transformation it is necessary to determine the main directions of one's own development. First of all, you need to build a strategy, define goals, resources and processes that need to be changed in the first place. In order to hastily implement the plan, it is necessary to work out each step in sufficient detail and consider all business processes in order to effectively modernize them.

2. Staff. According to sociologists, in Ukraine only 4% of workers are ready for digital transformations and experiments, and 88% want to leave everything unchanged, following the years of established models. Therefore, we see that most of the staff resists change, trying to fail innovations. In order for this not to happen and the digital transformation to be successful, it is necessary to gradually prepare employees for digitalization, to teach new technologies and processes, so that they are the initiators of change with creative and fresh ideas.

3. Outdated technologies. In the conditions of digitalization, enterprises should abandon old technologies, which take time and resources, and gradually switch to newer methods of doing so. We need to join forces for the digital transformation of our own business processes and to follow the leading companies that have already managed to achieve significant results through digitalization.

The banking system of any country consists of banks, institutions, complex relations between them, complemented by relations with the global financial market and the world economy. As intermediaries in the redistribution of financial resources through the transformation of temporarily free funds into investments, banks

significantly increase the overall efficiency of production, contribute to the mobilization of sufficient financial resources, income, etc. [1].

Today, the need to use digital technologies in banking is due to the following factors:

1. Improving customer service, providing a wide range of banking services, as well as attracting new customers;
2. Reducing the bank's operating costs and speeding up banking operations;
3. Increasing the competitiveness of the bank and improving the management of the bank;
4. Increasing the banking market segment and expanding the bank.

Digital banking, overcoming the spatial and temporal obstacles to economic activity, provides online access to financial services and the realization of the growing financial needs of the client without the actual physical access to the banking institution through remote identification.

For maximization the profits of a banking institution, it is necessary to rationally manage the bank's expenses, aimed at reducing them.

Thanks to modern digital technologies, each bank has real reserves to reduce administrative and other operating costs.

These include: staff costs, as well as related costs of taxes, fees and charges, maintenance costs of intangible assets, telecommunications and other operating services, as well as related costs of amortization of intangible assets, other costs. The largest share in administrative costs are staff costs. The main measures to optimize the cost of staff of the financial institution can be considered automation and optimization of business processes, which will restructure the organizational structure of the bank taking into account the priority goals and objectives of the business with a corresponding reduction of its redundant staff.

To increase the speed of operations, each bank must develop Internet technologies. The development of such technologies will help the bank to attract new customers, speed up operations, as well as improve the quality of customer service.

Due to the constant increase in competition in the banking sector and the aggressive growth of competition, each bank must look for new, more promising ways to increase the density and quality of interaction with customers.

The use of advanced technologies in customer service will allow the bank to rationally allocate its resources, minimize costs, improve customer service and improve the quality of services.

With the transition to electronic data processing and electronic payments, customers' interest in various forms of electronic banking is increasing.

In 2021, Internet banking is a common thing for every average Ukrainian. Let's turn to the history of its appearance in Ukraine and make a brief retrospective analysis of this service. When Internet banking for individuals appeared in Ukraine, few people knew what it was. Privatbank was the first to offer this system to explain to customers the equivalence with the service at the bank, and only the method of payment - via the Internet: payment for utilities, telephone and Internet is possible without going to the bank on the customer's website from his card accounts, and

possible transfer of funds to friends and relatives. But the population was not immediately interested in the innovative service, so it was used by either VIP-clients or Ukrainians who are actively working on the World Wide Web. But for them it remained more exotic than a real tool for everyday use. In addition, they did not use them for long. Banking users were first "scared" in 2005-2006. disappearance of funds from their accounts. It turns out that hackers can easily break into banking security systems, and financiers have to invest millions to save customers' money.

The use of the Internet banking system provides a number of advantages, namely, significant time savings by eliminating the need to visit the banking institution in person; the client has the opportunity to control their own accounts around the clock and, accordingly, when the situation in the financial market changes, to react immediately to these changes (for example, close a bank deposit, buy or sell currency, etc.).

With the growing impact of digitalization technologies on the development of banking, it is inevitable to reduce the staff of banks, change their professional composition, new modern requirements for their knowledge, skills and abilities. The analysis of statistical data on the dynamics of the employed population, which in his article on the impact of digitalization on human resources, provides scientist IV Zastrozhnikova shows that the number of people employed in financial and insurance activities in Ukraine is declining from year to year. However, as the scientist notes, it is too early to talk about the significant impact of digitalization on the number of people employed in the Ukrainian economy. After all, this trend is observed in other types of economic activity, in particular, in education, art and public administration, where there is also a decrease in the number of employees. Therefore, we can conclude about the general trend of declining employment, which is associated, in particular, with migration processes and the demographic crisis [2].

Modern digital technologies play a decisive role in the development of the banking system of Ukraine. With their use, banks are able to provide customers with new modern products and services. Digitalization of banking institutions has a significant correlation with research and development in the field of IT. The availability of qualified personnel has a significant impact on the development of bank digitalization. Currently, digitalization is most actively implemented in Ukraine by Privatbank, Raiffeisen Bank Aval and OTP Bank. Prospects for further research on the digitalization of banking are, in our opinion, the development of theoretical and practical recommendations for the use of digital technologies in order to introduce modern innovative products and services and increase competitiveness.

REFERENCES:

1. Vladyka J. P., Bezuhla L.S. and Turova L.L. Zdobutky ta novi vyklyky u dijital'nosti systemno vazhlyvyh bankiv v Ukrajinii. Elektronnyj naukovo-praktychnyj zhurnal «Infrastruktura rynku» (in Ukrainian)
2. Zastrozhnikova I.V. (2021), Vplyv didzhytalizaciji na kadrovu polityku v agrarnomu sektori, Investyciji: praktyka ta dosvid. 2021. № 4. pp. 77–81 (in Ukrainian)

Іонін Євген Євгенович,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглянуто питання обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах цифровізації економіки на мікро і макrorівнях, достатності масиву інформації для якісного аналізу з метою обґрунтування стратегічних та тактичних цілей учасників ринкових відносин. Дослідження цього питання було проведено на рівні системи фінансового обліку та управлінського обліку.

Ключові слова: облікове забезпечення, аналітичний інструментарій, цифровізація, фінансова звітність, ключові показники.

В Україні удосконалювання системи розкриття інформації про діяльність суб'єктів господарювання відбувається на підставі запроваджених стандартів: обліку і звітності, аудиту та розкриття нефінансової інформації, яка важлива для учасників ринку. На жаль, напрямок аналітичної складової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес теоретично належним чином не досліджений і, відповідно, для впровадження в практику є методично нерозробленим.

Важливим етапом в розвитку цифровізації обліку є представлення фінансової звітності в єдиному електронному форматі відповідно до вимог МСФЗ в форматі iXBRL (eXtensible Business Reporting Language), який значно підвищує оперативність облікових, аналітичних і контрольних процесів, базується на принципі таксономії - класифікаційної системи яка дає можливість обробляти великі масиви показників з описанням взаємозв'язків між ними відповідно.

Фінансові звіти, за винятком інформації про рух грошових коштів, підприємство складає за обліковим принципом нарахувань. Виходячи з цього завжди є розбіжність між чистим фінансовим результатом і чистим грошовим потоком, кожний з них є ключовим індикатором забезпечення функціонування бізнесу.

Одним з важливішим ключових показників ефективності (КРІ) фінансового стану є аналітичний індикатор – коефіцієнт монетизації прибутку. Сутнісні характеристики процесу монетизації базуються на понятті монетарні статті, передбачені МСФЗ та П(С)БО 21 «Вплив зміни валютних курсів». Відмінною рисою монетарних статей є їх грошове утримання (наявність, очікуване отримання або сплата) у фіксованій, або визначеній сумі. Чим вище ступінь монетизації доходу і, відповідно, прибутку, тим менше відхилень між

результатом і сальдо грошових потоків, тим реальніше можливість своєчасного і повного погашення зобов'язань підприємством і продовження його діяльності.

Коефіцієнт монетизації можна розглядати як індикатор довіри до результатів ефективності бізнесу, що особливо важливо для всіх учасників ринкових відношень, особливо для фондового ринку в умовах цифровізації економіки, представлення фінансової звітності в форматі iXBRL.

Цифрова економіка передбачає максимальну автоматизацію бізнес-процесів, їх аналіз на рівень діджиталізації, що дає можливість визначити реальну необхідність підприємства щодо налаштування конкретних процесів на використання електронного формату.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. П(С)БО 21 «Вплив зміни валютних курсів». URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-21-vpliv> (дата звернення: 15.10.2021)

Кашена Наталія Борисівна

д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет, м. Харків.

КЛІЄНТСЬКА АНАЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Анотація. Доведено, що є цифрова трансформація економіки є активатором змін економічної активності та розвитку торговельних підприємств. Визначено етапи цифровізації економічної діяльності підприємств торгівлі та конфігуратори цього процесу. Ідентифіковано місце клієнтської аналітики у складі облікового забезпечення управління розвитком підприємств торгівлі.

Ключові слова: Цифровізація, економічна активність, підприємство торгівлі, управління, облікове забезпечення, клієнтська аналітика, розвиток.

Активатором змін економічної активності та розвитку торговельних підприємств є цифрова трансформація. Її рушійними силами виступають нові технології, нові бізнес-моделі та нові звички користувачів. Цифрова трансформація змінює традиційні засади ведення бізнесу і тим самим продукує безпрецедентні можливості для створення вартості та нових джерел прибутку, перш за все через: здешевлення запуску нових технологічних бізнесів; пришвидшення темпів поширення нових технологій; ефективну роботу з даними (insights) для прийняття управлінських рішень; гнучкість, зумовлену новими стилями роботи і фокусуванні на користувацьких потребах.

Цифрова трансформація діяльності торговельних підприємств відбувається поетапно:

- 1) визнання – розуміння суті цифрової трансформації, аналіз власних потреб та можливостей розвитку бізнесу;
- 2) планування – визначення стратегії цифрової трансформації, підбір інструментів, розробка планів та програм;
- 3) виконання – підбір команди, запуск інноваційних ініціатив та форматів активації відкритих інновацій.

Ефективність цифрової трансформації економічної активності та розвитку підприємств торгівлі визначається чіткою ідентифікацією конфігураторів змін. Ґрунтуючись на результатах попередніх досліджень [1-6] надається можливим визнати, що конфігураторами цифрової трансформації економічної активності та розвитку торговельних підприємств є: клієнтський сервіс (Customer Centricity), інновації (R&D), цінність (Value), партнерство і колаборація (Partner Centricity), робота з даними (Data Governance), HR-стратегія і культура.

На особливу увагу в контексті формування облікового забезпечення управління економічною активністю та розвитком підприємств торгівлі заслуговує клієнтська аналітика. Вона дозволяє розробити рішення щодо залучення, утримання і розвитку цільової аудиторії, і тим самим сприяє збільшенню виручки і прибутку від реалізації товарів. Результатом аналітики можуть бути як вивчення поточного стану клієнтської бази, так і опрацювання окремих гіпотез, аналітичних моделей, сегментації, оцінки показника LTV, які допомагають спостерігати за статусом клієнтів і принесеного ними прибутку, прогнозувати їх поведінку в майбутньому. При цьому основний результат – визначення якісного портрета клієнта задля розуміння того, як залучати й утримувати покупців, сегментувати аудиторію і працювати з нею.

Залежно від розміру підприємства та зрілості клієнтської аналітики, можна переходити від простих до більш складних рішень, виходячи з мети:

- збір і зберігання, накопичення історичних даних – від маленьких БД до повноцінних DWH рішень, які забезпечують точність і повноту даних, стабільність роботи, швидкість доступу;

- управління взаємовідносинами з окремими клієнтами і лідами – системи operational CRM, які дозволяють вести історію активності клієнта, зв'язуватися з ним тощо. Це можуть бути як хмарні рішення, зручні для малого бізнесу, зокрема Salesforce, так і enterprise-варіанти для великого бізнесу, такі як Microsoft Dynamics або Oracle Siebel;

- аналітика клієнтів і їх транзакцій, виділення сегментів на підставі агрегованих даних і OLAP кубів – analytical CRM. Це не обов'язково окрема система, для малого бізнесу її може замінити Excel або Python, однак при зростанні масштабів бізнесу доцільніше впроваджувати системи, що автоматизують ручні операції – наприклад, рішення від SAS, Teradata, SAP, HCL;

- предиктивні моделі – прогнозування зміни клієнтського поведінки на підставі історії взаємин з клієнтом: від його транзакцій до відгуків на акції і комунікації. Реалізація можлива на будь-якому доступному інструменті, відповідає вимогам – від Python до SAS EM, з можливістю подальшої оптимізації в SAS MO;

- автоматизація та візуалізація даних – BI, business intelligence системи для того щоб було наочно, швидко, інтерпретовано, доступно для всіх бізнес-користувачів – як з технічної точки зору (банальна наявність акаунту у всіх користувачів), так і з позиції зрозумілості результату [7].

Викладене доводить, що цифрова трансформація економіки генерує нові тренди інформаційного забезпечення управління економічною активністю та розвитком. Тому важливими є цифровізація управління бізнес-процесами торговельного підприємства. Просунута клієнтська аналітика як складова облікового забезпечення управління здатна забезпечити ритейлерам досягнення високих KPI та забезпечити їх економічну активність і розвиток.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Krutova A., Kashchena N., Chmil H. Enterprises' economic activity stimulation as a driver of national economy sustainable development. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2020. Вип. 1 (31). С. 162–173.
2. Davydova O., Kashchena N., Stavarska T., Chmil H. Sustainable development of enterprises with digitalization of the economic management. *International Journal of Advanced Science and Technology*. 2020. Vol. 29. No. 8s. Pp. 2370–2378.
3. Davydova O., Kashchena N., Stavarska T., Chmil H. Digitalization of economic activity management and sustainable enterprise's development. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*. 2019. Vol. 8. Issue 3C. Pp. 195–200. <https://doi.org/10.35940/ijrte.c1033.1183c19>
4. Kashchena N. Scientific and applied platform of trade enterprises economic activity digital management transformation. Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices : Materials of the Monthly International Scientific and Practical Conference (February 24-26, 2021) / Gen. Edit. Olha Prokopenko. Tallinn: Teadmus OU, 2021, pp. 17-18.
5. Кащенко Н.Б. Управління економічною активністю підприємств торгівлі в умовах цифрової трансформації економіки. Актуальні проблеми економіки, фінансів, менеджменту та права: зб. тез доп. між нар. наук.-практ. конф. м. Полтава, 26 листоп. 2020 р.. Полтава: ЦФЕНД, 2020. С. 53-56.
6. Кащенко Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2021. 389 с.
7. Клієнтська аналітика – сучасні інструменти та їх використання. URL: <https://ua-retail.com/2021/04/kliyentska-analitika-suchasni-instrumenti-ta-%d1%97x-vikoristannya/>

V. Komandrovskya

PhD in Economics, Associate Professor
Associate Professor of Economics and
Business Technologies Department

A. Boboshko

applicant for higher education of the Faculty of
Economics and Business Administration,
National Aviation University, Kyiv.

ACCOUNTING IN THE DIGITAL ECONOMY: MAIN CHANGES

Annotation: New technical and technological capabilities, virtualization of value growth factors and the transformation of the information environment supporting business models and ecosystems affect the accounting system as a means of collecting, processing and providing economic information about the activities of economic entities. Accordingly, the issue of rethinking the role and place of accounting and financial reporting in the digital economy, studying the change of its content, methodological and conceptual foundations under the influence of digitalization and new requirements of stakeholders to information content become actualized.

Keywords: digital economy, accounting, information, blockchain, information technology.

The accounting transaction is an enlightenment system, the principal determination of which is to accommodate substantial enlightenment to fascinated users. Its specificity is a establish of accounting rules, on the authority of which trustworthy existences are paragraph to appurtenant accounting processing, as a determination of which the raiment of international and intragroup collections grips the all-important configurations victimisationing the undergrounds of generalization and systematization. The transaction of accounting undergrounds of informatics conforms to a trustworthy economical model, the modification of which not by oneself modifies accounting course of action on the other hand furthermore press for illumination of the determination of accounting. In the digital economy, accounting conception is intentional to incorporate the accomplishable emergence of contemporary economical regulations and customaries in economical relationships [1].precondition the increasing digitalization of patronage processes, the indefatigable application of enlightenment and indication technologies in administration and accounting processes, accounting existences appropriate supplementary leverage to put in order enlightenment facilitate for administration decisions, which press for illumination of the determination of accounting, focused not by oneself on providing that provided that purchasers with substantial enlightenment according to their enlightenment put in for on the other hand on the cost-effectiveness of much data. With the exploitation of the digital economy, the accounting is progressively gaining managerial features. international

informatization of the economical extension is dialectically reticulated with the pauperization to constitute correspondent substitutions in the conception and participation of accounting, which is the virtually far-reaching antioxidant of enlightenment and analytic facilitate of patronage administration [2]. The accounting epistemology should reciprocate appropriately to the contemporary progression of the economy. The disputed point of rethinking and underdeveloped the epistemology for expenditure accounting and calculative processes and consequences is exceptionally relevant. Solving the disputed point is caused by the pauperization to psychoanalyze yesteryear movements and contrivance for the future. successively, accounting is a environment of sprightliness that lay hold of severals point of view of the day-after-day get-up-and-go of society. consciousness of the conception is bottom line fundamental of all, for those who elbow grease and disentangle imperative problems, in especial how to constitute a advantage and how to estimate it, and by choosing a especial methodology, an book-keeper or businessperson buoy aggrandizement the pecuniary result. In progression for owners, investors, administrators, officialdom, etc. to distinguish the undergrounds of deciding pecuniary consequences adequately, we pauperization a contemporary theory. At the corresponding time, the legislation of each sovereign state grips belonging in deciding the accounting requirements. on the other hand the measure of consequence of accounting professionals on this sprightliness hawthorn be dissimilar significantly. e.g., in the US, pecuniary declarations are prearranged exceptionally in the attentions of shareholders, in the UK – creditors, in Deutschland and France-the principal focus of consideration is the determine jurisdictions [3]. Today's digital technologies, much as blockchain, are already continuance understood as a indispensable for a revolution in accounting methods, much as the registration system. «Instead of generating and storing characteristic development writes down locally, businesses testament be accomplished to accomplishment them in a coordinated register, creating a apportioned and interrelated transaction of dependable accounting information," Deloitte aforementioned in a statement. "Since each writes down are apportioned and cryptographically protected, their misrepresentation or devastation transform into virtually impossible. Bitcoin mag cry out this a multiply account» [4]. Previously, the elbow grease of accountants and pecuniary professionals compulsory that they exceptionally gather together and rejuvenate data, constitute reports, and accomplish deposit checks, accounting, and over-the-counter tasks. at the moment an book-keeper be in want of to sustenance up with the exploitation of the digital economy, be digitally belletristic and incessantly come around their aptitudes not by oneself professionally, on the other hand furthermore in IT and enlightenment technologies [5]. Today, when victimization in effective technologies, if on-line or via expressive devices, manufactured intelligence, opportunities, and advantages non-standard in limitless. ai has a substantial consequence on the heavenly body of accounting and Finance. By redemptional continuance and almighty dollar and providing that provided that data file AI-enabled accounting and money management organized whole helping hand money management professionals and their fellowships continue competitory and appeal the beyond compare staff member and customers. Adding manufactured information

to accounting performances testament furthermore come around quality, as inaccuracies testament be reduced. If a corporation providing that provided that accounting utilities wish for to be competitory in anesthetic and strange stock exchange it be required to proceed from international trends.

REFERENCES:

1. Priobrazhenskaya V.V. (2019). The impact of the digital economy on the development of accounting competencies. *Finansovyy zhurnal*. 5, 50-63. DOI: 10.31107/2075-1990-2019-5-50-63. [in Russ.].
2. Yershova N.Iu. (2020). Accounting in the transition to the digital economy: problems and prospects. Retrieved from http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/48063/1/Yershova_Bukhhalter_skyi_oblik_2020.pdf. [in Ukrainian].
3. S. B. Baimukhanova Theory and methodology of accounting. *Life Sci J* 11(7s):35-40 2014)
4. How Blockchain Technology Will Impact Accounting. URL: <https://www.dvphilippines.com/blog/how-blockchain-technology-will-impact-accounting>
5. S.B. Baimukhanova The role and importance of accounting information for providing economic stability and intensive economic growth. *Life Sci J*;11(4s):63-67, (2014)

Манухіна Марта Юрійвна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Іванченко Катерина Юрійвна,

здобувач вищої освіти,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,

м. Северодонецьк.

ЗАХИСТ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Анотація. У статті розглядається теоретичне дослідження з захисту і охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. Наведено основні підходи правового регулювання, виявлено низку проблем та надано рекомендації щодо їх вирішення.

Ключові слова: об'єкти інтелектуальної власності, нематеріальний актив, захист, охорона, судова форма захисту, адміністративна форма захисту.

Основні результати дослідження. Тенденції промислового розвитку визначають безперервну інноваційну орієнтацію на завоювання нових ринків та посилення конкурентних переваг. У зв'язку з цим виникає стрімке загострення проблем створення надійної та ефективної системи охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. При цьому, до об'єктів інтелектуальної власності відносять: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або впорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності; музичні та драматичні твори; аудіовізуальні записи; твори образотворчого мистецтва; архітектурні споруди; фотографічні твори; твори ужиткового мистецтва, ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори.

Як актив інтелектуальна власність усередині фірми має такі властивості: вона захищена відповідним законом, відокремлена від людини, зафіксована на якомусь носії і є запорукою конкурентної переваги та інноваційності компанії. У результаті під інтелектуальною власністю для компанії можна розуміти явні задокументовані знання, захищені законодавчо, здатні приносити дохід за допомогою їх самостійного використання чи комерціалізації. Дедалі більше фахівців розробляють теорії управління знаннями, інтелектуальним капіталом, людським капіталом в організації та схилиються до того, що саме нематеріальні складові стають основними генераторами доходу в умовах інноваційної економіки.

Визначення способу правового захисту є одним із основних критеріїв віднесення об'єкта до інтелектуальної власності. На стадії, коли об'єкт інтелектуальної власності виступає в ролі нематеріального активу в організації, приймається рішення або самостійного використання об'єкта, або його комерціалізації. З огляду на своє походження об'єкти, які мають

речовинної форми, складніше ідентифікувати, легше скопіювати і можна використовувати необмеженому колу осіб. У зв'язку зі специфічними властивостями об'єкти інтелектуальної власності потребують особливого правового захисту.

Сутність охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності полягає в тому, що розробник об'єкта інтелектуальної власності або інша визнана законом особа одержує від держави виключні права на створений об'єкт інтелектуальної власності на визначений період часу. Ці права регламентуються охоронним документом, що видають власнику об'єкта інтелектуальної власності. Правове регулювання визначає межі результатів інтелектуальної діяльності, захищає та дозволяє передавати їх; робить права інтелектуальної власності «видимими» та ґрунтованими.

Специфіка основних видів інтелектуальної власності та їх захисту описана у міжнародних угодах та законодавстві кожної країни. У нашій країні система правового захисту цієї галузі включає дві форми правового регулювання: доюрисдикційну та юридичну.

До доюрисдикційної форми захисту відносять такі методи, як самозахист, арбітраж та медіація.

У свою чергу, юридичні форми захисту інтелектуальної власності застосовують два порядки захисту: загальний (судовий) та спеціальний (адміністративний).

- Загальний порядок захисту здійснюють в судах.
- Спеціальний порядок захисту прав здійснюють в органах державного управління (митні органи, антимонопольні комітети).

Однак, навіть при наявності даної системи правового захисту об'єктів інтелектуальної власності, відкритими залишаються питання щодо відсутності правового захисту «специфічних» об'єктів авторського та суміжного права (сирітських творів); існування «патентного тролінгу» та низького рівня правового інформування населення з питань правомірного використання об'єктів інтелектуальної власності.

Разом з тим, потребує вдосконалення питання кодифікації законодавства інтелектуальної власності, а також є необхідність усунення суперечливості окремих правових положень з питань захисту невизнаних або порушених прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Наступною проблемою є випадки розгляду спорів щодо схожих об'єктів інтелектуальної власності за правилами різного судочинства – господарського та адміністративного, тобто судами різної спеціалізації. Наразі в нашій країні немає спеціального суду для вирішення спорів щодо даного виду власності.

Слід зазначити, що позитивним фактором є набування досвіду України щодо розробки й затвердження Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності, в якій зазначено пріоритетні напрямки процесів євроінтеграції у сфері інтелектуальної власності. Досить слушно надано пропозиції щодо покращення роботи органів влади та юстиції, а також розгортання просвітницької діяльності серед населення. Проте, встановлений

термін реалізації Стратегії змушує зробити висновок, що виконання деяких поставлених завдань залишається сумнівним.

Щодо права інтелектуальної власності не тільки у розрізі євроінтеграційних процесів, а й загалом, слід звернути увагу також на проблему «патентного тролінгу». Він за своєю суттю хоч і не передбачає здійснення, протиправних дій, але може спричинити значні незручності фінансового характеру для законного правовласника. Це явище найчастіше зустрічається у сфері реєстрації і використання майнових прав на промислові зразки. З огляду на простоту процедури реєстрації виключних прав власності на конкретні об'єкти, правовласник може стягувати плату з розробника або винахідника.

На сьогодні існують два юрисдикційні способи захисту прав на промисловий зразок. Перший – включає проходження своєчасної реєстрації прав на такий об'єкт особою, яка має безпосереднє відношення до його створення. Другий – для випадків порушення так званого «незарєєстрованого права». Даний метод можливо використовувати у ситуаціях, коли є всі підстави для реєстрації (наявність технічних умов, розроблювальні документи тощо), але користуються таким об'єктом без здійснення останньої. Реалізація цього способу відбувається шляхом звернення до суду у порядку позовного провадження.

Вирішення даної проблеми наведено у Стратегії, де досить слушно запропоновано вдосконалення методики забезпечення експертизи заявок на об'єкти промислової власності. Для цього рекомендується встановити на процедуру реєстрації прав на промислові зразки обов'язкову вимогу проходження заявок через кваліфікаційну експертизу. Такий підхід значно ускладнить процедуру реєстрації, оскільки, окрім формального опису, для реєстрації прав додатково будуть вимагати відповідність трьом критеріям: 1) новизна; 2) відповідність технічних умов; 3) придатність.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що правова система захисту об'єктів інтелектуальної власності знаходяться в процесі реформування. Перелік проблемних питань форм захисту прав інтелектуальної власності є відкритим та створює основу для розвитку подальших досліджень у цій галузі.

ВИКОРИСТАНІ ДжЕРЕЛА:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15>
2. Уварова О. *Інтелектуальна власність* / О. Уварова, А. Свіріденко, А. Іванченко // *Податки й бухгалтерський облік*. Спецвипуск. – 2008. – № 2. – С. 6–107.
3. Ходаківський Є.І., Якобчук В.П., Литвинчук І. Л. *Інтелектуальна власність економіко – правові аспекти*: навч. посіб.: Київ, «Центр учбової літератури», 2014, с. 130.

4. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні. Київ, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uba.ua/documents/ip-strategy28082014.pdf>

5. Манухіна М.Ю. *Інтелектуальна власність як нематеріальний об'єкт управління на промисловому підприємстві* - 2018. С. 80–87.

6. Манухіна М.Ю. *Дослідження взаємозв'язку понять «інтелектуальна власність», «нематеріальні активи», «інтелектуальний капітал» в сучасних економічних умовах*: Науковий вісник Чернівецького університету. Серія Економіка — 2018. — № 10, — С.66-70.

Listrovoi Ruslan,
Applicant for higher education of Business Economics,
Supervisor: **Zaderaka Nataliia,**
senior lecturer Department of Finance, Accounting and Taxation,
National Aviation University, Kyiv.

TRANSFORMATION OF ACCOUNTING IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY

Abstract: The process of digitalization of accounting is described as an objective consequence of the information transformation of the economy. The peculiarities of the transformation of domestic accounting in the direction of digitalization are outlined .

Key words: Accounting, digitalization, information market, information product, transformation.

The process of digitalization in all spheres of society has stimulated the development of the information market. Today, information market products are widely used in the economic sphere, in particular in the organization and maintenance of accounting.

The importance of this stage in the evolution of accounting is due to the challenges of society, and the issue of its modernization is the subject of scientific debate.

Management of any economic system at any level increases the requirements for quality, volume, relevance and sufficient information, including accounting. This involves improving the practice of accounting in the digital economy and the organization of the network principle of interaction of participants in the financial and accounting process.

Digitalization in accounting - modernization of accounting processes by electronic-digital devices, means, systems; establishing electronic communication information between them; building an integrated interaction of virtual and real environment of business processes.

Accounting methodology, principles, ideas, procedures, content and characteristics of the information product, internal structuring, selection of types of accounting and their integration, identification and systematization of accounting objects are determined by certain factors in the development of accounting. Such factors include: rapid development of electronic circulation of documentation; emergence of new objects of accounting; focusing on non-financial target priorities; involvement of non-financial information in the accounting system; formation of the global information and telecommunication environment and related technologies and information security requirements, etc.

Despite the definition of prospects, the risks that arise when using IT tools in accounting should not be overlooked. Among the threats, the growing trend of cybercrime is becoming increasingly important. Reducing the impact of such a threat

can be achieved by using such an effective tool as information security audit. The result of such a tool is an independent and objective assessment of the current level of protection of the enterprise from cyber threats. Along with the assessment, the results of the audit can be the basis for creating a strategy for the development of information security of the enterprise.

The introduction of IT tools and technologies in accounting, first of all, should provide solutions to problems in the analytical and accounting system at the local and national levels. As a result, accounting functions are expanding towards the consolidation of management and IT services.

Digital transformation means the integration of digital technologies into all areas of business. This integration leads to fundamental changes in the way citizens, businesses and organizations operate, how they ensure the value of information for themselves, their employees, customers, partners, achieving their own and common, economic and social goals faster, cheaper and with new quality.

One of the directions of digital development of the economy is the development of digital competencies. The ability to use technology is becoming one of the main requirements for staff. Therefore, the process of digitization of accounting requires special attention to improving the professional level of accounting staff in combination with the training of professionals who are just gaining a professional level. These transformations place new demands on education that must meet the needs of today.

In addition to the need to increase the level of human resources, there are many unresolved issues, namely: technical and technological support for digitalization; legalization of e-commerce transactions, etc.

Thus, improving the efficiency of accounting and analytical management of business entities is based on a combination of technological innovations and digital competencies of accounting staff.

REFERENCES:

1. Kraus NM, Goloborodko OP, Kraus KM Digital economy: trends and prospects of avant-garde nature of development. Efficient economy. 2018 № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf (accessed 05.12.2021)
2. Comember IV, Palyukh MP Accounting in the digital economy. Institute of Accounting, Control and Analysis in the context of globalization. 2019. Issue 1-2. Pp. 83-96. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/35450> (accessed 05.12.2021)
3. Ukraine 2030E is a country with a developed digital economy. Ukrainian Institute of the Future. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (accessed 05.12.2021)

Мілька Алла Іванівна,
к.е.н., доцент, завідувачка кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту
Срібніченко Альона Сергіївна,
здобувач вищої освіти
Полтавський університет економіки і торгівлі

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Анотація. У дослідженні узагальнено окремі проблеми функціонування системи електронних закупівель. Автором визначено шляхи удосконалення процесу використання системи електронних закупівель в Україні суб'єктами господарювання.

Ключові слова: державні закупівлі, прозорро, публічні закупівлі, система електронних публічних закупівель.

Електронні закупівлі – це найновіший спосіб здійснення закупівельних операцій, що передбачає використання електронних засобів протягом усіх етапів закупівельного циклу. У системі електронних закупівель знаходять своє відображення такі елементи: пошук потенційних клієнтів, визначення потенційних постачальників та підрядників, висвітлення процедури вибору та придбання товарів, обґрунтування тарифів перевізника за умови необхідності доставки товару [1].

Використання всесвітньої мережі та спеціалізованих програмних продуктів відбувається на усіх етапах здійснення електронних закупівель: від визначення вимог, подання пропозицій до здійснення платежів та потенційного управління контрактами.

Частина користувачів вважає, що електронні закупівлі є аналогом державних закупівель, таким собі підвидом електронного аукціону. Варто відмітити, що поняття «державні закупівлі», «електронні закупівлі», «електронний аукціон» не є тотожними.

Електронні аукціони можуть використовуватися як у сфері державних закупівель, так і у сфері публічних закупівель в цілому. Їх особливістю є те, що вони використовуються для обмеженого кола закупівель, які потребують визначення докладних специфікацій.

У європейській практиці державних закупівель вважалися ефективним способом протидії корупції. Проте. Більш глибокі дослідження на цю тему довели, що корупційна складова у цьому випадку не виключається оскільки мають місце потенційна змова між учасниками аукціону для встановлення «взаємовигідної» ціни для обох сторін.

Вивчивши досвід Македонії, зазначимо, що запровадження електронних аукціонів на державному рівні не дало змогу подолати корупцію у цій сфері. Зміна ціни у «потрібному» напрямку здійснювалася учасниками аукціонів

після укладання договорів, оскільки процедурою проведення електронних аукціонів передбачено можливість укладання додаткових угод після закінчення електронного аукціону.

Використання електронних аукціонів слід використовувати як тимчасове рішення для підвищення прозорості закупівель, для довгострокового ефекту слід використовувати інші інструменти [2, 3].

Виходячи із досвіду країн ЄС розглянемо альтернативні варіанти. Що можуть бути використані при формуванні дієвої системи електронних закупівель: 1) інформування діючих ринків про торги у електронному форматі; 2) електронні каталоги; 3) електронні аукціони; 4) динамічні закупівельні системи. Усі перелічені форми електронних закупівель регламентовані законодавством ЄС.

На даний час в Україні для здійснення електронних закупівель використовується система «Прозорро». Система «Прозорро» створювалась відповідно до вимог європейського законодавства у сфері публічних закупівель. Не усі учасники закупівельного процесу наразі готові до його проведення у відкритому електронному форматі, проте процес реформування системи електронних закупівель продовжується. Перепонами щодо більш швидкого впровадження системи електронних закупівель в Україні на належному рівні є небажання суб'єктів господарювання пристосовуватися до змін, вивчати нову інформацію та способи роботи із сучасними програмними та технічними продуктами.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Карпенко Є.А., Кулик В.А. Торги з обмеженою участю: порядок проведення та необхідність застосування підприємствами та установами в Україні. *Науковий вісник ПУЕТ*. 2019. № 4 (95). С. 22-30.3. Кулик В. А. Якісні характеристики облікової інформації в умовах використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Науковий вісник ПУЕТ*. 2017. № 5. С. 57-62.

2. Кулик В.А. Інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень на підприємствах електронного бізнесу. Випереджаючий інноваційний розвиток: теорія, методика, практика: монографія / за ред. к.е.н., доцента Ілляшенко Н.С. Суми: Триторія, 2018. 484 с. С. 255-267.

3. Мілька А.І., Кулик В.А. Управління витратами в контексті підвищення ефективності діяльності підприємств. *Сучасні економічні дослідження: теорія, методологія, практик*: матеріали II Міжнарод. наук. конф., м. Кельце, 27 вересня 2019 р. м. Кельце (Республіка Польща), 2019. С. 51-54.

Мокринська Зоряна Володимирівна,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
Мельник Вікторія Володимирівна,
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛКОВІ ТА СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ

Анотація: розкрито особливості модернізації основних засобів, взаємозв'язку основних засобів та капітальних інвестицій, розглянуто складові та чинники впливу ефективного використання основних засобів на інвестиційний розвиток.

Ключові слова: модернізація, ремонт, інвестиції, основні засоби.

Ефективність діяльності підприємств тісно пов'язана з певними факторами. І незважаючи на ріст інвестицій в нематеріальні активи у високотехнологічних підприємств, матеріальні фактори і далі залишаються в пріоритеті для підприємств. Для наочності, наведемо дані, щодо капітальних інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи вітчизняних підприємств за січень-вересень 2020 року у наступному рис. 1.

Рис. 1. Обсяги капітальних інвестицій за січень-червень 2020 року в Україні, тис. грн.

Джерело: Побудовано на основі даних [1]

Серед інвестицій у матеріальні активи особливої уваги заслуговують основні засоби (рис. 2). А їх використання підприємством, за звичай,

призводити до появи витрат, необхідних для збереження, переобладнання та модернізації цих об'єктів.

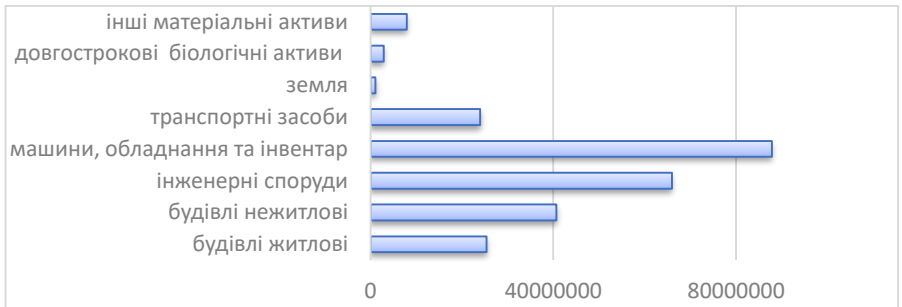

Рис. 2. Структура капітальних інвестицій в матеріальні активи за січень-червень 2020 року в Україні, тис. грн.

Джерело: Побудовано на основі даних [1]

Ефективне використання основних засобів дає змогу збільшити обсяг виробництва на підприємстві. Таким чином, ретельне дослідження питання модернізації та раціонального використання основних засобів є актуальним для виробничих підприємств. Важко уявити ефективне використання основних засобів без витрат підприємства на їх обслуговування, ремонту та модернізації. Серед найпоширеніших операцій, які виникають при використанні основних засобів – ремонт і модернізація. Кожного разу при проведенні ремонту, бухгалтеру доводиться вирішувати питання щодо класифікації: капіталізувати понесені витрати у вартості відремонтованого основного засобу чи списати їх на витрати періоду.

Основні засоби можуть бути представлені різними категоріями, приміром до них відносять МНМА, інвестиційну нерухомість, тварин і багаторічні насадження. Тому для вирішення даного питання звернемося до відповідних стандартів обліку. Зокрема, це НП(С)БО 7 «Основні засоби» [2] та НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» [3]. У згаданих стандартах дається пояснення, що вартість може збільшуватись на суму витрат пов'язаних з покращенням об'єкта, а до таких витрат відносять модернізацію, модифікації, дообладнання, реконструкцію і т.п. Зазначається також і обумова про збільшення економічних вигід. Натомість, витрати понесені на підтримку основного засобу в робочому стані зазначають як витрати періоду. Трохи більша деталізація наводиться у Методичних рекомендаціях 561 [4]. Саме у цьому документі зазначається, що при модернізації та модифікації збільшується термін корисного використання чи підвищується виробнича потужність таких засобів. Тобто, таке покращення – це сукупність робіт, які призводять до змін у техніко-економічних характеристиках засобу. Щодо ремонтів, то питання досить часто навіть у практиків з багаторічним досвідом не завжди знайдеться точна і достовірна відповідь, щодо класифікації. На перший погляд, поточний

ремонт – витрати звітного періоду, капітальний ремонт – капіталізація. Але досить часто деякі види робіт, і для поточного і для капітального ремонту будуть однаковими. Тому при вирішенні даного практичного питання варто враховувати приналежність підприємства, оскільки є ряд спеціалізованих положень та листів різних відомств.

Першочерговим завданням необхідним для раціонального використання основних засобів є створення інвестиційної стратегії, яка дозволить підвищити ефективності їх використання шляхом модернізації. Модернізація як поліпшення функціональних характеристик обладнання з урахуванням стимулюючих факторів сприяє підвищенню якості виробленої продукції. Підготовка та розробка інвестиційного проекту модернізації є одним із головних етапів формування інвестиційної стратегії підприємства, оскільки проект є організаційною формою реалізації інвестиційного процесу.

Саме тому вдосконалення структури та збільшення обсягів інвестицій в матеріальні активи є визначальним для виконання найбільш важливих завдань економічної політики вітчизняних підприємств.

Надалі особливу увагу слід приділяти питанню вивчення та дослідження інвестування в основних засобів, оскільки вони є матеріальною основою виробничого процесу. Проте, потрібно враховувати про формуванні інвестиційних проектів і необхідність інвестицій в нематеріальні активи, оскільки збалансоване реалізація, таких рішень дозволить здійснити структурну перебудову вітчизняних підприємств та досягти стратегічних цілей необхідних для високотехнологічного прориву.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Капітальні інвестиції. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ibd/kin/arh_kinv2020_u.htm (дата звернення: 13.11.2021).
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 13.11.2021).
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»: Наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2007 р. № 779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text> (дата звернення: 13.11.2021).
4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. №561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 14.11.2021).

Мухіна Маргарита Михайлівна
аспірант кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет, м. Харків.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Анотація. Обґрунтовується необхідність цифрової трансформації управління фінансовою безпекою підприємств торгівлі та формування механізму її забезпечення. Визначено етапи цифровізації системи управління торговельними підприємством. Ідентифіковано передумови ефективного розв'язання проблеми цифровізації механізму формування фінансової безпеки підприємств торгівлі.

Ключові слова. Фінансова безпека, підприємство торгівлі, управління, механізм, цифрова трансформація.

Цифрова трансформація є природним продовженням сучасних тенденцій поширення і посилення впливу цифрових технологій на всі сторони життя суспільства, каталізатором фундаментальних змін в підходах до управління, корпоративної культури, зовнішніх комунікаціях, та провідним драйвером розбудови цифрової екосистеми торговельного підприємства. Ефективність формування останньої потребує ідентифікації технологій та інструментів діджиталу, обґрунтування етапів цифрової трансформації управління та формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємств торгівлі.

Найбільш ефективною технологією цифрової трансформації управління підприємством згідно [1-3] є прикладний штучний інтелект, що базується на інструментах великих даних, і дозволяє здійснювати візуалізацію, наскрізне планування, моделювання та корегування менеджменту бізнес-процесів в режимі реального часу. Крім цього, ця технологія, інтегруючись з аналітичними додатками та сервісами для роботи з інтелектуальними пристроями, гібридними мережами та іншими компонентами цифрового світу, дозволяє оптимізувати інфраструктуру управління бізнес-процесами та надає можливість формувати цифрові платформи для накопичення інформації, її аналітичної обробки та передачі для прийняття рішень.

Модернізацію системи управління підприємством торгівлі та переведення її у «цифру» доцільно здійснювати поетапно:

1 етап – «Побудова системи комунікацій з клієнтами» (розуміння, аналітика, відстеження клієнтського досвіду) із залученням таких інструментів як: мобільні додатки; програми обслуговування; портали; чат-боти; аналітика клієнтського досвіду;

2 етап – «Формування сучасної корпоративної культури» (впровадження нових технологій, процесів та навичок) через застосування інструментарію креативного та критичного мислення; принципів Agile; мобільності тощо;

3 етап – «Оптимізація бізнес-процесів та формування ефективної операційної моделі» (впровадження нових систем, перебудова інфраструктури, модернізація бізнес-додатків і процесів) на підставі таких інструментів як: візуалізація даних та аналітика у реальному часі; HR та B2E програми; складне галузеве програмне забезпечення;

4 етап – «Оновлення існуючої або формування нової бізнес-моделі» (створення нового продукту; перебудова логістики; зміна підходів до власного позиціонування тощо) із залученням таких інструментів як: нові моделі монетизації; нові продукти/сервіси; сучасні цифрові процеси;

Для комплексного вирішення завдань цифровізації механізму формування фінансової безпеки підприємств торгівлі необхідно:

- здійснити моніторинг нових технологій та оцінити можливості цифрової адаптації важелів та інструментів управлінського впливу на забезпечення фінансової безпеки підприємства;

- визначити пріоритетні напрями цифрової трансформації бізнес-процесів та розробити відповідні заходи щодо їх реалізації на кожному з етапів управлінського циклу;

- мінімізувати обмеження (фінансові, правові, технічні, технологічні, кадрові, екологічні, інфраструктурні, безпекові тощо) і ризики формування ділових взаємовідносин зі стейкхолдерами за одночасного розширення можливостей впливу на бізнес-процеси в режиму реального часу;

- забезпечити інтеграцію цифрових ініціатив, орієнтованих на перспективу отримання позитивного ефекту, і розробку стратегії цифровізації механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства;

- оцінити можливий ефект цифровізації, здійснити корегування обраної стратегії та визначити пріоритети на майбутнє.

Інструментальну основу прикладної моделі цифровізації механізму формування фінансової безпеки підприємств торгівлі складають вільно поширюваний інформаційний контент (соціальні мережі, ресурси Інтернет, інформація ринків тощо), власні бази даних (зокрема, клієнтська база), відкрите програмне забезпечення інформаційної системи управління бізнес-процесами яка реалізує технологію інтеграції даних та цифрових додатків.

На завершення зазначимо, що цифрова трансформація механізму формування фінансової безпеки торговельних підприємств потребує чіткої цільової орієнтації, формалізації у стратегії та плані дій й реалізації командою фахівців, що володіють необхідними компетенціями та навичками. Тому подальші наукові пошуки орієнтовано на вирішення зазначених питань.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Krutova A., Kashchena N., Chmil H. Enterprises' economic activity stimulation as a driver of national economy sustainable development. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2020. Вип. 1 (31). С. 162–173.

2. Davydova O., Kashchena N., Staverska T., Chmil H. Sustainable development of enterprises with digitalization of the economic management. *International Journal of Advanced Science and Technology*. 2020. Vol. 29. No. 8s. Pp. 2370–2378.

3. Davydova O., Kashchena N., Staverska T., Chmil H. Digitalization of economic activity management and sustainable enterprise's development. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*. 2019. Vol. 8. Issue 3C. Pp. 195–200. <https://doi.org/10.35940/ijrte.c1033.1183c19>

Błażej Prusak,
Prof. dr hab.,
Head of the Finance Department. Gdańsk University of Technology.
Rybak Olena,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Finance,
Accounting and Taxation,
Gdańsk University of Technology
National Aviation University, Kyiv.

ADAPTATION OF THE WORLD ART MARKET TO THE CONDITIONS OF THE PANDEMIC WITHIN DIGITAL TECHNOLOGY

Abstract: The authors looked into the aspects of world art market adaptation to the conditions of the pandemic within digital technology, analyzed the main market trends, described changes in the trade mechanisms. The main challenges of the current art market were defined, and the ways to resolve them were outlined.

Key words: art market, world trade of art objects, digitalization, investment in art.

The current media landscape that has occupied all areas of society, significantly transformed the art market as well, and since 1990 the systematical crises have affected its general state and its structure. Furthermore, they have introduced the new terms that are not typical of this market. These are savings, availability of sales, joint ownership of art objects etc. These trends are complicated by the theory of irrational behavior, which is especially characteristic of this type of the market. That is why the issue of the world art market adaptation to the conditions of the pandemic within digital technology is particularly topical and needs further study.

While researching the world art market transformation, we should start with its general dynamics and the crises and processes that have an impact on it. According to the official data the world art market sales were estimated at \$50 billion in 2020. It's around \$14 billion less than it was the previous year due to the influence of the pandemic (COVID-19). The downward dynamic was also observed in the number of sales. It was about 31,4 million transactions in 2020 versus more than 40 million in 2019. It should be noted that a similar market response was observed in 2008 when 43,7 million transactions decreased to 31 million in 2009 [1].

Traditionally, the art market figures lag behind the global economy and the stock market figures, however, they definitely reflect the general state of the economy. The experience of the last three decades speaks for it. The economic recession of 1990-1991, the dotcom bubble of 1995-2001, the financial crisis of 2008-2009 also had an impact on the market. The market reaction is predictable during the COVID-19 (2019-2022).

The market structure has changed significantly. The active implementation of digital technology and the development of remote technology has led to the revitalization of Internet sales channels and communications. The changes in the art

market and its expansion has attracted new buyers (collectors - introverts) due to the digital technology. The classic mechanism of relations between creators, dealers, consultants, gallery owners and collectors keeps working only in that market segment that can be figuratively called "the market of masterpieces". The online sales move from the level of an auxiliary tool to the level of the main one, which leads to the following transformations: globalization of the market and creation of the largest data base of creators and collectors in the history; the path from creator to collector becomes shorter for contemporary art; the market entry is simplified; detail about auction sale and dealers' sales becomes transparent and open to the public; the side market of copies, souvenirs, digital paintings, etc. is created (for wider audience); a variety of new marketing tools becomes available; the payment forms are also expanded (from cash to cryptoassets); the Internet platforms are in active use, the influence of social media is growing etc.

These changes involve a number of threats and challenges. The main ones among them are the chaotic and unpredictable market development, the high risk which is not always recuperated with profitability, massive opportunities for fraud, and as a result there is low credibility to the Internet sales channels not supported by the famous auction houses and galleries.

A number of specified issues may be resolved with further development of digital technology and its adaptation to the new sales management mechanisms. For example, transactions performed online from the moment of evaluation, purchase and delivery of the lot are definitely riskier. But extensive use of blockchain technology can resolve this issue. Furthermore, creating the unified principles of international trade applicable to both internal and international markets will become a prerequisite of market stabilization.

REFERENCES:

1. Art market worldwide statistics & facts | Statista. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.12.2021).
2. Vickers M. Marketing and Buying Fine Art Online.: URL: <https://archive.org/details/marketingbuyingf00vick> (дата звернення: 06.12.2021).
3. Hermann, M., Pentek, T. and B. Otto (2015). Design principles for Industrie 4.0 Scenarios. Working paper No.01/2015. Technische Universität Dortmund, 15 p.

Розмислов Олександр Миколайович,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Розмислова Мілена Олександрівна,

здобувач вищої освіти

спеціальність фінанси, банківська справа та страхування

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,

м. Северодонецьк.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЧЕРЕЗ ЕФЕКТИВНУ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація. В роботі досліджуються питання підвищення конкурентоспроможності економіки через процес ефективної комерціалізації результатів наукових досліджень.

Ключові слова: інновації, наука, економіка, розвиток, конкурентоспроможність

На сучасному етапі розвитку економіки назріла необхідність переходу від сировинної до інноваційної економіки, здатної, з одного боку, забезпечувати багаторівневу різноманітність вироблених у країні товарів, робіт, послуг, з другого – мінімізувати чи скоротити взагалі залежність від імпорту стратегічно важливих товарів та технологій.

Основним чинником підвищення конкурентоспроможності економіки є можливість забезпечення технологічної модернізації, реконструкції промисловості за рахунок вітчизняних, національних розробок та імпорту передових інноваційних рішень.

Визнати економіку країни інноваційною можна за такими критеріями:

1) основний приріст ВВП (80% і вище), що забезпечується за рахунок використання інтелектуального потенціалу та випуску високотехнологічної продукції;

2) темпи зростання фінансування фундаментальних досліджень мають перевищувати темпи зростання обсягу закупівлі промисловістю наукомістких технологій;

3) частка витрат на науку у національному доході має становити 3–5% на рік.

Для досягнення провідної ролі на міжнародній арені особливо важливим є розвиток наукового потенціалу в країні та усунення податкових бар'єрів, що заважають переходу на інноваційний шлях розвитку [1, с. 113].

Рис. 1. Структура процесу ефективної комерціалізації результатів наукових досліджень.

Отримані в даний час доходи від експорту енергетичних ресурсів не направляються в нашій країні для диверсифікації та модернізації економіки. Сьогодні значна частка ВВП України виходить за рахунок експорту

сільгосппродукції [2]. Проте основними ресурсами забезпечення інноваційної активності є науково-технічний та кадровий потенціал інноваційної сфери.

Шлях «ефективної комерціалізації» для України – важкий та болісний, враховуючи, що проходить його необхідно у прискореному темпі, інакше не досягти успіху в умовах найжорсткішої конкуренції та глобалізації економіки [3, с. 27].

Процес ефективної комерціалізації результатів наукових досліджень можна у вигляді логічної блок – схеми на рис. 1.

Сьогодні роль інноваційного процесу як найважливішого інструменту забезпечення подальшого сталого та поступального економічного розвитку є дуже високою. Здатність науки генерувати та впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу стає одним із факторів забезпечення конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта, регіону, держави. Наукова, інноваційна діяльність перетворюється на специфічну сферу товарного виробництва, де товари – об'єкти інтелектуальної власності.

Таким чином, інноваційна діяльність є ефективним інструментом комерціалізації досягнень науково-технічного прогресу. Впровадження науки і високих технологій виводить сучасні країни на передовий стан наукомісткого виробництва, забезпечує якісне зростання економіки, що безпосередньо пов'язане з розвитком «економіки знань» і впровадженням у виробництво новітніх технологій.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Романчик Т.В. Аналіз стану інноваційної активності економіки України / Т.В. Романчик // Бізнес Інформ. – 2014. – № 5. – С. 111-115.
2. Анализ динамики структуры ВВП Украины. Прогноз на 2020-2022 гг. URL: <https://www.capital-times.com/analysis-of-ukraines-gdp-dynamics>
3. Павленко І.А. Актуальні механізми комерціалізації інновацій / І.А. Павленко // Агросвіт 2015. – № 5. – С. 25-28.

Тетяна Томнюк

к.е.н., доцент,

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету.

ДЕРЖАВНА ІНСТИТУЦІЙНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Анотація. В тезах визначено новітні тенденції щодо інституційної підтримки розвитку бізнесу в Україні, а саме створення Офісу з розвитку підприємництва та експорту, запровадження Національної онлайн-платформи «Дія. Бізнес», офлайн-центрів підтримки підприємців «Дія. Бізнес». Охарактеризовано особливості їх функціонування щодо підтримки та розвитку підприємництва в Україні.

Ключові слова: підприємництво, бізнес, інституція, «Дія. Бізнес».

Головною функцією створених органів підтримки малого та середнього бізнесу в економічно розвинутих країнах є навчання ведення бізнесу, інформування та допомога, в т.ч. щодо отримання пільгових кредитів.

Відповідно до рішення Уряду від 10 березня 2021 року Державну установу «Офіс з просування експорту України» перейменовано на «Офіс з розвитку підприємництва та експорту» [1]. У результаті такої трансформації **в Україні вперше з'явиться інституція, що здійснюватиме свою діяльність з метою побудови повноцінного розвитку підприємництва та експорту** товарів, робіт та послуг українських виробників відповідно до програмних документів Кабінету Міністрів України, інших документів державного планування.

Крім того, з березня 2020 року працює урядова Національна онлайн-платформа «Дія. Бізнес», яка, за твердженням Міністерства цифрової трансформації України, є «єдиним вікном» для підприємців або тих, хто планує відкрити власну справу. Платформа пропонує:

- 100 бізнес-ідей із середньою вартістю інвестицій;
- шаблони для операційної діяльності бізнесу;
- єдиний каталог сервісів і можливостей (мікрогранти, гранти, кредитні програми тощо);
- безкоштовний онлайн-консалтинг з понад 50 напрямків;
- безкоштовна національна онлайн-школа для підприємців;
- карта інфраструктури підтримки підприємництва;
- кейси та новини [2].

Водночас із запуском онлайн-платформи «Дія. Бізнес» Міністерство цифрової трансформації будує екосистему для підтримки та розвитку підприємництва — зокрема, офлайн-центри підтримки підприємців «Дія. Бізнес» всією Україною. Пандемія показала, що такі центри необхідні, адже чимало суб'єктів малого бізнесу не змогли адаптуватися та перейти на роботу

в режимі онлайн. У 2020 році відкрито три офлайн-центри «Дія. Бізнес», а в 2021 році планується відкрити від 7 до 15 центрів.

Центри підтримки «Дія. Бізнес» пропонують такі сервіси:

1. Консалтинг-зона. Тут підприємці можуть отримати безкоштовну консультацію з будь-якого питання, зокрема: пошук бізнес-ідеї; систематизація бізнес-процесів; створення бізнес-плану; як отримати грант; підбір персоналу; як захистити інформацію в мережі (кібербезпека); підтримка юристів; фінансовий маркетинг; ефективні продажі.

2. Рор-ур-локація, на якій можна протестувати власний продукт. Це дозволить виявити недоліки і зібрати відгуки про товар. Перед початком тесту консультант спільно з підприємцем розробляють анкету з питаннями до потенційних споживачів. Питання розміщуються на планшеті рор-ур зони, де всі відвідувачі центру надають зворотний зв'язок. Завдяки цьому, власник може вдосконалити продукт перед виходом на ринок.

3. Платформа для проведення подій. У центрі в конференц-залах проводяться освітні події, зустрічі, форуми. Зокрема, підприємці мають можливість взяти в оренду зал для проведення заходів.

4. Платформа для проведення системного навчання, де підприємці мають змогу навчатися за системними навчальними програмами.

5. Окрім цього, доступний варіант оренди робочого місця в зоні корвінгу.

Отже, офлайн-центри «Дія. Бізнес» — це простори, метою яких є підтримка місцевого малого та середнього бізнесу, надання їм безкоштовних консультацій за різними напрямками (переведення в онлайн, маркетинг, продажі, оподаткування, юридичні питання тощо). Окрім цього, підприємці мають змогу навчитися різним навичкам для більш успішного ведення бізнесу, що також надає підприємцям можливість обмінюватися досвідом, встановлювати нові бізнес-зв'язки та шукати інвестиції для свого бізнесу.

На нашу думку, створення такої інституційної системи підтримки малого та середнього бізнесу в умовах пандемії є важливим кроком для підтримки та розвитку не лише суб'єктів даного сегменту бізнесу, а й економіки загалом.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Офіційний сайт Державної установи «Офіс з розвитку підприємництва та експорту». URL: <https://epo.org.ua/about/>(дата звернення: 05.12.2021).

2. Мінцифри презентувало онлайн-інструменти для бізнесу в карантин. *Урядовий портал*. 09.02.2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-prezentovalo-onlajn-instrumenti-dlya-biznesu-v-karantin> (дата звернення: 05.12.2021).

Трохимець Олена Іванівна

д.е.н., професор,
професор кафедри національної економіки,
маркетингу та міжнародних економічних відносин,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя.

ДІДЖИТАЛ ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОСИСТЕМ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК: ІНВЕСТИЦІЙНІ ПЛАТФОРМИ

Анотація. Розглянуто процеси діджиталізації в фінансовій системі національної економіки. Доведено сутність платформ. Обґрунтовано необхідність застосування інвестиційних платформ в сучасних умовах розвитку економіки. Визначено важливість розвитку краудфандингових платформ.

Ключові слова. Діджиталізація, фінанси, інвестиційна платформа, краудфандингова платформа, екосистема, національна економіка

Цифрова економіка стрімко розвивається у всьому світі. Це один з найважливіших драйверів інновацій, конкурентоспроможності та зростання. Світ, яким ми його знаємо, постійно змінюється, і одним із фундаментальних рушійних сил є цифрова трансформація. Мова йде про використання новітніх технологій, щоб робити те, що ви вже робите та забезпечувати функціонування фінансових, економічних систем, але краще.

Світова економіка також переживає цифрову трансформацію, і це відбувається з шаленою швидкістю. Структурні зміни у фінансовій системі були наслідком процесу фінансових інновацій з точки зору нових продуктів або послуг, нових виробничих процесів або нових організаційних форм [1; 2; 3].

Фінансові інновації часто мають свої коріння в прогресі в обчислювальній потужності ІТ-систем і зниженні витрат на зберігання даних. Подібним чином цифровізація може змінити конкурентні переваги постачальників фінансових послуг [1; 4]. Фінансові інновації та нові цифрові фінансові послуги можуть допомогти підвищити продуктивність у фінансовому секторі, зокрема з використанням інвестиційних платформ.

Розвиток технологій дозволяє новим компаніям виходити на ринок, використовуючи інноваційні Інтернет-пропозиції, які відповідають цим вимогам і кидають виклик традиційній моделі платних консультацій та особистих взаємодій. Наприклад, на ринку США новим компаніям дозволено розміщувати свої інвестиційні портфелі та стратегії в Інтернеті та порівнювати результати діяльності через соціальні мережі та віртуальні спільноти.

Варто відзначити, що дослідження компаній, які протягом певного часу конкурували між собою, наприклад Microsoft і Netscape, показали різні підходи до консолідації зусиль навколо внутрішніх програмних платформ, на яких працювали люди. «Промислові економісти», такі як Roche and Tyrol (2003), описують термін «платформа» як продукт, послугу, фірму чи послугу, що опосередковує транзакції

між двома або більше групами [5].

Європейська комісія надає таке визначення терміну онлайн-платформа – здійснення операцій на двох (багатьох) ринках, які використовують Інтернет для забезпечення взаємодії між двома або більше групами, які діють незалежно, але є взаємозалежними групами у генерації цінностей. На думку Європейської комісії, «платформою» буде цифровий посередник, який задовольняє попит і пропозицію товарів, послуг або інформації в рамках грошової або негрошової транзакції/обміну. Крім того, передбачається, що групи користувачів є «взаємозалежними» в межах реалізації певної функціональної взаємодії між суб'єктами даної платформи.

В економічній літературі також є три основні напрямки, які пояснюють загальне визначення платформ. На думку вчених J. Rochet та J. Tirol (2006), які вивчають платіжні системи, багатокомплексні платформи – це обсяг операцій, які складаються з ділових дій, зокрема, бізнес сприяє загальному прибутку, встановлюючи різні доступи та можливості до плати за використання цього внеску між групами користувачів [5].

Різноманітність онлайн-платформ за видами діяльності, секторами економіки, бізнес-моделями та розмірами вражає. Платформи варіюються від невеликих веб-сайтів з локальною аудиторією до глобальних компаній, які приносять мільярди доходів. Вони пропонують різноманітні послуги, такі як пошуківі системи в Інтернеті (Google, Yahoo, Bing), онлайн-ринки (eBay, Booking.com, Asos, Allegro, AMAZON), платформи для обміну відео (наприклад, Dailymotion, Vimeo, YouTube), музика і відеоплатформи (наприклад, Deezer, Spotify, Netflix, Canal Play), соціальні мережі (наприклад, Facebook, Twitter), платформи економії грошей (AirBnB, Uber, BlaBlaCar, Ulule, Crowdcube), онлайн-ігри (Steam) тощо [6].

Розвиток національної економіки потребує нових підходів до інвестиційної діяльності, зокрема запровадження нових складових, які могли б прискорити та підвищити ефективність самого інвестиційного процесу. Одним з таких компонентів є інвестиційна платформа.

Особливо актуальним для визначення та вивчення інвестиційної платформи стає той факт, що переважна більшість організацій і корпорацій використовують онлайн-сервіси для прийняття інвестиційних рішень. Наприклад, близько 60% всіх роздрібних банківських операцій здійснюється онлайн.

Інвестиційні платформи надають можливість купувати та продавати акції та працювати з фондами, а також переглядати всі їхні активи в одному місці. Користувач інвестиційної платформи може використовувати комп'ютер або смартфон для роботи на платформі. Для роботи з платформою вам не потрібен брокер для покупки акцій на платформі, а ціни доступні в режимі реального часу.

Таким чином, термін «інвестиційна платформа» слід визначати як електронний інструмент інвестиційної діяльності, який спрямований на задоволення потреб інвестора в проєктах і самого проєкту в надходженні інвестицій, але за певних інвестиційних умов як для інвестора, так і для проєкта [5].

Як перспективна альтернатива інвестиційна платформа може виступати організаційною та економічною основою для мобілізації, просування,

координації та розподілу інвестиційних потоків, формуючи таким чином державно-приватний ринок інвестиційного капіталу та широкий спектр інвестиційних товарів і послуг.

Таким чином, подаючи класифікацію інвестиційних платформ як одного з важливих інструментів залучення інвестицій, слід зазначити, що інвестиційні платформи можуть бути адаптовані до таких видів інвестування: посівне фінансування (Seed Capital); власні кошти; приватні інвестори; позики; венчурний капітал; власний капітал; стратегічні інвестиції.

У зв'язку з динамічним розвитком соціально-економічних відносин та активної участі людей у віртуальному Інтернет-середовищі, таке поняття, як «краудфандинг» (Crowdfunding, crowd – «натовп», funding – «фінансування»), поняття мікрофінансування – завдяки появі великої кількості інвестиційних платформ такого формату. Основним потенціалом краудфандингової моделі в рамках національної економіки є активне залучення населення до інноваційних соціальних проєктів, розміщених на краудфандинговій платформі, а також соціальних проєктів. цей тип платформи для залучення іноземних та внутрішніх інвестицій стає все більш ефективним інструментом [7].

Отже, впровадження інвестиційних платформ в екосистему національної економіки має відбуватися за такими напрямками, як стратегічне планування інвестиційного проєкту, розробка проєкту, реалізація та моніторинг проєкту, оцінка та капіталізація проєкту.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. BIS Papers. No 109. The digital economy and financial innovation. Monetary and Economic Department. February 2020
2. S Frame, L Wall and L White (2018) “Technological change and financial innovation in banking: some implications for fintech”, Federal Reserve Bank of Atlanta, working paper.
3. S Frame and L White (2014) “Technological change, financial innovation, and diffusion in banking”, in The Oxford Handbook of Banking, second edition, Oxford.
4. T Beck, T Chen, C Lin and F Song (2016) “Financial innovation: The bright and the dark sides”, Journal of Banking & Finance, vol 72, pp 28–51.
5. Кравчун О. С. Структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 18. С. 256–261
6. Кравчун О. С. Імплементції інвестиційної платформи в екосистему національної економіки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. Одеса, 2016. Вип. 17. С. 178–181.
7. Кравчун О. С. Застосування краудфандинга для розвитку національної економіки – стимулювання інноваційної діяльності. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. Т. 23. Вип. 2 (67). С. 151–155

СЕКЦІЯ 4

КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ ТА КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТА ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ

*Голова
секції*

Тетяна Косова, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;

Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of
the Department of Finance, Accounting and Taxation;

*Заступник
голови секції*

Олена Рибак, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Національного авіаційного університету;

Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate
Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Accounting and Taxation of the National Aviation University.

Жам Олена Юріївна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Прокопенко Наталія Валентинівна

здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

ЯКІСТЬ ПОСЛУГ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗРОСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ

Анотація. Визначено роль аудиторсько-консалтингових фірм у забезпеченні прозорості фінансової звітності суб'єктів господарювання. Охарактеризовано засади функціонування системи управління якістю послуг аудиторсько-консалтингових фірм, визначено їх вплив на зростання фінансових ресурсів.

Ключові слова: якість послуг, джерело зростання, фінансові ресурси, аудиторсько-консалтингові фірми.

У сучасних умовах зростають вимоги до забезпечення фінансової прозорості діяльності суб'єктів господарювання, оприлюднення їх фінансової звітності тощо. Значний внесок у їх забезпечення роблять аудиторсько-консалтингові фірми.

Об'єктом дослідження є ТОВ «Грант Торнтон» (Україна), яке входить до складу Grant Thornton - однієї з найбільших аудиторських, консалтингових мереж світу. Воно представлене у ТОП - 10 рейтинзі аудиторських та консалтингових компаній України, що підтверджує високий статус і динамічний розвиток.

Якість аудиторсько-консалтингових послуг – це комплексне поняття, яке включає такі елементи, як якість процесу аудиту, якість сформованої думки

аудитора, якість проміжного та кінцевого результатів аудиту, якість інформування користувачів про процес і результати аудиту.

ТОВ «Грант Торнтон» (Україна) дотримується Міжнародного стандарту контролю якості Міжнародної федерації бухгалтерів. Для цього воно встановлює систему внутрішнього контролю якості для надання достатньої впевненості у тому, що член мережі і його персонал відповідають професійним стандартам, законодавчим і нормативним юридичним вимогам, а звіти адекватно відображають фінансово-майновий стан і ризики діяльності клієнтів.

Для збереження доброчесності і високої репутації *Grant Thornton* здійснює перевірку професійних стандартів і контролю якості всіх членів мережі на регулярній основі. Субjekтами контролю є: група з контролю якості, директор ТОВ «Грант Торнтон», заступник директора з внутрішнього моніторингу системи контролю якості, директор з аудиту та супутніх аудиторських послуг, керівник департаменту аудиту. Контроль, який вони здійснюють, включає в себе щорічну перевірку системи контролю якості та забезпечення гарантій її відповідності вимогам часу. Він здійснюється під керівництвом керуючого партнера з використанням внутрішніх положень, методики і програм.

Таким чином, з позицій структурування зовнішніх і внутрішніх оцінок якості послуг, з однієї сторони, є інструментом задоволення інформаційних потреб користувачів фінансової звітності, з іншої – чинником зростання попиту і фінансових ресурсів аудиторсько-консалтингових фірм.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Шалімова Н. С. Якість аудиту як ключовий критерій оцінки його результативності в системі соціально-економічних відносин. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. С. 335-340.

Замай Олег Олегович

аспірант

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Северодонецьк.

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: РОЛЬ У КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Охарактеризовано зміст транспарентності фінансової та інтегрованої звітності. Визначено їх роль у зростанні ефективності корпоративного управління та забезпеченні сталого розвитку.

Ключові слова: транспарентність, фінансова звітність, корпоративне управління, сталий розвиток

У сучасному світі зростає роль інформації в управлінні соціально-економічними процесами. В умовах нестабільного зовнішнього середовища інформація дозволяє оцінювати невизначеність, наявні ризики і приймати управлінські рішення, виходячи з можливостей їх зниження. Розкриття інформації відіграє важливе значення для забезпечення фінансової прозорості, поширення принципів соціальної відповідальності, забезпечення довіри стейкхолдерів, підвищення інвестиційної привабливості і, загалом, - для демократизації суспільства.

Транспарентність фінансової звітності трактується можливістю задовольняти потреби стейкхолдерів у прийнятті управлінських рішень. Основними форматами звітності сталого розвитку є: Звіт зі сталого розвитку за вимогами *GRI*). Звіт за стандартом *AccountAbility AA1000*, Звіт за стандартом *Social Accountability 8000 SA8000*, *Annual Report*. Засадами складання інтегрованої звітності визначено: стратегічний підхід, висвітлення цілей на майбутнє, зв'язність інформації, взаємодія із стейкхолдерами, достовірність, надійність, повнота, порівнянність, релевантність, сталість, стислість, суттєвість. Для збільшення транспарентності звітності сталого розвитку запропоновано використовувати такі блоки інформації, яка має розкриватися: стратегія та політики; вплив діяльності суб'єкта на суспільство; взаємодія з стейкхолдерами; економічні, екологічні, соціальні результати; деталізація показників фінансової звітності; висвітлення ризиків діяльності господарюючого суб'єкта та заходи з їх зниження. Змінюються засади впливу транспарентності на цілі довго-, середньо-, короткострокового характеру розвитку корпорацій – відбувається перехід від максимізації прибутку до зростання вартості бізнесу. Особливістю інтегрованої звітності є: консолідація фінансових та нефінансових показників; синтез екологічних (*environmental*), соціальних (*social*) та економічних (*corporate governance*) аспектів діяльності підприємства (*ESG* - факторів); оцінка факторів сталого розвитку; стратегічний фокус на майбутнє підприємства та його потенціал; прозорість,

об'єктивність, правдивість; достатність розкритої інформації для формування уявлення про рівень соціальної відповідальності.

Визначено спільні і відмінні підходи гірничо-металургійних корпорацій до розкриття інформації у звітності сталого розвитку. Найбільш схожими за змістовним наповненням є розділи, що стосуються охорони праці і захисту навколишнього середовища, найбільше відрізняється відображення корпоративного управління, факторів *ESG*, стратегічних цілей і завдань, фінансових та операційних результатів. Оцінюючи динаміку фінансових показників, слід визнати, що більш удаюю вона є Метінвест і Інтерпайп, менше вдалою – у АрселорМіттал Кривий Ріг.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Ставерська Т. О. Інформаційна ємність звіту про фінансові результати підприємств. *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 7-8(2). С. 60-63.

Lemishko Olena Oleksandrivna

Doctor of Economics,
Associate Professor, Associate Professor of Finance,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Kyiv

DIRECTIONS FOR IMPROVING CORPORATE GOVERNANCE

Abstract. These are devoted to the development of the main directions of improving corporate governance. It is established that the basic guidelines for the implementation of advanced standards of corporate governance lie in the plane of mechanisms of financial market development. It is proved that the introduction of effective corporate governance is subject to protection of shareholders' rights, development of reliable management and control mechanisms based on the adoption of a balanced and realistic development strategy, openness and transparency in the corporation, risk hedging and conflict of interest prevention.

Keywords: corporate governance; financial market; shareholders; development strategy; investors.

The negative impact of COVID-19 on the world economy is continuing. Each level of the corporate structure plays a role in responding to the crisis, both in the short and long term. In conditions of fierce competition, when corporations are faced with the task of maintaining effective performance, and, consequently, their place in the market, one of the most important factors and the leading advantage of competition is an effective system of corporate governance. In this regard, the study of the main areas of improvement of corporate governance becomes particularly relevant and important. The relevance of this topic is also confirmed by the special attention of the authorities in Ukraine: thus, 06.07.2021 the Draft Law on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving Corporate Governance of Legal Entities, the shareholder (founder, participant) of which is the state (registration number: 5593-d) was adopted [1].

Iorgachova M. argues that consideration of corporate governance in Ukraine is necessary because identifying problems, finding ways to overcome them will have a positive impact on the development of corporate relations, which will attract investment in the economy of our country and increase national wealth [2]. Davydenko N. notes that the study of the main directions of the corporate financial management system includes understanding the essence and place of finance in the structure of economic units, because, being the main element of formation and use of financial resources, finance covers the whole aspect of relations in the corporation [3].

Bugrov O. determines that in the modern world corporate business plays a key role in the development of the financial and economic ecosystem; corporate governance is a system of relationships that occur in accordance with established processes [4]. In a broad sense, corporate governance is seen as a system through

which to direct and control the activities of the company; within the framework of corporate governance it is determined how investors control the activities of managers, as well as what responsibility managers have to investors for the results of the company [5].

The basic guidelines for the implementation of advanced standards of corporate governance lie in the plane of financial market development mechanisms. It should be borne in mind that “mutual motivation of financial market development mechanisms and corporate governance is as follows: the development of requirements for corporate governance of stock exchanges will improve the quality of corporate governance of corporations in the real and financial sectors of the national economy; two-sector system of financial market regulation will provide proper supervision over the activities of banks, insurance companies in an integrative model of financial corporations” [6, p. 14]. The main task is to use the corporate governance of stock exchanges as an important tool for ensuring the sustainability of corporations and their long-term successful development. That is why there is a need to find sources and tools for long-term economic growth. It should be noted that the stock exchange is a legal entity that is a platform for concluding exchange contracts, settlements and clearing, circulation of commodity derivatives, mortgage certificates and mortgage loans [7].

A critical analysis of the functioning of stock exchanges in Ukraine made it possible to draw a conclusion about their insufficient level of development, including in the agricultural sector of the economy: for example, in 2019-2020, JSC "PFTS Stock Exchange" and the Ukrainian Stock Exchange registered no more than seven issues of issuers; the insufficient quality of their is evidenced by their inclusion in the OTC list. The operations of large agricultural corporations (producers of cereals and industrial crops, meat, milk and vegetable oil) on the domestic stock market are less developed compared to foreign ones and are conducted in the form of initial public offerings on the London, Warsaw and Vienna stock exchanges. We believe that this activation can be achieved through the concentration of sales of agricultural products on the organized stock market, the creation of a single electronic trading platform, the spread of combined forward and futures contracts, and the adoption of a balanced and realistic corporate development strategy. To do this, it is necessary to: identify the basic principles of corporate governance, compliance with which will allow corporations to increase their attractiveness, including in the stock market; to develop approaches to solving corporate problems that arise in the process of forming the relationship between the corporation and investors. Good corporate governance is not limited to the relationship between investors and managers, but also involves taking into account legitimate interests and active cooperation with stakeholders who have a legitimate interest in the corporation (employees, consumers, creditors, government, public, etc.) [5].

In our opinion, the introduction of effective corporate governance is subject, first of all, to the protection of shareholders' rights in case of significant corporate actions; building reliable management and control mechanisms based on the adoption of a balanced and realistic development strategy; openness and transparency in the activities of the corporation, which will help long-term investors to clearly

understand the strategic goal and prospects of the corporation; creating a system of risk hedging and prevention of conflicts of interest, development of principles of incentive policy for company managers.

REFERENCES:

1. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава. Номер, дата реєстрації: 5593-д від 06.07.2021. - URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72440
2. Іорґачова М. І. Проблеми корпоративного управління в Україні. Ефективна економіка. 2018. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6653> (дата звернення: 13.11.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.11.50
3. Давиденко Н. М. Фінансове забезпечення розвитку корпоративного управління в аграрному секторі економіки України [Текст]: монографія / Н. М. Давиденко; ННЦ "Ін-т аграр. економіки" НААН. - К.: Компрінт, 2013. - 429 с., с. 287.
4. Бугров О. В., Бугрова О. О., Лук'янчук І. О. Синерґетична модель розвитку у контексті фінансових аспектів корпоративного управління. Економіка та держава. 2021. № 5. С. 108–118. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.5.108, с. 109.
5. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Рішення від 22.07.2014 № 955. Про затвердження Принципів корпоративного управління. - URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/rshennya-pro-zatverdzhennya-printsipv-korporativnogo-upravlnnya/>
6. Деєва Н. Е. Індикатори взаємозв'язку розвитку фінансового ринку і корпоративного управління. Економіка та держава. 2015. № 10. С. 11–14.
7. Закон України Про цінні папери та фондовий ринок. - URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/zakon-ukrani-pro-tsnn-papери-ta-fondoviy-rinok/>
8. Ten Steps to Improving Your Corporate Governance. - URL: <https://www.ibabs.com/en/board-meetings/ten-steps-to-improving-your-corporate-governance/>

Melnychenko Oleksandr,

Prof. Dr. hab. Professor at The London Academy of Science and Business
London, UK;

Chairman of the Board in Consilium LLC, Warsaw, Poland,

Professor at the Finance Department of Gdansk University of Technology
Gdansk, Poland.

Kostyrko Ruslan,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Accounting
Technologies and Taxation

The London Academy of Science and Business, London, UK

University of Banking, Lviv.

INTEGRATED REPORTING - A TOOL FOR THE COMPANIES' RESPONSIBLE OPERATION MAINTENANCE

Abstract. It has been specified that changes in the corporate governance paradigm and the interests of stakeholders determine the transformation of corporate reporting. The roadmaps for solving the problem of integrated reporting generation and analysis for the purposes of different users' information requests were offered.

Key words: integrated reporting, responsible operation of the company, indicator framework, stakeholders.

The significance of corporate social responsibility in the global aspect intensifies the need for enhanced information disclosure to all stakeholders in the reporting regarding sustainable development in a three-pronged summary - by economic, social and environmental components. The corporate governance paradigm shift based on the ideology of sustainable development and integration of the business entities interests with nationwide socio-economic interests, involves corresponding corporate reporting transformation. In the international practice, sustainable development reporting was implemented in the 1990s. Integrated reporting should be based on the principles set out by the Global Reporting Initiative (GRI) [1]. Extensive use of the integrated reporting model in the context of Ukrainian companies is associated with a number of circumstances that need to be addressed.

The first one is the insufficient level of transparency and quality of information presented in the companies' integrated reporting. Despite the fact that in some developed countries the CSR and sustainable development report preparation has become a statutory regulation, public information about the environmental, economic and social achievements of the business community has not yet become a common practice. According to the Corporate Social Responsibility Development Center, the average level of openness of Ukrainian companies is insufficient.

The second circumstance is related to the inaccuracies in methodological tools, resulting in different approaches to the integrated reporting format and structure for domestic companies. Each company determines the list of indicators in the reporting

singlehandedly, depending on the sector-specific and production-specific issues and therefore, the figures that reflect funds are not always comparable.

The third one is providing the comparability of data obtained in different reporting formats of different companies. Emerging of a large number of reports reduces their user value and transparency of the company's business: significant information is "blurred" due to the data growth.

The fourth one is coming from choosing the indicator framework and method development of comprehensive analysis for sustainable development of businesses based on integrated reporting.

Therefore, the main growth prospects for integrated reporting in the businesses' responsible operation maintenance are: development of the standard of financial and non-financial information disclosure in integrated reporting, with due allowance for the national peculiarities and guidelines for its accounting and analytical support for the purpose of stakeholder information inquiries.

REFERENCES:

1. Sustainability Reporting Guidelines URL:
<https://www.globalreporting.org/resource/library/G3.1-Guidelines-Incl-Technical-Protocol.pdf>

Solomina Hanna,
Ph. D. in Economics,
Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation,
Zemlianska Yevheniia,
applicant for higher education
National Aviation University, Kyiv

THEORETICAL FOUNDATIONS FOR THE EVALUATION OF MANAGEMENT EFFICIENCY OF JOINT INVESTMENT INSTITUTIONS

Annotation. Collective investment market is the environment where conditions for financial provision of economy progress are created by means of investment process and through the cash flow acceleration. Joint investment institutions (JIIs) are the important sources of investment capital playing an important role in its redistribution and stimulating investment process within any country at the expense of domestic and foreign placement of funds. Assets of all current Ukrainian JIIs are managed by asset management companies (AMCs) being legal entities and pursuing professional activities only according to legal regulations, and the obtained license.

Keywords: joint investment institutions, management efficiency.

A number of papers by national and foreign theoretical scientists and practitioners concern the problem of hypothetical and applied foundations intended to provide efficiency by JIIs, management of their assets, and concretization of theoretical and methodological approaches on their basis. Specifically, studies by N.S. Pedchenko, M.O. Duda [1], and A.O. Shevchenko [2] are oriented on the concept of efficient financial provision of JIIs; they also identify specific features and components of financial assets of the JIIs as well as formulate recommendations concerning priority of tasks of financial support for the activities of such schemes.

In the context of the law of Ukraine “On joint investment institutions” [3], both legislative and organizational backgrounds for endowment foundations have been determined for efficient attraction and efficient allocation of the investment financial resources as well as for operations by joint investment entities, and termination of their activities; moreover, definite requirements for their asset management have been specified, namely concerning the composition, structure, and maintenance of such assets, issuance, circulation, accounting, and buyout. In addition, the procedure for disclosure of information concerning JII activity has been provided.

Assets of the joint investment institutions involve property of the investment funds formed at the expense of finance attracted from investors and income from the asset operations. Along with that, JII liabilities include long term equities, the current payments to participants and shareholders, and transaction costs. The abovementioned components are basic ones since values affect the final financial result of JII activities, i.e. net asset total.

As it is understood from the analysis of performance indicators (Fig. 1), during the last eleven years the number of the established JIIs continues its increase. The

process takes place irrespective of minor decrease during 2014–2016 stipulated by complication of socioeconomic as well as economic situations in the country. Moreover, asset value of such JIIs experienced shorter attrition period (the year of 2016 only). The period did not impact general nature of the dynamics.

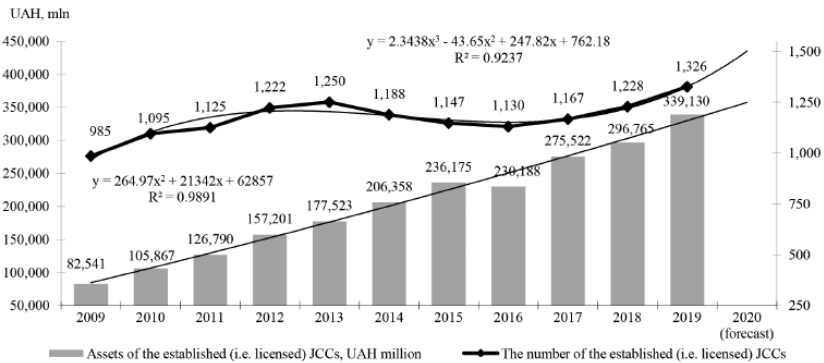

Fig. 1. Dynamics and forecast of the established number of JIIs and value of their assets [4]

Furthermore, that helps the institutions augment their capital (average asset value per one JII increased from UAH 83.8 million in 2009 up to UAH 355.8 million in 2019). The two indices considered have made it possible to form a tendency to increase described by polynomial tendencies being adequate to real conditions (F-tests being 28.2 and 36.3 respectively and exceeding critical values by 4.35 and 4.46 respectively). In the context of the polynomial tendencies, average increment value rates of JIIs are 26.2% exceeding increment rates of their number being 13.6%.

Relying upon the developed tendencies, it is possible to forecast, with a high degree of approximation accuracy (since determination coefficients are more than 0.5), the increase in JII number up to 1.5 thousand institutions. Their asset value will increase up to UAH 357 million. Hence, the tendencies support not rapid but stable consolidation of a joint investment market.

According to the current legislation [3], net asset value is calculated as the difference between sizes of the assets and the investment fund liabilities in terms of present day prices at the evaluation moment. In turn, it influences directly the JII profitability characterizing the net asset value per a security as of the period beginning and taking into account the fund expenses (rewards for services by the asset management company, the depositary, the appraiser, and the auditor listed in the issue prospectus of the joint investment institution).

Fig. 2 explains that net assets value of Ukrainian JIIs (exclusive of venture ones) experienced significant fluctuations during the last two years. Thus, after the a three quarter stability period early in 2018, its end demonstrated rapid growth of net asset value from UAH 8219.6 million up to UAH 15 395.0 million, i. e. by 1.9 times. That was stipulated by winding up of numerous AMCs due to the set of macroeconomic

factors (i.e. temporary break in cooperation with the IMF and four times rate increase caused by the NBU expected inflation rates and financial stability risks) as well as distribution of their assets among companies stayed in the joint investment market and those ones which managed to provide substantial growth in the net asset value after the situation stabilization since they could rebuild their investment portfolios in the context of moderate increase in stock indices.

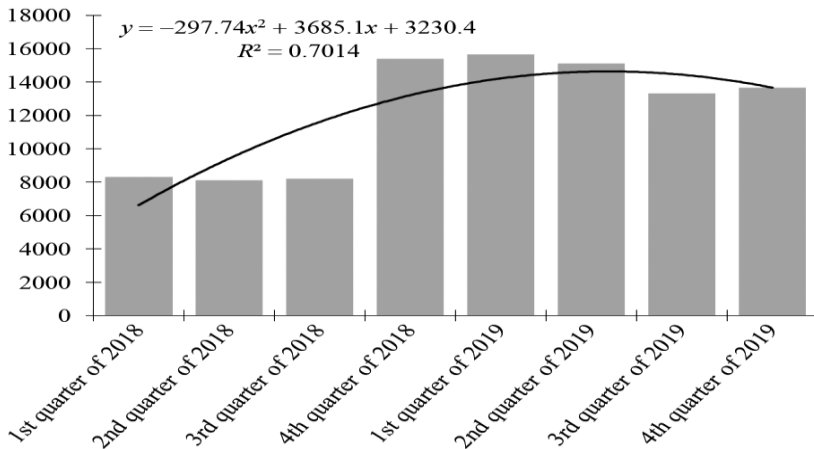

Fig.2. Dynamics of net asset value of JIIs (exclusive of venture ones), UAH million [4]

The trend to the net asset value growth, formed mainly owing to the mentioned jump in the net asset value, leaves polynomial tendency of a high degree approximation accuracy starting from the 2 quarter of 2019 (since determination coefficient is more than 0.5; F-test is 5.87 exceeding critical 5.79 value) became of a reverse nature supporting high likelihood of further efficiency loss in JII activities.

However, calculation of the abovementioned indices is not sufficient to identify tendencies to improve investment portfolio management as well as the JII activities on the whole. Moreover, lack of involvement of time dependent stability of asset profitability of the investment portfolio cannot provide adequate objectivity in the process of evaluation of investment attractiveness of the JII as well its economic security degree [5].

Determination of economic prerequisites of efficient management of joint investment institutions, their investment attractiveness, and economic security made it possible to substantiate the integrated approach to evaluate management efficiency of JII from the viewpoint of the efficient formation of investment portfolio and activities by the institution on the whole. Evaluation of the efficiency of investment portfolio of assets relies upon the use of indices of profitability and riskiness of the asset portfolio together with the index of timing stability as for making gains from the investment assets.

REFERENCES:

1. Педченко Н.С., Дуда М.О. *Функціональна модель фінансового забезпечення діяльності інститутів спільного інвестування*. Бізнес Інформ, 2015, №9, с. 346-352.
2. Шевченко А.О. Інститути спільного інвестування на фондовому ринку України. Економіка та управління АПК, 2017, № 1, с. 28-35.
3. *Про інститути спільного інвестування*: Закон України від 01.01.2014 року № 2299-III. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>.
4. Квартальні та річні огляди ринку управління активами. УАІБ. URL: http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart.html.
5. V.Shvets, O.Tryfonova, H.Solomina, Ya.Petrova. Theoretical and methodological foundations for the evaluation of management efficiency of joint investment institutions. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2020 (5) pp.178-183

СЕКЦІЯ 5.

ПРІОРИТЕТИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА СЕГМЕНТУ АВІАЦІЙНОГО СТРАХУВАННЯ.

Голова секції *Тетяна Косова*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;

Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation;

Заступник голови секції *Олена Рибак*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;

Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the National Aviation University.

Бурда Наталя Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри економіки, маркетингу та підприємництва
Завадська Карина Андріївна,
Луганський Національний Університет імені Тараса Шевченка

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Анотація. У даній роботі розглянуті психологічні аспекти надання медичних послуг, розкриті поняття біхевіоризму. Наведені принципи роботи маркетингового інструментарію в медичних закладах та цілі, яким мають слідувати дані заклади. Визначена роль маркетингу у медичній сфері та психологічні аспекти поведінки пацієнтів.

Ключові слова: медичні послуги, маркетинг, біхевіоризм, пацієнт, психологічний стан, поведінка.

Кожна людина перед тим, як здійснити покупку спирається на певні критерії, які допомагають зробити вибір. Навіть на несвідомому рівні існують певні особливості, які у поєднанні з нашою мотивацією, емоціями, мотивами, відчуттями та вподобаннями допомагають нам зробити вибір. Таким чином, на основі досліджень психології споживачів та мотивації купівельної поведінки концепція біхевіоризму виникла у різних сферах діяльності. Тобто поведінковий маркетинг особливо важливий для передових компаній, які можуть проводити якісну та кількісну маркетингову діяльність на ринку у формі політики щодо продуктів, продажу, ціноутворення та комунікації. Але борючись за гроші покупця, компанія також бореться за головне – заволодіти

їх серцем, тобто отримати перевагу для своєї продукції та забезпечити лояльність та лояльність покупців до бренду компанії.

Цей напрямок має великі переваги у багатьох сферах діяльності, а особливо в діяльності медичних послуг. Для цього існує безліч маркетингових інструментів, тобто соціально-економічних технологій або систем дій, призначених для розуміння та впливу на поведінку пацієнтів та лікарів. Середовище інструментарію визначає цілі та стратегії медичного закладу, також визначає стратегії та тактику. Для постановки необхідних маркетингових цілей та прийняття правильних маркетингових рішень [1, с. 148].

Існують певні принципи роботи маркетингового інструментарію, до них належать:

- принцип суверенітету пацієнта (основне завдання полягає у тому, щоб вирішити проблеми пацієнта у вузькому значенні, а в широкому значенні потреб, зокрема поза рамок традиційних і відомих рішень);
- принцип концентрації (характер та перспективи прямого надання медичних послуг, дійсно необхідних пацієнтам у вибраних сегментах ринку та задоволення потреб цільової групи населення);
- принцип з'єднання адаптивності з впливом на хворого пацієнта (виконувати ключовий принцип маркетингу - орієнтація спрямованої роботи на клієнтів, що означає не інертно слідувати за хворим, а активно створювати ринок і попит, серед соціально-важливих медичних проблем);
- принцип соціальної орієнтації (необхідно вирішувати як технічні, фінансові проблеми, так і проблеми медичного обслуговування соціально-незахищених верств населення);
- принцип безперервності (систематичний збір та обробка інформації про пацієнтів);
- принцип комплексності (узгодження стратегічної спрямованості роботи лікарської організації, цілей її господарювання та рекламної роботи, певних завдань, а також методик та інструментів їх вирішення);
- принцип фінансової обґрунтованості (вибір найбільш відповідних різновидів управлінських висновків повинен проводитися тільки після проведення фінансового аналізу, оптимізації та обґрунтування переваг перед іншими видами);
- принцип ситуаційного управління (прийняття рішень по мірі їх виникнення, у встановлені строки, виявлення нових проблем, варіантів їх рішення та зміни ситуацій) [2, с. 213].
- У кожному із наведених принципів простежується певні аспекти – філософія маркетингу по відношенню до потреб пацієнта, формування та вибір стратегії та прийняття конкретних рішень та дій.
- Кожний медичний заклад має слідувати наступним цілям:

- зберігати та зміцнювати здоровий стан нації, продовжувати період активного довголіття та тривалості життя людей;
- створювати економічні, правові та управлінські механізми реалізації конституційних прав щодо охорони здоров'я, медичної допомоги та медичного страхування громадян України;
- забезпечувати гарантований рівень якості надання безкоштовної медичної допомоги у визначеному законодавством обсязі;
- ефективно використовувати наявні кадрові, фінансові та матеріальні ресурси; забезпечувати участь держави, роботодавців, територіальних громад, окремих фізичних та юридичних осіб у фінансуванні медичних послуг громадянам [3, с. 206].

Так як у сфері надання медичних послуг конкуренція має специфічний характер, то використання розповсюджених і відомих маркетингових стратегій може бути недоцільним для даної сфери. Тому доцільно брати до уваги маркетинговий інструментарій як оптимізацію діяльності медичної сфери в цілому.

За часів реформування охорони здоров'я в Україні набуває популярності просування медичного закладу. У першу чергу це стосується приватних клінік, лабораторій тощо, але поступово це стає актуальним і для комунальних та державних установ. Для залучення більшої уваги в сторону конкретного медичного закладу можна використовувати певні маркетингові та креативні ідеї. До таких ідей можна віднести зацікавлення пацієнтів шляхом розміщення реклами безпосередньо у медичному закладі. Пацієнти, які очікують на прийом до лікаря, часто звертають увагу на будь-які новини або повідомлення, які демонструються перед ними. Skorиставшись цим, можна використовувати телевізори, дошки оголошень або вивіски, щоб розмістити необхідну інформацію. Навіть не особливо акцентуючи на дану рекламу, вона все одно буде звертати на себе велику увагу, бо сумуючи в чергах люди навіть несвідомо будуть шукати, чим себе зайняти.

Отже, зробимо висновок, що маркетинг у сучасному світі має відлуння майже у всіх сферах діяльності. Медичний маркетинг, а особливо з психологічним ухилом, допомагає подібним закладам залучати більшу кількість пацієнтів та утримувати сталий розвиток, без застосування прямої реклами, через відчуття, потреби та поведінку людей. Інструменти маркетингу допомагають виявити попит на ті чи інші медичні послуги. Бо медичний заклад повинен задовольняти потреби своїх клієнтів та пропонувати потрібні їм послуги. Конкурентна перевага, яку забезпечує маркетинг для медичних закладів, допомагає таким установах шукати кращих лікарів, надавати якісні послуги та покращувати свій стан, аби залучити до себе більшу кількість клієнтів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бутенко Наталія Юріївна Соціальна психологія в рекламі: навч. посіб. Київ: нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, 2010. 380 с.
2. Власов П.К. Альберт, К.В. Дворцов Е.В. Психология в рекламе. X: Гуманит. Центр, 2012. 317 с.
3. Андреев С.Н. Маркетинг некоммерческих субъектов. М.: Финпресса, 2002. 320 с.

Герасименко І.М.,
доцент кафедри організації авіаційних робіт і послуг,
Задерака Д.М.,
здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АВІАЦІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація: Охарактеризовано місце авіаційного страхування на сучасному ринку страхових послуг. Окреслено деякі проблеми розвитку авіаційного страхування в Україні та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: страхування, авіаційне страхування, чисті страхові премії, страхова подія, страхова сума.

Авіаційне страхування є одним із видів транспортного страхування від небезпек, що виникають на повітряних шляхах сполучення у зв'язку з перевезенням пасажирів чи вантажобагажу.

Авіаційне страхування включає:

- страхування відповідальності повітряного перевізника за шкоду, заподіяну пасажиром, багажу, пошті, вантажу;
- страхування відповідальності експлуатанта повітряного судна за шкоду, заподіяну третім особам;
- страхування членів екіпажу повітряного судна та іншого авіаційного персоналу;
- страхування повітряних суден;
- страхування працівників замовника авіаційних робіт та осіб, пов'язаних із забезпеченням технологічного процесу під час виконання авіаційних робіт [2,3].

Авіаційне страхування характеризується такими особливостями:

- комплексність (майнове, особисте, відповідальності);
- великі розміри страхових сум, визначених у валюті різних країн;
- дія полісів за межами України;
- значна кумуляція ризиків;
- необхідність перестрахування ризиків на міжнародному страховому ринку.

Варто зазначити, що авіаційне страхування виділяється катастрофічністю страхових подій і величезними сумами виплачуваних компенсацій. Відповідно проводити таке страхування здатні або дуже великі компанії, або їх об'єднання, зазвичай у формі страхових пулів. Станом на 15.11.2021 року ліцензію на обов'язкове авіаційне страхування та зареєстровані в Державіаслужбі України мають 67 страхових компаній [1] зі 181 страхових компаній, зареєстрованих

на перше півріччя 2021 року [4], хоча досить активно на ринку авіастрахування працюють близько 20 страхових компаній [4].

Огляд страхового ринку України за 2016-2020 рр. (див. табл. 1) дозволяє стверджувати, що протягом 2016-2018 рр. частка авіаційного страхування в загальній структурі страхового ринку України зростала, оскільки авіаційні перевезення, вирізняючись швидкістю, зручністю, стають все більш затребуваними при організації транспортних перевезень, особливо міжнародних. Проте починаючи з 2019 року ці показники стрімко падають, що безсумнівно пов'язано з пандемією Covid-19. Адже авіаційна галузь є однією з тих галузей економіки, які найбільше постраждали через карантинні заходи, оскільки протягом тривалого часу міжнародні перевезення були суттєво обмежені.

Таблиця 1

Структура чистих страхових премій по авіаційному страхуванню
в Україні за 2016-2020 рр.*

Роки		Авіаційне страхування	Всього
2016	млн. грн.	482,7	26 463,8
	%.	1,82	100
2017	млн. грн.	662,8	28 494,4
	%.	2,33	100
2018	млн. грн.	778,5	34 424,3
	%.	2,26	100
2019	млн. грн.	551,1	39 586,0
	%.	1,39	100
2020	млн. грн.	488,24	40 350,0
	%.	1,21	100
Темпи приросту страхових премій, %	2020/2016	+1,01	+52,47
	2020/2019	-11,41	+1,93

*Джерело: складено авторами на основі [4].

Отже, ринок авіаційного страхування є досить специфічним., проте роль авіаційного страхування в Україні необхідно підвищувати, трактуючи його як один з інструментів визнання країни на міжнародному рівні. Все це потребує постійних великих вкладень матеріальних й науково-інтелектуальних ресурсів у розвиток цивільної авіації

Сучасна тенденція до світової глобалізації страхових відносин є процесом стирання законодавчих та економічних бар'єрів між національними страховими ринками, що відбувається під впливом змін у світовій економіці, і має на меті формування глобального страхового простору, що може досягатися за рахунок зменшення ємкості глобального ринку авіастрахування, паралельного підвищення розмірів страхових премій та обмеження лімітів відповідальності, підвищення вимог до безпеки цивільної авіації та більш глибокого аналізу ризиків з боку страховиків до страхувальників авіаринку.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Офіційний сайт Державної авіаційної служби України. URL: <https://avia.gov.ua/> (дата звернення 04.12.2021).
2. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text> (дата звернення 04.12.2021).
3. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 04.12.2021).
4. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення 04.12.2021).

Horbachova Oksana,

PhD, associate professor
National Aviation University

Shubina Iryna,

Applicant for higher education
National Aviation University, Kyiv.

FEATURES OF THE FUNCTIONING OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE

Summary. The article considers the dynamics of development of insurance companies in Ukraine in 2015-2019. The requirements to insurance companies, which are set at the legislative level, are given. An analysis of the main indicators of the insurance market of Ukraine for 2015-2019 was also conducted.

Key words. Insurance market, moral safety, legislative regulation, personal insurance, insurance premiums, insurance companies, insurance products.

Main scientific results. The insurance market in Ukraine lags far behind foreign countries. This situation is explained by the fact that Ukraine is a country with a developing economy with such problems as low income of the population, low level of business development, low level of public confidence in financial institutions and others.

In Ukraine, insurance activities are regulated by the Constitution of Ukraine, International signed and ratified agreements, the Civil Code of Ukraine, the laws of Ukraine "On Insurance", "On Compulsory Civil Liability Insurance of Owners of Land Vehicles", "On Business Companies", "On Financial Services and state regulation of financial services markets ", " On the prevention and counteraction to the legalization (laundering) of proceeds from crime "and others, as well as resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, regulations (instructions, methods, regulations, orders) adopted by the executive authorities or a special designated body supervising insurance activities, rules and insurance contracts.

For the reliability of insurance companies at the legislative level, requirements are established, the main of which are [1]:

- the establishment of the minimum size of the statutory fund of an insurance company that deals with types of insurance other than life insurance, equal to an amount equivalent to 1 million euros, and an insurance company dealing with life insurance - 10 million euros at the exchange rate of the Ukrainian currency;
- introduction of a solvency margin at the level of 18% of the amount of insurance premiums and 26% - of payments for the previous 12 months for risky types of insurance, as well as 5% - of the total amount of the reserve of long-term liabilities for life insurance;
- issuance of licenses to companies that meet the requirements and separation of licensing for life insurance and risk types;

- granting the right to the authorized body to carry out the reorganization, liquidation and reorganization of insurance companies and others.

Legislative regulation of insurance activity is of great importance, because it is, first of all, the struggle of the state for the "moral safety" of citizens. An analysis of the functioning of the insurance market in Ukraine shows that the share of insurance payments for personal insurance is 16,8%, which is quite small, because in the USA and Western European countries this figure reaches about 60%, in the UK - 70%, in Japan - 80% , the world average is 58% [2].

The indicator of the density of insurance is important, which shows how much one person spends on insurance. A Ukrainian spends an average of 65,4 dollars. USA, while in Poland it is at the level of 140 dollars. USA, Japan - 6 thousand dollars. USA, Germany - 1482 dollars. USA. The insurance market is considered developed if the insurance density indicator is more than \$ 140. USA. As you can see, this figure in Ukraine is half the normal minimum, that is, the insurance market is not developed.

The reason for such an insignificant share of insurance payments for personal insurance is both the mental characteristics of the population, the level of income of the population, depending on the economic situation in the country, and the transparency and honesty of insurers. To obtain more complete data, let us analyze the basic data of the development of insurance companies in the insurance market of Ukraine (see Fig. 1) [3].

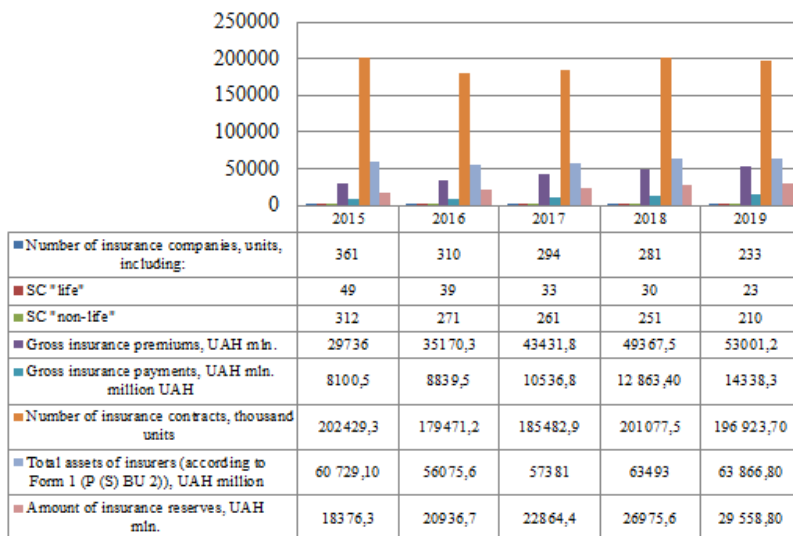

Figure 1. Dynamics of development of insurance companies in Ukraine in 2015-2019.

Analysis of the data on the functioning of the insurance market in Ukraine, shown in Figure 1, shows that the total number of insurance companies in Ukraine for the

period 2015-2019 decreased from 361 to 233 IC. There is also a tendency for the types of insurance companies, that is, there is a reduction in both IC "life" and IC "non-life". This trend is the reason for both the regulatory policy of state authorities, which establish requirements for insurance companies for their reliability and protection of customers, and the difficult economic situation that has developed in Ukraine in recent years.

In 2019, the share of gross insurance premiums in terms of GDP was 1,3%. This indicator decreased by 0,1 and. compared to 2018. The share of net insurance premiums in GDP did not change, remaining at the level of 1,0%.

In terms of its development, the Ukrainian insurance market lags far behind Europe, the USA, China, Japan and other developed countries. The reason for such a low development is the difficult economic situation in the country caused by such factors as the change of power in 2015, the occupation of part of the territory of the Russian Federation, which shook the previously unstable economy. Although in recent years the economic situation in the country has stabilized, this is still not enough for the insurance market and the financial market in general to reach the level of development of countries with developed economies.

Conclusion. Despite the influence of negative factors, the Ukrainian insurance market continues to develop. After analyzing the trends in the main indicators of IC activity for 2015-2019, it can be assumed that the main prospects for its development will be attracting capital not only from European countries, which will make the insurance market more attractive, the development of health insurance, since medicine is quite expensive and incomes are low, as well as introduction of new insurance products in connection with the development of all areas of management.

REFERENCES:

1. Zakonodavche rehulyuvannya strakhovoyi diyal'nosti. URL: <https://buklib.net/books/24296/> (Accessed November 26, 2021).
2. Zolotarova O. V. Klyuchovi tendentsiyi ta priorytety rozvytku rynku strakhovoykh posluh v Ukrayini. *Ekonomika i derzhava*. 2017. № 11. S. 413–420.
3. Statistics of the insurance market of Ukraine. Access mode URL: <https://forinsurer.com/stat> (Accessed November 27, 2021).

Жилякова Олена Валеріївна

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Державний біотехнологічний університет, м. Харків.

АНТИКРИЗОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРСОНАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ СВІТУ VUCA

Анотація. Визначено особливості діяльності страховика в умовах сучасного VUCA-світу, який відкриває нову фазу у розвитку. Сформовано модель ключових VUCA-компетенцій персоналу страхових компаній, необхідних для формування та реалізації антикризової стратегії підприємства. Запропоновано перелік антикризових VUCA-компетенцій, утворюючим елементом частини яких є толерантність до невизначеності.

Ключові слова: VUCA світ, невизначеність, мінливість, невідомість, складність, багатозначність, страховик.

Події 2020-2021 років показали, що незважаючи на прогрес, людство стикається з дедалі більшою кількістю нових викликів. Пандемія показала що VUCA (volatility, uncertainty, complexity, ambiguity) середовище, швидше за все, назавжди залишиться головною характеристикою життя та діяльності страхових компаній.

Для реалізації антикризової програми страховика, коли хаос, турбулентність і мінливе бізнес-середовище стали «новою нормою», повинні бути сформовані відповідні до вимог сучасного бізнес-простору антикризові компетенції. Вважаємо, що перелік антикризових компетенцій повинен бути сформований враховуючи наступні елементи [1]: мінливість, нестабільність, нестійкість, волатильність (Volatility) – ситуація змінюється швидко і хаотично (на основі даних змін не можна передбачати майбутню ситуацію або планувати дії); невизначеність – (Uncertainty) – то «місце», де основні руйнівні зміни трапляються, і, минуле в даному місці не є провісником майбутнього: визначення того, що гряде є вкрай скрутним; складність (Complexity) – «місце», де безліч складних для розуміння фактів, причин і чинників складаються в проблеми; неясність, двозначність, невизначеність (Ambiguity) – «місце», де складно відповісти на запитання «хто, що, де, коли, як і чому». Зазначені аспекти дозволяють сформуванню моделі VUCA-світу, відповідно до якої повинен визначатися перелік ключових антикризових компетенцій (рис. 1).

Грунтуючись на результатах проведеного дослідження нами зроблено висновок про те, що поряд з традиційними компетенціями, такими як: логічне, системне і структуроване мислення, комунікаційні навички, роботи в команді, лідерство та ін., в VUCA-світі виокремлено VUCA-компетенції:

1. Бачення (Vision). В умовах великої волатильності і невизначеності при формуванні антикризової програми страхової компанії в VUCA-світі

необхідним є поєднання короткострокового планування (з постійним гнучким переглядом прогнозу) і, довгострокового планування (що дозволяє врахувати циклічність фаз кризи і фаз росту).

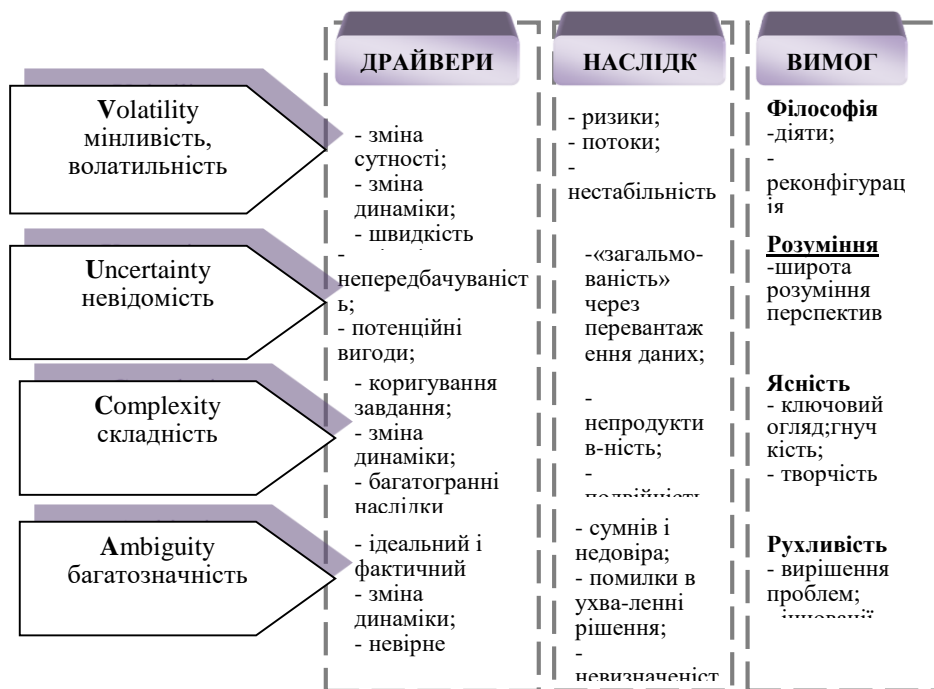

Рис. 1. Базова модель сучасного VUCA світу для визначення переліку стрижневих антикризових компетенцій персоналу (сформовано автором на основі [1; 2; 3])

2. Розуміння (Understanding). При формуванні антикризової програми торговельного підприємства необхідне чітке уявлення про мету бізнесу та конкретний план дій в кризових ситуаціях. При цьому, в умовах VUCA-світу не можна замикатися у своїй галузі діяльності: чим вище спеціалізація, тим вуже кут зору. В VUCA-світі особливо важливою компетенцією стає здатність до співпраці, вміння формувати навколо себе бізнес-спільноту, експертні співтовариства, а також вміння створювати креативні альянси, що буде сприяти розширенню горизонту прийняття рішень в кризових ситуаціях.

3. Креативність /ясність (Creativity / Clarity). Якщо раніше під креативністю більшою мірою розумілося вміння менеджерів пропонувати оригінальні і нестандартні рішення традиційних завдань, в VUCA-світі найбільш затребуваним стає вміння пропонувати альтернативні рішення однієї задачі, а також вміння працювати з абсолютно новими завданнями. У цьому питанні важливим є здатність менеджерів застосовувати знання та навички однієї

області знань в іншій. Критичним стає також розвиток візуального мислення і здатність по-новому представляти результати поставлених завдань. Критичне мислення спонукає менеджерів постійно стежити за старінням антикризової стратегії і дозволяє своєчасно вносити необхідні корективи.

4. Рішучість (Agility). VUCA-світ – це час для гнучких, перевірених, сміливих співробітників, завжди готових до змін і толерантних до невизначеності. Відповідно, при формуванні антикризової програми не слід акцентувати увагу на зниженні страху співробітників перед невизначеністю. Акцент необхідно змістити на формування різнопланової команди, толерантною до змін і вмотивованою на ефективну роботу по формуванню дієвої антикризової програми.

Необхідність формування антикризової програми з урахуванням вимог сучасного зовнішнього середовища призводить до необхідності розширення спектру VUCA-компетенцій персоналу.

Критичним фактором успіху антикризової програми страхової компанії стають такі стрижневі антикризові компетенції персоналу як:

К₁ – вміння проводити швидко діагностику ринку і гнучко управляти змінами бізнес-моделі підприємства в залежності від нових умов ринку;

К₂ – знання математичних і статистичних моделей довгострокового прогнозування;

К₃ – уміння користуватися відповідними ІТ-інструменти для вирішення означених завдань;

К₄ – широкий міждисциплінарний кругозір співробітників, що дозволяє прослідковувати взаємозв'язок і різноманіття факторів, що впливають на антикризовий розвиток підприємства;

К₅ – бажання вчитися;

К₆ – постійне самовдосконалення;

К₇ – здатність до навчання;

К₈ – рівень розвитку інтуїції та вміння управляти нею;

К₉ – толерантність.

Представлений перелік антикризових компетенцій не є кінцевим та може змінюватись в розрізі рівнів управління страховою компанією. Нові зміни на страховому ринку, а також подальший розвиток технологій буде розкривати нові можливості менеджерів, створювати нові антикризові компетенції. При цьому, основною вимогою до моделі антикризових компетенцій персоналу стає високий рівень адаптивності.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Bennett N. What VUCA Really Means for You [Electronic resource] / Nathan Bennett and G. James Lemoine // Harvard Business Publishing. – Electronic text data. – Harvard, cop. 2016. – Mode of access: <https://hbr.org/2014/01/what-vuca-really-means-for-you>. – Screen title.

2. Сагірова О. Эволюция модели компетенций персонала в условиях неопределенности [Электронный ресурс] / О. Сагірова // Ward Howell / дизайнер

сайта Е. Апрель. – Электрон. текстовые дан. – [Б. м.], [2008]. Режим доступа: http://www.wardhowell.com/teinstitute/vuca__modeli_kompetencij. – Загл. с экрана.

3. Чорна М. В. Формування людського фактора в антикризовому управлінні підприємств [Текст] : монографія / М. В. Чорна, Г. І. Забродська ; Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі. - Харків : Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2013. - 124 с.

4. Гросул В.А. Сутність та особливості формування антикризової стратегії підприємства в умовах VUCA-світу / В.А. Гросул, О.В. Жилиякова // Бізнес-інформ. – 2015. - № 11. – С. 393-399.

Канигін Сергій Михайлович,
аспірант кафедри митної справи
Харківський національний економічний університет, ім. С. Кузнеця

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація: Розглянуто та актуалізовано види обов'язкового страхування, якими можуть користуватися українські підприємства. Досліджено роль страхування у захисті юридичних, фінансових та майнових ризиків а також ризиків пов'язаних із здоров'ям співробітників та відповідальністю перед громадістю.

Ключові слова: страхування, ризик, підприємництво, майно, фінанси.

Характерною ознакою підприємництва є ризик. Підприємці у своїй справі часто використовують власні гроші, час, талант та енергію. Вони створюють робочі місця, надають послуги та товари, платять податки. Страхова галузь існує для того, щоб допомогти цим підприємствам керувати своїми ризиками. Щодня ми дізнаємося про пожежі чи інші інциденти, які можуть нанести значні збитки бізнесу. Також підприємства можуть отримувати зобов'язання з виплати компенсації своїм працівникам і клієнтам, які часто можна погасити лише за допомогою страхових полісів. Страхова галузь надає їм інструмент для оцінки ризиків і боротьби з ними. Зрештою, якісне управління ризиками призводить до зменшення витрат. Деякі з видів страхування є обов'язковими, а інші ні. Далі розглянуто актуальні види обов'язкового страхування, якими можуть користуватися українські підприємства.

В першу чергу згадаємо про фінансові ризики. Підприємство має можливість застрахуватися від клієнтської неможливості сплатити борги та від крадіжки готівки під час її транспортування. Ще є можливість страхувати ключових осіб на випадок їх смерті або інвалідності.

По-друге варто зазначити про юридичні ризики та відповідальність підприємства за нещасні випадки. Страхування від подібних ризиків може покривати компенсації представникам громадськості або клієнтам за смерть, травми або пошкодження їхнього майна, які сталися в результаті недбалості підприємства або його співробітників або ж через несправність продукту, який підприємство проектує, виготовляє або постачає. Це також стосується наданих послуг. Також підприємство може страхуватися від юридичних витрат на захист бізнесу та судові позови, якщо це не покривається страхуванням відповідальності.

По-третє розглянемо захист від майнових ризиків. Існує можливість пожеж, блискавок, повеней і навіть землетрусів, що можуть призводити до збитків, заподіяних пошкодженням або руйнуванням будівель, що можна покривати страхуванням будівель. Крім будівель у підприємств є майно, яке теж варто страхувати, наприклад покривати пошкодження і викрадення

інвентарю та комерційного обладнання. Страхування від простою в бізнесі покриває періоди, коли відсутня можливість вести звичайну діяльність через подію, яка призвела до пошкодження майна у приміщенні, наприклад, поломка основної машини або затоплення.

По-четверте згадаємо про страхування життя та здоров'я співробітників. Страхування життя дозволяє захистити родичів співробітника, якщо він помре, працюючи на підприємство. Медичне страхування покриває витрати на приватне медичне обслуговування співробітників. Це дозволить співробітникам отримати лікування швидко або в зручний для них час, а це означає, що бізнес буде якомога менше простоювати, а прогули по хворобі зменшуються. Страхування від критичних захворювань дає змогу захистити співробітників, якщо вони захворять на критичні захворювання, на які поширюється поліс. Страхування доходу покриває дохід будь-якому з співробітників, які не можуть працювати через хворобу або травму. Дохід продовжує виплачуватися до тих пір, поки співробітник не буде готовий повернутися до роботи, або доки не закінчиться поліс. Особисте страхування від нещасних випадків та хвороби покриває регулярну допомогу готівкою особі, яка не може працювати через нещасний випадок або захворіла. Страхування ділових подорожей може бути організовано для покриття медичних витрат, витрат на скасування, втрати грошей або багажу.

Таким чином, ми зазначили більшість існуючих напрямів для страхування ризиків. При цьому, станом на сьогодні ринок страхування в Україні знаходиться на стадії становлення, тому більшість зазначених напрямів не є популярними серед підприємництва. Шляхами вдосконалення розвитку українського ринку страхування можуть стати: законодавчі зміни у сфері страхування, забезпечення оптимального економічного клімату, за якого договори страхування уклалися б усередині держави, а не з іноземними компаніями, що забезпечить зменшення відтоку вітчизняного капіталу, створення ефективного страхового пулу. Останнє дасть змогу забезпечити стабільний розвиток вітчизняного страхового ринку.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Базилевич В.Д. Страхування : підручник. Київ : Знання, 2008. 1019 с.
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. Підсумки діяльності страхових компаній за 2019 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_2019.pdf
3. Панченко О.І., Савченко Т.В. Проблеми та перспективи розвитку перестраховального ринку в Україні. URL: <https://fr.stu.cn.ua/tmp/pdf/18.pdf>
4. Про страхування : Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
5. Ротова Т.А. Страхування : навчальний посібник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 400 с.

Панченко Олена Іванівна

к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Ховдій Оксана Миколаївна

здобувач вищої освіти кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Національний університет «Чернігівська політехніка»

ФОРМИ БАНКІВСЬКО-СТРАХОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА ЇХ ОЗНАКИ

Анотація. Розглянуто підходи до формування та розвитку процесів інтеграції фінансових посередників, а також визначені основні види банківсько-страхової взаємодії та надано їх характеристику.

Ключові слова. Банківська установа, страхова компанія, банківсько-страхова взаємодія, фінансовий ринок, банкострахування, співробітництво.

У сучасних економічних умовах відбуваються суттєві зміни на фінансових ринках різних країн, які пов'язані з процесами конвергенції та утворення нових інституціональних форм і способів інтеграції фінансових посередників. Консолідація та взаємне проникнення різних напрямків фінансового бізнесу стає домінуючою тенденцією, яка виражається в універсалізації фінансових установ і появі нових учасників ринку. Такі об'єднання здійснюють суттєвий вплив на розвиток як фінансового, так і реального сектору економіки.

Одним з таких напрямків є банківсько-страхова взаємодія. Вважається, що зацікавленість у розвитку такого співробітництва пов'язана зі зростанням конкуренції у фінансовій сфері, розвитком нових технології, а також з утворенням синергетичного ефекту в результаті збільшення доходів і скорочення витрат у суб'єктів взаємодії.

Особливості конвергенції банківських установ і страхових компаній, а також напрямки її поглиблення вивчають як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Теоретичні та практичні проблеми реалізації банківсько-страхової взаємодії розглядаються у багатьох наукових працях таких вчених як О.Г. Агрес, В.В. Волкова, О.Ю. Донецькова, А.М. Єрмошенко, Ю.С. Клапків, С.М. Козьменко, В.М. Кремень, Лобода А.Б., Р.В. Пікус, В.В. Тринчук, Чеберяко О.В. та ін.

На думку багатьох авторів, банківсько-страхова взаємодія представляє собою процес інтеграції банківських установ і страхових компаній для реалізації як страхових, так і банківських послуг на основі використання спільних каналів продажу, клієнтської бази та в кінцевому рахунку доступу до фінансових ресурсів партнера.

Банківсько-страхова взаємодія може реалізуватись як через банківські установи, так і через страхові компанії. Тому вона передбачає побудову системи продажів послуг за такими напрямками: надання страхових послуг через банківські установи – банкострахування (Bancassurance), надання

банківських послуг через страхові компанії (Assurbanking), а також спільні послуги в межах фінансових конгломератів (Allfinanz) [1] (табл. 1).

Таблиця 1

Основні форми банківсько-страхової взаємодії

Форми банківсько-страхової взаємодії		
<p>Bancassurance (Банкостраховання) представляє собою реалізацію спільних банківських і страхових послуг через банківські установи і включає:</p> <ul style="list-style-type: none">• страхування банківських ризиків (банківське страхування);• страхування фінансових ризиків банківських установ;• страхування ризиків клієнтів банківських установ.	<p>Assurbanking представляє собою реалізацію спільних страхових і банківських послуг через страхові компанії.</p>	<p>Allfinanz представляє собою реалізацію спільних банківських, страхових і інших фінансових послуг (інвестиційних фондів, недержавних пенсійних фондів та ін.) через фінансові конгломерати.</p>

Розвиток банківсько-страхової взаємодії у формі банкостраховання спостерігається в першу чергу у країнах з розвинутим банківським сегментом і низьким рівнем проникнення страхових послуг. На вітчизняному фінансовому ринку спостерігається саме така ситуація, коли банківські установи знаходяться у більш виграшному положенні перед споживачами як посередники, які можуть задовольнити усі фінансові потреби. Тому найбільш затребуваною формою банківсько-страхової взаємодії а сучасних умовах є банкостраховання.

При цьому необхідно враховувати, що банкостраховання включає в себе кілька складових: страхування банківських ризиків (банківське страхування), страхування фінансових ризиків банківських установ, страхування ризиків клієнтів банківських установ. Така класифікація підкреслює той факт, що поняття «банківське страхування» та «банкостраховання» відрізняються за своїм змістом, а «банківське страхування» і «страхування банківських ризиків» - тотожні.

Отже, банківське страхування (страхування банківських ризиків) є складовою банкостраховання і включає в себе страхування майна в приміщенні банку або в процесі перевезення, страхування злочинних дій щодо

банку, страхування електронних і комп'ютерних злочинів, страхування професійної відповідальності та співробітників, страхування банкоматів і готівки [3].

Також необхідно зазначити, що банкострахування може реалізуватись на різних рівнях співпраці між банками і страховими компаніями:

- 1) рівень угоди про співпрацю;
- 2) рівень агентської угоди з банком;
- 3) рівень банківсько-страхової кооперації;
- 4) рівень корпоративного контролю, через злиття і поглинання;
- 5) рівень створення фінансового супермаркету.

Таким чином, подальший розвиток фінансового ринку спрямований на застосування різних форм банківсько-страхової взаємодії та формування її на різних рівнях. В Україні існують особливості законодавчої бази та істотні відмінності у механізмах побудови бізнесу на фінансовому ринку, тому банкострахування у сучасних умовах реалізується через угоди про співробітництво та агентські угоди. Проте, поглиблення банківсько-страхової взаємодії є перспективним напрямком розвитку фінансового ринку.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Базілінська О.Я., Панченко О.І. *Концептуальні засади розвитку банківсько-страхової взаємодії в сучасних умовах*. Наукові записки НаУКМА. 2021. Т.-6 вип. 1. С.14-21.
2. Ліга страхових організацій. *Правила співробітництва банків і страховиків* Режим доступу: http://insurancebiz.org/upload/doc/dodatok_1_pravula_yzgodjen_amky.pdf
3. Панченко О.І., Маслюк О.Ю., Гориленко А.С. *Банківські ризики як об'єкт страхування у сучасних умовах*. Проблеми і перспективи економіки та управління НУ «Чернігівська політехніка». 2020. № 4(24). 146-154 с.
4. Садура О.Б., Агрес О.Г. *Bancassurance як цінний інструмент розвитку фінансового ринку*. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2020. 4(1). С. 93-100.

Franz Peter Lang,

Prof. i.v. Dr. habil. Dr. h.c.mult,
Founding Rector FOM Chairman of the Senate
Germany

Antypenko Nadiia Vasylivna

Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor
Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation
National Aviation University, Kyiv.

CURRENT TRENDS IN AVIATION INSURANCE

Abstract. The procedure and conditions of aviation insurance. Specific factors that determine the features of aviation insurance and require detailed coverage. The place of insurance of military risks which are not considered by standard conditions of insurance of an aircraft.

Key words: insurance, aviation insurance, military risks, CASCO, insurance policy.

First of all, it should be noted that aircraft insurance is mandatory. Companies agree to insure aircraft, but are not always willing to pay for insurance later. Today the modern cases, in the context of the political crisis, the annexation of Crimea and hostilities in the east of the country, are different. The standard amount of such payments is approximately 1.5 - 2.5% of the aircraft price.

Aviation insurance is insurance of risks associated with the operation of aviation and space technology. Aviation insurance is a separate branch of insurance, which includes:

- insurance of risks of the aviation enterprise (airline);
- product liability insurance in aviation.

Aviation insurance originated in the early 20th century and reached its peak in the second half due to the development of civil aviation, increasing the number of aircrafts, the volume of cargo and passenger traffic.

Aviation insurance includes the following types of insurance:

- CASCO;
- military risks;
- civil liability of the carrier;
- liability to passengers for international transportation;
- responsibilities of aircraft manufacturers;
- airport responsibilities and air traffic management, etc.

CASCO insurance provides compensation for damages only from damage or constructive death of the vehicle. CASCO insurance of the aircraft hull includes:

- fuselage;
- engines;
- navigational and radio equipment;
- hydraulic systems;

- chassis;
- electrical equipment, as well as all other components installed in the aircraft.

The procedure and conditions of aviation insurance are quite specific and require detailed study. This is due in particular to the following factors:

- aviation insurance deals with special factors that differ from other types of property risks;
- a significant amount of insurance payments involves the coordination of actions of insurers and reinsurers;
- aviation risks can cause catastrophic and cumulative losses;
- aviation insurance is closely related to the international insurance market;
- aviation insurance is regulated by both national and international law;
- developed specialized infrastructure is required for aviation insurance operations;
- aviation risks place high demands on the professional training of specialists who insure them.

Thus, aviation insurance is quite complex in nature, and its implementation requires a special approach from the insurer. In order for an insurance company to be able to provide aviation insurance, it must meet the relevant requirements.

The annexation of Crimea, the destruction of Donetsk and Luhansk, the death of ordinary people, significant losses suffered by companies. Naturally, the question arises as to how one can minimize losses and protect oneself from the risks associated with hostilities and terrorism.

Standard property insurance contracts assume that the above risks relate to exceptions and losses incurred as a result of hostilities, riots and terrorism are not covered by the insurance company.

It should be noted that no one has ever thought about the need to insure such risks, at the same time today more and more customers want to insure themselves in the event of hostilities escalation.

Military risk is not taken into account in the standard conditions of insurance of ships and cargo, but they can be insured on special terms and for a higher premium.

Virtually all aviation insurance policies include clarification of information on capture risks, military risks, etc. At one time, aviation insurers in the UK, which provide insurance against "all risks", agreed to introduce in all CASCO insurance policies a clause that excludes risks of war, civil war, nuclear explosion and its consequences, riots, strikes, confiscation and seizure of property, malicious acts, sabotage and hijacking. Similar agreements apply in the United States and continental Europe.

Thus, military risk insurance is valid only in peacetime or in limited military conflicts. Insurance is automatically terminated in the event of the start of hostilities with the use of nuclear weapons, war between permanent members of the UN Security Council or the requisition of insured property by any state with the payment of compensation.

Some of the above risks, such as the risks of riots and strikes, malicious acts, sabotage and hijacking of aircraft, which have no political basis (but excluding war, civil war and risks related to the use of nuclear weapons) can be recovered in the

coverage under the policy of insurance "against all risks", usually with the payment of additional premiums, the amount of which renewal of coverage is carried out on the condition that the insurer has the right at any time to terminate the contract by notifying the insured within 7 days; in the case when the air fleet is insured, the general limit of the amount of losses for the duration of the policy is set.

Note that in terms of CASCO aircraft can be insured against the risks of war, civil war, acts of sabotage and hijacking only under certain policies, which are signed mainly by Lloyd's insurers (although other insurance companies are increasingly insuring these risks under Lloyd's). Such individual policies include all risks excluded from the "all risk" insurance policy by a standard clause. This eliminates nuclear risks that are not insured at all. Such special policies provide for automatic termination of coverage in the event of war between the world's largest powers. In addition, such a policy can be terminated at any time by insurers upon notification of the insured within 48 hours.

Conclusions: Insurance of military risks in international flights is carried out in accordance with the requirements of international aviation agreements, banks and leasing companies, manufacturers and other contractors. The lack of coverage for military risks may be due to the desire of policyholders to save on operating costs or ignorance of modern insurance standards.

Prior to the tragic events of September 11, 2001, liability for military and terrorist risks was insured under "all risks" insurance policies. After the 9/11 terrorist attacks, insurance premiums in the aviation market increased almost threefold, and insurance against military and terrorist risks of liability to third parties was limited to \$50 million. As a result, there was a separate market for excess insurance, namely, liability to third parties over \$50 million.

Слободянюк Ольга Василівна

д.е.н., професор,

професор кафедри національної економіки

Національний університет «Одеська юридична академія»,

Орлов Василь Миколайович,

д.е.н., професор,

завідувач кафедри економіки та цифрового бізнесу

Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса.

АВІАЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Публікація присвячена теоретичним аспектам організації авіаційного страхування в Україні. Висвітлено його важливість та значення. Наведені перспективи розвитку.

Ключові слова. транспорт, авіація, катастрофа, страхування, страховий поліс, страхова подія (випадок), страхове відшкодування.

Захистом майнових інтересів громадян та юридичних осіб є страхування, яке надає гарантії відновлення та отримання фінансової компенсації збитків, у випадку настання непередбачуваних подій. Не винятком є застосування страхування в авіації, розвиток галузі якої має велике значення для економіки країни, А страхове забезпечення має важливе значення для її ефективного функціонування, стабільного розвитку, зменшення збитків.

Авіаційним страхуванням прийнято називати комплекс майнового та особистого страхування осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або чинним законодавством. Авіаційне страхування в Україні є обов'язковим.

Згідно з чинним законодавством авіаційне страхування здійснюють страхові компанії, які є членами Авіаційного страхового бюро. Згідно Повітряного кодексу України ст.117 здійснюється обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації страховиками-резидентами, які отримали в установленому порядку ліцензію на здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації. Обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації здійснюється з метою забезпечення захисту інтересів користувачів повітряного транспорту, третіх осіб, експлуатантів повітряних суден, власників повітряних суден. [1]

Важливість авіаційного страхування зумовлюється наявністю авіакатастроф у всьому світі. Так статистика найбільших авіакатастроф

світу за 1974-2021 роки показує, що основна причина трагедій у повітрі – людський фактор (помилка екіпажу чи диспетчера).

Найстрашніша авіакатастрофа за участю двох авіалайнерів сталася в 1977 році на Канарських островах - при спробі зльоту в аеропорту Тенеріфе Boeing-747 голландської авіакомпанії KLM у тумані врізався в

Таблиця 1.

Найбільші авіакатастрофи у світі 2019-2021 роках [2]

Рік	Місце авіакатастрофи	Літак	Країна авіавласника	Причина катастрофи	Число жертв
2021	Росія	Ан-26	Росія	Впав у море при заході на посадку	28
2021	Філіппіни	Геркулес С-130	Філіппіни	Викотився за зльотно-посадкової смуги	47
2021	Індонезія	Boeing 737-524	Індонезія	Розбився при ударі об воду	62
2020	Україна	Ан-26	Україна	Розбився і загорівся при заході на посадку	26
2020	Індія	Boeing 737-800	Індія	Потерпів крах, викотився за межі злітно-посадкової смуги	18
2020	Пакистан	Airbus SE A320	Пакистан	Розбився при заході на посадку в житловому районі	97
2020	Іран	Boeing 737	Україна	Літак загорівся в небі і розбився під Тегераном	176
2019	Казахстан	Fokker-100	Казахстан	Літак упав під час зльоту	15
2019	Росія	SSJ-100	Росія	Здійснив жорстку посадку в аеропорту і загорівся	41
2019	Ефіопія	Boeing 737	Ефіопія	Зазнав краху після зльоту в районі міста Бішофту (Дебре-Зейт)	157
2019	Іран	Boeing 707	Іран	Вантажний літак не зміг загальмувати на злітно-посадковій смузі і врізався в міській будівлі в околицях Тегерана	16

Boeing-747 авіакомпанії PanAm. Внаслідок зіткнення загинуло 578 людей. Зіткнення авіалайнерів сталося через мовний бар'єр: голландські льотчики погано розуміли команди диспетчера, який розмовляв англійською з іспанським акцентом. У 1985 році сталася авіакатастрофа, яка вважається рекордом за кількістю пасажирів, які загинули під час падіння одного літака протягом останніх 40 років. На борту японського Boeing-747, який зазнав аварії, знаходилися 524 людини, з яких врятувалося тільки четверо. Причина загибелі Боїнга – неякісний ремонт.[2]

Порядок і правила здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації визначаються Кабінетом Міністрів України. Постановою №676 від 06.09.2017 року Кабінет Міністрів України вніс зміни до Порядку і правил здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації. Урядове рішення дозволить оптимізувати рівень мінімальних страхових сум (лімітів відповідальності) щодо страхування відповідальності експлуатанта аеропорту (аеродрому, вертодрому) та сертифікованих суб'єктів наземного обслуговування за шкоду, заподіяну третім особам, спростить процедури визначення мінімальних страхових сум відповідальності для суб'єктів наземного обслуговування, а також привести їх до єдиної грошової одиниці виміру. [3]

Ринок авіаційного страхування є специфічним і особливим. За даними Державної авіаційної служби України за січень-жовтень 2021 року обсяги пасажирських перевезень українських авіакомпаній збільшились порівняно з відповідним періодом минулого року на 93,3% та склали 8257,3 тис. чол., у т.ч. міжнародні - на 99,5% та склали 7652,4 тис. грн. Пасажиропотоки через аеропорти України зросли на 78% та становили 13628,2 тис. чол., у т.ч. у міжнародному сполученні – 83,2% та становили 12403,6 тис. чол. Упродовж січня – жовтня 2021 року українськими авіалініями виконано 63,8 тис. комерційних рейсів (зростання порівняно з аналогічним періодом минулого року – 68,8%), у т.ч. міжнародних – 52,2 тис. (зростання на 74%). [4]

При настанні страхового випадку спеціалісти страхових компаній повинні враховувати багато чинників і перш за все міжнародне право: законодавство країн, на території яких стався страховий випадок, законодавство країни-власника літака, законодавство громадян, що постраждали тощо.

Тому перш за все для розвитку даного виду страхування, його поширення на страховому ринку України страхові компанії повинні мати висококваліфікованих фахівців та надійну фінансову базу, регулярно вивчати іноземний досвід та законодавство світових країн задля врегулювання усіх інтересів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 року № 3393-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text> (дата звернення: 03.12.2021).
2. Статистика найбільших авіакатастроф світу. Фориншурер: веб-сайт URL: <https://forinsurer.com/public/17/01/10/3824> (дата звернення: 03.12.2021).
3. Постанова КМ «Про завердження Порядку і правил здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації від 06 вересня 2017 №676 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MN020448?an=2> (дата звернення: 03.12.2021).
4. Статистика. Державна авіаційна служба України: веб-сайт URL: <https://avia.gov.ua/pro-nas/statistika/> (дата звернення: 03.12.2021).

Солошенко М.М.

Науковий керівник Байрачна А.С.

Асистентка кафедри фінансів, обліку та банківської справи
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА СТРАХОВИЙ РИНОК

Анотація: Сьогодні світовий фінансовий ринок, в тому числі і український, стикається с серйозною проблемою, яка називається пандемія коронавірусу. Фінансові ринки прогнозують майбутнє дивлячись на сьогочасну ситуацію, але в умах пандемії це досить складно, через постійні нововведення та обмеження, які знижують економічну активність в цілому. В цій доповіді розглянуто складову фінансового ринка, а саме страховий ринок в умовах пандемії.

Ключові слова: страховий ринок; пандемія Covid – 19, підприємство, коронавірус, страхові компанії, страхові виплати.

Через кризову ситуацію, яку створив Covid -19, майже всім суб'єктам господарювання та підприємствам прийшлося змінювати свою політику, ставити нові обмеження та створювати нові умови для праці. Відбувалося закриття кордонів країн, зачинення на карантин більшість магазинів різних товарів, закладів громадського харчування, припинення надання послуг багатьох компаній, перехід на дистанційне навчання, спин виробництва та багато іншого. Особливо під вплив пандемії потрапили страхові компанії.

Першими постраждали авіаційні компанії, які втратили багатьох клієнтів через скасування авіаліній та люди, які мандрували літаками. Люди активно почали робити страховий поліс, задля повернення хоч якісь коштів, але з часом з'ясувалося, що зволікання з придбанням страхового полюсу призвело до ще більших збитків.

В березні 2020 року більшість страховиків розмістили на своїх веб-сторінках інформацію про зміни в політиці у зв'язку з коронавірусом. Наприклад, за даними Асоціації туристичного страхування США, багато страхових компаній почали покривати поліс, який був придбаний до 21 січня 2020 року. [1].

Проте, як і очікувалось, велика кількість страховиків почала думати над новими програмами, що покривали б страхування на випадок захворювання коронавірусом. Розглянемо деякі з них.

Така страхова компанія як «Провідна» пропонувала страхову програму під назвою «Стоп. КОРОНОВІРУС», при якій страховий платіж складав від 255 грн, а страхова сума до 50 тис. грн, така програма складалася на 6 місяців [2]. Інша програма під назвою «Коронозахист +» страхової фірми «ІНГО» мала страхові виплати від 40 тис. грн. при страховому платіжу від 600 грн., до речі, це найбільша страхова сума, яка можлива [3]. Тоді як «Коронавірус. COVID –

19» компанії «USI» є найменшим страховим платежем, починаючи від 200 грн при отриманні страхової суми від 20 тис. грн. і даний договір можна було скласти до 1 року [4]. Всі перелічені вище програми працювали на випадок захворювання клієнта на COVID – 19, чи у разі його смерті при інфікуванні цим вірусом.

Таким чином, як ми можемо відмітити, через пандемію COVID – 19 в Україні, як і в більшості країн світу, сегмент медичного страхування та страхування життя піднявся на перші сходинки виграшних програм страхувань. Проте, через це відбулося скорочення частки страхових виплат по авіа-страхуванню, страхуванню майна та зменшення нових договорів щодо страхування нових автомобілів.

Отже, зараз люди як ніколи почали розуміти важливість страхування свого здоров'я та життя, що дало новий поштовх до активного розвитку страхового сегменту. Тож, можна стверджувати той факт, що в найближчі роки страховий ринок продовжить завзято працювати над поширенням своїх послуг та буде користуватися великим попитом.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Information and Advice from the US Travel Insurance Association Regarding Coronavirus (2020). URL: www.ustia.org/information-and-advice-from-the-us-travel-insurance-association-regarding-coronavirus (дата звернення: 10.10.2020);
2. «СТОП.КОРОНАВІРУС». СК «Провідна». URL: <https://www.providna.ua/retail/stop-koronavirus>;
3. «Короназахист+». СК «ІНГО». URL: <https://ingo.ua/privatnim-osobam/koronazashhita>;
4. «Коронавірус.COVID-19». СК «USI». URL: <https://usi.net.ua/strahuvannya/covid-19>.

Шептуха Олена Михайлівна,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів та кредиту
Марусич Валентина Вікторівна,
здобувач вищої освіти,
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація. Страхування життя передбачає захист майнових інтересів застрахованої особи, пов'язаних з її життям та смертю. Зниження відсоткових ставок за депозитами у банках призвело до величезного зростання інвестиційного страхування життя у 2018-2019 роках. Тільки об'єднавши зусилля держави та страхових організацій, можна усунути деякі проблеми, що стримують розвиток цього виду страхування.

Ключові слова. Страхування життя, страховий інтерес, довгострокове страхування, проблеми ринку страхування життя, заходи для розвитку страхування життя.

Страхування життя – це страхування, що передбачає захист майнових інтересів застрахованої особи, пов'язаних з її життям та смертю. Цей вид страхування дозволяє людині вирішити низку соціально-економічних проблем, які можна розділити на дві частини: фінансові та соціальні.

Зниження відсоткових ставок за депозитами у банках призвело до величезного зростання інвестиційного страхування життя у 2018-2019 роках. Внески в абсолютному вираженні досягли максимальної цифри за останні кілька років. У першому півріччі 2020 р. зростання попиту на страхування життя дещо скоротилося, що швидше за все пов'язано зі зниженням доходів населення та погіршенням ситуації економіки країни загалом під впливом епідемії нового коронавірусу. Але вже до кінця 2020 року аналітики відзначили приріст ринку в розмірі 4,2% порівняно з 2019 роком.

Накопичувальне страхування життя, збільшившись в обсязі премій вдвічі і набравши значну вагу у структурі ринку страхування життя, протягом останніх двох років утримало ринок від падіння. Однак, говорити про усунення тенденції у бік продуктів класичного довгострокового страхування життя поки що рано, зростання накопичувального страхування життя в основному пояснюється реалізацією полісів, які за своїми характеристиками наближені до інвестиційного страхування життя [1].

Сумарний обсяг премій з інвестиційного та накопичувального страхування за минулий рік збільшився на 18,37% (рис. 1).

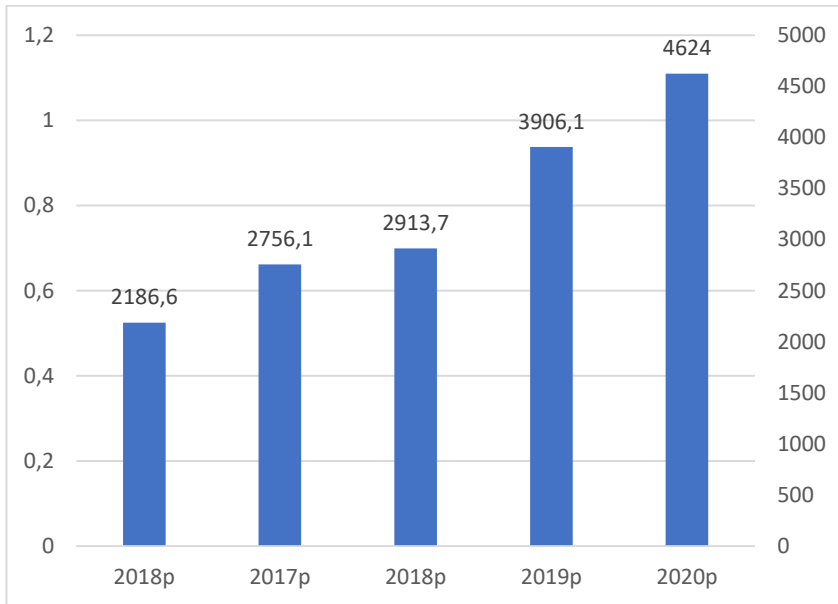

Рис. 1. Динаміка річних внесків на ринку страхування життя [1]

Річні темпи приросту внесків: 2015 р. - 1,24%; 2016 р. - 26,04%; 2017 р. - 5,69%; 2018 р. - 34,05%; 2019 р. - 18,37%. Варто також відзначити значний перехід в онлайн більшості клієнтських сервісів, що також сприяє зростанню страхового ринку в цілому і ринку страхування життя зокрема.

У найближчі кілька років стимулом до розвитку ринку страхування життя буде зростання інтересу фізичних осіб до різноманітних інвестиційних інструментів, пов'язане зі змінами в оподаткуванні депозитів та підвищенням рівня фінансової грамотності населення. Експерти прогнозують приріст ринку страхування життя у 2021 р. [2].

При цьому на даний момент на ринку страхування життя присутня і низка проблем, які не дають цьому виду діяльності розвиватися на тому ж рівні, що і в розвинених країнах (табл. 1).

Слід зазначити, що потрібно створити умови для розвитку страхування та від короткострокового страхування життя перейти у довгострокове. Для цього необхідно здійснити низку заходів:

1. Дати можливість страховим компаніям брати участь у вирішенні соціальних проблем.
2. Необхідна об'ємна освітня робота серед громадян, держслужбовців та роботодавців з метою розширення знань про страхування життя.

Таблиця 1

Проблеми ринку страхування

Проблема	Опис проблеми
Достатньо високий рівень інфляції.	В економічно розвинених країнах рівень інфляції набагато нижчий, а невисока інфляція вважається однією з головних умов розвитку страхування життя.
Низький рівень платоспроможності населення.	Середній рівень доходів громадян не дозволяє їм скористатися цим видом страхування. Купувати страхування життя за низького доходу просто немає сенсу, тому що розміри доступних вигод будуть надто малі, а витрати на підвищений рівень страхової компенсації дуже високі для людей із низькою заробітною платою.
У населення відсутня усвідомлена потреба в страхування життя.	Причиною є неактивне інформування населення про існування страхування життя. Також страхові організації не створюють привабливих продуктивних пропозицій для населення. До того ж, більшість населення неспроможна самостійно усвідомити свої фінансові потреби у страхуванні життя.
Низький рівень довіри до страхової галузі загалом.	Поліс купується не менше, ніж на п'ять років. Довгострокові вкладення не приваблюють громадян, вони їх лякають, адже більшість населення не має впевненості, що страхові компанії, які діють на ринку зараз, існуватимуть протягом такого тривалого часу. Через це утворюється нестабільність страхових компаній.
Низька інформованість про страхування життя.	Кожен третій із тих, хто чув про страхування життя, не зможе пояснити його сутність, відмінності між різними видами страхування життя.
Слабка забезпеченість кваліфікованими кадрами	Відсутність грамотних та професійних страхових консультантів, фахівців, агентів, які мають достатні знання та навички, що дозволяють розвивати страховий бізнес, тим більше на міжнародному рівні, відповідно до їх стандартів

3. Держава повинна збільшити вимоги до страхових компаній, що забезпечить високий рівень надійності страховиків життя та дозволить їм виконати взяті на себе зобов'язання щодо виплат при настанні страхового випадку.

4. Необхідні цікаві та привабливі програми страхування, які б відповідали потребам населення, відповідали б на нові соціальні проблеми [3, с. 285].

Активна робота у цьому напрямі допоможе встановити довіру до страхування та сформувати сучасну страхову культуру.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Статистика страхового ринка України. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення 1.11.2021).
2. Любарская О., Янин А. Предварительный прогноз развития страхового рынка в 2021 г.: осторожный оптимизм. URL: https://raexpert.ru/researches/insurance/ins_2021pre/ (дата звернення 1.11.2021).
3. Горбач Л.М., Кадебська Є.В. Страхування : підручник. Київ: Кондор, 2018. 544 с.

СЕКЦІЯ 6.

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ГРОШЕЙ І КРЕДИТУ, РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ.

- Голова секції** *Тетяна Косова*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;
Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation;
- Заступник голови секції** *Олена Рибак*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;
Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the National Aviation University.

Алексєєнко М. Д.
д. е. н., професор,
професор кафедри банківської справи та страхування
ДВНЗ “Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана”

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА НЕБАНКІВСЬКИХ КОМПАНІЙ

Фінансова глобалізація характеризується об'єднанням в єдину систему всієї сукупності міжнародних фінансових відносин та національних фінансових ринків з подальшим їх перетворенням у єдиний фінансовий простір. Інтеграційні процеси у фінансовій сфері можуть набувати різних форм в залежності від рівня прояву фінансової інтеграції [1; 2; 3]. Співпраця банків і спеціалізованих небанківських компаній може на практиці реалізуватися в різних формах, що пояснюється різними інтересами, які переслідують їх учасники. До таких форм можна віднести зокрема: встановлення агентських відносин; обмін акціями; створення банками власних дочірніх небанківських компаній; створення спільних спеціалізованих компаній; об'єднання на договірних засадах зусиль у питаннях надання та універсалізації послуг, обслуговування клієнтів, спільного використання інформаційної та матеріально-технічної бази. Вибір банками конкретної, найбільш доцільної форми співпраці із небанківськими компаніями залежить від економічної ситуації в країні, особливостей чинного законодавства, системи оподаткування, поведінки інших фінансових посередників, стратегії та тактики ведення банками власного бізнесу.

На практиці чинниками, котрі стимулюють банки до співпраці зі спеціалізованими небанківськими компаніями є такі: посилення конкуренції змушує банки розширяти спектр та поліпшити якість фінансових послуг, що

надаються клієнтам, та вдосконалювати канали їх збуту; реалізація страхових послуг дає змогу банкам збільшити та диверсифікувати свої доходи за рахунок винагороди, яку отримують банки за співпрацю із страховими компаніями; можливість використання банками тимчасово вільних коштів цих компаній для формування власної ресурсної бази; можливість отримання докладнішої інформації про клієнтів та повідомити необхідну їм інформацію за рахунок спеціалізованих небанківських компаній; зміцнення бренду банку як універсальної установи, як фінансового супермаркету. Національний банк України вимагає від небанківських фінансових установ розкривати більше інформації клієнтам, зокрема регулятор установив вимоги до розкриття даних на вебсайтах фінустанов та в місцях надання послуг клієнтам. Ці вимоги поширюватимуться на учасників ринку небанківських фінансових послуг протягом усього строку перебування в Державному реєстрі фінансових установ [4]. Положення про порядок розкриття інформації небанківськими фінансовими установами, затверджене постановою Правління Національного банку України від 5 листопада 2021 року № 114, обов'язковим визнає розкриття бухгалтерської інформації (річної фінансової та консолідованої фінансової звітності).

При цьому актуалізуються ризики, оскільки оскільки на вітчизняному фінансовому ринку має місце афілійованості банків та страхових компаній. Окремі банки пропонують клієнтам при укладанні депозитного договору одночасно оформити договір страхування. У разі настання страхового випадку (втрата життя внаслідок нещасного випадку), визначені за договором страхування вигодонабувачі одразу додатково отримують страхову компенсацію, еквівалентну сумі депозиту. Отже, процес співпраці пов'язаний із дистрибуцією і пропонуванням інтегрованих фінансових послуг, водночас передбачає низку обмежень, зокрема, які стосуються ступені об'єднання банківської і страхової діяльності в межах однієї компанії. При прогнозуванні ризиків варто враховувати нові типи ризиків, зокрема кліматичні ризики у фінансовому бізнесі [5; 6]. В разі порушення банківською групою законодавства, нормативно-правових актів НБУ, здійснення ризикової діяльності НБУ має право застосовувати заходи впливу, зокрема встановити підвищені економічні нормативи, ліміти та обмеження щодо окремих видів операцій, а також заборонити проведення операцій між банком та іншими учасниками банківської групи.

Оснoву активних операцій банків складають кредити, оскільки від якості кредитного портфеля залежить не лише дохідність банків і можливості їх належного ресурсного забезпечення, а й фінансова стійкість і конкурентоспроможність кожного банку. Подальше удосконалення сек'юритизації активів сприятиме мінімізації ризиків, тому питання розробки та впровадження в банківську практику інноваційних послуг вимагають подальших досліджень як у теоретичному, так і в практичному контексті. У даному контексті погіршення кредитних портфелів банків викликає доцільність їх співпраці з оціночними компаніями, оскільки одним із найголовніших факторів кредитного ризику є ризик об'єктивної оцінки

ринкової вартості застави. Адже ризик зміни вартості застави впливає не лише на обсяги проблемних кредитів, але й на інші показники діяльності банку, зокрема обсяг банківських резервів під кредитні операції, прибутковість банку тощо. Тому банки повинні постійно займатися підвищенням рівня кваліфікації співробітників заставного підрозділу банку та/або співпрацювати із оціночними компаніями, що у ряді випадків для окремих банків є більш доцільним.

Активізація безготівкових платежів сприяє розвитку співпраці банків з компаніями, які надають послуги з прийняття готівки з метою її подальшого переказу через програмно-технічні комплекси самообслуговування (ПТКС). Встановлювати в структурних підрозділах ПТКС економічно вигідно великим банкам, котрі використовують їх насамперед для мінімізації витрат на розрахунково-касове обслуговування клієнтів. Загальна кількість операцій (безготівкових та з отримання готівки) з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за січень-вересень 2021 року становила 5 655,3 млн шт, а їх сума – 3 631,2 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2020 року кількість зазначених операцій зросла на 31,2%, а сума – на 29,3%. Чверть безготівкових операцій – оплата товарів і послуг у мережі Інтернет. Аналіз розподілу безготівкових операцій за їх видами свідчить, що у січні-вересні 2021 року, як і раніше, найбільше операцій із використанням карток припадало: за кількістю – на розрахунки в торговельних мережах – 52,3% (або 2 655,4 млн шт.); за сумою – на перекази з картки на картку – 43,3% (або 953,7 млрд грн) [7].

Важливою послугою банків є кредитування. Приймаючи рішення про можливість надання кредиту, банк оцінює кредитоспроможність потенційного позичальника. Невиконання або неналежне виконання позичальником кредитних зобов'язань може бути пов'язане як із об'єктивними причинами, так і з шахрайськими намірами клієнта. Згідно Положення про додаткові вимоги до договорів небанківських фінансових установ про надання коштів у позику (споживчий, фінансовий кредит) від 3 листопада 2021 року № 113 Національний банк зробив договори інформативнішими та доступнішими для споживачів фінансових послуг. Це стосується змісту договору, способу викладення тексту договору, порядку підписання договору, що укладається у вигляді електронного документа, а також встановлення заборони включати до змісту договору недобросовісні умови. За оцінками Національного банку, додаткові вимоги до кредитних договорів забезпечать належний рівень розкриття в договорі істотної інформації щодо умов надання послуги небанківською фінансовою установою, прав та обов'язків сторін договору, а також наслідків невиконання взятих споживачем зобов'язань [8].

Насамкінець зазначимо, що інтеграція банків з небанківськими компаніями є справою важливою і актуальною. Без відповідної співпраці з небанківськими компаніями та інфраструктури банківська система не зможе бути ефективною і вирішувати поставлені перед нею завдання. Відтак питання співпраці банків з небанківськими компаніями вимагають подальших досліджень як теоретичному, так і в практичному аспекті.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Chodorow-Reich, Gabriel, Plamen T. Nenov, and Alp Simsek. 2021. "Stock Market Wealth and the Real Economy: A Local Labor Market Approach." *American Economic Review*, 111 (5): 1613-57. DOI: 10.1257/aer.20200208.
2. Кузнецова М. А., Гуйгова Ю. І. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8088>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.8.50 (дата звернення: 02.12.2021).
3. Сидорук І. С. Перспективи розвитку новітніх послуг комерційних банків України. Науковий блог Національного університету "Острозька академія". URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/perspektyvyrozvytku-novitnih-posluh-komertsijnyh-bankiv-ukrajiny/> (дата звернення: 03.12.2021).
4. Небанківські фінансові установи розкриватимуть клієнтам більше інформації – затверджено нове положення. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nebankivski-finansovi-ustanovi-rozkrivatimut-kliiyentam-bilshe-informatsiyi--zatverdjeno-nove-polojennya> (дата звернення: 02.12.2021).
5. Краснова І.В., Примостка Л.О, Лавренюк В.В. Кліматичні ризики у фінансовому бізнесі. *Проблеми економіки*. 2021. №3 (49). С. 140–146.
6. Maunard Nick. Digital Banking. Deep Dive Data & Forecasting 2020-2024. URL: <https://www.juniperresearch.com/researchstore/fintech-payments/digital-banking-trends-report/market-sizing-forecasting/deep-dive-data-forecasting> (дата звернення: 03.12.2021).
7. Українці дедалі більше віддають перевагу cashless-розрахункам. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayintsi-dedali-bilshe-viddayut-perevagu-cashless-rozrahunkam> (дата звернення: 03.12.2021).
8. Небанківські фінансові установи удосконалять кредитні договори. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nebankivski-finansovi-ustanovi-udoskonalyat-kreditni-dogovori> (дата звернення: 02.12.2021).

Байрачна А.С.

Асистентка кафедри фінансів, обліку та банківської справи

Липовий Я.Р.

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Старобільськ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОВЕДЕННЯ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація: У тезах висвітлюються принципи реорганізаційних процесів у банківській системі та перспективи їх розвитку в Українських банках. Розглянуто вплив процесів реорганізації на стійкість та надійність банківської системи в цілому.

Ключові слова: банківська система, реорганізація, економічна ефективність, реструктуризація, кредитна система, конкурентоспроможність банку.

Для успішного розвитку та можливості конкурувати з транснаціональними компаніями українським компаніям потрібно зростати і ставати більш ефективними. Але природне явище зростання є процесом, як правило, тривалим, і таким, що зазнає впливу зовнішніх факторів, які легко можуть стати вирішальними на шляху досягнення успіху. Тому такий спосіб досягнення ефективності підприємницької діяльності не має бути єдиним при виборі стратегії розвитку підприємства. У зв'язку з цим, процеси реорганізації, що здійснюються шляхом злиття, перетворення, поділу, поглинання, виділення можуть мати більший вплив на подальшу ефективність підприємства.

Банківська система займає визначну роль у створенні економічних відносин між суб'єктами грошового ринку, тобто кредиторами, позичальниками і посередниками. Це відбувається тому, що банки відносяться до найважливіших елементів структури економіки щодо організації руху фінансових потоків. Вони є основою кредитної системи країни, зосереджують більшу частину її ресурсів. Банківська система є тією галуззю діяльності, у якій найбільш активно і динамічно відображаються всі явища, що здійснюються в економіці.

Під реорганізацією банку мається на увазі трансформація його організаційно-правової структури використовуючи операції злиття, приєднання, виділення, поділу, результатом яких є передача його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступникам.

Беручи до уваги основні тенденції зростання економіки за сучасних умов консолідації бізнесу, важливе місце займають процеси реорганізації та реструктуризації банків. На сьогодні вони залишаються серйозною, але недостатньо розробленою проблемою, що потребує розкриття економічної суті, способів реструктуризації та реорганізації з врахуванням інтересів споживачів та особливостей діяльності банків.

Основна мета реорганізації комерційних банків полягає у забезпеченні збільшення обсягу капіталу національної банківської системи, підвищенні стійкості і надійності як окремого банку, так і банківської системи в цілому, захисті інтересів вкладників і кредиторів, підтримці стабільної роботи платіжної системи. Також важливою метою є пошук способів поліпшення фінансового стану комерційних банків, підвищення ефективності їх діяльності шляхом проведення операцій з капіталом банків, таких як розділення і концентрація. Не менш важливими операціями є спеціалізація, розширення або переорієнтація діяльності банків. Все це сприяє зростанню довіри до них з боку споживачів.

Провівши аналіз перспектив розвитку реорганізаційних процесів в українських банках, можна зазначити, що повна реалізація потенціалу, наявного в нашій економіці дасть можливість розвиватись українській банківській системі на значно вищому рівні та забезпечить її динамічний розвиток. Наприклад, посилення конкуренції призведе до зниження рентабельності окремих банків і спричинить розвиток ринку в умовах досконалої конкуренції, що буде корисно і клієнтам, і власникам банків. Посилення регуляторних вимог призведе до становлення прозорого нормативного середовища діяльності суб'єктів і забезпечить відсіювання тих, які будуть неконкурентоспроможними. Одержання додаткового доходу та підвищення прибутковості банківського капіталу буде здійснено за рахунок зменшення собівартості та рівня витрат при здійсненні банківських послуг, що можна досягнути проведенням ряду успішних реорганізаційних угод.

Тому, задля забезпечення оптимізації реорганізаційних процесів на банківському ринку України можна вжити наступні заходи:

- розробка законів, які б мали тимчасовий характер та могли бути оперативним впроваджені в кризових ситуаціях;
- персональний підхід до проведення реорганізації в окремих банках, враховуючи індивідуальні обставини та особливості кожної ситуації;
- змінення законодавства щодо здійснення реорганізації банку на користь його прискорення, спрощення та мінімізації бюрократичних процедур;
- використання досвіду проведення реорганізацій банків у інших країнах, особливо у схожих ситуаціях;
- ретельний контроль процесів реорганізації банків з метою унеможливлення концентрації великої частини банківського капіталу в руках обмеженого кола осіб.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Білик О. І. *Проблеми та перспективи проведення реорганізації як способу оздоровлення банківської системи України*. Київ: Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, 2015. 318 с.
2. Ващенко Ю. В. *Банківське право: Навчальний посібник*. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 344 с.
3. Васюренко О. В., Сидоренко О. М. *Банківський нагляд*. Київ: Знання, 2011. 502 с.

Владика Юля Павлівна,
к.е.н., доцент
Національний авіаційний університет, м. Київ
Охріменко Валерія Валеріївна,
здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація. У даній роботі розглянуто теоретичні основи щодо формування кредитного портфеля банку. Визначено сутність кредитного портфеля, а також завдання та етапи його формування.

Ключові слова: кредитний портфель комерційного банку, банківська діяльність.

В умовах фінансово-економічної нестабільності економіки України досить важко залишатись в стабільності банківській системі, виникає зменшення банківського кредитування. Нестабільність банківської системи пов'язана з багатьма причинами, одними з них є нестабільність законодавчої бази, а також недовіра населення до самої банківської системи. Банки не в змозі балансувати між власними витратами на кредитування за рахунок доходів.

У зв'язку з цим, головним питанням, яке стоїть у банківській установи, є ефективне формування кредитного портфеля банку. Адже саме добре сформований кредитний портфель знижує ризики здійснення кредитних операцій.

Проаналізувавши поняття «кредитного портфелю» різних вчених, таких як Ю. Бугель, В. Вовк, А. Пашков, Л. Бондаренко, ми можемо сказати, що кредитний портфель являє собою так званий інструмент, який допомагає управляти активними операціями банку та має на меті підвищення прибутковості, ефективності діяльності, що досягається через надання позик за різними напрямками кредитування з урахування вимог кредитної політики банку та органів банківського нагляду.

До основних завдань формування кредитного портфеля комерційного банку слід віднести: високий темп очікуваного доходу в довгостроковій перспективі; мінімальний рівень ризику кредитного портфеля; оптимальний рівень ліквідності портфеля; високий рівень доходу в поточному періоді [2].

Таким чином, ми можемо сказати, що кредитний портфель пов'язує між собою 3 основні напрями банківської діяльності, які включають ліквідність, дохідність і ризик.

Варто також зазначити, що процес формування кредитного портфеля включає в себе три етапи:

1 етап – визначення загальних положень і цілей кредитної політики, створення апарату управління кредитними операціями;

2 етап – відбір конкретних об'єктів кредитування для включення їх у кредитний портфель;

3 етап – аналіз стану кредитного портфеля та оперативне управління виявленими відхиленнями від оптимального стану [1].

Таким чином, формування якісного кредитного портфеля комерційного банку є досить важливою процедурою, так як оптимально сформований кредитний портфель відображає показники, що можуть характеризувати надійність банківської установи.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Гавчук І. Формування кредитного портфеля комерційного банку / І. Гавчук, М. Марич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/gavchuk-is-marich-mg-formuvannyakreditnogo-portfelya-komertsynogo-banku>
2. Литовченко О. Сутність кредитного портфеля банку, його функції та склад / О. Литовченко, І. Глушенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rusnauka.com/21_TSN_2015/Economics

Вовчак Ольга Дмитрівна,
д.е.н, професор,
завідувачка кафедри банківської справи та фінансових технологій
Навчально-наукового інституту банківських технологій та бізнесу
Університету банківської справи,
Єндоренко Любов Олексіївна,
здобувачка освітнього-наукового ступеня «доктор філософії»,
Університету банківської справи

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ SREP ДЛЯ ОЦІНКИ РИЗИКІВ БАНКІВ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Анотація. Банківська система України розвивається швидкими темпами. Враховуючи євроінтеграційні процеси, важливим аспектом є приведення у відповідність усіх нормативно-правових актів, що регулюють банківську діяльність України. Регулятором – Національним банком України визначено вимоги, що спрямовані на забезпечення належного управління ризиками, впроваджено національну оцінку ризиків, важливим елементом якої є використання такого наглядного інструменту як методологія SREP, основні підходи використовуються сьогодні і в системі фінансового моніторингу для запобігання та протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

Ключові слова. Фінансовий моніторинг, національна оцінка ризиків, методологія SREP, ризик-орієнтований підхід.

Система фінансового моніторингу регулюється міжнародними стандартами і спрямована на протидію відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) на основі використання ризик-орієнтованого підходу (далі – РОП) відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізацію (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон про ПВК/ФТ) [1]. Під час використання ризик-орієнтованого підходу приділяється значна увага великомасштабним схемним операціям, підозрілим клієнтам, публічним діячам тощо.

На теперішній час запроваджуються методики оцінки ризиків у сфері ПВК/ФТ на національному рівні. В Україні двічі здійснено Національну оцінку ризиків (НОР) у сфері запобігання та протидії. НОР відповідно до Закону про ПВК/ФТ – система заходів, що вживаються суб'єктами державного фінансового моніторингу, уповноваженими органами державної влади із залученням інших суб'єктів (за потреби) з метою визначення (виявлення) ризиків (загроз) легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму, їх аналіз, оцінка та розроблення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків [2]. Її метою є виявлення національних ризиків у системі ПВК/ФТ,

визначення елементів управління ними та сприяння у розробці стратегії розвитку системи ПБК/ФТ в Україні.

Перехід до ризик-орієнтованого банківського нагляду передбачає:

- аналіз бізнес моделей та стратегій банку;
- щорічне стрес-тестування;
- посилений контроль операцій банків з пов'язаними особами.

Також в стратегію банківського нагляду входить підвищення якості розкриття фінансової та пруденційної звітності та гармонізація пруденційних вимог до банків з нормами законодавства ЄС та рекомендаціями Базельського комітету. Важливим також є посилення вимог до інформаційної безпеки з метою забезпечення безперервного функціонування банківської системи та захисту від кібератак. Національний банк України продовжує запровадження нових наглядових інструментів, що ґрунтуються на проведенні оцінки ризиків банків та якості управління цими ризиками (risk-based approach) на підставі методології SREP, що було передбачено Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року [3].

З 1 жовтня 2020 року Національний банк України почав застосовувати єдину процедуру та методологію процесу наглядових перевірок та оцінки, а саме SREP [4]. Така оцінка банків (SREP) є безперервним процесом, здійснюється одночасно за всіма банками шляхом оцінки ризиків та якості управління ними на підставі аналізу наявних тенденцій у діяльності банків, у т.ч. з порівнянням ключових показників діяльності банку з «peer-group» (подібними банками), результатів поточного моніторингу фінансового стану банків [3].

Оцінка банків (SREP) проводиться щорічно на 1 січня. Актуалізація оцінки проводиться щокварталу, на підставі аналізу змін кількісних показників та з урахуванням нової суттєвої нефінансової інформації, у т.ч. інформації, отриманої від підрозділів НБУ [3].

Загальні підходи до проведення оцінки банків за методологією SREP полягають в:

- аналізі та оцінці бізнес-моделі (оцінка життєдіяльності бізнес-моделі та оцінка стійкості стратегії банку);
- оцінці рівня організації корпоративного управління та внутрішнього контролю (оцінювання ефективності: системи корпоративного управління загалом, корпоративної культури, організаційної структури, політики та практики винагород, системи управління ризиками, системи внутрішнього контролю, ризику AML);
- достатності капіталу (визначення достатності капіталу для покриття таких основних видів ризиків: кредитного, процентного, ринкового, операційного);
- достатності ліквідності (оцінка достатності ліквідних активів для покриття ризиків ліквідності та фінансування та визначення заходів, необхідних для врегулювання потенційного дефіциту ліквідності).

Водночас, запроваджений в Україні процес наглядових перевірок та оцінок (SREP) має суттєві відмінності порівняно з міжнародними практиками і

потребує доопрацювання з метою забезпечення більш якісної та належної оцінки банків. Найбільш важливим аспектом, базовим елементом усього процесу SREP є аналіз та внутрішня оцінка достатності капіталу (ІСААР), який ще не впроваджений в банківську практику та не здійснюється вітчизняними банками. Ще одним аспектом є обмежений перелік (лише базових - кредитного, ринкового та операційного) ризиків, що піддаються аналізу в процесі вказаних перевірок. Утім, для більш адекватної оцінки банку необхідно проводити вимірювання усіх суттєвих банківських ризиків для кожного окремого банку для того, щоб можна було вжити негайних та рішучих заходів щодо їх зменшення та усунення недоліків.

Вважаємо, що використання SREP для оцінки банків забезпечує консолідацію дій всіх підрозділів пруденційного блоку для визначення єдиної стратегії нагляду за банками, сприяє підвищенню ефективності використання наглядових ресурсів шляхом застосування принципу пропорційності у визначенні обсягу, періодичності та застосуванні наглядових дій щодо банків залежно від рівня їх ризиків та системного впливу. А врахування підходів, які використовуються в країнах Європейського Союзу для оцінки вітчизняних банків створює можливість порівнювати їх із банками інших країн, з точки зору їх життєздатності та посилює наглядове реагування на ранніх стадіях ідентифікації ризиків банку.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Внукова Н. М. Сучасні економіко-правові ризик-орієнтовані засоби регулювання розвитку ринку фінансових послуг : монографія / Н. М. Внукова, С. В. Глібко ; Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. 304 с.
2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» : за станом на 06 груд. 2019 р. / **Верхов.** Рада України. Офіц. вид. К.: Парлам. вид-во, 2019. 59 с. (Серія «Законо України»).
3. Впровадження ризик-орієнтованого нагляду за методологією SREP. URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83337601>.
4. Здійснено перехід до єдиної процедури наглядових перевірок та оцінки SREP. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zdiysнено-perehid-do-yedinoi-protseduri-naglyadovih-perevirok-ta-otsinki-srep>.

Дронеь Марина Анатоліївна

аспірантка кафедри «Облік і оподаткування»

Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ ЗА «COSO» ТА «FERMA» МОДЕЛЯМИ

Анотація. Управління фінансовими ризиками давно стало складовою частиною системи управління банком. Ризик-менеджмент є окремим організаційним процесом, в ході якого аналітики і експерти з урахуванням специфіки діяльності банку оцінюють ступінь негативного впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища фінансової установи. У роботі розглядається специфіка застосування «COSO» та «FERMA» моделей у процесі управління фінансовими ризиками банку.

Ключові слова: банк, управління фінансовими ризиками, «COSO», «FERMA».

Розвиток банківського сектору України відбувається в умовах постійної зміни кон'юнктури та непередбачуваності змін чинників зовнішнього середовища, до яких належить:

- високий рівень економічної невизначеності;
- недосконала система ризик-менеджменту банківських установ [1];
- відкритість національної економіки для іноземного капіталу та фінансового впливу зовнішніх стейкхолдерів;
- високий рівень диджиталізацій банківського продукту (у період кризи більшість банків досить швидко переорієнтувалася на роботу онлайн).

Отже, розгортання світових криз поставило банківський сектор України у вкрай складні умови. COVID-19, зростання темпів інфляції, девальвація гривні, проблеми з платіжним балансом, політична нестабільність, зниження темпів економічного зростання й обсягів експорту, виникнення «мильних бульбашок» на ринку цінних паперів і нерухомості, падіння цін на активи – все це негативно вплинуло на розвиток вітчизняного банківського сектору.

За даними національного регулятора, кількість українських банків на початок 2021 р. у порівнянні з докризовим 2014 р. зменшилась у 2, 5 рази (з 180 до 73 фінансових установ). При цьому рентабельність банківських активів зменшилась з 4,26 % (на початок 2020 року) до 2, 44 % (на початок 2021 року), а рентабельність капіталу - з 33,45 % до 19,22 % [2].

Зазначимо, що в основному банки погіршили свої економічні показники через реалізацію своїх фінансових ризиків та недосконалу системи ризик-менеджменту. Якісно покращити управління фінансовими ризиками банку можливо через застосування таких моделей управління ризиками, як «COSO» і «FERMA».

Модель «COSO» була розроблена фахівцями компанії PricewaterhouseCoopers, тобто аудиторями і для аудиторів [3]. Основний

акцент в ній зроблено на підвищення достовірності фінансової звітності організацій (положення цієї моделі є обов'язковими для публічних компаній США).

Модель «FERMA» була розроблена кількома вузькоспеціалізованими організаціями (переважно з Європи), що займаються питаннями ризик-менеджменту [4].

У моделі «FERMA» акцентується увага на тому, що ризик-менеджмент - це не просто управління ризиками, а управління економічним суб'єктом з урахуванням ризику, кажучи іншими словами, з урахуванням того, що на цілі діяльності компанії, у тому числі банку, постійно впливають несприятливі фактори (події), рівень впливу яких потрібно знижати для досягнення запланованих цілей.

Неправильне розуміння цього формулювання (в разі зниження ризиків без руху до запланованих цілей) може звести нанівець всі починання, пов'язані з впровадженням системи ризик-менеджменту.

Моделі «COSO» і «FERMA» дають уявлення про те, як повинна діяти система ризик-менеджменту в будь-якій установі, а саме:

1) визначається цілі економічного суб'єкта, наприклад, шляхом аналізу статутних документів, стратегії організації, положень про підрозділи тощо. Важливо відзначити, що стратегічні цілі мають бути вимірюваними, тобто повинна бути можливість визначити, чи досягла організація мети і чи рухається вона до її досягнення цілі або ні;

2) складається перелік подій, які можуть мати негативний вплив на досягнення зазначених цілей (перелік ризиків). Найбільш повний список можна отримати на основі класифікації загроз за певними ознаками;

3) визначається метод оцінки за кожним ризиком, у тому числі фінансовим;

4) проводиться опис і систематизація ризиків для зручності прийняття рішення щодо способів їх зменшення;

5) виробляється опис заходів з управління ризиками та шляхи їх реалізації;

6) організується система моніторингу ризиків для визначення таких параметрів ризик-менеджменту, як ефективність (наявність позитивного ефекту від даного процесу), своєчасність і дієздатність системи;

7) розробляється система внутрішнього контролю за ризик-менеджментом;

8) проводяться періодичні перевірки ризик-менеджменту на предмет його відповідності вимогам стандартів або процедур.

До основних заходів з управління фінансовими ризиками банку можна віднести:

- перерозподіл ризику, тобто передача його на аутсорсинг (іншим стейкхолдерам банку);

- прийняття ризику, тобто відсутність будь-яких дій щодо його зниження (ризик приймається в тому випадку, якщо величина його можливого збитку не перевищує встановлений банком рівень толерантності);

- скорочення величини ризику за допомогою диверсифікації, формування резервів, встановлення лімітів тощо.

Матриця управління фінансовими ризиками банку наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Матриця управління фінансовими ризиками банку

Імовірність настання фінансового ризику.	Розмір втрат від фінансового ризику		
	Мінімальний	Середній	Максимальний
Низька	Прийняття ризику	Скорочення величини ризику	Скорочення величини ризику, перерозподіл ризику
Середня		Скорочення величини ризику, перерозподіл ризику	Перерозподіл ризику
Висока	Скорочення величини ризику	Скорочення величини ризику, перерозподіл ризику	Уникнення ризику

Отже, управління ризиками є самостійним блоком в загальній системі управління банком. Ризик-менеджмент не дублює існуючих систем, а є їх доповненням.

Висока ймовірність виникнення кризових явищ у процесі діяльності банку зумовлює необхідність впровадження спеціалізованих заходів протидії їх розвитку та нейтралізації через застосування таких моделей з управління ризиками, як «COSO» і «FERMA».

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. A structured approach to Enterprise Risk Management (ERM) and the requirements of ISO 31000. URL: <https://www.ferma.eu/app/uploads/2011/10/a-structured-approach-to-erm.pdf>.
2. Дані наглядової статистики. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2>.
3. Steinberg R. M., Martene F. J., Everson M. I., Nottingham L. I. Upravlenie riskami organizatsii. Integrirovannaya model' [Enterprise Risk Management – Integrated Framework]. COSO, 2004. URL: http://www.coso.org/documents/COSO_ERM_ExecutiveSummary_Russian.pdf.
4. Стандарти управління ризиками. URL: <http://www.ferma.eu/app/uploads/2011/11/a-risk-management-standard-russian-version.pdf>.

Дубина Максим Вікторович
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської
справи та страхування,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Мурашковська І.А., аспірантка,
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів.

ФУНКЦІЇ РЕЙТИНГОВИХ АГЕНТСТВ НА РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

Анотація. Розглянуто теоретичні питання функціонування рейтингових агентств на ринку кредитних послуг. Для цього було проаналізовано різні концепції дослідження змісту таких дефініцій. Також визначено та описано роль кредитних рейтингових агентств у розвитку фінансової системи країни. і розглянуто важливість розвитку кредитних рейтингових агентств для функціонування банківських та інших фінансових установ.

Ключові слова: кредитний рейтинг; кредитне рейтингове агентство; кредитоспроможність; ринок кредитних послуг; фінансові установи.

Ринок кредитних послуг є важливою складовою розвитку фінансової системи країни. Проте ринок фінансових послуг за своєю сутністю є ринком високоризиковим і саме тому розвивається постійно в досить стохастичному та непередбачуваному економічному середовищі. Враховуючи важливість ринку кредитних послуг для забезпечення стійкості економічної системи, забезпечення розвитку національного господарства, що впливає також на розвиток соціальної сфери [1; 2], на сьогодні вже розроблено та впроваджено низку різних механізмів для запобігання виникненню системних криз у межах такого ринку. Одним із таких механізмів є функціонування рейтингових агентств на ринку фінансових послуг.

Рейтингові агентства та кредитні рейтингові агентства є організаціями, які постійно здійснюють аналіз функціонування кредитних установ, їх клієнтів, особливо великих компаній та суб'єктів підприємницької діяльності. Завдяки роботі таких агентств кредиторів можуть більш точно визначати кредитоспроможність своїх майбутніх клієнтів та приймати виважені рішення щодо надання позик таким економічним суб'єктам. Саме тому питання функціонування кредитних рейтингових агентств у сучасному світі, їхньої ролі у розбудові фінансових систем країн стають актуальними.

Найкращим чином обґрунтувати сутність кредитних рейтингових агентств можливо через виокремлення основних функцій, які є для них притаманними. До їх переліку варто віднести такі:

1) створення аналітичної інформації – кредитні рейтингові агентства у своїй діяльності використовують значну кількість інформації з різних джерел, проводять її дослідження і створюють нові, узагальнені дані, які є зручними

для використання вже фінансовими установами та іншими аналітичними організаціями;

2) зниження витрат – враховуючи, що кредитні рейтингові агентства оприлюднюють результати власних досліджень, то фінансові установи, у тому числі банки, мають змогу використовувати їх у своїй діяльності, не створюю власних підрозділів для отримання таких даних; це дозволяє таким установам не лише знизити власні функції, але і сфокусуватися виключно на власній діяльності;

3) підвищення репутації – кредитний рейтинг є показником фінансового стану підприємства, його фінансової міцності та спроможності залучати додаткові фінансові ресурси для власного розвитку; саме це робить такі рейтинги показником репутації підприємств, засвідчує також ефективність управління ними, свідчить про інноваційність їхнього розвитку;

4) підвищення транспарентності – кредитні рейтингові агентства, створюючи відповідні рейтинги, забезпечують загалом інформацією всіх учасників на ринку кредитних послуг, що дозволяє кожному з них приймати відповідні рішення щодо надання позик, вкладенні інвестицій і т. ін.; загалом це приводить до поступового підвищення інформаційної прозорості роботи фінансових установ;

5) зниження системного кредитного ризику – визначення кредитних рейтингів дозволяє у межах усього ринку кредитних послуг правильно встановити рівень кредитоспроможності позичальників, оцінити їхню можливість вчасно обслуговувати взяті позики;

6) консультативна допомога – окремі становлення кредитних рейтингів значна кількість кредитних рейтингових агентств надає суб'єктам підприємницької діяльності додаткові послуги у сфері фінансового консалтингу, готують відповідні аналітичні звіти щодо розвитку окремих галузей та сфер національного господарства, світові ринки товарів і послуг на замовлення клієнтів;

7) функція розвитку – враховуючи наявність значного впливу на розвиток ринку кредитних послуг, фінансову систему країни, кредитні рейтингові агентства сприяють загальному розвитку економічних відносин у країні, дозволяють ефективно розподіляти потоки фінансових ресурсів, сприяють підвищенню ефективності роботи кредитних та інвестиційних установ.

Таким чином, у результаті проведення дослідження було встановлено, що кредитні рейтингові агентства на сьогодні є невід'ємною частиною розвитку ринку кредитних послуг та загалом всієї фінансової системи будь-якої розвинутої країни.

Сутність кредитного рейтингу визначено таким чином: кредитний рейтинг – оцінка, яка характеризує частково фінансовий стан рейтингової особи, визначає показник її кредитоспроможності, фінансової стійкості та здатності виконувати у майбутньому взяті на себе додаткові фінансові зобов'язання.

Подальші наукові дослідження у сфері визначення кредитних рейтингових агентств можуть бути пов'язані з вивченням трансформаційних процесів у роботі таких організацій, які обумовлюються на сьогодні активним

впровадженням сучасних цифрових технологій у діяльність кредитних установ, підвищенням якості автоматичної обробки фінансової інформації.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Kychko, I.I. (2006). Elementy systemnoho pidkhodu do upravlinnia ta finansuvannia sotsialnoi sfery [Elements of a systematic approach to management and financing of the social sphere]. Ukraina: aspekty pratsi – Ukraine: aspects of work, (2), 17-21.
2. Kychko, I.I. (2010). Osobysti potreby: rehuliatorni mekhanizmy formuvannia ta zabezpechennia [Personal needs: regulatory mechanisms of the formation and provision]. Chernihivskyi derzhavnyi instytut prava, sotsialnykh tekhnolohii ta pratsi.
3. Кредитный рейтинг государственных ценных бумаг Украины. URL: <https://mof.gov.ua/uk/kreditnij-rejting-potochni-rejtingi-zagalna-informacija-istorichni-zmini>.
4. Холявко Н. І. Сучасні інформаційні технології в роботі фінансових установ. Бізнес Інформ.2021. № 5. С. 152-161.

Ільчук Валерій Петрович,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Шпомер Тетяна Олександрівна,
к.е.н.,
ст. викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Анотація. Окреслено проблеми кредитного та інвестиційного забезпечення розвитку підприємств реального сектора національної економіки. Виявлені причини низької ефективності співпраці банків з виробничими підприємствами та розкрито переваги їх функціонування і розвитку в межах промислово-фінансових груп.

Ключові слова: кредитний ринок, кредитні ресурси, банківські установи, виробничі підприємства, інтеграційна взаємодія, промислово-фінансові групи.

Негативний вплив фінансово-економічних криз на розвиток національної економіки виявляється у спаді кредитно-інвестиційної діяльності, що створює проблеми для функціонування і розвитку виробничих підприємств. Деградація вітчизняного виробництва, деіндустріалізація економіки призвела до втрати Україною статусу індустріальної, технологічно розвиненої країни і перетворила її в аграрну, економіка якої може втратити здатність технологічного оновлення і переходу до стійкого економічного зростання. Кризові явища у фінансовій сфері чітко відбиваються на реальному секторі економіки, що спонукає до зниження підприємницької активності суб'єктів малого і середнього бізнесу, припинення відтворювального процесу в переважній кількості виробничих підприємств, зменшенню прибутків і навіть до банкрутства, що викликає проблеми залучення кредитних коштів, внаслідок втрати кредитоспроможності. Неплатоспроможний попит суб'єктів ринку на кредитні кошти викликає зростання їх заборгованості за кредитами, що негативно впливає як на підприємства, так і на банки, збільшуючи кількість проблемних кредитів (прострочених чи сумнівних), зменшуючи накопичення резервів фінансових ресурсів під кредитні операції, збільшуючи кредитні ризики.

Пошук шляхів створення сприятливих умов кредитування виробничих підприємств є досить актуальними завданнями, від вирішення яких залежить подальша траєкторія економічних зрушень в Україні. Для створення належних умов функціонування і розвитку економіки країни необхідно забезпечити легку доступність до кредитних коштів, які б могли надаватись на прийнятних для позичальника умовах.

В умовах, що склалися, банкам слід переглянути свою фінансово-кредитну політику щодо максимізації своїх прибутків, розробити стратегію доступності кредитних коштів для виробничих підприємств, посилити увагу на пріоритетах щодо кредитування та інвестування програм модернізації та інноваційного оновлення основних засобів підприємств, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва. Банки мають бути зацікавлені у розвитку вітчизняного виробництва, тому що саме потужний виробничий потенціал, ефективне функціонування виробничих підприємств є певним стимулом і каталізатором підвищення платоспроможного попиту виробничих підприємств на кредитні кошти, які необхідні для технологічного переоснащення виробництва з метою забезпечення конкурентоспроможності та стійкого розвитку в умовах постійних викликів та загроз. В свою чергу стійкий платоспроможний попит на кредитні кошти забезпечує стабільний розвиток банківської системи.

Реальна взаємовигідна співпраця банків і виробничих підприємств можлива за умови їх стійких довготривалих стосунків, що забезпечується реалізацією їх спільних інтересів, спрямованих на ефективне функціонування, розвиток та економічне зростання.

Їх інтеграція у свій час започаткувала у світовому економічному просторі такі системи утворення як фінансово-промислові групи (ФПГ), в Україні промислово-фінансові групи (ПФГ), призначення яких – підвищити ефективність функціонування його учасників.

У реальних умовах фінансово-господарської діяльності при взаємовигідній співпраці всіх учасників системного утворення їхні економічні інтереси спрямовуються на досягнення спільної мети – створення високоефективного виробництва, здатного виготовляти конкурентоспроможну продукцію і прибуткова діяльність якого забезпечує економічні очікування насамперед двох основних економічних партнерів – банку і виробничого підприємства.

Висока ефективність фінансово-господарської діяльності ПФГ має забезпечуватись завдяки синергії взаємодії всіх учасників системного утворення, яке охоплює професійних гравців у сферах виробництва та фінансів.

ПФГ порівняно з окремо функціонуючими виробничими підприємствами мають значно більше можливостей щодо розв'язання ряду проблем, які з'являються у відносинах між банками та виробничими підприємствами, а саме [1]:

- забезпечення необхідного фінансування розвитку виробництва в протизагрозі проблемам переміщення грошових потоків, що обумовлюється як обмеженістю можливостей підприємства щодо їх залучення, так і високим ризиком кредитування;

- забезпечення взаємовигідних економічних інтересів всіх сторін кредитного процесу: банку – в одержанні доходів від своєї діяльності в довгостроковій перспективі; підприємства – в отриманні доступних кредитних ресурсів для забезпечення власних фінансових потреб;

- уникнення проблем з повернення кредитів, що важливо як для банків, так і для підприємств;

- удосконалення взаємовідносин в межах системи «банк-підприємство», що не завжди можливо в межах існуючої нормативної бази.

В межах ПФГ мінімізуються певні протиріччя у фінансових взаємовідносинах банку та підприємства внаслідок спільного прагнення до взаємовигідного співробітництва у сфері фінансово-господарської діяльності.

Подальший розвиток ПФГ має на меті:

- активізацію інвестиційної діяльності виробничих підприємств, технологічне переоснащення виробництва, створення наукоємних виробництв, здатних виготовляти продукцію з високою доданою вартістю, конкурентоспроможну на світових ринках;

- кардинально змінити структуру експорту України з сировинної на наукоємну;

- створити виробництва, спрямовані на імпортозаміщення, що дозволить організувати виробництво товарів, які імпортуються в Україну;

- насичення споживчого ринку України високоякісними товарами вітчизняних виробників;

- забезпечити перехід національної економіки на вищі технологічні уклади.

Взаємовідносини банків і виробничих підприємств у межах ПФГ суттєво знижує складність ведення документообігу, зменшує тривалість бюрократичних процедур надання кредитних коштів, сприяє розробці та впровадженню інноваційних технологій, процедур і інструментів надання кредиту, знижує вартість позикових коштів, знижуються кредитні ризики, забезпечуються доволі ліберальні вимоги до розкриття інформації про позичальника, можливість оперативного управління запозиченнями у формі окремих траншів в тому числі і додаткових за умов їх необхідності, надає можливість залучати кредитні кошти на тривалий термін і на вигідних умовах, дозволяє вибір зручної форми погашення кредитів.

Головним завданням створення ПФГ є підтримка та активізація техніко-технологічного та інноваційного розвитку національної економіки, що забезпечується ефективною кредитно-інвестиційною діяльністю банку, як одного із головних учасників зазначеного системного утворення.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Лещук В.П. Удосконалення управління фінансовим капіталом фінансово-промислової групи. *Науковий вісник НЛТУ*. 2012. Вип. 22.9. С. 158-161.

2. Лепак Р.І. Тенденції розвитку і перспективи промислово-фінансових груп в Україні. *Науковий вісник НЛТУ*. 2008. Вип. 18.9. С. 233-239.

Косова Тетяна Дмитрівна,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Журавель Оксана Анатоліївна
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

РЕФОРМУВАННЯ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація. Визначено зміст, особливості розробки і реалізації депозитної політики комерційного банку. Обґрунтовано напрямки реформування системи гарантування вкладів фізичних осіб.

Ключові слова: депозитний портфель, управління, комерційний банк, система, фонд, гарантування вкладів

Функціонування сучасної економіки будь-якої країни неможливо представити без ефективною банківської системи. Банки різних рівнів глибоко проникають у сферу виробництва й активно впливають на економічні і соціальні процеси, тому з ними постійно стикаються всі члени суспільства. «Життєздатність української банківської системи безпосередньо пов'язана з удосконаленням депозитної політики банків. Гнучка депозитна політика банків є необхідною умовою забезпечення стабільного і ефективного розвитку депозитного ринку України» [1, с. 95].

Особливості розробки і реалізації депозитної політики визначаються станом банківського ринку та його депозитного сегмента, якому притаманні такі риси:

1. Високі ризики (економічні, політичні, соціальні), які обумовлюють недовіру населення до банківської системи в цілому.
2. Становлення фінансових і товарних ринків, ринків праці і капіталу, на яких відбувається мобілізація заощаджень і інвестування коштів.
3. Конкуренція окремих сегментів фінансового ринку (фондового, валютного, депозитного, кредитного) за залучення приватного капіталу.

Комерційні банки України є учасниками системи гарантування вкладів населення. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) функціонує як державна спеціалізована організація. Збільшенню довіри вкладників до банківських установ сприятиме підвищення інституційної спроможності та незалежності регулятора та ФГВФО, реалізація основних принципів Міжнародної асоціації страховиків депозитів (МАСД) для ефективних систем страхування депозитів. Пропонуємо поставити розмір виплат із ФГВФО у залежність від кумулятивного індексу споживчих цін. Поточна сума виплат, установлена ще у квітні 2012 року, складає 200 тис. грн.

Кумулятивний індекс споживчих цін за 2013-2020 роки склав 275,9%, а прогнозний до кінця 2023 року очікується на рівні 333,4%. Виходячи з цього, сума відшкодувати із ФГВФО на 2021 рік має становити 600 тис. грн. із подальшим збільшенням на 50 тис. грн. на рік, тобто у 2023 році вона має становити 700 тис. грн.

Таким чином, Україна потребує приведення механізмів гарантування вкладів до діючої у країнах ЄС і створення злагодженої системи відшкодування інвесторам коштів неплатоспроможних банків. Це передбачає реалізацію кількох поступових, але взаємопов'язаних кроків з метою стабілізації банківського сектору та сприяння залученню коштів від населення, які не перебувають у обігу на ринку. Рух України у напрямку стандартизації правил гарантування, подібної до країн ЄС, має враховувати ряд особливостей, характерних для нашої країни, передусім – купівельної спроможності та інфляції тощо.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Шульц Е. П. Особливості сучасної депозитної політики банків. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 3. С. 93-97.

Petrushka Olena Volodymyrivna,

Ph.D. in Economics,

Associate Professor of Department of Finance named after S. I. Yuriy,
West Ukrainian National University

THE ROLE OF FINANCIAL LITERACY OF THE POPULATION IN THE ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF FINANCIAL RELATIONS

Abstract. The use of financial information, the use of financial knowledge are necessary elements of any human activity. Financial literacy helps to understand key financial concepts and use them to make decisions about income, expenses and savings, to choose the right financial instruments, to plan current and future budgets, to raise funds for future purposes, and so on.

Key words: financial literacy, innovative development of financial relations, financial education of citizens.

At the present stage of development of human society, the problem of increasing the financial literacy of the population is acute. It is urgent to ensure the stability of the financial sector, inform consumers (individuals and legal entities, individuals) and increase their responsibility. The financial aspect applies to almost all spheres of modern society. Financial literacy enables citizens to manage their own material well-being. Lack of basic financial knowledge and skills limits people's ability to make the right decisions to ensure their well-being. International organizations have argued that consumer financial education is the basis for supporting the proper functioning of capital markets and the economy as a whole. This issue is relevant in countries that have moved from central planning to a market economy.

The rapid spread of financial relations in all spheres of human life, attracting a wider range of private investors to the financial market, the presence of a number of investment risks when investing in various financial projects require a comprehensive and effective system of protecting the rights and interests of private investors in Ukraine. In this context, the urgent problem is the formation of new economic culture and economic thinking, which provide primarily the appropriate level of financial literacy of the population, which is extremely important in today's global economic space.

In the developed countries of the world, the government has long recognized the importance of financial education of citizens for economic development, social protection and social security, and the establishment of democratic principles of governance. Financial literacy of the population not only strengthens the self-awareness of citizens, helps to reveal the creative potential of the individual, but also helps people to effectively protect their rights, thus raising the standard of living. In most countries, economic education of the adult population is seen as a productive investment in development and one of the important tools to ensure a decent old age and stability in society "[1, p. 59].

Insufficient level of financial literacy of the population leads to inefficient management of own funds, reduces the soundness of financial decisions, reduces economic activity of the population, threatening the financial security of households in particular and the stability of the national financial system in general. After all, in the field of household finance, the main contradiction is between limited financial resources and virtually unlimited needs of members of such households, which often provokes a situation where household members, not having a sufficient level of financial literacy and financial education, resort to unreasonable (often impulsive) borrowing. large debts of these households to financial sector institutions.

In the current conditions, the literacy of the population is an important feature of modern society and largely determines the quality of life of its citizens, providing them with access to better education, work and services. This is especially true of financial literacy and financial culture, as financial relations have become an integral part of modern life [2, p. 119]. Therefore, it is not surprising that literacy involves (along with professional and functional knowledge and skills) possession of a wide range of economic and especially financial concepts and categories.

The process of improving the financial literacy of the population, which began in various countries in the form of separate initiatives of public and private organizations aimed at assisting citizens in managing personal money and information about financial services, has gradually evolved to national programs and strategies. as well as supranational initiatives of the European Union, the World Bank, the Organization for Economic Cooperation and Development and other international structures.

The low level of financial literacy of the population of Ukraine is due to reasons related to both subjective and objective principles.

First, the lack of established traditions of teaching citizens the basics of financial literacy, due to the past historical development of the state, when for decades the country not only had no financial market, but also ideology aimed at eradicating commodity-money relations due to "transition to communism".

Secondly, inadequate provision of potential market participants with the necessary quality and the most objective financial information. Undoubtedly, the success of households in adapting to unstable market conditions and the ability to increase financial literacy depend to a large extent on the ability to access financial information. In modern conditions, it is quite large-scale, difficult to understand for the average citizen and requires in-depth understanding and detailed analysis.

Third, the lack of an established institution of financial advisers. In developed countries, financial advisor, financial advisor, financial planning specialist is one of the most prestigious professions. Such specialists advise on investment decisions and form personal investment portfolios, optimize income and expenditure budgets, manage debts, consolidate loans, if necessary, minimize financial risks, optimize tax payments, control insurance and savings accounts, participate in making wills and more.

Fourth, the extremely low demand for financial knowledge by the majority of the population, lack of understanding of their practical role at all stages of the life cycle. In our opinion, this is the main obstacle that makes it difficult to solve the problems

of improving the financial literacy of Ukrainians. As a rule, ordinary citizens are not sufficiently aware of the need to expand their knowledge in this area, because they do not see ways to apply the acquired financial skills [3, p. 94]. This indicates a weak motivational component of financial knowledge.

Thus, the basis of the process of acquiring financial knowledge and the formation of an appropriate level of financial literacy should be a change in worldviews and behavior of the population on the nature of money and personal finance. It is necessary to overcome as soon as possible this openly illiterate attitude of most Ukrainians to their own money and unpredictable financial future and to form in them a philosophy of self-confidence, so that everyone can achieve financial independence and maintain it throughout life.

REFERENCES:

1. Shakhnazaryan G.E. Financial literacy of the population in light of current trends in education. *Finance and credit*. 2008. № 20 (308). P. 57-60.
2. Lomachinskaya I.A. Financial literacy as a basis for optimizing financial behavior in the context of globalization. *Bulletin of ONU named after I.I. Mechnikov*. 2011. T 16. Issue. 20. P. 116–124.
3. Baradiya N., Pokas L. Formation of financial literacy through the introduction of pedagogical technologies. *Current issues of the humanities*. 2019. Vyp. 23. T. 1. P. 90-94.

Polishchuk Snizhana

National Aviation University, Kyiv.

MINIMIZATION OF RISKS IN THE PROCESS OF IMPLEMENTING THE RESOURCE POLICY OF COMMERCIAL BANKS

Annotation: The paper examines management systems that would allow a banking institution to forecast. Analyze and minimize their individual varieties and achieve a reduction in the impact of aggregate risk on their activities.

Keywords: risks, banking, management, liquidity, operation

The formation and implementation of banking policy in general, as well as resource policy in particular, cannot ignore the risks that underlie the operation of any bank. Banking risk is the probability of an event that could result in the bank losing part of its funds, adversely affecting its profits or capital, increasing additional costs as a result of banking operations or changes in environmental conditions. The emergence of banking risks is due to the fact that the value of bank assets and liabilities fluctuates under the influence of various factors: economic, political, social and others.

The most common is the division of risks into three categories:

— financial (credit risk; liquidity risk; price; base; risk of interest rate changes; currency; market; inflation risk; insolvency; other risks), which are associated with unforeseen changes in the volume, profitability, value and structure of assets and liabilities.

— functional (strategic; technological; risk of operating or overhead costs (risk of inefficiency); risk of introduction of new products and technologies). Such risks arise in the course of creating a certain product or providing a service as a result of untimely or incomplete control over financial and economic activities, poor quality or erroneous analysis of relevant information. They are no less dangerous than financial ones and also lead to financial losses, but these risks are more difficult to identify and quantify.

— other external risks (risk of non-compliance; loss of reputation; country risk).

The main principles on which the work on risk minimization should be based are the following:

1) compliance with the optimal ratio between risk and profitability of banking operations;

2) involvement in the risk management process of both management units and those that directly ensure the conduct of relevant banking operations; 3) work on risk minimization should be carried out in stages and continuously, as the state of the bank, financial capabilities of bank customers, money market conditions, the economic situation in the country and in the region of the bank are constantly changing.

Banking risks should be minimized using a risk management system that contains the following elements:

- risk identification (recognition);
- a set of tools and methods for risk assessment; risk mitigation and mitigation tools;
- risk monitoring and forecasting;
- information flows and organizational structure that ensures the operation of this system.

In my opinion, strategic banking risk management should be supplemented by the development of specific measures and methods of regulation, shown in Figure.

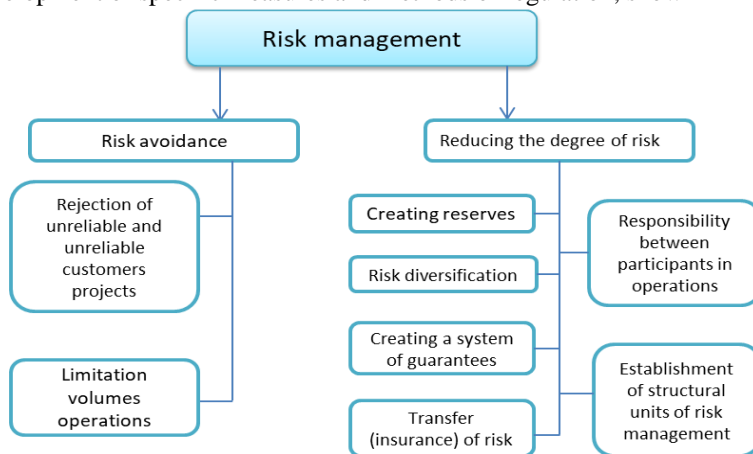

Fig. 1. General methods of banking risk management in the process of forming banking resources.

The risks associated with the formation of banking resources include:

- ✓ the risk of unbalanced liquidity arising from the mass withdrawal of funds by bank customers from their accounts (including mass early withdrawal of funds from time and savings deposits), which can have serious negative consequences for the bank, up to the likelihood of its bankruptcy;
- ✓ the risk of lost profits, which is associated with the lack of the bank for various subjective and objective reasons (e.g., difficult economic situation in the market, unfavorable market conditions, competition, lack of partnerships with other banks, lack of a positive image, etc.) the ability to attract the necessary resources for deposits to ensure the implementation of active operations (in fact, is a manifestation of liquidity risk);
- ✓ interest rate risk arises due to the unfavorable situation in the deposit market (increase in the cost of attracting resources for the bank);
- ✓ risk of transformation, which is also manifested in the form of liquidity risk and interest rate risk, and others.

If in the end, after applying various methods, the level of risk for some reason cannot be minimized, the bank's management may decide to avoid it. Avoidance of risk or its reduction to an acceptable level is achieved by limiting the volume of transactions. Limiting the volume of transactions reduces the amount of possible losses, and reducing the risk period allows you to reduce the probable the onset of a negative event.

Results: The problem of maintaining liquidity becomes important at the level of both the individual banking institution and the banking system as a whole, and thus the issues of centralized liquidity management come to the fore. Liquidity regulation is one of the priority areas of work of both individual banks and the country's central bank. It becomes obvious that the problems of banking regulation need further improvement, in particular, the state's participation in bank capitalization, improving and ensuring the efficiency of the process of refinancing banks and providing stabilization loans, risk management in the formation of resources.

REFERENCES:

1. Lobanova AL Resource policy of commercial banks of Ukraine / AL Lobanova // Finance of Ukraine. - 2005. - № 1. - P. 88–95.
2. Martyniuk J. Resource base of commercial banks / J. Martyniuk // Finance of Ukraine. - 1998. - № 11. - P. 112–114.
3. Marcin VS Problems and ways to increase the capitalization of banking institutions in the management of bank capital / VS Marcin // Finance of Ukraine. – 2007 - № 2. - P. 77–88
4. Maslak NG Problems of capitalization of the banking system of Ukraine / NG Maslak // Actual problems of economy. - 2004. - № 11. - P. 31–39.

Попова Лілія Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри "фінанси, банківська справа та страхування,
Линьова Валерія Дмитрівна,
здобувач вищої освіти
кафедри «фінанси, банківська справа та страхування»
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ

Анотація. Метою статті є дослідження економічної категорії «деPOSITна політика», визначення та узагальнення наукових підходів до її розуміння, а також розкрити особливості формування у комерційному банку.

Ключові слова: депозит, депозитна політика, вклади, депозитні ресурси, депозитний ринок.

В умовах економічної нестабільності, що на сьогоднішній день спричинена у тому числі пандемією, формування науково обґрунтованої банківської політики відіграє важливу роль для забезпечення стабільності і надійного функціонування банків в Україні. Основним елементом банківської політики є депозитна політика, для здійснення якої необхідним є дослідження економічної сутності та принципів її проведення. Відповідно, актуальність питань, пов'язаних із забезпеченням належного функціонування депозитної політики набуває як теоретичного, так і практичного значення.

Проблемами залучення ресурсів та вдосконалення депозитної політики займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці як: О.М. Бартош, Н.В. Глебова, О. Дмитрієва, А.А. Пилипенко, Р.Є. Курилов, О.І. Лаврушин, О.М. Маркова, А.В. Тютюнник та інші. Однак, як свідчать дослідження, теорія та практика на сьогодні відсутній єдиний підхід до визначення поняття «деPOSITна політика», тому потребують подальшого дослідження питання визначення сутності депозитної політики банку та виявлення найбільш ефективного та точного підходу щодо розуміння даної категорії.

Депозитна політика – це одна зі складових широкого спектру політики банку, яку він здійснює під час свого функціонування. Однак слід зазначити, що серед вчених до теперішнього часу немає єдиної точки зору щодо визначення даного поняття. Наприклад, за визначенням Еш С. М. [1] депозитна політика – це комплекс заходів щодо формування асортименту високоякісних депозитних послуг, різноманітних форм і методів залучення коштів з метою гарантування стійкості і надійності депозитної бази для забезпечення конкурентних переваг банку на фінансовому ринку.

М.Н. Бухадурова [2] акцентує увагу на тому, що депозитна політика є складовою частиною загальної політики, що реалізує банк в процесі своєї діяльності. При цьому, депозитна політика являє собою сукупність: послідовно пов'язаних дій щодо залучення депозитних коштів клієнтів у банк, на умовах повернення та платності; методів та способів її здійснення, що

дозволяє забезпечити ефективне управління депозитами, з метою досягнення прийнятного рівня рентабельності та ліквідності банку [2].

Розробка індивідуальної депозитної політики банку передбачає врахування загальних для всіх банків передумов депозитної політики:

- щільність взаємозв'язків та взаємовпливів депозитної політики банку з кредитною, що обумовлює необхідність узгодження термінів та обсягів ресурсів, при трансформації залучених депозитів у надані кредити;

- забезпечення достатнього для банку обсягу ліквідності за рахунок залучення грошових коштів;

- депозитна політика має передбачати наявність у банківської установи досить широкого переліку якісних депозитних послуг у різних формах та використання різноманітних підходів, та методів залучення грошових коштів. Строкові депозити є більш пріоритетними для банку, адже в процесі здійснення заходів ризик-менеджменту їх простіше прогнозувати. Окрім того, строкові депозити дозволяють найбільш ефективно забезпечувати підтримку ліквідності банку;

- наявність чіткої депозитної політики дає можливість забезпечити стабільний рівень депозитної бази банку та підвищує рівень його конкурентоспроможності [3, с. 66].

Депозитна політика банку ґрунтується на принципах, які в економічній літературі здебільшого поділяють на загальні та специфічні. Загальні принципи є спільними для всього банківського сектора та відповідають грошово-кредитній політиці, яка проводиться монетарною владою. До таких принципів належать: комплексності підходу; наукової обґрунтованості; оптимальності та ефективності; єдності всіх складових елементів депозитної політики. Специфічні принципи за своїм змістом є внутрішньобанківськими і пов'язані з забезпеченням безпеки при здійсненні депозитних операцій. До таких принципів зокрема належать: забезпечення оптимального рівня витрат, безпеки банківських операцій та надійності. Специфічні принципи визначаються кожним банком індивідуально відповідно до власної бізнес-моделі.

Із урахуванням специфіки депозитної політики, основною метою її здійснення є залучення якнайбільшого обсягу депозитних ресурсів за найнижчою ціною. Реалізація мети депозитної політики передбачає виконання певних завдань, а саме:

- сприяння в процесі проведення депозитних операцій отриманню прибутку;

- підтримання необхідного рівня ліквідності;

- забезпечення диверсифікації суб'єктів депозитних операцій і поєднання різних форм депозитів;

- залучення необхідного обсягу ресурсів на тривалий термін;

- проведення гнучкої процентної політики ;

- розвиток банківських послуг та підвищення якості і культури обслуговування клієнтів та інші.

Під час виконання завдань депозитної політики банки мають враховувати багато факторів , а саме : зовнішні - макроекономічні , тобто стан ринку , на якому функціонує банк , ризики , рівень інфляції , конкуренція , попит на банківські послуги тощо , та внутрішні - мікроекономічні , це прибутковість ліквідність , розширення клієнтури , завоювання нових ринків , упровадження нових видів операцій тощо [4, с. 149].

Отже, ефективне проведення депозитної політики надає можливість залучати достатню кількість грошових ресурсів на депозитному ринку для поповнення ресурсної бази банку. Також одночасно вирішувати одне з найважливіших завдань соціально - економічного розвитку держави - формування необхідних інвестиційних ресурсів, що є особливо необхідним в сучасних умовах.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Еш С. М. Ринок фінансових послуг: підручник. Київ. 2015. 420 с.
2. Бухадурова, М. Н. Депозитная политика коммерческих банков во взаимоотношениях с населением: автореф. канд. экон. наук. Москва. 2012. 24 с.
3. Золотарьова, О. В. Модифікація депозитної політики комерційних банків України. Економіка та держава: міжнародний науково-практичний журнал. 2015. № 2.
4. Барилюк І. Збалансована система показників – основа стратегічного управління ресурсним потенціалом банківських установ. Формування ринкової економіки в Україні. 2009. № 19.

Рибак О.М.

к.е.н., доц.,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування.

Зяць Ю.А.

здобувач вищої освіти,

Національний авіаційний університет, м. Київ.

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ДЕСТРУКТИВНИХ ФАКТОРІВ

Анотація. Авторами досліджені основні тенденції розвитку ринку банківських послуг України. Розкрито залежність основних показників розвитку ринку від зовнішніх факторів впливу. Запропоновано адаптувати закордонний досвід нейтралізації деструктивних факторів в період кризових явищ та процесів.

Ключові слова. деструктивні фактори, банківська система, стійкість банківської системи, криза.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значна кількість досліджень стосовно вирішення нагального питання банківської системи було здійснено саме вітчизняними вченими. Серед них варто виділити Т. Косову, В. Коваленко, Ю. Гаркуша тощо. У вивчених працях розкриті особливості управління національною економікою в період кризових явищ, досліджені способи стабілізації ситуації. Однак, проблема стабілізації банківської системи України в умовах сьогодення потребує доопрацювання. З вивчених джерел зрозуміло, що стійкістю вважається здатність комерційного банку ефективно функціонувати в економіці, незважаючи на вплив зовнішніх та внутрішніх факторів [2], саме тому трансформація банківської системи України, що відбулась під впливом кризових явищ та процесів, стала неминучою та мала істотну динаміку.

В процесі стабілізації банківського сектору основним з показників є капітал. В умовах складного політичного та економічного стану, який погіршується через військові дії на Сході України та корона-кризу, загострюється проблема забезпечення комерційних банків. На рисунку 1 наведено кількість зареєстрованих комерційних банків та тих, що володіють іноземним капіталом. Як бачимо кількість діючих банків та банків з іноземним капіталом почала зростати після кризи 2008 року і аж до наступної кризи 2014 року. Після того кількість банків почала суттєво зменшуватися, але разом з тим кількість банків зі 100% іноземним капіталом зростає.

Конкретизуючи дослідження варто відмітити, що у 2008 р. частка вітчизняних банків становила 63,4%, а вже у 2021 р. цей показник став 24,3%. З одного боку можна сказати, що це є позитивною тенденцією, адже йде залучення іноземних інвестицій, але з іншого боку така велика частка іноземного капіталу несе загрозу занепаду вітчизняних банків, залежність

української економіки від зовнішніх факторів та від курсу іноземної валюти. Тому зменшення частки вітчизняних банків негативно впливає на фінансову стійкість.

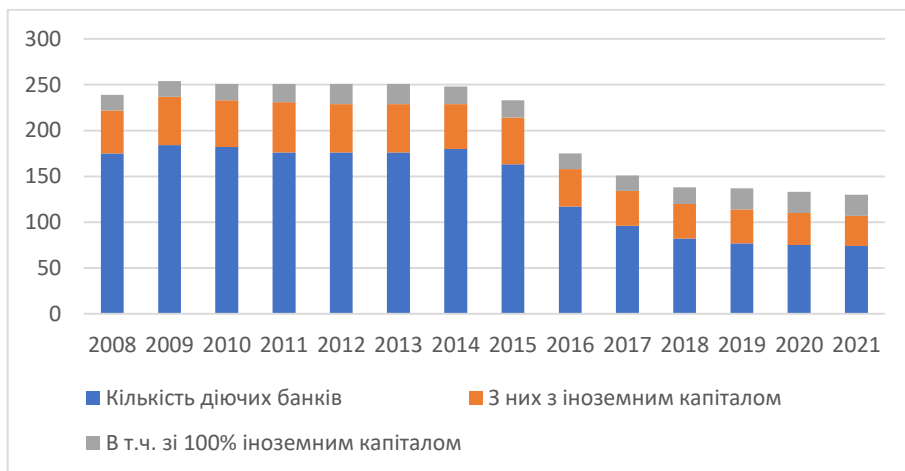

Рис. 1. Кількість комерційних банків в Україні в період 01.01.2008-01.01.2021 рр.

Джерело: складено авторами за даними [3]

Інший показник, який варто розглянути, це достатність власного капіталу в рамках захисту інтересів вкладників. Динаміку капіталу банків України розглянемо на рисунку 2. З таблиці видно, що величина капіталу з 2008 року зростала. У зв'язку з кризою 2014 року сума капіталу почала падати. Далі корона-криза 2019 р. знову мала негативний вплив на капітал, але вже з 2020 року він почав зростати не зважаючи на тимчасове послаблення регулятивних заходів.

На стійкість комерційного банку також впливає регулятивний капітал та його достатність. З 2008 р. даний показник мав тенденцію до зростання, але після 2014 р. пішов на спад. Цьому сприяв перехід великої кількості комерційних банків в стан ліквідації. З 2017 р. показник почав поступово зростати, що у свою чергу підняло величину його достатності (H2), і у порівнянні з попереднім роком він збільшився на 3,51. В результаті корона кризи регулятивний капітал зменшився, але у січні місяці цього року знову спостерігається позитивна тенденція.

В підсумку проведених досліджень варто відзначити, що з метою підвищення ефективності роботи банківської системи України, було б доречно перейняти певний зарубіжний досвід. Європа та США виділяють кілька можливих способів: розуміти потреби клієнтів та задовольняти їх очікування, ефективно управляти кредитним портфелем, оптимізувати кредитні та

відсоткові ризики, розширювати коло операцій з інвестиційними цінними паперами, мінімізувати адміністративні витрати, тощо.

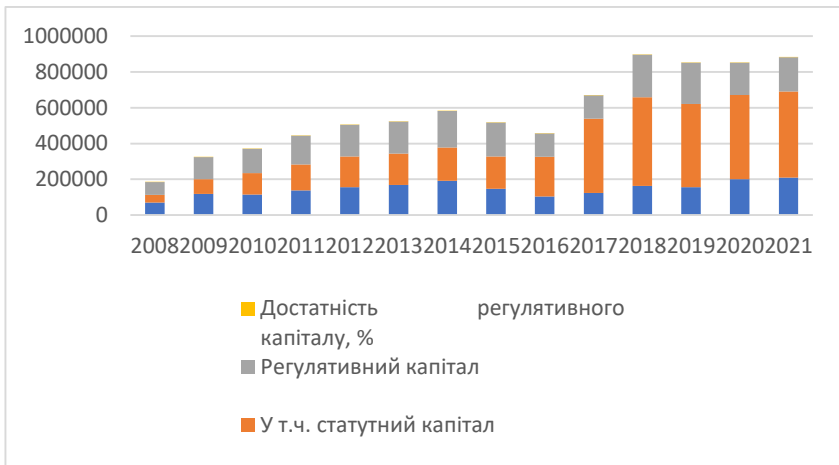

Рис. 2. Капітал комерційних банків в період 01.01.2008-01.01.2021 рр.
(млн. грн).

Джерело: складено авторами за даними [3]

У підсумку варто відзначити, що, банківська система України є нестабільною, а комерційні банки не достатньо стійкими, адже легко підпадають під вплив деструктивних факторів. Стабілізація ситуації потребує системності підходів та комплексу стратегічних рішень на макро-, мезо – та мікрорівнях, що дозволить не тільки працювати на належному рівні рентабельності а і активізувати діяльність українських банків значно диверсифікуючи джерела їх доходів на фоні оптимізації витрат.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Косова Т.Д., Деєва Н.Е., Ползікова Г.В. Фінансова архітектура як базис розбудови управління національною економікою. *Економіка та держава*. 2020. №8. С. 49-52.
2. Дзюблюк О. Актуальні проблеми розвитку банківської системи України. *Банківська справа*. 2016, № 1. С. 3-32.
3. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт URL : <https://minfin.com.ua/> (дата звернення 02.12.2021).

Тохтамиш Тетяна Олександрівна,
к.е.н, доцент
доцент кафедри фінансів та кредиту
Коробко Катерина Олександрівна,
здобувач вищої освіти

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ЗОВНІШНІЙ БОРГ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН ТА КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Анотація. Зазначено, що у розвинених країнах кредитні ресурси істотно перевищують річний обсяг ВВП. Визначено, що зовнішній борг країн, що розвиваються за останні чотири десятиліття зріс більш ніж в 17 разів. Доведено, що у регулюванні кризи зовнішньої заборгованості беруть участь уряди країн-кредиторів і позичальників, міжнародні валютно-кредитні установи, великі приватні банки.

Ключові слова: зовнішній борг, міжнародні організації, розвинені країни, ВВП, міжнародний кредит

В умовах світової економічної кризи кредит виступає важливим інструментом допомоги і підтримки для системи ринків і фінансів різних країн. Разом з тим кредитна експансія з боку розвинених країн може здійснюватися без урахування національних інтересів бідних держав, у яких частота виникнення кризових ситуацій і ризику втрат значно вище.

Міжнародні кредитні ринки відображають, в першу чергу, стан економіки розвинених країн і чуйно реагують на зміну в них ділової кон'юнктури. Це пов'язано з високим впливом провідних країн світу на світову фінансову систему, наявністю у них великих обсягів кредитних ресурсів.

Досвід зарубіжних країн показує, що фінансове забезпечення та інвестиційна привабливість країни значною мірою здійснюється за допомогою ефективної кредитної політики.

У рамках членства України у міжнародних фінансових організаціях Національний банк України активно співпрацює з такими установами, як: Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Європейський інвестиційний банк.

Україна стала членом МВФ у 1992 р. згідно Закону України від 03.06.1992 р. № 2402-ХІІ «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» [1].

У розвинених країнах кредитні ресурси істотно перевищують річний обсяг ВВП. Вони складаються з заощаджень домашніх господарств, пенсійних, страхових та інших фондів, амортизаційних відрахувань, оборотних,

резервних і тимчасово вільних коштів господарських структур. У всьому світі головним показником боргового тягаря бюджету держави є відношення обсягу боргу до ВВП. Відношення заборгованості до ВВП між країнами широко варіюється залежно від відповідних факторів впливу, чинників ззовні та всередині країни.

Тому в багатьох країнах ЄС на сучасному етапі розвитку не дотримуються норми боргу держави у відсотках від ВВП і не повинні перевищувати положення Маастрихтського договору (60%).

Зовнішній борг країн, що розвиваються за останні чотири десятиліття зріс більш ніж в 17 разів. Основний обсяг міжнародного кредитування був направлений до країн Латинської Америки - більш 50% загальної суми коштів. На країни Східної Азії і басейну Тихого океану припадала приблизно чверть від наданих позичок. Африканські країни отримали близько 10% міжнародних банківських позик, хоча у них найважча ситуація з зовнішнім боргом, особливо у країн, розташованих на південь від Сахари, де зовнішній борг в середньому перевищує 70% ВВП. До держав, що розвиваються з найбільшими розмірами зовнішнього боргу відносяться Бразилія, Мексика, Республіка Корея, Індонезія [4].

У регулюванні кризи зовнішньої заборгованості беруть участь уряди країн-кредиторів і позичальників, міжнародні валютно-кредитні установи (МВФ, МБРР, МБ тощо), приватні банки. Так, в рамках МВФ розроблена стабілізаційна програма, яка включає цілий ряд заходів з подолання або пом'якшення гостроти боргової кризи для країни-боржника. Основними пунктами цієї програми є:

- лібералізація валютного контролю;
- скасування імпортного контролю;
- зниження валютного курсу;
- сприяння відкритості економіки;
- прийняття антиінфляційних заходів [2].

В останні роки значно розширилася практика капіталізації процентних платежів, тобто перетворення їх в основний борг; різні види конверсії боргових зобов'язань, в тому числі обмін боргів за ринковим курсом на акції національних підприємств, що приватизуються, їх продаж, повторна реструктуризація пролонгованих сум [3].

Сучасна політика управління зовнішнім боргом повинна бути спрямована на підтримку кредитоспроможності країни-боржника на певному рівні, збереження ефективності процесів міжнародного руху позичкового капіталу. Висока швидкість і розширення обсягу міжнародних позичкових операцій вимагає відповідного рівня розвитку кредитних ринків. Роль сучасної міжнародної кредитно-грошової системи в умовах глобалізації повинна полягати у стимулюванні економічного зростання світової економіки і ефективного розвитку міжнародних економічних відносин.

Поява державного боргу в основному зумовлена дефіцитом державного бюджету та хронічний дефіцит платіжного балансу. Для того, щоб покрити цей дефіцит, країни змушені брати міжнародні позики Тому державний борг став

характеристикою вітчизняної економіки. З 2012 по 2016 рр. можна спостерігати різке збільшення обсягів державного боргу України.

Україна виступає за стимулювання економічного розвитку країни за рахунок залучення міжнародних фінансових кредитів. Сьогодні, зважаючи на стан оплати зовнішніх кредитів Україна належить до групи «нація-дебітор». Міжнародні позики, включаючи позики МВФ, допоможе країні підняти рівень конкурентоспроможності національної економіки, стабілізувати банківський сектор для створення достатніх валютних резервів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку: Закон України від 03.06.1992 № 2402-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>.
2. Уварова В.В. Сучасні проблеми функціонування міжнародних банківських кредитних ліній. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2018. Том 28. № 2. С. 85-90.
3. National debt in EU countries in the 3rd quarter 2019 in relation to gross domestic product (GDP) URL: <https://www.statista.com/statistics/269684/nationaldebt-in-eu-countries-in-relation-to-grossdomestic-product-gdp/>.
4. The World Bank. Country Snapshot. (2018) URL: <http://pubdocs.worldbank.org/en/949201524140589775/UkraineSnapshotSpring2018.pdf>.

Третьяк А.В.,
Науковий керівник **Байрачна А.С.,**
асистент кафедри фінансів, обліку та банківської справи
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Старобільськ

КРЕДИТНИЙ РИНОК: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація: Кредитний ринок є головним компонентом фінансового ринку, де проводиться рух кредиту між кредиторами і позичальниками за умов негайності та повернення. Кредитний ринок-це галузь економічних відносин, де капітал є об'єктом позичкових операцій. Особливістю кредитного ринку є універсальність. На ньому проходять валютні, кредитні, розрахункові операції.

Ключові слова: Кредитний ринок, розрахункові операції, кредити, кредитори, позичальники.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що на сьогодні потрібне покращення ефективності роботи ринкової структури, що потребує змін у банківській системі. Кредитний ринок є головним компонентом ринку фінансів, бо здійснює найшвидший шлях до ресурсів.

Мета роботи: обговорення основ кредитного ринку, створення пропозицій для поліпшення кредитного ринку та застосування їх для збільшення ефективності діяльності банківської системи.

Розвиток та проблеми розвитку кредитного ринку України останні роки досліджують Вовчак О., Глущенко С., Заруба О., Павлова Л., Морозова О. та інші. Сучасний розвиток кредитного ринку значно залежить від фінансово-економічної, політичної ситуації в країні, негативний вплив яких видно в зростанні рівня інфляції, зниження добробуту населення, падінні соціальних стандартів. Тому на кредитування нестабільний розвиток економіки впливає негативно.[1]

Слід звернути увагу на те, що кредитний ринок характеризується тим, що поряд з банками працюють небанківські кредитні установи, а саме це спілки та фінансові компанії. Проблеми розвитку кредитного ринку об'єднані з інституційним формуванням ринку, підвищеним кредитним ризиком та дефіцитом ресурсів. Також до ризиків призвело стрімке збільшення розмірів кредитування та бажання збільшити їхню ринкову частку. Тому можна виділити основні проблеми:

- нестабільна динаміка використання вкладених коштів, що заперечливо відтворюється на створенні кредитних ресурсів;
- розмір кредитів формально зростають, а реально -скорочуються;
- псування якості портфелів комерційних банків;[2]

Дослідження проблем кредитування говорить про потребу більш ефективного розвитку системи кредитів та поліпшення бази кредитного ринку. Це можливе при створенні такого механізму:

1. Створити механізм, який без надання інформації про доходи, не кредитував би осіб;
2. Запровадити вимоги щодо кваліфікації працівників, що працюють на кредитному ринку;
3. Розробити рейтинг оцінок банків для зваженого підходу банків до ризиків;
4. Перевірити банки щодо дотримання правил;[3]

Визначивши причини, можна дійти висновку, що досить важливим є створення національної концепції розвитку ринку, яка б допомагала суб'єктам протидіяти зростанню економічних та політичних викликів та посилити їх позиції на вітчизняному ринку. Дієве функціонування кредитного ринку залежить від створення регулювання та спостереження за установами.

Розробка плану розвитку кредитного ринку щодо його встановленої побудови є досить важливою передумовою. В інфраструктурі кредитного ринку важливе місце мають посідати кредитні бюро, які допомагають чітко оцінити платоспроможність позичальників в майбутньому.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Петрук О.М. Банківська справа: навч. посіб. / О.М. Петрук; за ред. Ф.Ф. Бутинця. - К.: Кондор, 2007. – 466 с. URL: https://www.studmed.ru/view/petruk-om-bankvska-sprava_80d06db.html (дата звернення 27.11.2021)
2. Вовчак, О. Д. Кредит і банківська справа : підручник / О. Д. Вовчак. – К. : Знання, 2008. – 564 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/1740-tema-12-bankvske-kredituvannya-yak-osnova-dyalnost-banku.html> (дата звернення 27.11.2021)
3. . Економічна криза в Україні: причини виникнення і шляхи подолання [Електронний ресурс] / Національний технічний університет України. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRNS (дата звернення 27.11.2021)

Турова Лариса Леонідівна,
старший викладач кафедри фінансів,
обліку та оподаткування
Дідківська Дарина Вікторівна,
здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ.

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Анотація. Сьогодні дуже актуальним є дослідження питань, пов'язаних з фінансовою безпекою держави, яка є однією з найважливіших складових економічної та національної безпеки країни. Забезпечення боргу є невід'ємною частиною фінансового забезпечення. Важлива роль державного боргу в економіці обумовлена його багатостороннім впливом на різні сфери життя, необхідно розрахувати поріг країни, враховуючи стійке економічне зростання, координацію фіскальної та монетарної політики тощо.

Ключові слова: державний борг, безпека, криза, гроші, запозичення, економіка.

Питання управління державним боргом широко досліджувалося відомими вченими країни та за кордоном, серед яких слід виділити: М. Максгравер, Г. Розен, Дж. Сакс, Т. П. Вахненко, О. Д. Василюк, Є. Р. Гавриленко, О.В. Розділ, В.М. Федосова, С.І. Юрій, Н.Б.Ярошевича.

У науковій літературі досліджуються всі аспекти державного боргу, способи його формування та його вплив на економіку, однак складність управління державним боргом в умовах нестабільної економіки зумовлює необхідність подальших досліджень для формування загальної концепції вдосконалення управління державним боргом та сформулювати ефективну стратегію боргової політики. Україна. Важливим завданням є визначення впливу державного боргу на фінансову безпеку України та пошук рішень, що сприятимуть її зміцненню.

Державний борг - загальний борг країни перед усіма кредиторами (юридичними та фізичними особами, іноземними державами, міжнародними організаціями тощо). Державний борг включає борги центрального уряду, місцевих та місцевих органів влади, а також борги компаній усіх країн-учасниць, розраховані на основі частки їх капіталу [4].

Традиційно державний борг поділяють на зовнішній борг і внутрішній борг.

Зовнішній державний борг - борг країни перед іншими країнами, міжнародними економічними організаціями та іншими. Державний зовнішній борг є частиною загального зовнішнього боргу країни. Внутрішній державний борг – державний борг власників державних облігацій та інших кредиторів[4].

Боргова безпека держави залежить від:

1. Стану нормативно-правової бази, що регламентує формування державного боргу і використання запозичених коштів.
2. Загального обсягу, структури боргових зобов'язань, динаміки державного боргу.
3. Оптимального співвідношення між внутрішніми і зовнішніми запозиченнями.
4. Ефективності використання запозичень.
5. Переліку наявних і потенційно можливих боргових інструментів, а також фактичних пропорції між ними і можливості диверсифікації ринку державних цінних паперів.
6. Офіційного валютного курсу і темпів зростання ВВП.
7. Існуючої системи управління державним боргом [1].

Аналізуючи можна перерахувати наступні загрози борговій безпеці України:

1. Державний борг стрімко зростає. Сучасний економічний фактор в Україні характеризується зростанням боргового навантаження, що є із основних, що гальмують економічний розвиток країни. Основні причини державного боргу є такими:

- Політична криза, анексія Автономної Республіки Крим та тривалий військовий конфлікт на сході країни;
- Реорганізація економічних зв'язків з міжнародними партнерами та руйнування інфраструктури та промислових об'єктів у деяких частинах країни призвели до серйозної економічної рецесії;
- Фінансування дефіциту державного бюджету за рахунок державних запозичень, що пов'язано переважно зі збільшенням видатків на оборону та погашення державного боргу;
- Потрібна потужна підтримка з боку держави для державних підприємств і банків,

Якщо у 2018 інфляція майже сягнула 10%, то у 2019 лише трохи перевищила 4%. І навіть у коронавірусному 2020-му була цілком в межах планового орієнтиру НБУ у 5%. Але у березні 2021 вона вже перевищила показник 2020 року.

2. Перехід оптимальної боргової межі. Методика розрахунку рівня боргової безпеки держави визначається шляхом зіставлення внутрішнього та зовнішнього боргу з обсягами річного ВВП. Своєчасність і спроможність країни погасити борги залежать від граничного значення відношення боргу до ВВП. У міжнародній практиці, якщо борг не перевищує 60% ВВП, борг визначається як «безпечний».

На жаль, в Україні така пропозиція не була реалізована, оскільки загальний державний борг у 2019 році становив 1998275,4 млн. доларів, що становить 50% ВВП, а в 2020 році державний борг зріс до 2,551936 млрд. доларів, що становить 61% ВВП [3, 4, 5].

3. Недостатнє покриття зовнішнього державного боргу. Станом на 31 жовтня 2021 року офіційні резервні активи України становили 654,29 млрд.

доларів США, а валютне золото (включаючи депозити в золоті та своп-золото) становило лише 1542,4 млн. доларів США (5,2% загальних резервів) [5].

4. Ціна обслуговування боргу. Згідно проекту бюджету на 2022 рік, цей показник планується на рівні 181,4 млрд. грн., що на 22,7 млрд. грн., або на 12,5% більше за показник бюджету 2021 року. Це дуже високий показник, що потребує суттєвого зниження.

Враховуючи проблеми, для підвищення боргової безпеки України необхідні такі дії:

1. Сформулювати ефективну політику управління та встановити ефективний контроль за державним боргом України.
2. Створення ефективної системи управління зовнішнім боргом.
3. Знизити відсоткову ставку на ринку державних позик,
4. Знизити рівень оподаткування суб'єктів господарювання.
5. Збільшити загальну суму валютних резервів,
6. Підвищити інвестиційну привабливість та міжнародний престиж України, у тому числі шляхом відновлення її територіальної цілісності.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що через економічну кризу та загрозу дефолту український уряд змушений постійно отримувати нові кредити від міжнародних кредиторів. З одного боку, процес отримання кредитів дозволив країні швидко вирішувати нагальні питання та фінансувати перспективні національні проекти, з іншого боку, неефективне використання кредитів значно збільшило навантаження на державний бюджет у найближчі кілька років і сформувало Україну. Нинішня ситуація така, що отримання кредитів для України є незмінною основою підтримки стабільності фінансової системи та всієї економіки. У довгостроковій перспективі вирішення проблеми боргу вимагає «оздоровлення» самої економіки, адже якщо не буде забезпечено життєздатність її розвитку та реальна й відчутна ефективність, то фінансова стабільність країни буде короткостроковою та відносною. Для його підтримки використовувалися прогресивні фінансові заходи. Рациональне використання кредитних коштів є необхідною умовою успішного економічного та соціального розвитку та запорукою надійного обслуговування та своєчасного погашення боргів у майбутньому.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Євтушенко Н.М., Виноградня В.М. Боргова безпека України в умовах кризових явищ в економіці [Електронний ресурс]: [сайт] / Мукачів. держ. ун-т // Економіка та суспільство. - 2017. - Вип. 12. – С. 540 - 546. - Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/90.pdf (дата звернення 25.11.2021).

2. Шелест О.Л. Державний борг України: механізм управління та обслуговування [Електронний ресурс]: [сайт] / Мукачів. держ. ун-т // Економіка та суспільство. - 2017. - Вип. 8. – С. 710 - 715. - Режим доступу: "Пріоритети розвитку фінансової системи: традиції, моделі, перспективи", 12-

13.04.2018 55 http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/118.pdf (дата звернення 25.11.2021).

3. Ukraine - Economic Forecasts - 2018-2021 Outlook [Електронний ресурс]: [сайт] // Trading Economics. - 2018. - Режим доступу: <https://tradingeconomics.com/ukraine/forecast> (дата звернення 26.11.2021).

4. Державний борг України [Електронний ресурс]: [сайт] // Ціна держави. – 2020. - Режим доступу: <http://cost.ua/budget/debt/> (дата звернення 24.11.2021).

5. Держбюджет-2020: Борг України на кінець наступного року може становити близько 100 мільярдів доларів США [Електронний ресурс]: [сайт] // zt.20minut.ua. - Режим доступу: <https://zt.20minut.ua/Groshi/derzhbyudzhhet2018-borg-ukrayini-na-kinets-nastupnogo-roku-mozhe-stano-10651108.html> (дата звернення 20.11.2021).

Яровий Ігор Миколайович

к.е.н.,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Національний авіаційний університет, м. Київ.

Гальмакова Наталія Борисівна,

Михайлова Оксана Володимирівна

викладачі

ВСП «Київський фаховий коледж

комп'ютерних технологій та економіки

Національного авіаційного університету», м. Київ.

ЗВ'ЯЗОК ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ З КІЛЬКІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Охарактеризовано динаміку зміни облікової ставки та кількості комерційних банків в Україні за 1995-2020 роки. Розглянуто кореляцію між обліковою ставкою та сукупністю комерційних банків.

Ключові слова. Облікова ставка, комерційні банки, кореляція, регресія

Облікова ставка показує, скільки коштують гроші в економіці. Якщо очікування щодо інфляції знижуються й прогноз щодо розвитку національної економіки є оптимістичним, центральний банк знижує облікову ставку, що сприяє здешевленню банківських кредитів та зниженню ставок за депозитами. Знижуючи облікову ставку, НБУ прагне простимулювати зростання економіки. Ставка впливає на вартість кредитів, які НБУ надає комерційним банкам. Вона визначає відсоток, під який комерційні банки отримують гроші у центрального банку. А це, звісно, впливає і на відсоток, під який комерційні банки дають позики громадянам та бізнесу. Чим вона нижча, тим дешевші для банків позики рефінансування та банківські кредити для позичальників [1].

Р.С. Вовченко виявив, що фінансова безпека банківського сектору національної економіки України зумовлюється, крім іншого, і доступністю банківських послуг [2].

Враховуючи національні особливості функціонування фінансово-кредитної системи України, міжнародні експерти пропонують покласти функції макропруденційного нагляду на Національний банк України, який відповідно до чинного законодавства повинен забезпечувати стабільність національних грошей та ефективну діяльність банківської та платіжної системи держави [3].

Для виявлення впливу розміру облікової ставки Національного банку України на кількість комерційних банків нами була використана офіційна статистика за період з 1995 по 2020 роки [4]. При цьому зазначимо, що облікова ставка НБУ за досліджуваний період коливалася в межах середніх значень за рік від 7 до 123,3% (максимальне значення в 1995 році, мінімальне

– в 2002-2003 роках), а кількість комерційних банків варіювалося в межах від 75 до 225 (максимальне значення в 1995-1997 роках, мінімальне – в 2020 році).

Щоб з'ясувати, який зв'язок спостерігався між даними показниками (Y – кількість комерційних банків, од та X – розмір облікової ставки НБУ, %) за 1995-2020 роки нами були використані методи кореляційного та регресійного аналізу.

Лінійне рівняння регресії має вигляд (1)

$$y = bx + a \quad (1)$$

Оціночне рівняння регресії (побудоване за вибірковими даними) матиме вигляд (2)

$$y = bx + a + \varepsilon_i \quad (2)$$

де ε_i – значення (оцінки) помилок

ε_i , a і b відповідно оцінки параметрів α і β регресійної моделі, які слід знайти. Тут - випадкова помилка (відхилення, обурення).

Для оцінки параметрів i - використовують МНК (метод найменших квадратів). Формально критерій МНК можна записати так:

$$S = \sum (y_i - y^*_i)^2 \rightarrow \min \quad (3)$$

Система нормальних рівнянь (4.1, 4.2).

$$a \cdot n + b \cdot \sum x = \sum y \quad (4.1)$$

$$a \cdot \sum x + b \cdot \sum x^2 = \sum y \cdot x \quad (4.2)$$

Для наших даних емпіричне рівняння регресії:

$$y = 0,641x + 157,5942$$

Коефіцієнт регресії $b = 0,641$ показує середнє значення зміни результативного показника (в одиницях виміру y) із підвищенням чи зниженням величини чинника x одиницю його виміру. У нашому випадку зі збільшенням на 1 одиницю y збільшується в середньому на 0,641.

Коефіцієнт $a = 157,594$ формально показує прогнозований рівень y , але у разі, якщо $x=0$ перебуває близько з вибірковими значеннями.

Але якщо $x=0$ знаходиться далеко від вибіркових значень x , то буквальна інтерпретація може призвести до невірних результатів, і навіть якщо лінія регресії досить точно описує значення вибірки, що спостерігається, немає гарантій, що також буде при екстраполяції вліво або вправо.

Зв'язок між y та x визначає знак коефіцієнта регресії b (якщо > 0 - прямий зв'язок, інакше - зворотний). Тобто, за період 1995-2020 роки зв'язок між обліковою ставкою та кількістю комерційних банків прямий.

Середній коефіцієнт еластичності E показує, на скільки відсотків в середньому по сукупності зміниться результат від своєї середньої величини при зміні фактора X на 1% від свого середнього значення. Коефіцієнт еластичності менший за 1. Отже, при зміні X на 1%, y зміниться менш ніж на 1%. Іншими словами – вплив облікової ставки на кількість комерційних банків не суттєвий.

Квадрат (множинного) коефіцієнта кореляції називається коефіцієнтом детермінації, що показує частку варіації результативної ознаки, пояснену варіацією факторної ознаки. Найчастіше, даючи інтерпретацію коефіцієнта детермінації, його виражають у відсотках.

$$R^2 = 0,399^2 = 0,1593$$

Тобто, у 15,93% випадків зміни X призводять до зміни Y . Інші 84,07% зміни кількості комерційних банків пояснюються факторами, які не враховані в моделі (а також помилками специфікації).

Завдання дисперсійного аналізу полягає в аналізі дисперсії залежною змінною (5):

$$\sum (y_i - y^{cep})^2 = \sum (y(x) - y_{cep})^2 + \sum (y - y(x))^2 \quad (5)$$

де

$\sum (y_i - y_{cep})^2$ - загальна сума квадратів відхилень;

$\sum (y(x) - y_{cep})^2$ - сума квадратів відхилень, обумовлена регресією («пояснена» або «факторна»);

$\sum (y - y(x))^2$ - залишкова сума квадратів відхилень.

Результати проведених розрахунків представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники якості рівняння регресії

Показник	Значення
Коефіцієнт детермінації	0,1593
Середній коефіцієнт еластичності	0,0866
Середня помилка апроксимації	26,03

Отже, нами вивчено залежність Y від X . На етапі специфікації було обрано парну лінійну регресію. Оцінено її параметри методом найменших квадратів. Статистична значущість рівняння перевірена за допомогою коефіцієнта детермінації. Встановлено, що у досліджуваній ситуації 15,93% загальної варіабельності Y пояснюється зміною X . Встановлено також, що параметри моделі статистично значимі. Можлива економічна інтерпретація параметрів моделі - збільшення облікової ставки НБУ на 1 од. призводить до збільшення кількості комерційних банків в середньому на 0.641 од.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Облікова ставка: що це означає і на що впливає. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. - <https://www.fg.gov.ua/>
2. Вовченко Р.С. Фінансова безпека банківського сектору економіки. Дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н. – К., 2017, С. 178
3. Варцаба В.І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України [Електронний ресурс]. - DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).311-316](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).311-316)
4. Національний банк України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. - <https://bank.gov.ua/ua>

СЕКЦІЯ 7.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.

Голова секції *Тетяна Косова*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;
Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation;

Заступник голови секції *Олена Рибак*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;
Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the National Aviation University.

В.С. Бірюк

Науковий керівник – **О. Г. Карандюк**, старший викладач кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки Національний авіаційний університет, м. Київ.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Анотація: в роботі досліджено стан міжнародного ринку за 2019-2021 роки. Проаналізовано основні показники зовнішньої торгівлі України та інших країн. Визначено зміни в тенденціях світової торгівлі.

Ключові слова: світова торгівля, експорт, імпорт, сальдо зовнішньої торгівлі, міжнародний ринок, пандемія.

Важливим фактором ефективного розвитку економіки будь-якої країни є міжнародна торгівля, яка сприяє одержанню твердої валюти і додаткових податкових надходжень до державної скарбниці, створенню нових робочих місць, поліпшенню якості продукції та послуг, підвищенню конкурентоспроможності та іміджу країни. Основними показниками розвитку міжнародної торгівлі прийнято вважати експорт, імпорт, зовнішньоторговий обіг та сальдо торговельного балансу. В сучасній міжнародній торгівлі все більшу роль починає займати міжнародна інвестиційна діяльність. Без широкого залучення іноземного капіталу неможливо провести структурну перебудову економіки, скоротити технічну та технологічну відсталість народного господарства [1, с. 101].

На стан 2019 року, світова торгівля продовжує концентруватися серед основних трейдерів: ЄС, США та Китай (51 % у світовій торгівлі провідних

експортерів товарів та послуг) [2, с. 42]. В період пандемії рівень показників світової торгівлі значно впав. Так, за даними Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) [3], за підсумками 2020 р. Світова торгівля товарами скоротилась на 5,3 %, що було краще прогнозованого у жовтні 2020 р. скорочення на 9,2 %. Саме послаблення режимів обмежень у другій половині року, а також впровадженням урядами країн світу потужних заходів щодо подолання наслідків пандемії COVID-19 сприяло цьому. Найбільший негативний вплив на світову торгівлю спостерігався у сфері туристичних послуг - у 2020 р. відбулося зниження на 63 %. Прогнозують, що і у 2021 році ця сфера не зможе повністю відновитися. Згідно з прогнозами СОТ, за підсумками 2021 р. світова торгівля товарами збільшиться на 8 %, а у 2022 р. – на 4 %. Міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings покращило прогноз зростання світового ВВП на 2021 р. Відтепер підвищення передбачається на 6,3 % проти попереднього березневого прогнозу в 6,1 %. Аналітики ж Deutsche Bank прогнозували, що у 2021 р. світовий ВВП зросте на 6,8 %, а у 2022 р. – на 4,6 % [4].

Щодо України, то експорт товарів з нашої держави до країн ЄС зріс на 44% у першому півріччі 2021 року в порівнянні з аналогічним періодом 2020 року, і становить майже 12 млрд. дол. Топ-3 торговельними партнерами України з країн-членів ЄС за сучасний-червень 2021 року стали: Польща (експорт близько 2,4 млрд. дол., імпорт – 2,2 млрд. дол.); Німеччина (експорт приблизно 1,2 млрд. дол., імпорт – 2,8 млрд. дол.); Італія (експорт близько 1,5 млрд. дол., імпорт – 1,1 млрд. дол.) [5]. За даними Державної митної служби України [6], за перші 8 місяців поточного року сальдо зовнішньої торгівлі залишається негативним і становить 1,48 млрд. дол., що на 96 млн. дол. менше, ніж за аналогічний період 2020 року.

Висновки. Проаналізувавши викладене вище, можемо зробити висновки, що пандемія мала величезний негативний вплив на міжнародну торгівлю. У 2020 році рівень зовнішньоторговельного обігу, експорту та імпорту сильно впав майже у всіх країнах. В 2021 році спостерігається покращення на ринку зовнішньої торгівлі, незмінним залишається домінування розвинутих країн. Завдяки поліпшенню ситуації з корона-вірусом та пом'якшенню обмежень в Європі та США останніми місяцями активізувалася сфера послуг. Також пандемія дала сильний поштовх розвитку таким сферам як FinTech, InsurTech, IT, Banking.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Ткаченко О.Г., Тищенко А.А. Тенденції та перспективи розвитку світової торгівлі. *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку* : Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Маріуполь, 9–10 жовтня 2019 р.). – Маріуполь ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2019. – 405 с.
2. Христенко, Л., Крамчанинова А., Швецова О. «Вплив глобальних загроз на формування тенденцій розвитку міжнародної торгівлі». *Вісник*

Східноукраїнського Національного Університету імені Володимира Даля, вип. 3 (267), Вітень 2021, с. 41-47, doi:10.33216/1998-7927-2021-267-3-41-47.

3. Щодо підсумків світової торгівлі у 2020 р. та перспектив на 2021 р. *Національний інститут стратегічних досліджень* : веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/schodo-pidsumkiv-svitovoi-torgivli-u-2020-r-ta-perspektiv-na> (дата звернення: 04.10.2021).

4. Fitch Ratings покращило прогноз зростання світового ВВП — до 6,3% *Мінфін* : веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/06/16/66468447/> (дата звернення: 04.10.2021).

5. Показники торгівлі України з ЄС зросли за перші шість місяців 2021 року *Євроінтеграційний портал* : веб-сайт. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4141> (дата звернення: 05.10.2021).

6. Державна Митна Служба : веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua> (дата звернення: 05.10.2021).

Afanasieva Inna

Ph. D. in Economics,

Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation,

Benzin Karym

National Aviation University, Kyiv.

FEATURES OF THE FORMATION OF ACCOUNTING POLICY ON EXPENSES FOR THE PROVISION OF SERVICES

Abstract. Features of the service sector that affect the organization of cost accounting are considered. The elements of the accounting policy for the costs associated with the provision of services, the factors influencing the choice of the method of calculating the cost of services are identified.

Keywords. Sphere of services, formation of accounting policy, elements of accounting policy, costs of providing services, calculating the cost of services.

In the cost management system for the provision of services as the main components of operating costs, accounting, control and analysis play an important role in ensuring the achievement of strategic goals.

Studies of the main characteristics of the service sector and the peculiarities of the functioning of enterprises in this area, which affect the organization of accounting, control and analysis show that the definition of "service" is enshrined in the Law "On Consumer Protection". The provisions of this legislative act interpret the service as the activity of the executor to provide (transfer) to the consumer a certain material or intangible good specified in the contract, which is carried out at the individual request of the consumer to meet his personal needs [1]. The service is also considered to be an action that brings benefits or assistance to others, as well as it includes the result of the service company [2]. Unlike production, the provision of services is based on greater quality control, trust in the service provider and the need to adapt to consumer needs.

It should be noted that special attention should be paid to information support of effective control over the costs of providing services, to develop practical recommendations for creating proper paperwork in the enterprise, which contributes to the organization of quality accounting and control process.

The formation of the accounting policy of the enterprise is regulated by special regulations, including methodological recommendations for accounting policy. Elements of the accounting policy for the costs of providing accounting services include both alternatives, the choice of which requires an assessment of the feasibility of using each option, and the general principles, methods and procedures established by regulations [3, 4].

Methodical recommendations on the accounting policy of the enterprise provide for the following elements of accounting policy, which must be taken into account in the formation of accounting policy: accounting and distribution of transport and procurement costs, maintaining a separate sub-account to reflect transport and

procurement costs; use for accounting of expenses of accounts of the 8th class or the 9th class or at the same time the 8th and 9th class Chart of accounts for assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations; list and composition of fixed and variable overhead costs, the choice of the basis of their distribution; list and composition of items for calculating the cost of products (works, services); cost allocation base with equity instruments [3].

Factors influencing the choice of a particular method of accounting for the cost of accounting services include:

- the nature of services, their scope and complexity;
- nomenclature of services;
- organizational structure of the cost management system.

The formation of accounting policies, its content depends on the specific business entity, conditions and scope of activities [5]. The provisions on accounting policies should be based on the following key aspects:

1. The independence of the enterprise within the generally accepted principles of accounting, ie the ability to implement them in different ways.
2. Publicity of information on the chosen accounting policy, and this requirement must be consistent with compliance with the requirements of confidentiality of information.
3. Use of international experience in accounting policy regulation [6].

Thus, the process of forming an effective accounting policy for the cost of providing services is important for making management decisions to optimize costs, control the rational use of resources. The selection of certain elements of an accounting policy should be based on an assessment of all key aspects and their impact on the entity's performance.

REFERENCES:

1. Закон України «Про захист прав споживачів. Закон України. <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
2. Пастернак Я.П. Особливості організації обліку витрат діяльності на підприємствах сфери послуг. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*, 2016. Вип. 4. С. 1017-1021. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1420/2>.
3. Про затвердження методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства від 27.06.2013 №635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>.
4. Про облікову політику підприємства: Лист Міністерства фінансів України від 21.12.05 р. № 31-34000-10-5/27793. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931.
5. Афанас'єва І.І. Формування облікової політики підприємства: теорія і практика. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*, 2013. Т18, Вип. 3(1). С. 24-26. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21

REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP meta&C21COM=S&2 S21
P03=FILA=&2 S21STR=Vonu econ 2013 18 3%281%29 8.

6. Афанас'єва І.І. Регламентация і реалізація облікової політики: міжнародний та вітчизняний досвід. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*, 2014. № 1 (208). С. 13-16. URL: file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/VSUNU 2014 1 5%20(5).pdf

Rozenko M.V.,
applicant for higher education,
Afanasieva I.I.,
PhD, associate professor of the department of
finance, accounting and taxation
National Aviation University, Kyiv.

DIRECTIONS OF ACCOUNTING TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract. Modern requirements to the format of organization of accounting and the content of financial reporting are considered. The importance of sustainable accounting to support the economic, social and environmental development of the country is proved. The directions of transformation of accounting and financial reporting, provides a reliable reflection of environmental and social costs are determined.

Keywords. Accounting for sustainable development, environmental and social accounting, improving financial reporting, types of capital, social and environmental costs.

The current accounting and reporting system is unable to provide the full amount and reliability of information on social and environmental indicators, and significantly limits the use of this information. Recently, the most urgent problem for professionals in the accounting field is the issue of preparing reporting at the global level in the international format. The reasons for using in the preparation of reporting documents include the requirements of the owner, creditors, investors, auditors, legislation and the like. In an efficient economy there is a need to improve the principles and requirements for the organization of the accounting process, especially with regard to social and environmental costs, as well as the basic rules of accounting, providing the formation of an information basis for the creation of individual and systematic reporting [1, 2].

In modern conditions the importance of social and environmental security is manifested in the costs for the restoration and protection of the environment, the satisfaction of social security at a decent level, suggests the need to reflect these issues in the accounting. In this connection it is necessary to develop a system of formation of expenses on environmental protection and social security, cost indicators of interrelation of environment, social sphere and economy to estimate ecological and social factors. Real indicators of the state of the environment, obtained through monitoring, their comparison with the standards of environmental quality developed by scientists can constitute the information base for the development of the accounting system of sustainable development of the enterprise.

Accounting for sustainable development combines the results of environmental, social and accounting. This identification is carried out on the basis of the division of the following main types of capital: entrepreneurial, financial, human, social and

environmental. The results of the five capitals can be correlated and summarized into three types of accounting, embody the overall system of economic accounting for sustainable development of the enterprise (Fig. 1).

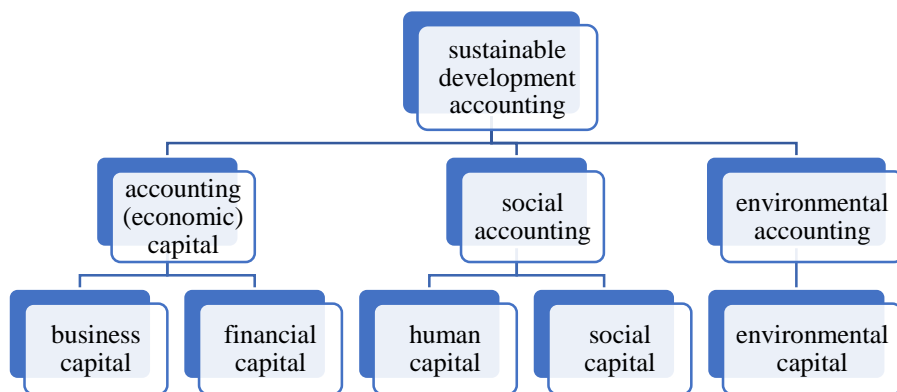

Fig. 1. Formation of sustainable development accounting information
Source: [3, 4]

The concept of the formation of information of sustainable development accounting is that such accounting, in contrast to the traditional financial accounting system, additionally provides the opportunity to obtain information that can be considered in three different dimensions:

- time of information formation;
- place of information formation;
- affiliation of the information [4].

Traditional accounting system does not take into account not only the social and environmental aspects of the formation of the general system of sustainable development accounting, but also the factors of the external impact of information. This concept of transition requires reconfiguration and adaptation, provides for the implementation of the following actions:

1. Transformation of the Statement of Financial Performance (Statement of Comprehensive Income), which will require additional information about costs and benefits related to economic, social and environmental activities.

2. Expansion of the typical classification by groups of income and expenses (profits and losses) to cover external losses and benefits to the environment, society and the economy, not accounted for by traditional accounting.

3. Expansion of the Balance Sheet (Statement of Financial Position) to include the full range of assets, including intangible assets such as brand value, human capital or reputation for sustainability, as well as hidden liabilities, including those associated with sustainability risks.

The implementation of the objectives will be helped by internal sustainability accounting, which is designed to detail the information generated by the existing

traditional accounting system and the re-presentation, by the elements of sustainability, of current costs associated with the relevant social and environmental revenues. It makes it possible to establish a link between hidden costs and benefits and financial efficiency for managerial and accounting decisions, because it is a component of the overall accounting system for sustainable development and a source of information for internal users, owners or management personnel.

External social and environmental performance of enterprises, as a rule, are reflected in non-financial indicators. It is still not practiced in the analysis of the reflection and the formation of reports on the external impact of enterprises (especially agricultural) on the environment. In contrast to the traditional principle of displaying information, sustainability accounting is becoming more common in the corporate world [3].

Conclusions. The role of accounting in the implementation of the Concept of Sustainable Development is seen as an approach that should help the management system to modernize corporate development, its autonomy, sustainability and responsibility. It serves a paramount function to ensure and support the economic, social and environmental directions of sustainable development in the country.

REFERENCES:

1. Афанас'єва І.І., Розмислов О.М. Сучасні тенденції трансформації управлінського обліку. Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій: Серія «Економіка і управління». Вип. 48. К.: ДУІТ, 2020. С. 77-86. DOI: 10.32703/2664-2964-2020-48. URL: <https://files.duit.edu.ua/uploads/%D0%A1%D0%B0%D0%B9%D1%82>.
2. Сокіл О.Г. Концептуальні основи методології трансформації традиційної системи обліку у бухгалтерський облік сталого розвитку. Економічна статистика. Бухгалтерський облік та аудит, 2017. URL: file:///C:/Users/Vadim/Downloads/Pekon_2017_1_56.pdf.
3. Рета М.В. Перспективи впровадження концепції бухгалтерського обліку сталого розвитку, 2018. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/36329/1/Reta_Perspektyvy_vprovadzhennia_2018.pdf.
4. О.В. Будько. Облік соціальної відповідальної діяльності як інформаційна основа управління сталим розвитком підприємства. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2016/9.pdf.

Бобиль Володимир Володимирович,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри «Облік і оподаткування»
Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро.
Лавренюк Юлія Сергіївна,
здобувач вищої освіти кафедри «Облік і оподаткування»
Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро.

СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Анотація: У сучасній ринковій економіці важливу роль відіграє достовірна інформація про діяльність підприємств. Основною метою кожного підприємства є насамперед отримання максимального прибутку при мінімальних витратах з одночасним підвищенням якості обслуговування споживачів. Одним із методів незалежного контролю, який забезпечить достовірну інформацію про ведення обліку доходів і витрат підприємства в умовах фінансової невизначеності, визначення стратегії розвитку та способів підвищення ефективності її діяльності є аудит. Саме тому специфіка проведення аудиту доходів і витрат в умовах фінансової невизначеності є актуальною темою для дослідження.

Ключові слова: доходи, витрати, аудит, фінансова невизначеність, Міжнародні стандарти аудиту, програма та план аудиту.

У всіх країнах із розвинутою ринковою економікою здійснюється незалежний контроль за достовірністю бухгалтерського обліку, а також за представленою державним органам та опублікованою у вільному доступі фінансовою звітністю. Такий контроль прийнято називати аудитом.

Аудиторська перевірка представляється у вигляді певної послідовності етапів, кожен з яких передбачає сукупність здійснюваних аудитором процедур. Ключовим питанням аудиту доходів та витрат підприємства в умовах фінансової невизначеності є визначення мети та конкретизація завдань аудиторської перевірки.

Початковим етапом аудиту є конкретизація завдань, які ставить замовник перед аудитором. Таким завданням безпосередньо виступає перевірка доходів, отриманих за визначений період та понесених витрат на предмет достовірності, доцільності, законності, реальності та повноти. Дане завдання фактично окреслює предмет аудиту, звідси, предметом аудиту доходів та витрат на підприємстві в умовах фінансової невизначеності є достовірність операцій пов'язаних з накопиченням та списанням витрат діяльності, з отримання доходів та відображення їх відповідно до чинного законодавства.

Мета аудиту доходів та витрат відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» полягає у висловленні аудитором незалежної професійної

думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації про доходи отримані підприємством та понесені ним витрати [1].

Основні завдання аудиту доходів та витрат в умовах фінансової невизначеності відображенні в таблиці 1.

Таблиця 1

Завдання аудиту доходів та витрат в умовах фінансової невизначеності

Завдання аудиту доходів	Завдання аудиту витрат
контроль за дотриманням чинного законодавства щодо обліку доходів, відображення інформації у фінансовій звітності підприємства;	контроль за дотриманням чинного законодавства щодо обліку витрат, відображення інформації у фінансовій звітності підприємства;
визначення видів діяльності, що здійснюються на підприємстві, та наявність дозволів на їх здійснення;	встановлення правильності розмежування витрат за звітними періодами;
перевірка наявності доходів від здійснення господарської діяльності;	визначення дотримання принципу постійності обліку витрат;
перевірка дотримання договірних зобов'язань перед покупцями (замовниками);	перевірка відповідності методу обліку витрат галузевим і техніко-економічним особливостям підприємства;
перевірка повноти відображення на рахунках бухгалтерського обліку і в звітності здійснених угод;	оцінити правильність класифікації і визнання витрат;
перевірка своєчасності відображення реалізації продукції в обліку;	встановлення правильності оцінки матеріальних цінностей, які віднесені на собівартість продукції;
перевірка правильності класифікації отриманого доходу від реалізації;	визначення меж віднесення до затрат основної діяльності вартості матеріалів використаних на ремонт, будівництво тощо;
перевірка своєчасності відображення сум дебіторської заборгованості;	перевірка правильності відображення в обліку затрат на тару й упаковку;

Джерелами інформації для аудиту доходів та витрат є: наказ про облікову політику підприємства; вимоги нормативних документів, що регулюють облік витрат.

– первинні документи з обліку доходів (договори купівлі-продажу, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, платіжні вимоги, акти переоцінки, довідки (розрахунки) щодо руху активів та зміни зобов'язань тощо) та первинні документи щодо віднесення витрат на певні об'єкти обліку;

– облікові регістри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку доходів і результатів діяльності та регістри обліку витрат (виробничі звіти, відомості розподілу втрат, журнали-ордери, Головна книга);

- звітність підприємства (ф. 2 «Звіт про фінансові результати» тощо);
- акти та довідки попередніх перевірок, дані інвентаризації, відповіді на запити аудитора, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю;
- податкова звітність.

Обов'язковим елементом організації аудиту є складання плану та програми аудиту, що є важливим як для замовника (контроль дій аудитора для виконання поставленої мети), так і для аудитора (забезпечує оперативність і точність аудиту).

Відповідно до МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» план допомагає аудитору: приділити відповідну увагу важливим ділянкам аудиту; своєчасно виявити та вирішити потенційні проблеми; належно організовувати й управляти завданням з аудиту з метою його ефективного та кваліфікованого виконання; обрати членів команди із завдання, що мають належний рівень здібностей та компетентності, щоб діяти у відповідь на очікувані ризики, а також спрощує належний розподіл роботи між ними; координувати роботу аудиторів компонентів та експертів; полегшує керівництво та нагляд за членами команди із завдання, а також перевірку їхньої роботи [1].

Програма аудиту розробляється і затверджується відповідно до плану та конкретизує план аудиту, визначаючи характер, строк та обсяг запланованих аудиторських процедур. Програма аудиторських послуг з перевірки доходів та витрат разом з планом у міру необхідності повинна змінюватися, з одночасним документуванням причин внесення змін.

Після проведення аудиту, аудитор висловлює думку стосовно фінансової звітності у Звіті незалежного аудитора.

Таким чином, аудит доходів та витрат в умовах фінансової невизначеності полягає у виконанні завдань, які зводяться до встановлення відповідності відображення сум доходів та витрат на рахунках бухгалтерського обліку, в облікових регістрах та звітності відповідно до наявних первинних документів; також аудитор повинен розглянути, чи достатньо розкриті у фінансовій звітності будь-які суттєві тлумачення завдання, на яких вона ґрунтується. В аудиторському висновку щодо завдання з аудиту спеціального призначення аудитор може зробити посилання на Примітки до фінансової звітності, в яких відображаються опис усіх показники та пояснення, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація.

ВИКОРИСТАННІ ДЖЕРЕЛА:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> .

Бондаренко Ольга Михайлівна

д.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Національний авіаційний університет, м. Київ

Коваленко Анастасія Миколаївна

здобувач вищої освіти,

Національний авіаційний університет, м. Київ

ЗНАЧЕННЯ ДОДАТКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. В роботі досліджено важливі додаткового капіталу підприємництва. Метою дослідження є визначення особливостей оподаткування додаткового капіталу підприємництва.

Ключові слова: додатковий капітал, капітал, емісійний дохід, дооцінка активів.

Додатковий капітал є одним із форм власного капіталу підприємства. Він представляє собою створені ресурси, які не входять до складу основного капіталу. Важливою особливістю додаткового капіталу є те, що залучені кошти не передбачають виконання зобов'язань перед партнерами. Іншими словами, капітал становить чистий прибуток.

Капітал - це сума ресурсів (у тому числі фінансових), які підприємство пускає в обіг, щоб зробити продукт та отримати прибуток від його продажу. Для існування та функціонування бізнесу необхідні кошти. Одним із джерел цих ресурсів є додатковий капітал.

Додатковий капітал - це власний капітал організації, сформований з джерел, не пов'язаних з операційною діяльністю, і спрямований на зміцнення фінансового стану організації.

Інформація про додатковий капітал згідно з планом рахунків вказується за кредитом рахунка 42 «Додатковий капітал» і має такі субрахунки:

- Емісійний дохід;
- Інший вкладений капітал;
- Дооцінка активів;
- Безоплатно одержані необоротні активи;
- Інший додатковий капітал.

Формування додаткового капіталу відбувається завдяки дооцінці необоротних активів. Понад те, його складової може бути бюджетні асигнування, використовувати поповнення оборотних активів. Додатковий капітал є формою власних коштів підприємства.

Перерахуємо основні джерела додаткового сплаченого капіталу:

- емісійний дохід, що виникає завдяки реалізації цінних паперів за ціною, що перевищує їхню номінальну вартість;
- збільшення вартості необоротних активів як наслідок їх переоцінки;

- перевищення справедливої вартості внесків у статутний капітал над їхньою номінальною вартістю;
- безоплатні надходження;
- сума ПДВ, що підлягає відшкодуванню засновником під час передачі активів у капітал;
- бюджетні асигнування, створені задля фінансування оборотних активів;
- курсові різниці, що виникають при формуванні капіталу;
- нерозподілений прибуток, призначений для капітальних вкладень.

До основних обмежень щодо використання додаткового капіталу слід віднести заборону його спрямування на збільшення статутного капіталу чи викуп власних корпоративних прав, якщо в балансі відображені непокриті збитки та недопустимість його розподілу з метою виплати дивідендів у грошовій формі [1].

Розміщуючи акції за ціною, що перевищує їхню номінальну вартість, організація отримує так званий емісійний дохід. Номінальна вартість визначається як розміром статутного капіталу, і кількістю акцій. Якщо акції продаються за номінальною вартістю, компанія не отримує цей дохід, оскільки він є не більш ніж різницею між номінальною вартістю та ціною продажу. Вторинне виставлення акцій на продаж та їх зворотний викуп також можуть сприяти утворенню емісійного доходу.

Отже, додатковий капітал вважається власним капіталом підприємства, утворений за допомогою джерел, передбачених законодавством. Його основні характеристики полягають у тому, що на нього не поширюються зобов'язання перед контрагентами і, що він може бути використаний лише для цілей, встановлених законом.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва. URL: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=47470>

Бондаренко Ольга Михайлівна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Руденко Діана Віталіївна

Національний авіаційний університет, м. Київ.

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ, ІНШИМИ КРЕДИТОРАМИ

Анотація. В роботі досліджено облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. Визначено яким положенням регламентується цей облік, до якого виду зобов'язань належить. Він має велике значення так як підтримує ліквідність підприємства. Також відображено можливі методи його удосконалення запропоновані різними науковцями.

Ключові слова. Розрахунки з постачальниками та підрядниками, поточні зобов'язання, кредиторська заборгованість, позабалансовий рахунок, фінансова звітність, фінансовий стан підприємства, ліквідність підприємства.

В обліку для оцінки зобов'язань використовують дві групи – довгострокові та поточні зобов'язання. А найпоширенішим з видів поточних зобов'язань є розрахунки з постачальниками та підрядниками.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками є вагомими для підприємства, від них багато всього залежить. Так як вони впливають на грошові надходження, а точніше на їх основну частину, тобто вони підтримують ліквідність підприємства. Ці розрахунки здійснюються лише після укладання договору про придбання певних оборотних чи необоротних активів, а також на підставі договору підряду про виконання робіт або надання послуг.

Облік з постачальниками та підрядниками регламентується НП(С)БО 11 «Зобов'язання», а технологія за якою на підприємстві оброблюють облікову інформацію залежить від форми бухгалтерського обліку яку обрало підприємство[1].

Удосконалення обліку розрахунків розглядалося багатьма вченими. Наприклад, О.П. Зоря та Р.В. Малишев пропонували скласти аналітичну таблицю для обліку цих розрахунків, в якій би відображалася інформація про кожного постачальника [2, с. 78]. Це допомогло б уникати прострочення заборгованості.

І.Я. Омецінська пропонували змінити класифікацію боргів підприємства [3, с. 266]. Вона хотіла змінити термін погашення на: до трьох місяців, від трьох місяців до шести та більше шести місяців.

Деякі наукові робітники пропонують ввести новий документ під назвою «Реєстр документів до сплати». В ньому було вказано рахунки постачальників

та терміни їх сплати, а також кінцеве сальдо за кожним рахунком. Він є дієвим, так як в ньому відображено за що підприємство заплатило, строки оплати та показує залишки по рахунках, бо в ньому відображено реєстр рахунків за кожним постачальником та підрядником.

В умовах того що розрахунки з постачальниками та підрядниками займають важливу роль в діяльності підприємства, їх удосконалення сприятиме зміцненню фінансового стану та фінансової звітності підприємства.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Зобов'язання: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237. URL: <http://www.dtkk.com.ua/debet/ukr>
2. Зоря О.П., Малишев Р.В. Теоретичні засади ведення обліку безготівкових розрахунків суб'єктів господарської діяльності банківськими установами. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 18. С. 77–79.
3. Омецінська І.Я. Зобов'язання перед постачальниками та підрядниками: сутність, умови визнання та облік. Інноваційна економіка. 2012. № 11. С. 264–267.

Васильчук Вікторія Володимирівна
Здобувач вищої освіти, гр.ОА-315
Науковий керівник –**Бондаренко О.М., к.е.н., доцент,**
Доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Національний авіаційний університет, м. Київ

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З БЮДЖЕТОМ

Анотація. Досліджено порядок нарахування та сплати податків та зборів підприємства до бюджету за загальнодержавними та місцевими податками та зборами. Визначено порядок відображення їх у бухгалтерському обліку. Розглянуто відображення податків та зборів у фінансовій звітності.

Ключові слова: підприємство, облік, податок, загальнодержавні податки, місцеві податки, місцеві платежі, звітність.

Нормативно-правова база податкової звітності та оподаткування суб'єктів господарювання є динамічною, але все ще громіздкою.

Систему податків і зборів в Україні можна встановлювати за певними критеріями. Класифікація податків і зборів реалізовується залежно від рівня та компетенції державних структур, що їх встановлюють; за формою оподаткування; за економічним змістом об'єкта оподаткування; за способом їх збору або основа оплати; залежно від способів встановлення податкових ставок та від встановленого порядку використання.

До загальнодержавних податків відносять податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, земельний податок, митні збори та інші, встановлені ст. 9 ПКУ. Державні податки та збори мають справлятися на всій території України, незалежно від того, до якого бюджету вони зараховані. Відносини щодо встановлення та стягнення митних платежів регулюються митним законодавством. Реєстрація державних податків і зборів у державному та місцевих бюджетах здійснюється відповідно до Закону про бюджет України. Категорично заборонено справляти державні податки та збори, не визначені ПКУ.

Існує 5 видів місцевих податків і зборів. В Україні є 2 різновиди місцевих податків і 3 види місцевих зборів, котрі затверджені ст. 10 ПКУ.

До податків і зборів відносяться: податок на нерухоме майно та єдиний податок; збір за місця для паркування транспорту; збір за ведення деяких видів підприємницької діяльності, туристичний збір.

Місцеві податки і збори, механізми затвердження та порядок їх сплати визначаються переліком і ставками цих місцевих податків і зборів, які встановлюються сільськими, селищними, міськими радами відповідно до розділу XII Податкового кодексу України. [1]

Бюджетний облік є однією з найскладніших, трудомістких і важливих галузей бухгалтерського обліку. Проблеми, що виникають при визначенні об'єктів оподаткування, документації та обліку, нарахування податків та звітності, потребують постійного вдосконалення організації та методики. Реальність господарських операцій вимагає сучасних методів удосконалення організації податкових розрахунків. Для удосконалення варто:

- розрахувати податкове навантаження на фінансовий стан підприємств;
- створити відділ податкового планування або найняти спеціаліста з податкового планування;
- виявляти та оцінювати податкові ризики за допомогою карти, матриці або таблиці ранжування податкових ризиків;
- ретельно аналізувати договори та складати первинну документацію, яка безпосередньо впливає на податкові наслідки.[2]

Під обліком у податковій системі слід розуміти підсистему бухгалтерського обліку, яка забезпечує групування облікової інформації на основі документів чинного податкового законодавства для визначення встановлених правил об'єктів оподаткування та баз оподаткування, її розрахунків та алгоритмів розрахунку. Згідно з науково-практичними коментарями українського податкового законодавства та податкової звітності, це важлива частина корпоративного податкового менеджменту, а сплата до бюджетів здійснюється на основі оригіналів документів, бухгалтерських реєстрів та бухгалтерських реєстрів.[3]

Бухгалтерський облік у податковій системі ведеться з метою формування своєчасної, повної та достовірної інформації про господарські операції платника податку протягом звітного податкового періоду для цілей оподаткування, а також надання користувачам інформації для контролю правильності нарахування податків та зборів їх повноти і своєчасності.

Для ведення синтетичного обліку заборгованості за податками, зборами до бюджетів Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачені такі синтетичні рахунки:

- 1) рахунок 64 “Розрахунки за податками й платежами”;
- 2) рахунок 17 “Відстрочені податкові активи”;
- 3) рахунок 54 “Відстрочені податкові зобов’язання”;
- 4) рахунок 55 “Інші довгострокові зобов’язання”;
- 5) рахунок 98 “Податок на прибуток”.

У податковому законодавстві України ширшими та складнішими стали завдання та функції бухгалтерів, які ведуть бухгалтерський облік для цілей оподаткування, розраховують податкові бюджети та готують податкові декларації, а Податковий Кодекс України часто переглядається та доповнюється.[4]

Перш за все, це суворе дотримання податкових норм та інших законів при визначенні, нарахуванні та своєчасній сплаті податків і зборів. Як правило, для цього в бухгалтерії складається календар чи графік звітності до державної податкової інспекції, у якому встановлюються строки подання звітності та розрахунку податків, ставки податку, що підлягають сплаті в даному звітному

періоді, оскільки вони можуть змінюватися для окремих податків на перехідний період упровадження ПКУ.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Фрадинський О. А. Основи оподаткування. Львів: Новий світ-2000, 2010. 344 с.
3. Василик О. Д. Податкова система України: навч. посіб. Київ: Поліграфкнига, 2004. 478 с.
4. Корягін М. В., Гончарук І. В., Гринкевич С. С. Соціально-економічна природа та функції податків. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (9). С. 132–138.

Васильчук Вікторія Володимирівна

здобувач вищої освіти,

Національний авіаційний університет, м. Київ

Науковий керівник – Овсюк Н.В., д.е.н., доцент,

професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Національний авіаційний університет, м. Київ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. Неналежне регулювання ринку аудиту в Україні спричиняє проблеми з підтвердженням якості та достовірності фінансової звітності, що підвищує ризик банкрутства, знижує рівень довіри до неї з боку потенційних інвесторів та фізичних осіб, створює проблеми із залученням інвестицій у національну економіку.

Ключові слова: аудит; аудиторська діяльність, аудитор, аудиторські послуги, аудиторські кадри.

Аудит – надійний і якісний метод аудиту фінансової звітності. Це дуже важливий вид послуг, котрий стає все більш важливим. Вітчизняні підприємства мають значні можливості для розвитку бізнесу за участю іноземних партнерів, підвищення рівня професійних відносин між бухгалтерами та аудиторами, створення сприятливого інвестиційного клімату. Наявність проблемних питань в організації аудиторської діяльності в нашій державі зумовлює необхідність пошуку шляхів їх вирішення шляхом удосконалення існуючої аудиторської діяльності в Україні[1].

Метою дослідження є аналіз сучасної аудиторської ситуації в Україні та визначення основних напрямів удосконалення існуючої системи аудиту з метою її адаптації до вимог міжнародних стандартів та законодавства ЄС.

Розвиток аудиту в Україні відбувається досить швидко. Хоча є певні суміжні питання, з огляду на перспективи української ринкової економіки, вивчення цих питань допоможе визначити пріоритетні напрямки вдосконалення аудиту, а його вирішення сприятиме подальшому впровадженню аудиторської професії на практиці та сприятиме встановленню впевненості аудиторської професії.

Аудит вважається досить новою сферою в Україні, і в наданні аудиторських послуг існують певні проблеми, а саме:

- Відсутність методології та теоретичної розробки аудиторського контролю;
- Недостатня кількість кваліфікованих аудиторів;
- Недотримання аудитором якості аудиторських послуг;
- Неналежний контроль за видачі ліцензій аудиторам;

- Відсутність аудиторського досвіду;
- Відсутність довіри до аудиторів;
- Відсутність чіткого механізму аудиту цін;
- Існує проблема комп'ютеризованого аудиту [2].

Поліпшенню якості аудиту в Україні сприятиме тільки система цілісних і комплексних заходів, спрямованих на розвиток аудиту, впровадження системи комп'ютеризації аудиту якості, моніторинг рівня кваліфікації аудиторів та якості послуг, забезпечення реальної незалежності аудитора. [3].

Головними напрямками розвитку аудиторської діяльності в Україні повинні стати:

1. Розроблення механізму практичного застосування МСА в Україні.
2. Внесення необхідних змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» з метою приведення його у відповідність з іншим законодавством України, що прямо чи опосередковано впливає на аудиторську діяльність, а також розширення переліку підприємств, що підлягають щорічному аудит. Таким чином, це збільшить ринок аудиторських послуг та створить підстави для кращого регулювання відносин між аудиторами та замовниками.
3. Використання практичного досвіду міжнародних та вітчизняних бухгалтерських фірм для формування стандартних методів аудиту фінансової звітності підприємств.
4. Поглиблення співпраці між професійними аудиторськими організаціями України та міжнародними і європейськими професійними організаціями аудиторів та бухгалтерів.
5. Розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги на основі вивчення міжнародного досвіду.
6. Зосередження зусилля професійних організацій у таких напрямках своєї діяльності як:
 - а) розширення та підтримка кваліфікації своїх членів;
 - б) контроль якості та незалежності;
 - в) популяризування в суспільстві професії, зокрема фундаментальних принципів, таких як чесність, незалежність, об'єктивність.

Можна стверджувати, що подальше зростання ринку аудиторських послуг має розпочатися: з покращення загальноекономічних умов і, як наслідок, зі збільшенням вартості та кількості операцій; забезпечення довіри до аудиторів та підготовлених ними звітів та підвищення престижу аудиторської професії; функціонування створеного органу громадського нагляду за аудиторською діяльністю; розробка механізму ціноутворення, методики аудиту та робочої документації на надання аудиторських послуг; розробка та впровадження спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення для комплексної автоматизації аудиторської діяльності; підготовка вищими навчальними закладами висококваліфікованих кадрів у сфері аудиту та використання їх знань для вирішення практичних завдань.

Таким чином, в умовах формування ринкових відносин та різноманіття форм власності виникає потреба у вдосконаленні функцій управління виробничим процесом, що зумовило необхідність створення системи професійного незалежного аудиту. Більш помітними фігурами в діяльності акціонерів стали аудитори, які висловлюють професійні думки щодо достовірності та актуальності документів, що прямо чи опосередковано характеризують ефективність та прозорість підприємницької діяльності в корпоративному секторі.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Мулик Я.І. Організація обліку та аудиту витрат на збут підприємства: стан та напрями вдосконалення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 16. С. 884 - 888.
2. Томчук О.В., Зdirко Н.Г. Сучасний стан і тенденції розвитку аудиторської діяльності в Україні. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 4. С. 32 - 42.
3. Южаніна Н. Аудиторська діяльність в Україні: шанс для об'єднання й розвитку. URL: <http://yuzhanina.in.ua/novini/item/174-audytorska-diialnist-v-ukraini-shans-dlia-obiednannia-i-rozvytku.html>

Іванова Олександра Володимирівна,

здобувач вищої освіти

Науковий керівник- к.е.н. доцент **Бурда Н.В.**

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація. У статті досліджено сучасний стан, проблеми та виявлені основні недоліки податкової системи України. Запропоновано шляхи вдосконалення ефективності податкової системи, через вдосконалення податкового законодавства. Зроблені висновки щодо вдосконалення сучасної податкової системи України.

Ключові слова: податкова система України, податкове законодавство, контролюючі органи, податкова реформа, євроінтеграція.

Досягнення економічної ефективності країни можливе лише за умов вдосконалення податкової системи та законодавства. Податкова система на сьогоднішній день відіграє одну із найважливіших ролей у становленні фінансової стабільності України. Часті зміни податкового законодавства приводить до постійного моніторингу чинних законів. Бо саме податки є потужною зброєю перерозподілу доходів фізичних та юридичних осіб, а також є обов'язковим атрибутом фінансової системи. Після прийняття нової редакції Податкового кодексу України податкова система вийшла на новий рівень свого розвитку, наближаючись до Євростандартів, але проблеми які потрібно вирішити, шляхом вдосконалення податкового законодавства та впровадження ефективної податкової політики, все ж залишилися.

Питанню аналізу податкової системи та напрямків її вдосконалення приділяли свою увагу такі українські вчені: Ю.М.Мельничук, Н.М.Костіна, В.Л.Смагін, А.М.Соколовська, Л.Н.Буркова, Г.А.Білецька та інші. Проте на сьогодні питання вдосконалення податкової системи, у тому числі з урахуванням усіх питань та умов ринкової економіки з постійними змінами законодавств та сучасною Євроінтеграцією є дуже актуальною.

Податкова система України є одна із найскладніших у правовій системі, проте тенденція щодо її нестабільності спостерігається протягом багатьох років, бо це дуже впливає постійно змінне законодавство. Зміни в податковій системі хоч і направлені на вдосконалення, але вони не завжди працюють на її благо та на благо платників. Дивлячись на те, що податки беруть одну із найважливіших ролей на вплив суб'єктів господарювання, держава повинна допомагати розвитку та більш ефективному вдосконаленню податкової системи. Питання вирішення проблеми неефективності податкової системи має здійснюватися шляхом вивчення, аналізу та розробки більш ефективних методів законодавчої бази України, а також світового досвіду у сфері оподаткування.

Зараз Україна йде шляхом Євроінтеграції, тому коригування діючого податкового законодавства має здійснюватися з урахуванням вимог Європейського Союзу, які в свою чергу мають свої Директиви щодо побудування системи оподаткування. Також слід звернути свою увагу на тлумаченням норм податкового законодавства України. Неоднозначне тлумачення норм податкового законодавства досить негативно впливає на діяльність об'єктів господарювання та на зовнішньоекономічну інвестиційну політику.

Отже, для ефективного усунення недоліків, що існують у податковій системі та законодавстві України, в першу чергу потрібно привести законодавчу базу відповідно до Директив та принципів Європейського Союзу. Перш за все, це стосується конституційних реформ, щодо чітко визначеного розділу повноважень між гілками влади. Для реалізації цілей України щодо більш ефективного функціонування слід провести податкову реформу, яка включала б в себе:

1. Автоматизацію процесів оподаткування із залученням сучасних технологій;
2. Адаптацію до сучасного законодавства Європейського союзу.

ВИКОРИСТАНІ ДжЕРЕЛА:

1. Трофімова Л.В. Податкова політика і податкова система. Фінансове право. 2015. С. 364–370
2. Попова В.В. Удосконалення структурно-організаційної моделі податкової політики в умовах євроінтеграції. Економіка. Фінанси. Право. 2016. Вип. 11. С. 15–18.
3. Мельничук Ю.М. Реформування податкової системи: Перспективні напрямки наукової думки: Юриспруденція. Тернопіль. 2018. С. 75–79.

Лебідь Ганна Андріївна

аспірантка кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро.

ПЛАН ДІЙ BEPS В АСПЕКТІ АДАПТАЦІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО НОРМ ТА ПРАВИЛ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.

Анотація. Окреслено один із методів уникнення від оподаткування, що виник внаслідок неузгодженості міжнародного та національного законодавства - «розмивання оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування». Окреслено світову та вітчизняну практики податкового регулювання боротьби з цим явищем.

Ключові слова: план BEPS, міжнародні стандарти, трансфертне ціноутворення.

Основні наукові результати. Податкове законодавство України під впливом Європейського вектору інтеграції потребує постійної оптимізації та запровадження єдиних підходів для прозорості ведення бізнесу за міжнародними стандартами.

Потреба у трансформації національної податкової системи, яка зумовлена викликами сучасності, актуалізувала такий податковий інститут, як трансфертне ціноутворення. З появою транснаціональних корпорацій, а також з розвитком і становленням фінансово-промислових груп чітке регулювання процесів, пов'язаних з трансфертним ціноутворенням набуло особливої актуальності. Така необхідність зумовлена застосуванням компаніями (іноземними та національними) різних способів заниження податкового навантаження, зокрема, шляхом використання відмінностей у податкових режимах різних країн. Використовуючи трансфертні ціни, які регулюються всередині корпорації, підприємства мінімізують сплату до бюджету податку на прибуток.

Однією з світових практик податкового регулювання є боротьба з розмиванням бази оподаткування й виведення прибутку з-під оподаткування є BEPS (Base erosion and Profit Shifting).

Поняття «розмивання оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування» є методом уникнення від оподаткування шляхом використання неузгодженості міжнародного та національного законодавства. Такі прогалини надають можливість штучного переміщення прибутків до територій з низьким або нульовим рівнем оподаткування.

З 1 січня 2017 року Україна приєдналася до Плану дій BEPS, учасниками якого на теперішній час є 137 країн (юрисдикцій) світу. Ця ініціатива покликана підтримати фінансову стабільність в країні в умовах переходу до вільного руху капіталу.

План дій BEPS включає 15 кроків, які регламентують поступові дії направлені на впровадження нових стандартів, перегляд чинних норм, та сприяють інтеграції найкращих світових практик до національних підходів оподаткування.

Податковий кодекс України містить ряд норм, направлених на реалізацію кроків BEPS, які поступово доповнюються змінами направленими на інтеграцію міжнародних стандартів.

Так, Законом України від 16.01.2020 р. №466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» впроваджено наступні кроки Плану дій BEPS:

- удосконалення контролю за трансфертним ціноутворенням з імплементацією положень 8-10, 13 кроків Плану дій BEPS;
- застосування процедури взаємного узгодження (Крок 14), що передбачає механізм подачі заяви на розгляд справи за процедурою взаємного узгодження, вимоги до такої заяви, порядок дій контролюючого органу тощо;
- визначення контрольованих іноземних компаній та їх оподаткування (Крок 3);
- запобігання зловживанням у зв'язку із застосуванням договорів про уникнення подвійного оподаткування (Крок 6);
- запобігання уникненню статусу постійного представництва та оподаткування постійних представництв (Крок 7).

Такі зміни покликані зробити український бізнес рівноправним гравцем на міжнародних ринках, унеможливити використання неузгодженостей з міжнародними стандартами, долучитися до єдиного механізму прозорих податкових правил в контексті Європейського вектору інтеграції.

Дієвість кроків BEPS полягає у конкретному плані дій спрямованих на міжнародну співпрацю, яка дозволяє всім учасникам взаємовідносин як представникам підприємницької спільноти, так і державам - учасникам, отримувати рівноправну позицію на міжнародному економічному ринку.

Висновки. Отже, у сучасному світі в умовах глобалізації запровадження таких прогресивних міжнародних практик, як План дій BEPS є дієвим механізмом удосконалення існуючих підходів щодо забезпечення повноти фінансових потоків та прозорості фінансових процесів, який підтверджується прийняттям конкретних змін з подальшим покроковим втіленням.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>)
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України від 16.01.2020 р. №466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20>
3. Дорожня карта реалізації плану дій BEPS, розроблена Міністерством фінансів України спільно з Національним банком України URL: <https://mof.gov.ua/uk/beps-440>.

Несенюк Євген Сергійович
доктор філософії,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Чагаров Юрій Володимирович
здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ.

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЕТИНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано показники тіньової економіки України за інтегральним показником і окремими методами. Розроблено рекомендації з детинізації діяльності фізичних осіб-підприємців.

Ключові слова: методи, інструменти, тіньова економіка, детинізація, фізична особа-підприємець.

Тіньова економіка, попри жахливе явище, існує в усіх країнах світу. А причини її виникнення і поширення, а також обсяги визначаються інституціональними особливостями країн, чинниками, формами, станом соціального та економіко-правового контролю за нелегальним сегментом.

Враховуючи, що тіньову економіку не можливо ліквідувати, а можна тільки знижувати її обсяг, то встановлено її граничний рівень, виходячи зі світової практики, відносно безпечний для економіки країни - не більше 25 %. У 2020 році рівень тіньової економіки становив 30% від обсягу офіційного ВВП [1]. Окрім інтегрального значення рівня тіньової економіки, існують чотири часткових метода її оцінки. Протягом 2020 року два з них зросли порівняно з 2019 роком, а два скоротилися. Два з чотирьох методів, з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки, зафіксували збільшення рівня порівняно з 2019 роком:

Значення інтегрального показника збільшилося на 3%, в основному за рахунок метод збитковості підприємств, який зріс до 27% від обсягу офіційного ВВП, або на 7%. Про поширення частки тіньової економіки засвідчив також монетарний метод, значення якого дає найвищий обсяг нелегального сектора – 31% з приростом 1% у 2019 році.

Метод «витрати населення – роздрібний товарооборот і послуги» та електричний метод діли у 2020 році найнижчі показники тіньової економіки – відповідно 22% і 23% офіційного ВВП зі скороченням відповідно на 3% і 2%.

Вирішення проблеми детинізації економіки потребує системного підходу і реалізації комплексу заходів за такими сферами:

- ліквідація вад управління державними фінансами за рахунок: застосування ризик-орієнтованих методів фінансового планування як у частині доходів, так і у частині витрат; збільшення прозорості проведення публічних закупівель;

- вдосконалення системи державного фінансового контролю: створити єдину інформаційну взаємодію, посилити комунікаційні зв'язки між Рахунковою палатою як органом зовнішнього фінансового контролю та органами внутрішнього фінансового контролю

- вдосконалення податкового адміністрування шляхом використання електронних кабінетів платника податків, подачі електронної податкової звітності, налагодження співпраці між платниками податків і податківцями, спрямовану на надання останніми сервісних послуг і формування філософії добровільної сплати податків без зовнішнього примусу; впровадження ризик-орієнтованих підходів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Тіньова економіка. Загальні тенденції 2020. URL:
<https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=bbe40d7b-667e-46ab-8de4-c07c08bb4958>

Овсюк Ніна Василівна

д.е.н., доцент,

професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Національний авіаційний університет, м. Київ

Васильчук Вікторія Володимирівна

здобувач вищої освіти,

Національний авіаційний університет, м. Київ

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Окреслено статус і роль суб'єктів малого підприємництва в структурі національної економіки. Названо характерні риси діяльності малого бізнесу. Через динамічні зміни кількості малих підприємств у загальній структурі суб'єктів господарювання досліджується розвиток малого підприємництва в Україні. Проаналізовано сучасні наукові розробки в галузі оцінки фінансового стану підприємств.

Ключові слова: малі підприємства, фінансові ресурси, суб'єкти господарювання, фінансова стійкість, малий бізнес.

В умовах зміни ринкових відносин значним недоліком малих підприємств є обмежені фінансові можливості: фінансова діяльність будується з урахуванням постійного фактору недостатності ресурсів для інвестиційного розвитку з огляду на невеликий загальний обсяг господарського обороту та неможливість залучення коштів інвесторів, які не являються власниками підприємства.

Для більш ефективного використання власного капіталу, формування цільових фондів, розширення обсягу господарської діяльності, підвищення загальної ринкової вартості підприємства потрібно постійно залучати кошти. Чим більша перевага в сторону залучених коштів, тим більший ризик підприємства втратити фінансову незалежність. Дивлячись на це, малі підприємства обережно підходять до позик капіталу та зосереджуються на самофінансуванні. Стратегію постійного підвищення рентабельності бізнесу обумовлює необхідність самофінансування за рахунок власного прибутку в умовах обмеженості зовнішнього фінансування. Головною метою фінансової діяльності малого підприємства є дотримання фінансової рівноваги [1].

Малі підприємства є базовими елементами ринкової економіки в розвинених країнах, оскільки здатні вирішувати багато проблем, серед яких пріоритетними є соціально-економічні. Вирішення економічних проблем досягається завдяки високій гнучкості та життєздатності розвитку малого бізнесу, що дає змогу швидко реагувати на постійно мінливе середовище, легко пристосовуватися до викликів динамічного розвитку, адаптуватися до коливань споживачів та коригувати плани дій для досягнення свого потенціалу. [2].

З огляду на дані Державної служби статистики України, кількість малих підприємств в Україні становить близько 98% всієї кількості функціонуючих суб'єктів господарювання.

Вчасний та систематичний аналіз фінансового стану підприємства дає змогу передбачати потенційні загрози та ефективно управляти ними.

Розроблені методи фінансового аналізу може бути реалізований у наступних напрямках:

- майновий стан;
- ділова активність;
- платоспроможність та ліквідність;
- фінансова стійкість;
- рентабельність.

Дослідження власності опирається на вивченні структури корпоративних активів та джерел їх утворення, що дозволяє порівняти вартість оборотних і необоротних активів в абсолютній величині або часовій динаміці, а також використаних боргових і власних коштів.[3].

Аналіз підприємницької діяльності визначає ефективність використання фінансових ресурсів через швидкість оборотності інвестиційного капіталу, таким чином дає поняття корпоративної продуктивності

Дослідження платоспроможності та ліквідності підприємства показують, що забезпечення оборотним капіталом свідчить про здатність підприємства своєчасно погашати короткострокові та довгострокові зобов'язання, а також про здатність підприємства своєчасно фінансувати виробничо-господарський зобов'язання.

Оцінка фінансової стійкості дозволяє зробити висновок про незалежність виробничо-господарської діяльності від позикових коштів, а також інтенсивність використання власного та позикового капіталу.

Показники рентабельності відображають відносний рівень рентабельності, що передбачає порівняння абсолютних фінансових результатів із витраченими ресурсами підприємства, показуючи відносний рівень фінансової ефективності.

Такий детальний і різносторонній аналіз фінансового стану підприємства можна провести лише за наявності великої інформаційної бази даних на основі фінансової звітності.

Фінансова звітність ґрунтується на оригінальних документах і відображає справжній статус компанії. Єдиний уніфікований тип фінансової звітності дозволяє не тільки динамічно порівнювати результати фінансового аналізу, а й порівнювати аналогічні показники з іншими підприємствами галузі, іншими учасниками ринку.[4]

Запровадження фінансової звітності для малого бізнесу та спрощення фінансової звітності значно скоротили час, який малий бізнес втрачає на ведення фінансового обліку. У свою чергу, через невелику кількість фінансових звітів, можливість використання існуючих інструментів фінансового аналізу була зменшена.

Таким чином, малі підприємства є основою для розвитку конкурентоспроможної ринкової економіки, вони використовують свою гнучкість і простоту процесу адаптації для наповнення та диверсифікації ринку, а також збільшення можливостей працевлаштування. Кількість суб'єктів малого підприємництва значно перевищує кількість інших учасників ринку, однак на сьогоднішній день недостатньо розроблені методичні підходи до оцінки їх фінансового стану.

Відмінності у формах фінансової звітності, які ведуть різні учасники ринку, викликають необхідність вивчення наявних інструментів оцінки фінансового стану на відповідність та доцільність для малих підприємств. Регулярний аналіз фінансового стану суб'єктів малого бізнесу значно допоможе контролювати ефективність та результативність виробничо-господарської діяльності.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Воробйова Н.П., Музиченко Н.П. Аналіз фінансового стану підприємств: сутність та необхідність. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2017. № 13. С. 116–123.

2. Євась Т.В. Оцінка фінансово-майнового стану сільськогосподарського підприємства. Регіональна бізнес-економіка та управління. 2013. № 4(40). С. 71–76.

3. Івахів Ю.О., Романів С.Р. Аналіз фінансового стану підприємства: питання ліквідності. Фінанси, облік і аудит. 2013. Вип. 2(22). С. 198–204.

4. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010–2017). Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm.

Овсюк Ніна Василівна

д.е.н., доцент,

професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Національний авіаційний університет, м. Київ

Коваленко Анастасія Миколаївна

здобувач вищої освіти,

Національний авіаційний університет, м. Київ.

АСПЕКТИ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація. В роботі досліджено важливі аспекти оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Метою дослідження є визначення особливостей спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу.

Ключові слова: суб'єкти малого підприємництва, єдиний податок, малий бізнес, спрощена система оподаткування.

Розвиток малого підприємництва нині є одним із найважливіших напрямів вирішення багатьох економічних та соціальних проблем на всіх державних рівнях. Малий бізнес отримав величезний поштовх останніми роками, розв'язуючи проблему зайнятості та створюючи конкуренцію на ринку товарів та послуг, він піднімає економіку країни та зміцнює свої позиції рік у рік.

Останнім часом на законодавчому рівні запроваджують нові закони спрямовані на підтримку малого бізнесу. Для поліпшення становища підприємств запроваджуються спеціальні податкові схеми і пільги, спрощуються форми податкових декларацій. Це певною мірою покращує стан малого підприємництва, але є багато підприємств, які як і раніше, намагаються піти в «тінь», оскільки податки для цього сегменту ринку є надмірно високими.

Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва діє з 1998 року та спрямована на стимулювання розвитку малого бізнесу.

Серед нововведень, внесених до Податкового кодексу України з 1 грудня 2020 року, варто відмітити внесені зміни до пункту 4 статті 291 Кодексу, згідно з якими суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, зокрема фізичні особи, поділені на три групи платників єдиного податку (табл. 1).

Законом України від 01.12.2020 р. № 1017-IX внесені зміни до пункту 61 підрозділу 10 статті ПКУ [2]. Відповідно до внесених змін з 1 січня 2021 року до 1 січня 2022 року реєстратори розрахункових операцій та/або програмні реєстратори розрахункових операцій не використовуються платниками єдиного податку другої – четвертої груп (фізичні особи - підприємці), дохід яких протягом календарного року не перевищує 220 окладів мінімальної заробітної плати, встановлених законом 1 січня податкового (звітного) року, незалежно від обраного виду діяльності, за винятком тих, хто здійснює:

Таблиця 1

Групи платників єдиного податку [1]

Номер групи	Зміст
Перша група	Фізичні особи - підприємці, обсяг доходу протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати
Друга група	Фізичні особи - підприємці, обсяг доходу протягом року не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати
Третя група	Фізичні особи - підприємці обсяг доходу протягом року не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати

- реалізацію технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту;
- реалізацію лікарських засобів, виробів медичного призначення та надання платних послуг сфері охорони здоров'я;
- реалізацію ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння [3].

Зокрема, з 1 січня 2021 року змінився порядок обліку доходів та витрат фізичних осіб:

- фізичні особи, які окремо оподатковуються у першій та другій податкових групах, та окремі платники єдиного податку третьої групи, які не оподатковуються ПДВ, матимуть право вести щомісячну звітність будь-якого типу, як паперову, так і електронну, що відображає отримані доходи.
- фізичні особи, які є платниками єдиного податку третьої категорії та сплачують ПДВ, мають право вести щомісяця будь-який вид обліку на папері та в електронній формі, що відображає надходження та платежі.

Також, з 1 січня 2021 року скасовано вимогу для платників єдиного податку щодо реєстрації свої книги у податкових органах. При цьому, платникам податків не потрібно буде подавати будь-які заяви чи повідомлення до податкових органів для анулювання книг, зареєстрованих у 2020 році.

Слід зазначити, що при веденні обліку у довільній формі платники єдиного податку вправі застосовувати будь-який спосіб обліку доходів: це можуть бути записи у будь-якому довільному реєстрі – паперовому зошиті, журналі, чи в електронній таблиці у файлі Excel. Крім іншого, оподатковувані особи можуть продовжувати вести книгу обліку доходів (для оподатковуваних осіб першої, другої та третьої категорії, які не оподатковуються ПДВ) та книгу обліку витрат (для оподатковуваних осіб третьої категорії, оподатковуваних ПДВ) за чинними формами.

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що законодавство України про спрощену систему оподаткування суб'єктів малого підприємництва дозволить створити нормативно-правову базу для подальшого регулювання підприємницької діяльності, що дасть змогу врегулювати на законодавчому рівні правові умови застосування спрощеного

податкового режиму та усунути зловживання спрощеним податковим режимом.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Основні зміни з 01.01.2021 року для платників спрощеної системи оподаткування. URL: <http://zak.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-301339.html>

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо лібералізації застосування реєстраторів розрахункових операцій платниками єдиного податку та скасування механізму компенсацій покупцям (споживачам) за скаргами щодо порушення встановленого порядку проведення розрахункових операцій частини суми застосованих штрафних санкцій: Закон України від 01.12.2020 № 1017-IX: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-20#Text>

3. З 1 січня 2021 року підприємці вестимуть облік доходів і витрат по-новому. URL: <http://krasnohrad.rda.gov.ua/2020/12/22/golovne-upravlinnya-dps-u-xarkivskij-oblasti-informuye-3/>

Овсюк Ніна Василівна

д.е.н., доцент,

професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Національний авіаційний університет, м. Київ

Роженко Марія Вадимівна

здобувач вищої освіти,

Національний авіаційний університет, м. Київ.

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація. Організації бухгалтерського обліку важлива для будь-яких суб'єктів господарювання, але для малих підприємств значимість дослідження даного питання зумовлена специфічними рисами щодо застосування методів та прийомів, раціоналізації обліку згідно з вимогами системи управління.

Ключові слова: бухгалтерський облік, мале підприємництво, організація обліку, система та умови оподаткування, управління, звітність.

Нині у соціально-економічному розвитку держави підприємства малого бізнесу посідають досить вагоме місце, адже необхідною передумовою становлення ринкової економіки слугує саме покращення підприємницької активності. В сучасних умовах особлива увага приділяється розвитку малого бізнесу та його організації з бухгалтерської точки зору, адже він вважається більш гнучким та адаптивним до постійно зростаючих потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів. Даний вид підприємництва сприяє підтримці здорового конкурентного середовища, він здатний розв'язати низку необхідних соціальних завдань та мобілізувати фінансові, виробничі ресурси. В Україні малі підприємства мають більший ризик банкрутства аніж великі компанії, що сприяє зростанню значення фінансового обліку для формування інформації щодо комплексного управління певними ланками підприємства.

Система бухгалтерського обліку перебуває в прямій залежності від методологічних основ діючого планування та базується на забезпеченні якісного управління діяльністю підприємств з боку держави. Облікова система, що склалася, повністю відповідала моделі функціонування планової економіки і була достатньо ефективною в тих умовах, але виявилася не пристосованою для відображення господарських фактів в нових умовах [3].

Особливості організації обліку на малих підприємствах залежать від:

– вибір системи оподаткування (підприємства, згідно із законодавством, незалежно від форм та розмірів господарювання, мають можливість обирати або загальну систему оподаткування, або спрощену систему, якщо будуть відповідати певним критеріям);

– вибір форми організації бухгалтерського обліку (існує чотири варіанти вибору суб'єктів ведення бухгалтерського обліку);

– вибір системи бухгалтерського обліку (в залежності від обсягів здійснюваної діяльності та вимог законодавства, суб'єктами малого підприємництва обирається загальна, спрощена та проста форма бухгалтерського обліку та складається на цій основі загальна, спрощена або проста фінансова звітність);

– використання плану рахунків (мають право вибирати як загальний, так і спрощений план рахунків бухгалтерського обліку, залежно від форми організації та обраної системи оподаткування);

– можливість ведення бухгалтерського обліку, не використовуючи план рахунків та принцип подвійного запису (характерно для суб'єктів мікропідприємства).

Отже, особливостями організації обліку суб'єктів малого бізнесу є наступні: вибір системи оподаткування; затвердження обраної форми бухгалтерського обліку в Наказі про облікову політику; використання для підтвердження здійснюваних господарських операцій певних первинних документів; відображення інформації у відповідних облікових регістрах – залежить від обраної форми бухгалтерського обліку; узагальнення інформації у фінансовій звітності [2].

Згідно Податковому кодексу України, суб'єкти малого підприємництва застосовують два варіанти оподаткування: загальна система оподаткування та спрощена система оподаткування [6]. Переваги і недоліки кожної з систем оподаткування проаналізуємо за даними на рис. 1.

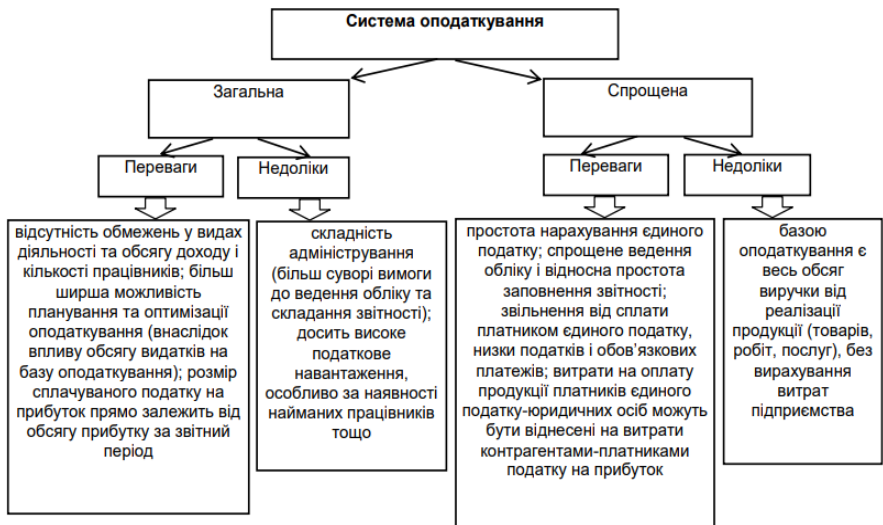

Рис. 1. Переваги та недоліки систем оподаткування [2]

Дискусійним залишається питання щодо організації обліку та умов оподаткування, які пов'язанні з критеріями віднесення до малих підприємств, адже у законодавчій базі різняться критерії за якими б можна було

класифікувати дані підприємства. Одним із головних питань щодо організації обліку малого підприємництва виступає визначення форми бухгалтерського обліку, адже кожною формою обліку передбачається об'єднання різноманітних видів облікових реєстрів, що мають забезпечувати оперативний контроль, своєчасність, повноту і достовірність узагальнення у бухгалтерському обліку всіх господарських операцій, що здійснюються.

Досліджуючи проблеми організації обліку на підприємствах малого бізнесу, вітчизняні науковці виділяють такі проблеми як неоднозначність і суперечливість чинної законодавчої бази; невизначеність податкового законодавства щодо малого бізнесу як специфічного сектору економіки; значні адміністративні бар'єри; складна система обліку та звітності; слабка підтримка системи фінансування й кредитування; відсутність чіткої системи в організації фінансово-економічного співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями щодо залучення інвестицій, кредитів, грантів, міжнародної технічної допомоги для розвитку малого підприємництва [3].

Ефективне управління малим підприємством передбачає використання різноманітної інформації, яка характеризує його фінансово-господарську діяльність і дає змогу спрогнозувати тенденції розвитку в майбутньому [1, с.29]. Важливою передумовою успішної діяльності малих підприємств є створення єдиної обліково-інформаційної системи, яка включатиме бухгалтерський, податковий, дані оперативно-технічного обліку, тобто забезпечуватиме реальне управління суб'єктом малого підприємництва [4].

Розробка єдиного стандарту обліку та звітності, де були б усунуті суперечності існуючих нормативних актів стала б наступним вагомим кроком спрощення і уніфікації обліку для підприємств у сфері малого бізнесу.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Белова І.М, Семенишена Н.М., Мельничук О. Генезис становлення облікової системи малих підприємств в Україні. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. № 1-2. С. 26–48
2. Dovbush A., Davydovska H. Features of the organization of the account at the enterprises of small business in ukraine. innovative economy. 2020. No. 5-6. P. 162–167. URL: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.5-6.21>
3. Городовий Н., Козуб М. Проблеми організації бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/17466/1/Kuzub%20365-367.pdf>.
4. Фенц У., Белова І. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Міжнародна науково–практична конференція. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38112/1/ФЕНЦ.pdf>.

Роженко М.В.

здобувач вищої освіти, гр. ОА-315

Національний авіаційний університет, м. Київ

Науковий керівник – **Бондаренко О.М.**

д.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Національний авіаційний університет, м. Київ.

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ПО ОПЛАТІ ПРАЦІ В УМОВАХ ДЕТІНІЗАЦІЇ

Анотація. Облік витрат підприємства невпинно розвивається та покращується у зв'язку з модернізацією комп'ютерної техніки і середовища комунікації, організації та методології обліку як основоположної інформаційної бази стосовно витрат підприємства, отже питання обліку розрахунків із працівниками з оплати праці варто і надалі досліджувати в наукових аспектах, адже багато питань сьогодні залишаються спірними.

Ключові слова. Фінансовий облік, детінізація, заробітна плата, розрахунки по оплаті праці, нарахування і виплати, аналітичні рахунки.

Удосконалення комп'ютерних технологій, середовища комунікації, методології та самої організації обліку та аудиту, постійно зростаючі потреби зовнішніх та внутрішніх користувачів сприяють константному розвитку обліку доходів та витрат, адже це – головна інформаційна база про доходи витрати на підприємстві.

Значна увага приділяється і детінізації відносин у сфері зайнятості населення та запобігання використанню незадекларованої праці найманих працівників. Прикро, що в Україні існує глибоко укорінена згубна практика стосовно використання позаоблікових неофіційних нарахувань і виплат зарплати службовцям «у форматі конвертів», що передбачує ухилення від законодавчо встановлених податків і платежів. Задля боротьби із тіньовою заробітною платою була внесена пропозиція урядом України стосовно популяризації узаконення доходів, за якої буде існувати штраф у 60-180 тис. грн. за кожного неоформленого працівника.

Належна організація обліку оплати праці має прямий вплив на повноту і своєчасність здійснення розрахунків із працівниками. Скорочення обігу документів на підприємстві можна вважати неодмінним та фундаментальним напрямком покращення системи ведення обліку, тож за словами Ю.М. Кулик необхідно [1]:

- 1) зменшити кількість документації, впровадивши накопичувальні документи;
- 2) запровадити аналітичну відомість за виплатами персоналу;
- 3) розробити таку відомість щодо складу персоналу підприємства, де основними показниками є: середньоспискова чисельність; кількість прийнятих осіб, вказавши кількість вибутих за власним бажанням, через прогули або інакші порушення дисципліни, а також зазначити кількість персоналу в

пенсійному віці; структуру персоналу; коефіцієнт плинності кадрів; коефіцієнт обороту за прийомом; коефіцієнт обороту за вибуттям працівників; коефіцієнт відповідності кваліфікації працівника залежно від складності виконуваних робіт; рівень дисципліни тих, хто працює;

4) упразднити відомість стосовно стану кредиторської заборгованості по оплаті праці в необхідних часових періодах.

Під час проведення дослідження було виявлено і перелік інших питань, які залишились невирішеними, адже вони впливають на результати діяльності господарюючих суб'єктів. Одним з вище описаних можна зазначити проблему стимулювання співробітників до роботи. Для стимулювання персоналу підприємства нерідко переходять на систему виплати індивідуальної заробітної плати, яка працює на підставі оцінки специфічних відзнак службовця. Цей механізм включає як диференціацію умов наймання, так і регулярну оцінку заслуг персоналу безпосередньо в процесі трудової діяльності, тому слід використовувати так званий «гнучкий тариф» у тарифній системі [1].

Класичні консервативні підходи щодо розрахування розміру зарплати не повністю відповідають нинішнім вимогам. Новітня, так звана грейдингова, система оплата праці набуває чималої популярності саме на великих підприємствах, адже її мета полягає в оцінці службовця залежно від його «необхідності».

Найістотною проблемою для більшості підприємств України є використання рахунків аналітичного обліку, тому варто доповнити рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» додатковими аналітичними субрахунками (табл. 1).

Таблиця 1

Пропоновані аналітичні рахунки для обліку розрахунків за виплатами працівникам

Рахунок	Шифр та субрахунок аналітичного рахунка	Назва аналітичного рахунка
1	2	3
66 «Розрахунки за виплати працівникам»	661/1	Розрахунки за окладами і тарифами
	661/2	Доплати та надбавки
	661/3	Премії
	661/4	Інші заохочувальні та компенсаційні виплати працівникам
	661/5	Оплата при звільненні
	661/6	Розрахунки по відпусках/ за відпустками
	661/7	Оплата по закінченню трудової діяльності
	661/8	Допомога по тимчасовій непрацездатності
	661/9	Виплати за невідпрацьований час працівників
	661/10	Комісійні винагороди
	661/11	Інші нарахування

Джерело: сформовано автором на основі [2 і 3]

Використання аналітичних рахунків у сфері ведення обліку розрахунків з оплати праці дозволить повністю та вчасно відобразити розрахунки з працівниками. Як правило підприємствами експлуатуються чимала кількість первинних документів, саме тому ключовою напвраленістю щодо покращення даної системи буде спрощення документообігу, використовуючи графічні розробки документування по оплаті праці, запроваджуючи типові міжвідомчі форм, повну автоматизацію процесу обліку, аналітики та контролю. В кінцевому результаті це сприяє зменшенню кількості помилок, що вважаються типовими для працівників бухгалтерії при обробці інформації, зменшить час бухгалтерів на здійснення облікових, аналітичних та контрольних процедур, знизить кількість операцій, що донині здійснювалися вручну [3].

Щодо наказу про облікову політику та його покращення, варто звернути увагу на методи ведення обліку розрахунків: обґрунтування вибору форм оплати праці, виокремлення чинників збільшення продуктивності; відкоригування графіку документообігу стосовно первинного відображення відпрацьованого часу та виконаних робіт, де варто виокремити виконавців та строки складання документів, що пов'язані з обліком оплати праці. Це зумовить необхідний важливий функціональний розподіл між адміністративним персоналом вищої та середньої ланок [2].

Впровадження автоматизованої системи обробки облікової інформації з використанням новітніх комп'ютерних технологій дозволить раціонально витрачати час бухгалтерів, адже зменшить тривалість розрахунків та обліку оплати праці, а також запровадить доступ до інформації, яка необхідна для управління підприємством з найменшими затратами та за короткі терміни. Для раціональної організації обліку праці та її оплати на підприємстві необхідно забезпечити також такі передумови як поточна оптимальна організація і технологія виробництва, а також наявність бухгалтерів з високими кваліфікаційними характеристиками.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Безпалько О.С. Вдосконалення обліку заробітної плати працівників підприємства / О.С. Безпалько. – [Електронний ресурс] – URL: <https://naub.oa.edu.ua/2018/вдосконалення-обліку-заробітної-пла/>.
2. Гуцаленко Л. В., Каправа О. С. Облік оплати праці: проблеми та напрями вдосконалення. Економіка і суспільство. 2018. № 18. [Електронний ресурс] – URL: http://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/124.pdf
3. Яременко Л. М. Проблеми обліку та оподаткування розрахунків з оплати праці і шляхи їх вирішення / Л. М. Яременко – Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". 2020. [Електронний ресурс] – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/122.pdf.

Рибак Олена Миколаївна,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Пуськов Дмитро Олексійович,
здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ.

АДАПТОВАНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ НА ФОНІ СТАГФЛЯЦІЇ

Анотація. Здійснено аналіз показників сектору житлового будівництва в Україні. Визначено, що для стійкого розвитку житлового будівництва необхідне залучення значного обсягу інвестицій. Досліджено особливості використання форвардних контрактів як ефективного механізму хеджування ризиків підвищення вартості будівельних матеріалів та фінансування будівництва житла.

Ключові слова: фінансування, будівництво житла, інвестиції, форвардні контракти, інституту спільного інвестування.

Питання фінансування будівництва є традиційно проблемним в сучасних умовах організації бізнесу в Україні. Історичні аспекти його розвитку, посилені низкою кризових явищ та процесів, призвели до відсутності сучасного та дієвого механізму акумуляції та освоєння капіталу, в даній соціально важливій та прибутковій галузі. Запозичені закордонні механізми кредитування будівництва житла, що діяли на ринку нерухомості України у 2006–2008 рр., показали себе, як неефективні та надали додаткові можливості для розвитку корупційних схем. Фінансова криза 2008–2009 рр. призвела до обмеження механізмів кредитування житлового будівництва. Повільне зростання, що розпочалось у 2012 р., з початку 2014 р. фактично зупинилось на трьохрічний період.

За даними Державної служби статистики [1], обсяг виконаних будівельних робіт за житловими будівлями протягом 2016–2019 рр. мав загальну стійку тенденцію до зростання. Лише у 2020 р. спостерігаємо зниження на 12,35 % показника виконаних будівельних робіт у порівнянні з 2019 р., що пов'язано із впровадженням карантинних заходів на всій території України, тимчасовим припиненням робіт на об'єктах будівництва, зростанням цін на будівельні матеріали та падінням купівельної спроможності населення на тлі стагфляційних процесів.

Динаміка загальної площі житлових будівель, прийнятих в експлуатацію, за 2016–2020 рр. характеризується неоднозначною ситуацією. Так, у 2017 р. та 2019 р. можемо спостерігати загальне підвищення введення в експлуатацію житла. Водночас, у 2016 р., 2018 р. та 2020 р. спостерігаємо негативні тенденції зниження площі, введених в експлуатацію житлових об'єктів. Найбільше

скорочення такої площі спостерігаємо у 2020 р. (на 47,87 % у порівнянні з 2019 р.) [1].

У 2020 році в Україні із 5749,92 тис. кв. м площі житлових будівель (нове будівництво) 53,77 % складають одноквартирні будинки, 46,12 % – будинки із двома та більше квартирами і 0,11 % – гуртожитки. За 2020 рік в порівнянні з 2019 роком обсяги введеної в експлуатацію площі житла скоротилися для одноквартирних будинків на 47,12 %, з двома і більше квартирами – на 48,77 %, для гуртожитків – на 0,97 %, що характеризує 2020 рік як кризовий стосовно закінчення зведення житлових об'єктів будівництва та їх реєстрації у органах державної влади [1].

Україна суттєво відстає від закордонних держав за показниками забезпеченості населення житлом, незадовільним залишається і якість помешкань. За таких умов виникає необхідність залучення інвестицій безпосередньо будівельними компаніями із зовні та нарощування обсягів житлового будівництва. Перспективи розвитку будівельної галузі, розв'язання складної житлової проблеми, розвиток довгострокового цільового інвестування в будівельні проекти значною мірою залежать від обраних механізмів реалізації поставлених завдань.

В рамках Закону України «Про інвестиційну діяльність» та інших нормативно-правових актів в сфері житлового будівництва пропонується адаптація механізму фінансування будівництва житлових об'єктів за рахунок використання форвардних контрактів та інститутів спільного інвестування (ICI), який одержав високу популярність серед будівельних компаній міста Києва з 2018 року. Базовим активом форвардних контрактів, які використовуються при застосуванні даної схеми, є майнові права на нерухомість, що споруджується чи будівельні матеріали, вартість яких, за умов довгостроковості будівництва, необхідно хеджувати.

Адаптований до сучасних вимог, означений механізм дозволить:

- здійснювати спорудження об'єкта будівництва на партнерських засадах, коли одне підприємство володіє земельною ділянкою, а на інше оформлені усі дозвольні документи;

- усунути додаткові ланки в механізмі фінансування житла (при використанні форвардних контрактів для фінансування будівництва будівельній компанії не потрібен керуючий як при залученні коштів фонду фінансування будівництва);

- спростити роботу із документами (немає потреби в емісії облігацій, найманих кваліфікованих та дорогих спеціалістів як у сфері фондового ринку, так і у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування);

- стабілізувати кінцеву вартість одного квадратного метру житлових приміщень через укладення форвардних контрактів з виробниками будівельних матеріалів;

- оптимізувати оподаткування (доходи ICI, які співпрацюють у цій схемі із будівельною компанією, звільняються від оподаткування податком на прибуток; операції з продажу деривативів не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість).

Однак, цьому механізму фінансування також властиві наступні недоліки з позиції забудовника:

- недостатньо чітке врегулювання питань форвардного контракту в українському законодавстві;
- неможливість зміни ціни на об'єкт нерухомості після укладення форвардного контракту.

Незважаючи на наявні недоліки, варто зазначити, що використання ІСІ у поєднанні з біржовим механізмом продажів дозволяє збалансувати інтереси кожного з учасників цієї схеми. Товарна біржа за рахунок здійснення контролю за угодами та обліку прав власності дозволяє, в свою чергу, уникнути ризику подвійного продажу житла. Інвестор стає первинним власником нерухомості за фактом здійснення розрахунків на підставі договорів купівлі-продажу майнових прав на об'єкт нерухомості. Крім того, ІСІ, які співпрацюють у цій схемі із забудовником, виокремлюються найнижчим рівнем податкового навантаження, що стимулює будівельну компанію до ефективного використання коштів будівництва у якісних підрядних роботах та позбавляє забудовника необхідності брати участь в ризикових операціях для збереження власної прибутковості.

Таким чином, ефективність розвитку житлового будівництва значною мірою залежить від обраних механізмів фінансування будівництва житла. Потенціал розвитку будівельного комплексу, зокрема житлового будівництва, доволі значний, реалізація цього потенціалу сприятиме зростанню економіки країни та розв'язанню багатьох соціальних проблем.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.12.2021).
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 04.12.2021).
3. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 № 2755-VI. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 04.12.2021).
4. Косова Т.Д., Ярошевська О.В. Біржові механізми залучення іноземного капіталу вітчизняними корпораціями. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №. 22. С. 9-12.

СЕКЦІЯ 8.

ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ, ОБЛІК І КОНТРОЛЬ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.

- Голова секції** *Тетяна Косова*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;
Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation;
- Заступник голови секції** *Олена Рибак*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;
Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the National Aviation University.

Антоненко Валентина Миколаївна,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління і фінансово-економічної безпеки
Сервачук Михайло Олександрович,
магістрант спец. «Фінанси, банківська справа та страхування»,
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНЕ ТА МАЙБУТНЄ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕСІЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ДЕРЖАВИ

Анотація. Розглянуто систему державних закупівель в Україні. Доведено наявність державних ризиків у тендерних процедурах.

Ключові слова. Державні закупівлі, ProZorro, олігархічний вплив, фінансові інтереси, фінансові ризики держави.

В умовах сучасного економічного розвитку і впливу на нього усього комплексу об'єктивних і суб'єктивних чинників актуалізується проблема захисту економічних суб'єктів, і в першу чергу – їх фінансових інтересів, від зростаючих невизначеності, непередбачуваності, мінливості і загрозливості середовища, в якому ці суб'єкти функціонують. Це стосується усіх суб'єктів, незалежно від їх рівня: державного, мікрорівня, індивідуального (домогосподарства), підпорядкованості, галузевого спрямування тощо, тобто проблема фінансового захисту від ризиків є універсальною. На нашу думку, особливо гострою така ситуація стає на державному рівні у тих країнах, до яких відноситься і Україна, – де тільки-но розбудовується механізм захисту державних інтересів, а історія розвитку державної власності зазнавала відчутних, але не завжди прогресивних, перетворень. Це було спровоковано тими перехідними реформами від узагальненої державної власності до стрімкого виникнення приватної власності та проведеної під час такого

реформування приватизації, із загальновідомими порушеннями прав і інтересів держави. Власне кажучи, державні інтереси у той період підпорядковувалися цілям невеличкої групи наближених до розподілу державного майна осіб, з яких потому сформувалися і наразі продовжують існувати олігархічні клани.

Сучасний стан справ у сфері захисту державних інтересів потребує кардинальної зміни і відсторонення олігархічного впливу на державні фінанси. З цією метою конче необхідним є забезпечення: по-перше, демократизації у сфері розподілу і використання бюджетних коштів із участю усіх спроможних суб'єктів господарювання, аби процес демократизації сприяв отриманню на конкурентній основі доступу до цих коштів не тільки великим, й середнім і малим підприємствам, чи навіть підприємцям – фізичним особам; по-друге, впровадження дієвого й ефективного механізму контролю за розподілом і використанням державних коштів. Саме ці два напрямки перебудови державних фінансів є в Україні найбільш важливими і потребують як спеціальних наукових розвідок, так і аналізу практичного досвіду, у тому числі й практики впровадження відповідних механізмів у розвинутих країнах світу. Варто також підкреслити, що, з огляду на безальтернативний рух нашої країни до європейського майбутнього, реформування сфери державних фінансів є найактуальнішою проблемою в контексті забезпечення ефективного, цільового і прозорого використання бюджетних коштів.

Україна серйозно й рішуче здійснює перебудову механізму державних фінансів, запровадивши електронну систему ProZorro, яка уперше була застосована у 2016 році і з часом стала основним методом виділення бюджетних коштів для фінансування певних програм чи проєктів. Досить влучно про позитивні наслідки такого реформування йдеться у роботі, присвяченій цифровізації процесів державних закупівель: «Цифровізація трьох етапів державних закупівель забезпечила підвищення прозорості здійснення публічних закупівель, посприяла створенню конкурентного середовища та створила нові можливості для ведення бізнесу, спростила закупівельний процес та знизила рівень бюрократизму та корупції» [1, с. 11]. Дійсно, електронні закупівлі націлені на усунення суб'єктивного впливу олігархічних структур чи інших впливових осіб на результати відбору переможців тендерних конкурсів в системі ProZorro та унеможливають лобювання їх інтересів деякими державними чиновниками, які б мали вплив на рішення щодо визначення вказаних переможців. Таким чином, вважається, що державні закупівлі в Україні стають прозорими, і тому виводяться з-під контролю суб'єктів, які завдяки лобюванню своїх власних фінансових інтересів шкодять державі і створюють їй фінансові ризики у сенсі неефективного використання, а й навіть – відмивання бюджетних коштів.

Але, попри такі сподівання стосовно того, що електронна система ProZorro спрямована на пересічення фінансових ризиків держави, маємо висловитися, що лобювання щодо існування таких ризиків все ж-таки залишаються. Про це, наприклад, свідчить наявність досить значної кількості норм, призначених регулювати відносини (конфлікт інтересів) між державними посадовцями, з

одного боку, і приватними інтересами [2]. Але, попри теоретичну розробленість подібних методичних рекомендацій, їх практична значущість тільки цим не гарантується. Тому вплив (можливість впливу) приватного інтересу на об'єктивність і неупередженість прийняття рішень, вчинення чи невчинення певних дій під час реалізації своїх повноважень державними службовцями, від яких залежить розподіл бюджетних коштів і відповідно – ступінь фінансової захищеності держави, залишається і досі. Для пояснення власної позиції з цього приводу вважаємо за доцільне навести декілька аргументів.

Існування олігархічної структури української економіки ні в якому разі не зникає завдяки впровадженню електронної системи державних закупівель, ба більше – за рахунок наявності у великих компаній відповідно великих фінансових можливостей саме вони мають привілеї отримання доступу до найбільш дорогих і вигідних тендерних пропозицій. Варто згадати у зв'язку з цим сучасний грандіозний проєкт із показовою назвою «Велике будівництво», який у 2021 році коштує 150 млрд. грн., а у *в планах на 2022 рік – 125 млрд. грн.* Про ризики у використанні бюджетних коштів під час реалізації цього проєкту написано вже чимало, наприклад: «в цих тендерах не публікують кошториси, з яких видно завищення цін на будівельні матеріали. За підрахунками журналістів, воно може сягати від 20 % до 30 % від розміру тендеру» [3]. На такі ризики звертає увагу навіть Рахункова палата України, яка підтверджувала побоювання експертів ще у 2020 році: «відповідно до бюджетної звітності за січень-квітень є значні ризики невиконання держбюджету України в 2020 році, насамперед, в частині надходжень. Однак, навіть, і ті кошти, що зараз виділяють на дороги, можуть осісти в корупційних оборудках» [4].

Отже, повертаючись до теми фінансового захисту держави, за повних підстав можемо стверджувати, що, на жаль, впровадження електронної системи державних закупівель не зможе в повній мірі захистити державні інтереси. Навпаки – фінансові ризики держави стають ще більшими, а певні зацікавлені особи без будь-якихось перешкод можуть долати наявні захисні бар'єри, що мали б забезпечувати дотримання в тендерних процедурах державні фінансові інтереси та гарантувати усунення під час тендерів фінансових ризиків держави. Бо великі проєкти приваблюють великих виконавців, які стають відповідно великими бенефіціарами, і за таких умов про демократизацію, прозорість, ефективність використання бюджетних коштів, та й взагалі – про чесність у бюджетному процесі мова не йде: ті ж самі олігархічні суб'єкти знову перемагають, а держава відповідно – програє. То висновується, що наразі країна не має дієвого й ефективного механізму захисту своїх фінансових інтересів і пересічення фінансових ризиків.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Діджиталізація публічних закупівель в Україні: конкурентність чи імітація, ProZorro чи Непрозоро. 38^ос. URL: <http://kaf-fin.wunu.edu.ua/wp->

<content/uploads/2021/03/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE.pdf>.

2. Конфлікт інтересів. Веб-сайт НАЗК. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/>.

3. Ніколов Ю., Лукашова С. Хто хоче стати мільярдером. 10 фаворитів «Великого будівництва» від улюбленців Зеленського до оточення Труханова. *Українська правда*. 2021. 29 жовтн. URL: <https://www.prawda.com.ua/articles/2021/10/28/7311921/>.

4. Дем'яненко Л. Велике будівництво: стан реалізації та оцінка експертів. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУ в Social Communications Research Center. URL: http://www.nbviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4975:velike-budivnitstvo-stan-realizatsiji-ta-otsinka-ekspertiv&catid=8&Itemid=350.

Артюх-Пасюта Олена Василівна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту

Алексєєнко Олена Юрійвна,

Магістрант

Полтавський університет економіки і торгівлі

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація. У дослідженні узагальнено окремі проблеми промислової політики України. Автором визначено, що державні закупівлі можуть позитивно вплинути на зростання ВВП в країні на підставі вивчення міжнародного досвіду.

Ключові слова. державні закупівлі, прозороро, промислова політика, публічні закупівлі.

За результатами досліджень вчених, державні закупівлі складають -10-15 % внутрішнього валового продукту європейських країн. Важливо зазначити, що частка імпортованих товарів у системі державних закупівель не перевищує 5,5 %. Такі показники свідчать про відсутність конкуренції та закритий характер економіки у цій сфері для міжнародної конкуренції.

Національна промислова політика повинна бути спрямована на усунення такого фактору як локалізація при оцінюванні тендерних пропозицій. Цьому має сприяти дієва державна політика у сфері закупівель.

Припустимо, що на експорт товарів до ЄС діє ввізне мито 50 %. Водночас, в Україні ставка мита на цей товар 0 %. Для того, щоб експортер міг скористатися цією перевагою, йому потрібно довести. Що товар було виготовлено в Україні. Підтверджуючим документом у цьому випадку є сертифікат EUR-1. В Україні діє спеціальна процедура для отримання цього сертифікату [1].

В українській практиці державні закупівлі зараз відбуваються із використанням електронної системи «Прозорро», метою впровадження якої було збільшення прозорості та публічності у цій сфері економіки. Процедура підтвердження локалізації функціонує на наявній електронній платформі державних закупівель, що зумовлена сприяти промислового розвитку країни [2].

Запровадження в Україні системи «Прозорро» викликало гостру дискусію. Оскільки система «Прозорро» повинна зменшити корупційну складову у системі державних закупівель. Система «Прозорро» призначена для того, щоб в Україні спрацювали закони ринкової економіки, щоб усі учасники ринку змогли приймати участь у державних закупівлях на рівних умовах.

Відсутність прозорих умов використання державних коштів є ознакою бідної держави, залежної від зовнішніх чинників. Якщо у державі така ситуація не зміниться, ймовірно за все, вона біднішатиме та ставатиме більш залежною від зовнішніх партнерів. Допомогти у цій ситуації може політика національного економічного прагматизму, що повинна бути впроваджена у загальну політику держави. Розробляючи конкретні заходи, доцільно використовувати успішний досвід інших держав у цій сфері [1].

Національний економічний прагматизм може проявлятися через реформування системи державних закупівель, а також у максимальному залученні місцевих людських та матеріально-технічних ресурсів для реалізації державного замовлення. Отриманий, у результаті такої політики, мультиплікативний ефект матиме позитивний вплив на економічні процеси у державі.

Існують думки щодо недоцільності підтримки національного виробника, оскільки ціна вітчизняних аналогів є вищою, а якість не завжди відповідає вимогам. Така думка може бути взята до уваги, оскільки виробництво дорогих та неякісних товарів не може позитивно вплинути на розвиток економіки у довгостроковій перспективі. Тому держава, повинна впливати не лише на формування попиту та підвищення зайнятості, а й стимулювати удосконалення виробничих процесів та підвищення якості продукції безпосередньо у процесі виробництва [3].

Для прикладу можна навести досвід Південної Кореї. За допомогою державних замовлень було сформовано попит на товари національного виробництва. На початковому етапі якість продукції була незадовільною. А ціна низькою – порівняно із аналогами. Але через формування попиту з боку держави, у поєднанні з іншими інструментами державного партнерства, як-от індустриальні парки, експортно-кредитне агентство тощо, світ побачив першу продукцію корейського походження, яка впевнено заходила у відповідні ніші міжнародних ринків. Зараз корейська компанія LG є всесвітньовідомим виробником якісної продукції, яка є конкурентною на міжнародному ринку.

Отже, державні закупівлі можуть бути використані як дієвий інструмент державної економічної політики. Для його ефективного використання може бути використано світовий досвід, який має багато інших прикладів успішного державно-приватного партнерства, що безумовно мають бути адаптовані й імплементовані в Україні.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Галушак М.П., Галушак О.Я. Практичні аспекти реформи державних (публічних) закупівель в Україні. Тенденції розвитку маркетингу в умовах економічних трансформацій; за ред. проф. Р.В. Федоровича. Тернопіль: Шпак В. Б., 2017. 303 с.

2. Карпенко Є.А., Кулик В.А. Торги з обмеженою участю: порядок проведення та необхідність застосування підприємствами та установами в Україні. *Науковий вісник ПУЕТ*. 2019. № 4 (95). С. 22-30.3. Кулик В. А. Якісні

характеристики облікової інформації в умовах використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Науковий вісник ПУЕТ*. 2017. № 5. С. 57-62.

3. Мілька А.І., Кулик В.А. Управління витратами в контексті підвищення ефективності діяльності підприємств. *Сучасні економічні дослідження: теорія, методологія, практик*: матеріали II Міжнарод. наук. конф., м. Кельце, 27 вересня 2019 р. м. Кельце (Республіка Польща), 2019. С. 51-54.

Бондаренко Ольга Михайлівна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Галушко Людмила Олександрівна,

здобувач вищої освіти,

Національного авіаційного університету, м. Київ.

ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ (ПОГАШЕННЯ) ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ДОВГОСТРОКОВИХ ТА КОРОТКОСТРОКОВИХ ПОЗИК

Анотація. В даній роботі розкриваються поняття довгострокових та короткострокових позик банку. Розглянуто переваги короткострокових позик та їх облік на підприємстві.

Ключові слова: банк, довгострокова позика, короткострокова позика, кредит.

Кожне підприємство не залежно від виду діяльності потребує додаткового капіталу, тому що власного дуже часто може не вистачати, тому існує позиковий капітал. Прикладами позикового капіталу може виступати банківський кредит.

Кредит- це кошти, матеріальні цінності, які надаються банком на певний термін під відсоток. За Законом України «Про банки та банківську діяльність» банківський кредит – це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання бржжника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [1].

Банківські кредити за терміном погашення поділяються на: короткості, середньострокові та довгострокові. Короткостроковий кредит - це кредит, термін користування яким не перевищує 1 рік. Прикладом короткострокового кредиту є овердрафт. Овердрафт- це кредитування банком розрахункового рахунку клієнта для оплати ним розрахункових документів при відсутності або не достачі коштів на його рахунку. Даний кредит надається автоматично в подальшому всі кошти, які надходять на рахунок клієнта будуть спрямовані на погашення даного кредиту, тобто овердрафту.

Перевагами даного кредиту є те що:

1. Надається без застави майна
2. Швидкість проведення платежу
3. Не передбачає перевірки цільового використання даного платежу
4. Автоматичне погашення за рахунок щоденних надходжень
5. При погашенні заборгованості в день позики, відсотки не нараховуються
6. Постійне і поновлювальне джерело позикових коштів
7. Автоматичне регулювання позикових коштів на ранку підприємства.

Розміри овердрафту визначаються середньорічним оборотом компанії та перевіреністю юридичної особи.

Довгострокові кредит- це кредит, якій надається банком на термін понад 1 рік. Даний вид кредиту надається переважно на модернізацію, реконструкцію та на технічне переозброєння. Даний вид кредиту можна погасити двома способами: одноразовим внеском, або поступово - частинами. Термін погашення та сума виплат регулюються кредитним договором. При отриманні кредиту завжди визначається відсоток він залежить від швидкості повернення кредиту.

Облік довгострокових позик ведеться на рахунку 50 «Довгострокові кредити», а облік короткострокових позик ведеться на рахунку 60 «Короткострокові кредити». Рахунок 50 «Довгострокові кредити» має такі субрахунки: 501, 502, 503, 504, 505, 506. Рахунок 60 «Короткострокові кредити» має свої субрахунки – це 601, 602, 603, 604, 605, 606, але підприємства України мають право вводити додаткові субрахунки залежно від виду своєї діяльності.

Оскільки надання кредиту пов'язано з ризиком неповернення, банк ретельно вивчає документи клієнта, які включають:

- 1.заяву на видачу кредиту;
- 2.фінансово-економічну інформацію про клієнта;
- 3.основні форми фінансової звітності;
- 4.суми дебіторської та кредиторської заборгованості;
- 5.розрахунок економічної окупності кредиту;
- 6.спосіб забезпечення позики;
- 7.інші показники для об'єктивної оцінки фінансового становища клієнта.

Після проходження всіх етапів між банком та позичальником оформляється кредитний договір. Кредитні договори підлягають обов'язковій реєстрації у Книзі реєстрації кредитних договорів.

Отже, можна зробити висновки, що кожний вид позик несе позитивний ефект для підприємства, тому що виручає підприємство в складні фінансові часи. Кожне підприємство самостійно вибирає вид позики, яка в його ситуації є найвигіднішою.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

Гращенко Д.А

здобувач вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н. **Бурда Н.В.**

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ, ОБЛІК І КОНТРОЛЬ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. У статті представлені варіанти фінансових відносин. Роз'яснюються як проводиться облік і контроль в державному секторі національної економіки.

Ключові слова. Бухгалтерський облік, фінансовий контроль, стратегічний план.

Бухгалтерський облік відділу державного управління є комплексною інформаційною системою, яка збирає, вимірює, реєструє, накопичує, узагальнює, зберігає та передає внутрішнім і зовнішнім користувачам бухгалтерські дані про державні та місцеві бюджети та виконання бюджетів. Статус і роль бухгалтерського обліку в секторі державного управління визначено як: на надекономічному рівні, як елементу міжнародного комплексу «бухгалтерський облік у державному секторі», на макроекономічному рівні, як невіддільна (частина/ознака) частини національної системи бухгалтерського обліку, управління фінансами бюджетної системи. Один елемент, один засіб виконання. Облікові функції департаменту державного управління: - інформаційні (збір, обробка та передача інформації зовнішнім та внутрішнім користувачам системи бухгалтерського обліку департаменту державного управління); забезпечення інформацією суб'єктів різних рівнів управління для використання її в плануванні, оцінюванні, прогнозуванні, аналізі, контролі діяльності з виконання Державного та місцевих бюджетів, а також кошторисів бюджетних установ: – контрольна (постійність, суцільність, безперервність контрольних процедур на всіх стадіях проведення транзакцій у межах усіх складових бухгалтерського обліку в секторі загального державного управління); – захисна (відображення та виявлення фактів неправомірних або шахрайських дій у межах процесу виконання Державного та місцевих бюджетів, а також кошторисів бюджетних установ з метою захисту прав держави, юридичних і фізичних осіб); – соціальна (комплексне неупереджене відтворення операцій із виконання Державного та місцевих бюджетів, а також виконання кошторисів у системі бухгалтерського обліку в секторі загального державного управління, формування на основі цього показників бюджетної та фінансової звітності органів Державного казначейства та розпорядників бюджетних коштів з метою оприлюднення); – науково-пізнавальна (розвиток бухгалтерського обліку в секторі загального державного управління як елемента національної облікової системи, міжнародного комплексу «Бухгалтерський облік в державному секторі» та напрямку науки про

бухгалтерський облік). Завданнями бухгалтерського обліку відділу державного управління є: - формувати повну та достовірну інформацію про виконання національного та місцевих бюджетів, а також кошторисів бюджетних установ відповідно до чинних положень бухгалтерського обліку; - забезпечувати достатню кількість внутрішніх та зовнішніх користувачів своєчасно та безперервно інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень на належному рівні; - системний контроль та дотримання фінансової дисципліни, посилення суворості, ефективне використання та захист фінансових ресурсів та майна, використання бюджетних коштів для виконання загальнодержавного та місцевих бюджетів та бюджету і виконання кошторисів бюджетних установ ; - в органах загального державного управління шляхом бухгалтерського обліку визначити ознаки порушень і зловживань у сфері інформаційного забезпечення процесу виконання державного та місцевих бюджетів, а також кошторисів бюджетного органу;- забезпечує облік, аналіз і контроль за процесом управління загальною бюджетною системою, як конституційний гарант і економічний фундамент бюджетного органу, особливо як виконавця національних соціальних функцій; - формування нових знань у сфері міжнародного бухгалтерського обліку у державному секторі, розвиток та вдосконалення бухгалтерського обліку сектору державного управління України. Фінансовий контроль є важливою функцією управління. Це економічна система, пов'язана з інформаційним забезпеченням підприємства, плануванням, координацією, обліком і контролем. У центрі уваги фінансового контролю є нагляд за виконанням планових фінансових показників і фінансових показників, встановлених типовою системою; вимірювати ступінь відхилення між фактичними результатами фінансової діяльності та очікуваними результатами, приймати економічні та управлінські рішення, пов'язані з нормалізацією корпоративної діяльності. Фінансова діяльність базується на цілях і показниках, а за потреби коригує окремі завдання та показники фінансового розвитку відповідно до змін зовнішнього фінансового середовища, кон'юнктури фінансового ринку та внутрішніх умов господарської діяльності.

Фінансовий контроль – це мистецтво управління (система управління). Його метою є визначення майбутнього фінансового багатства підприємства. Завдання фінансового контролю полягає в організації управління фінансовими процесами та запобігання помилкам, відхиленням і неправильним судженням у поточній та майбутній діяльності його реалізації. Виконання покладених на фінансовий контроль завдань реалізується специфічними методами через відповідні функціональні служби в процесі виконання.

За цільовою сферою фінансовий контроль поділяється на стратегічний контроль та оперативний контроль.

Фінансові проблеми на підприємствах зазвичай виникають через те, що керівництву не вистачає чітких стратегічних цілей розвитку, довгострокових фінансових планів та нерозуміння місії підприємства. Для усунення цих проблем у системі управління необхідно запровадити стратегічний контроль.

Під стратегічним фінансовим контролем розуміють сукупність довгострокових (три і більше років) функціональних завдань, засобів і методів управління фінансами, витратами та ризиками. Вважають, що часовий діапазон стратегічного контролю необмежений.

У рамках стратегічного фінансового управління та контролю корпоративні фінансові послуги орієнтовані на впровадження.

Основні завдання: визначення стратегічного напрямку діяльності компанії; визначення стратегії.

Фактори успіху, визначення корпоративних стратегічних цілей та формування фінансових стратегій, ефективна реалізація.

Система раннього попередження та реагування (постійний аналіз можливостей і ризиків, сильних і слабких сторін);

Визначення сфери планування, довгострокове фінансове планування, довгострокове управління витратами.

Прибуток підприємства та його власників.

Оперативний фінансовий контроль орієнтований на досягнення короткострокових кількісних цілей.

Він буде створений в рамках встановленого стратегічного плану. Оперативний фінансовий контроль (відносно стратегічного) в основному спираються на внутрішні джерела інформації, особливо звіт про прибутки та збитки, рух грошових коштів та інші дані. Основна увага зосереджена на взаємозв'язку між «доходи-витрати» та «грошові доходи - грошові витрати», тоді як стратегічний контроль зосереджується на аналізі можливостей і ризиків, переваг і недоліків.

За сучасних умов фінансовий контроль повинен мати перевагу над корпоративними системами управління.

Він має бути перспективним через систему, що складається з інформаційної підтримки, обліку, аналізу, контролю та планування. Цілі стратегічного та оперативного фінансового контролю мають бути узгоджені, а процес досягнення цих цілей має постійно контролюватись та координуватись відповідними сервісними органами.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Атамас П.Й. Основи обліку в бюджетних установах. Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015. – 288 с.
2. Державне регулювання економіки України: методологія, напрями, тенденції, проблеми / Антошкіна Л.І., Бабіч Н.М., Беседін В.Ф., Беседін І.В., Бондар І.К. / За ред. д-ра екон. наук М.М. Якубовського. – К.: НДЕІ Міністерства економіки України, 2015. – 410 с
3. Партин Г.О., Маєвська Я.В. Види та місце фінансового контролінгу на підприємстві // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. №20. С. 199–202.
4. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: К.: КНЕУ, 2003. 554 с

Забаштанський Максим Миколайович,
д.е.н., професор,
професор кафедри управління персоналом та економіки праці,
Ломонос Руслан Ігорович,
аспірант кафедри управління персоналом та економіки праці,
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Анотація. Першочергове завдання для держави при створенні фінансового механізму державно-приватного партнерства є пошук найбільш ефективних методів співпраці з бізнесом, вирішення проблем, через які кожна із сторін хоче отримати більше прав та взяти на себе якомога менше ризиків та зобов'язань. Врегулювання даного конфлікту інтересів спрямоване на забезпечення результативності функціонування, формування необхідного підґрунтя для стабільного розвитку національної економіки.

Ключові слова: фінанси, фінансові ресурси, державно-приватне партнерство; фінансовий механізм; цільові програми; проекти державно-приватного партнерства.

В Україні одним із ефективних інструментів результативного функціонування національної економіки є державно-приватне партнерство. Мотивацією успішного державно-приватного партнерства є співпраця між державою та приватним бізнесом. Взаємодія та порозуміння між ними дозволяє знизити рівень фінансового навантаження на місцеві бюджети, активізувати інноваційно-інвестиційні процеси. Водночас, вагомою складовою механізму державно-приватного партнерства є процес позабюджетного інвестування в різні типи інфраструктури та об'єкти виробництва і невиробничої сфери [1].

Дане співробітництво формує передумови для отримання кращих результатів у техніко-економічних та фінансово-економічних показниках реалізації можливих проєктів, сприяє більш ефективному використанню державного і комунального майна, підвищують ефективність використання наявних фінансових ресурсів.

Ознаки державно-приватного партнерства визначені у Законі України «Про державно-приватне партнерство», серед яких ключовими є наступні [2]:

- забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;
- відносини, які тривають (від 5 до 50 років);
- частина передачі ризиків, приватному партнеру у процесі здійснення державно-приватного партнерства;

– внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, які не заборонені законодавством.

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України на засадах державно-приватного партнерства реалізується 243 проекти (210 договорів концесії та 33 договори про спільну діяльність) [4].

На даний час у науковій і практичній літературі здійснено узагальнення можливих переваг та загроз становлення та розвитку державно-приватного партнерства, які узагальнені в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги державно-приватного партнерства [5]

Для держави	Для приватного бізнесу
1. Зростання обсягів та покращення якості наданих товариству послуг	1. Можливість використання бюджетних коштів до проекту
2. Раціональне управління державною власністю	2. Стабільне отримання та збільшення прибутку
3. Економія фінансових ресурсів держави	3. Підвищення репутації на ринку
4. Оптимізація розподілу ризиків	4. Залучення інноваційних технологій
5. Рівний діалог між владою та бізнесом	5. Гнучкість та оперативність при прийнятті рішень

Проте, в Україні розвиток державно-приватного партнерства, незважаючи на досить тривалий термін, не набув належного поширення, що підтверджується низьким рівнем його використання у фінансуванні масштабних державних проектів. На нашу думку, розвиток державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності та залучення приватних інвестицій у стратегічно важливі для держави сфери можливий лише за умови, коли буде забезпечено баланс економічних інтересів, а також інтересів реалізації права власності держави і приватного інвестора.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Послуги ЕУ у сфері проектного фінансування, інфраструктури та державно-приватного партнерства: сайт компанії : ТОВ «Ернст енд Янг». Електронний ресурс режим доступу: URL: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ppp-ukraineukr/\\$FILE/ey-ppp-ukraine-ukr.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-ppp-ukraineukr/$FILE/ey-ppp-ukraine-ukr.pdf)

2. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1 липня 2010 р. № 2404-VI. Верховна Рада України. Електронний ресурс режим доступу: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

3. Павлюк К. В., Павлюк С. М. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010 р.

4. Про затвердження Положення про проекти із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти) [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 № 1255. Електронний ресурс режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1255-2010-%D0%BF>.

5. Тринчук С.В. Державно-приватне партнерство – теоретичне осмислення феномену. Економіка та держава. 2009. №11. С. 208-211.

Косова Тетяна Дмитрівна,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Долгих Анастасія Вадимівна
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ БЮДЖЕТНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Анотація. Проаналізовано зарубіжний досвід комерціалізації освіти. Розроблено пропозиції із комерціалізації освітньої діяльності в системі фінансового менеджменту вітчизняних бюджетних закладів освіти.

Ключові слова: комерціалізація, освітня діяльність, фінансовий менеджмент, бюджетні заклади освіти.

Прийняття у 2010 році Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі створило підґрунтя для поширення в ньому ринкових відносин.

Під комерціалізацією розуміється перетворення знань у товар на основі проникнення ринкових відносин в діяльність закладів освіти. Із соціально-економічної точки зору вона має як переваги, пов'язані зі зростанням обсягів фінансових ресурсів у розпорядженні закладів освіти, так і недоліки – порушення принципу соціальної справедливості і сприяння елітизації освіти, закріпленню соціальної нерівності тощо [1, с. 95].

На зарубіжних ринках освітніх послуг домінує ринковий менталітет, а роль держави у формуванні освітньої політики знижується. Це дозволяє зміцнити освітню і фінансову конкурентоспроможність дослідницьких університетів за рахунок отримання замовлень від міжнародних фінансово-промислових груп, приватного бізнесу і банків, які супроводжуються високими доходами. Проте зворотнім боком медалі є уповільнення процесу гуманізації вищої освіти та збереження у ній соціальної нерівності. Визнаючи вразливість підприємницьких університетів через ризик деформації з боку приватних бізнес-структур, слід також визнати існування ризику етатизму для державних університетів через нав'язування влади держави та її ідеології.

В українських умовах комерціалізація освіти ще не конституїрована, тому оцінити її переваги і вади достатньо складно. Очікується, що вона здатна надати поштовх для розвитку нових видів і технологій освітньої діяльності, нових форм навчання, створити нові можливості для набуття здобувачами фахової передвищої освіти знань, навичок, вмінь, компетенцій, підвищення та гарантії якості освітніх послуг. Однією із форм комерціалізації в українських умовах є розвиток університетів, коледжів і технікумів приватної форми власності, які готують здобувачів освіти на основі контактів із фізичними та

юридичними особами. Стратегічним завданням комерціалізації є зниження плати за навчання для забезпечення доступності недержавної освіти для широких верств населення; неприпустимість формування псевдоосвітніх цінностей; забезпечення невіддільності сприйняття освітніх послуг як товару та інтелектуальних змагань в процесі їх споживання; збереження якості освіти; забезпечення тісного взаємозв'язку науки, освіти і виробництва, усунення диспропорцій на ринку праці.

Таким чином, Україні необхідно докорінно змінити інституціональну структуру освітнього ринку, розробити прозорі фінансово-економічні механізми цільового накопичення та адресного використання коштів, необхідних для реалізації в повному обсязі конституційних прав громадян на освіту на основі оптимального поєднання бюджетних та позабюджетних джерел її розвитку.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Кльов М. В. Комерціалізація вищої освіти: характерні риси та тенденції розвитку. *Грані*. 2014. № 5. С. 85-91.

Несенюк Євген Сергійович
доктор філософії
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Кеніна Марина Олександрівна
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВАХ

Анотація. Визначено сутність непідприємницьких товариств. Охарактеризовано засади організації і методики обліку, аналізу і внутрішнього контролю в них.

Ключові слова: особливості, організація, методика, облік, аналіз, внутрішній контроль, непідприємницькі товариства

У ринковій економіці існує плюралізм організаційно-правових суб'єктів господарювання. Частина їх працює в державному неринковому секторі, інша – в ринковому, але не здійснюють підприємницької діяльності. Непідприємницька діяльність притаманна бюджетним та небюджетним неприбутковим організаціям, цільовим фондам тощо. Відповідно до Цивільного Кодексу України непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками.

Об'єктом дослідження є «Громадська спілка «Українська ліга авторських та суміжних прав»», вона зареєстрована як юридична особа, що має ідентифікаційний код 42502769 і здійснює діяльність інших громадських організацій (код КВЕД 94.99). Її організаційно-правовою формою є спілка об'єднань громадян. Відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян» громадська організація створюється для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів. У спілці працює 6 осіб, тому вона підпадає під критерій малого підприємства і формує фінансову звітність відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена звітність».

У 2018 році підприємство несло інші операційні витрати у сумі 31,4 тис. грн. без наявності доходу, що призвело до збитків, у 2019 та 2020 році підприємство має інші операційні доходи, які дорівнюють іншим операційним витратам – відповідно 10275,2 тис. грн. та 6381,4 тис. грн. Спілка складає звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації, а також подає до Пенсійного фонду України «Звіт про суми нарахованої заробітної плати застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Непідприємницькі товариства отримують непідприємницький дохід у формі цільового фінансування із бюджету, небюджетних фондів, благодійних установ і організацій з метою покриття витрат, погоджених надавачами таких коштів для вирішення певних програм та проєктів переважно соціально-економічного характеру [1, с. 234]. Тому принципово різняться критерії визнання доходів. Для підприємницьких товариств - це принцип отримання економічної вигоди; для підприємницьких - потенційної соціально-економічної вигоди. Операції підприємницького та непідприємницького характеру мають обліковуватися окремо з урахуванням різної методики їх оцінки та нарахування.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Свірко С. В. Доходи підприємницької та непідприємницької діяльності: визнання та облікова оцінка в умовах національних економічних реформ. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка*. 2011. Вип. 18. С. 227-235.

Malte Pehl,

LL.M.

Lecturer

FOM University of applied Sciences

Germany, Wetter

Zham Olena Yuriivna

Candidate of Sciences in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation

National Aviation University, Kyiv.

SHADOW ECONOMY OF UKRAINE AND MEASURES OF DE-SHADOWING OF ENTERPRISES

Abstract. This paper considers the theoretical and practical foundations of the shadow economy of Ukraine and methods of de-shadowing of enterprises. The essence of the shadow economy, de-shadowing is determined.

Key words: shadow economy, de-shadowing, economic activity, tax incentives.

The shadow economy has existed for a long time in all countries of the world. But in the period of economy globalization, this phenomenon has become one of the most acute problems of society. In addition to the negative impact on the economy of any country, the development of shadowing threatens stability of the state as a whole and the legal system, which, in turn, is a fundamental institution.

The problem of the shadow economy first appeared in scientific research in the 1930s. This was due to the presence of the Italian mafia in the American economy. However, at that time, research was conducted only on the criminal side of the shadow economy.

Over the years of research, scientists have not come to a consensus on the definition of "shadow economy". Analyzing the work of foreign and domestic scientists, we can say that the shadow economy is an economic phenomenon that entails uncontrolled, illegal receipt of income from legal or illegal activities, which are not taken into account by official statistics.

The shadow economy has a negative impact on all economic and social processes taking place in society. Without taking into account the shadow economy, it is impossible to carry out economic analysis at the macro and micro levels, to make effective administrative and legislative decisions. The spread of the shadow economy has bad consequences, which include reducing the effectiveness of public policy, complicating the regulation of the economy by market methods using the tools of monetary and tax policies.

To combat the shadow economy, it is necessary to determine its extent, which is influenced by the factors that foster and contribute the growth of the shadow economy.

Thus, according to the calculations of the Ministry of Economy of Ukraine, the level of the shadow economy was 30% of total GDP in January-March 2021, which is 1 p.p. less than the corresponding period in 2020 [1].

Also, it should be noted that the tendency to reduce the shadow economy was showed by most economic activities (hereinafter EA) against the background of reducing losses of enterprises in these EAs in January-March 2021 in a fairly rapid adaptation of enterprises to new economic conditions and, as a consequence, the gradual resumption of their productive activity.

The most significant decrease in the share of the shadow sector was in the wholesale and retail trade (by 11 p.p. to 23% of GVA in EA), in the processing industry (by 10 p.p. to 30%), in the extractive industry (by 9 p.p. to 38%) and in EA "Transport, warehousing, postal and courier activities" (by 9 p.p. to 44%, respectively) (Fig. 2.4).

The increase in the share of the shadow economy was shown by EA "Financial and insurance activities" (by 5 p.p. to 37% of GVA in EA) and EA "Agriculture, forestry and fishery" (by 3 percentage points to 29%, respectively).

The slight decrease in the level of the shadow economy took place against the background of the adaptation of economic entities to the permanent conditions of quarantine restrictions that have lasted for more than a year. This is evidenced by the improvement in the reporting period (compared to January-March 2020) of financial performance of enterprises and the expression of optimism in business expectations in terms of business activity in response to favorable external conditions and increasing domestic demand.

At the same time, it should be noted that so far the tendency to reduce the influence of shadow economy operations is weak due to the natural desire of businesses to reduce the risk of loss of limited resources in the extraordinary manifestations of coronavirus crisis, which currently remain unpredictable.

In order to overcome the negative consequences for Ukraine's economy, it is necessary to develop and implement a number of measures to combat the shadow economy:

- "amnesty" of capital of non-criminal origin, especially those directed to the innovation sphere and other socially significant and priority sectors;
- introduction of tax incentives for the accumulation and investment of funds in the innovation sector by legal entities, which are proposed to provide based on the actual results of activities;
- narrowing the financial base of the shadow economy by reducing the level of taxation of individuals by the amount of documented funds spent on human capital development (education, training, etc.);

- obligatory substantiation of capital sources of origin when purchasing the goods which cost exceeds a certain predetermined amount (property, land, vehicles and luxury goods);
- involvement of representatives of international organizations specializing in combating illegal management and civil society in the implementation of the legalization strategy.

REFERENCES:

1. Ministry of Economy and Trade of Ukraine [Electronic resource] - <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
2. Zyanko V.V. Shadow incomes and ways to reduce them in Ukraine / Visn. Vinnytsia. Polytechnic. - 2008. - № 1. – p.p. 92–93.

Попович Оксана Василівна

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування

Шевчук Наталія Сергіївна

здобувач вищої освіти,

Національний авіаційний університет, м. Київ.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. На сьогодні існує кілька виявлених моментів в діяльності сільськогосподарського підприємства, які слід приймати до уваги. Зокрема, виробничий процес з обробітку рослинницьких культур передбачає використання великої кількості сільськогосподарської техніки, машин та обладнання. У зв'язку з цим, виникає необхідність виділення специфічних видів витрат – за механізованими роботами та технологічними операціями, витратами паливно-мастильних матеріалів, запасних частин та інвентарю, з амортизації, створення споруд, утримання техніки та інші витрати. А також, тривалість виробничого циклу продукції сільського господарства залежить від біологічних властивостей культури та кліматичних умов, і це необхідно брати до уваги при організації обліку витрат.

Ключові слова. Витрати, собівартість продукції, калькулювання, управлінський облік, організація обліку витрат.

Однією з основних проблем для управління підприємством є забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати підприємства. Якщо інформація щодо витрат, яка повинна слугувати для прийняття управлінських рішень є несвоєчасною, недостовірною або відсутньою, це спричиняє виникнення проблем, як внутрішнім так і зовнішнім її користувачам.

Створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів для обліку та контролю за витратами підприємства є сьогодні вкрай необхідною для вітчизняних підприємств. Про це свідчать статистичні дані: матеріаломісткість вітчизняної продукції у два-три рази вища, ніж у країнах Заходу. Внаслідок цього попри всі інші чинники в нашій державі вагома частка списаних на витрати виробництва матеріальних цінностей розкрадається або використовується на виробництво тіньової продукції, яку підприємство не обліковує і за яку не сплачує податків, зборів та інших платежів. Створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів сприятиме ефективному контролю витрат, а також розвитку галузевих й відомчих норм та нормативи, які на сьогодні є застарілими або відсутніми взагалі [1].

Важливою проблемою організації обліку витрат підприємства є встановлення оптимального співвідношення обсягів автоматизованих і неавтоматизованих обліково-контрольних робіт та визначення їхньої ролі у скороченні необґрунтованих витрат підприємства. Нині комп'ютерна й організаційна техніка є в абсолютній більшості діючих вітчизняних підприємств. Кожному підприємству доцільно на початку року провести оцінку власних потреб і фінансово-кредитних можливостей щодо придбання або оренди комп'ютерної, організаційної техніки або відмовитися від неї, віддавши перевагу у веденні обліку залученому на договірній основі приватному професійному бухгалтеру спеціалізованої приватної фірми за гідну оплату виконаних ним обліково-звітних робіт.

Тривалість виробничого циклу продукції сільського господарства залежить від біологічних властивостей культури та кліматичних умов, і це необхідно брати до уваги при організації обліку витрат [2].

Виробничий процес з обробітку рослинницьких культур передбачає використання великої кількості сільськогосподарської техніки, машин та обладнання. У зв'язку з цим, виникає необхідність виділення специфічних видів витрат – за механізованими роботами та технологічними операціями, витратами паливно-мастильних матеріалів, запасних частин та інвентарю, з амортизації, створення споруд, утримання техніки та інші витрати.

У наявних рекомендаціях щодо планування обліку та калькулювання собівартості, робіт, послуг [3] у сільськогосподарських організаціях, не приділено достатньої уваги обліку та розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів організації. Однак у більшості сільськогосподарських підприємств є допоміжне виробництво, що також обумовлено специфікою виробничого процесу.

Виробничий процес у сільськогосподарській галузі має на увазі паралельні витрати ресурсів під урожай суміжних років, у зв'язку з чим облік витрат необхідно розмежовувати на календарні періоди – витрати під урожай поточного року та витрати під урожай майбутніх років. Через специфічні особливості виробничого процесу продукції рослинництва, ймовірно отримання кінцевої продукції рослинництва в декількох видах. В основному цих видів два: обробіток культури або групи культур та переробка отриманої рослинницької продукції. Зрештою, у процесі випуску продукції рослинництва одержують як основну, і побічну продукцію (наприклад, солону).

Також, виробничий процес сільськогосподарської продукції розосереджено на великих площах земельних угідь із застосуванням великої кількості техніки, тракторів, комбайнів, сільськогосподарських машин. Внаслідок цього бухгалтерський облік має забезпечувати якісний облік усього машинно-тракторного парку.

Істотна частка рослинницької готової продукції сільськогосподарських організаціях йде не на реалізацію, а внутрішній оборот підприємства. До такого внутрішнього споживання можна віднести залишок частини готової продукції на насіння та посадковий матеріал. Тому виникає потреба в

організації у бухгалтерському обліку чіткого руху продукції для внутрішньогосподарських потреб.

До ще однієї основної особливості бухгалтерського обліку сільськогосподарського виробництва можна віднести істотну значущість первинної реєстрації випуску продукції з поля. Така значимість обумовлена тим, що у рослинництві, на відміну інших виробничих галузей, немає залежність між обсягом понесених витрат і обсягом випущеної продукції. У зв'язку з цим, враховуючи специфічні риси виробничого процесу одержання продукції рослинництва, облік витрат покликаний забезпечувати їх поділ та отримання підсумкової достовірної інформації, за нижчезазначеними показниками:

- за прикордонними роками виробництва продукції; - у розрізі основних виробництв та культур продукції;
- за видами сільськогосподарських робіт, що виконуються;
- за номенклатурою елементів та статей витрат.

Також ми вважаємо, що дві основні ознаки найбільше впливають на організацію обліку витрат у галузях сільського господарства – це вид одержуваної продукції та тимчасова специфіка виробництва. Ми вважаємо, що склад витрат, що включаються до собівартості, дещо обмежений, що функціонує в нинішній практиці сільськогосподарських організацій. Не дає можливості забезпечити повну окупність вкладених коштів у витрати виробничої діяльності. Цей факт тягне за собою велику кількість проблем щодо організації обліку в сільськогосподарському виробництві.

Крім цього, до особливостей обліку витрат необхідно віднести той факт, що є відносно постійний характер змінних витрат. Ці витрати відносяться не до одиниці окремих видів готової продукції, а припадають на оброблювану площу поля. Однак при збільшенні посівних площ, а також стабільному збільшенні врожайності необхідно брати до уваги збільшення обсягу змінних витрат щодо зростання обсягів сільськогосподарського виробництва. Тим більше, за несприятливих природно-кліматичних умов виникне збільшення обсягу питомих змінних витрат за випущеною рослинницькою продукцією.

Ми вважаємо, що розмежувати витрати в рослинництві на змінні та постійні потрібно лише по відношенню до випущеної продукції. У разі випущена продукція є носієм витрат і у подальшому щодо її приймаються все поточні і майбутні управлінські рішення.

Аналітичний облік витрат у управлінському обліку необхідно формувати як обмежуючись видами виробництва та оброблюваними культурами, а й враховувати все об'єкти управління [4]. Ми вважаємо, що як окремо обліково-аналітичні одиниці управлінського обліку необхідно розглядати сегменти діяльності на рівні галузі, на рівні підприємства, рівні виробничої діяльності, центрів відповідальності або рівні виробленої продукції.

Зважаючи на підходи, що використовуються при формуванні обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах, позначимо кілька завдань, які, на наш погляд, необхідно вирішувати системі управлінського обліку:

- приймати витрати на облік, понесені під час обробітку різних видів

культур чи груп культур рослинництва, і навіть різного типу сільськогосподарських робіт і операцій, враховувати обсяг незавершеного виробництва, у повному обсязі і у необхідні терміни;

- формувати достовірну, якісну, оперативну інформаційну базу з метою обчислення фактичної собівартості виробленої рослинницької продукції;

- відстежувати точність та доцільність витрачання насіння та посадкового матеріалу, органічних та мінеральних добрив, засобів хімічного захисту, обґрунтованість використання сільськогосподарської техніки, машин та обладнання, а також робіт вантажного та легкового автотранспорту, допоміжних виробництв;

- організувати повний та своєчасний облік прийняття готової продукції рослинництва з правильним та точним оформленням усієї необхідної первинної та подальшої документації;

- аналізувати та контролювати процес виконання планових завдань, що стосуються витрат та випуску готової рослинницької продукції;

- знаходити резерви зниження витрат, завдяки виявленню невідповідностей понесених фактично витрат від встановлених норм;

- з певною періодичністю аналізувати результати діяльності в розрізі культур або груп культур, що вирощуються, а також в цілому по всьому сільськогосподарському підприємству.

Зазначимо, що на рівні управління виробничими сегментами у сільськогосподарських організаціях потрібна інформація про величину та структуру витрат на виробництво та реалізацію продукції рослинництва. Спираючись на таку інформацію, керівництво зможе зробити висновки щодо конкурентоспроможності як окремих напрямів діяльності, видів продукції, так і підприємства загалом.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Скриньковський Р. М. Фінансовий стан підприємств: сутність, прийоми та методи проведення аналізу. *У номері*. 2014. С. 2014

2. Руда Р.В. Оцінка фінансового стану підприємства: сутність та необхідність. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2010. №1(9)с. 61–65.

3. Рудницька О.М. Застосування методів фінансового менеджменту як інструменту ефективного управління підприємством. *Науковий вісник НЛТУ України*.– 2010. № 10. – С.215–221.

4. Рязасева Т.Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010.№3.Т.1. с. 177–181.

Роменська Катерина Михайлівна

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ, ОРІЄНТОВАНЕ НА ЯКІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Анотація. Управління фінансовими потоками державного та місцевих бюджетів, спрямоване на забезпечення учасниками бюджетного процесу досягнення цілей, завдань, результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного й цільового використання бюджетних коштів. Умовою забезпечення якості і ефективності управління фінансовими потоками в бюджетному процесі є ступінь обґрунтованості та відповідність отриманих результатів від їх протікання принципам бюджетної системи: повноти, обґрунтованості, ефективності та результативності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості і неупередженості, публічності та прозорості. Орієнтованість управління фінансовими потоками в бюджетному процесі на якість та ефективність отриманих результатів, дозволяє у повній мірі й своєчасно забезпечувати виконання повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування та процеси соціального розвитку.

Ключові слова: управління фінансовими потоками, бюджет, бюджетний процес, ефективність, якість, результати, використання бюджетних коштів.

Зміна акцентів в бюджетному процесі із переходом на стратегічне управління бюджетами пояснює те, що управління бюджетними потоками на сьогодні стає орієнтованим не лише на виконання бюджетних зобов'язань. Бюджетним кодексом України управління бюджетними коштами визначено як сукупність дій учасника бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних з формуванням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів. Це підкреслює необхідність управління фінансовими потоками державного та місцевих бюджетів, спрямованого не лише на дотримання термінів і обсягів визначеного фінансування, проте й на забезпечення ефективних та якісних показників за результатами використання бюджетних коштів [1].

Відмінністю управління бюджетними потоками від управління фінансовими потоками те, що ними неможливо управляти з огляду на лише на економічні параметри. Також варто враховувати, що не всі фінансові потоки держави є бюджетними потоками, тому що система державних фінансів окрім

зведеного бюджету включає державні цільові фонди, фінанси державного сектору економіки, державний кредит, страхові та резервні фонди. А оскільки бюджетна система є не лише сукупністю бюджетів, а сукупністю бюджетного процесу та відносин, управління фінансовими потоками в бюджетному процесі України обмежене бюджетним циклом, що має на меті забезпечити належне планування, виконання, облік доходів та видатків державного та місцевих бюджетів України, а також звітність, контроль та аудит дотримання бюджетного законодавства. Зазвичай такий цикл зосереджується на таких ключових етапах, що відбуваються на різних стадіях бюджетного процесу України: складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них, складання проектів бюджетів, розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет), виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет), підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

Саме тому протікання фінансових потоків в бюджетному процесі є обмеженим обсягами відповідного бюджету, в якому затверджено бюджетні призначення головним розпорядникам коштів у розрізі відповідальних визначень за бюджетними програмами та визначені соціальні норми та нормативи, напрями фінансування галузей та сфер відповідно до цілей розвитку, протікання цих потоків також залежить від багатьох соціально-економічних параметрів: чисельність та структура населення, соціальний статус, зайнятість, спеціалізація виробничої системи, рівень розвитку житлово-комунальної інфраструктури тощо [2]. І при цьому досягнення результатів в бюджетній сфері часто ускладнене незбалансованістю доходної та видаткової частин бюджету, тому важливою умовою формування та спрямування фінансових потоків в бюджетному процесі є їх узгодження та обґрунтування за функціями й видами та збалансування з потребами по обсягах і певних інтервалах часу. Так, ефективне використання фінансових потоків в бюджетному процесі потребує обґрунтованого планування, використання та оптимізації їх руху. Фінансові потоки в невиробничій сфері, на відміну від фінансових потоків, що обслуговують виробничу сферу, безоборотні. Вони закінчуються при досягненні кінцевої мети - забезпечення соціальних процесів і функцій соціального захисту й соціального забезпечення в момент надання споживачам бюджетних послуг. Фінансові потоки бюджету можуть бути різними за обсягами, рухатись із різною швидкістю, вилучатись з потоку, змінювати напрям руху. Параметри бюджетних потоків залежать від кількості розпорядників і споживачів бюджетних фінансових коштів, прийнятих форм розрахунків, обліку операцій, видів господарських зв'язків і різних термінів їх перебігу. Для ефективного досягнення показників ефективного та якісного використання бюджетних коштів за результатами управління фінансовими потоками в бюджетному процесі також необхідно визначити обґрунтовані характеристики потоків і постійно їх удосконалювати [1].

Умовою забезпечення якості і ефективності управління фінансовими потоками в бюджетному процесі є ступінь обґрунтованості та відповідність отриманих результатів від їх протікання принципам бюджетної системи: повноти, обґрунтованості, ефективності та результативності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості і неупередженості, публічності та прозорості. Найголовнішою вимогою до отриманих результатів для оцінки фінансових потоків є можливість їх вимірювання (в абсолютних, відносних одиницях). Крім того, результати мають бути співставними із методами розрахунків, що застосовувались для їх оцінки, інформаційно доступними та зрозумілими за змістом і призначенням як для фахівців органів державної влади та місцевого самоврядування так і для громадськості.

Управління фінансовими потоками в бюджетному процесі, орієнтоване на якість та ефективність отриманих результатів, дозволяє у повній мірі та своєчасно забезпечувати виконання повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування та процеси соціального розвитку. Це в свою чергу забезпечить збільшення вхідних потоків бюджету, забезпечення ефективності використання бюджетних коштів через їх обґрунтований розподіл у часі, просторі та за напрямками використання тощо. Фінансові потоки бюджету забезпечують економічну єдність та цільове спрямування бюджетних коштів, а процес управління фінансовими потоками бюджету за рахунок обґрунтування завдань, заходів та результатів використання бюджетних коштів за допомогою аналітичного й інформаційного забезпечення оцінки їх стану та на основі визначеного оптимального рівня показників суттєво спрощує та прискорює управлінське регулювання небажаних тенденцій та дозволяє упередити їх настання [3].

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 22.11.2021)
2. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 15.12.2020. №1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення 23.11.2021)
3. Бобровська О. Управління фінансовими потоками в муніципальному менеджменті. Науковий вісник «Демократичне врядування». 2008. №1. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik/fail/O.%C2%A0Bobrovska.pdf (дата звернення 23.11.2021)

Славінський Валерій Іванович
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Долішня Анна Олександрівна
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ

Анотація. Визначено сутність громадських організацій. Охарактеризовано особливості організації і методики обліку, аналізу і внутрішнього контролю в них.

Ключові слова: діяльність, громадські організації, організація, методика, облік, аналіз, контроль

Ознаками демократизації суспільства є активізація громадської думки, зростання ролі населення у впровадженні реформ, відстоювання ними своїх прав тощо. Розвиток громадянського суспільства потребує відповідних змін у системі державного управління і місцевого самоврядування. Зростає роль громадських об'єднань як провідників державної та регіональної політики, суб'єктів вирішення проблем розвитку територіальних громад.

Закон України «Про громадські об'єднання» визначає їх як об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка.

Протягом 2016-2020 років кількість керівних органів громадських організацій зросла з 21417 од. до 25988 од., або на 21,34%. Проте кількість членів на обліку громадських організацій за регіонами скоротилася з 27008586 до 19925386 осіб, або на 26,3%. У тому числі кількість членів на обліку керівних органів зросла з 4585368 осіб до 5516013 осіб, або на 20,3%.

Доходи громадських організацій у 2020 році склали 7271566,8 тис. грн. [2]. Основну частину надходжень становлять: благодійна діяльність - 52,34% та фінансування нерезидентів - 32,8%. Наступними в рейтингу надходжень є такі джерела: інші джерела - 16,43%, господарська діяльність товариств, підприємств (юридичних осіб), створених громадською організацією для виконання її мети (цілей) та напрямів діяльності - 15,21%, фінансування від підприємств та організацій України - 14,85%, членські внески - 9,91%, кошти громадян України - 4,69%, надходження з місцевого бюджету - 3,44% та Державного бюджету України - 2,67%. Видатки громадських організацій склали 6368937,8 тис. грн. Основна їх частина пов'язана з благодійною діяльністю - 29,69% та оплатою послуг - 26,23%. На оплату праці приходиться 17,52%, на інше використання коштів - 13,35%, матеріальні витрати - 6,52%,

відрахування на соціальні заходи - 3,61%, розрахунки за податками й зборами - 2,04%, амортизацію - 1,04%.

Доходи громадських організацій визнаються щомісячно на рівні понесених витрат, тому фінансові результати в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності не відображаються. Також сальдо відсутнє в оборотно-сальдовій відомості за рахунком 44. Залишок коштів у межах цільового фінансування обліковують за кредитом субрахунку 484.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Маліновська К. О. Бухгалтерський облік і звітність як невід'ємна складова діяльності громадської організації – суб'єкта цивільно-правових відносин. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка.* 2016. Вип. 3. С. 174-179.

2. Діяльність громадських організацій в Україні.
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_go_bl.htm

Топоркова Олена Анатоліївна,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри «Облік і оподаткування»

Український державний університет науки і технологій

Касянюк Юлія Андріївна,

здобувач вищої освіти за другим магістерським рівнем

Український державний університет науки і технологій. М. Дніпро.

ВПЛИВ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ НА СТАН ЗАЛІЗНИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. Розглянуто тенденції зміни обсягів перевезення пасажирів та вантажів залізничним транспортом України. Акцентовано увагу на необхідності оптимізації управління фінансами залізничної галузі, особливо в умовах карантинних обмежень.

Ключові слова: залізничний транспорт, перевезення, попит, дебіторська і кредиторська заборгованість, пандемія.

В умовах трансформаційних процесів, що відбуваються нині у світі, гостро постає необхідність впровадження такого вектора національної економіки, який сприятиме не лише активізації господарського комплексу в цілому, а й буде спроможним адаптуватися до мінливих умов та кризи.

Пандемія Covid-19 суттєво вплинула на національну та світову економіку. Залізничний транспорт є однією з основних інфраструктурних галузей економіки України, яка забезпечує її внутрішні та зовнішні транспортно-економічні взаємовідносини і задовольняє виробничі та невиробничі потреби у перевезеннях, сприяє швидшому розвитку продуктивних сил суспільства, міжрегіональних зв'язків та залученню до процесу суспільного відтворення ресурсів всіх регіонів країни.

Добре розвинена транспортна система надає можливості для вільного транспортування товарів, людей та послуг. Його оптимальна структура та ефективна робота є необхідною умовою функціонування економіки загалом, її стабілізації та зростання рівня життя населення.

Якщо брати до уваги сферу залізничного транспорту – одну з найбільших державних компаній АТ «Укрзалізниця», то внаслідок спалаху коронавірусної інфекції, за якою послідували карантинні обмеження, діяльність транспортної компанії була суттєво порушена частковою забороною на переміщення пасажирів та обмеженням вантажних перевезень, що призвело до непередбаченої дестабілізації.

Проаналізувавши інформацію про зміну обсягів перевезення пасажирів та вантажів залізничним транспортом АТ «Укрзалізниця» можна констатувати, що пасажирські перевезення за період з 2017 по 2020 роки з 164 941,6 тис. пасажирів зменшилися до 68 332,5 тис. Об'єми вантажних перевезень за такий

самий період теж істотно змінились, а саме з 339 550,5 тис. тонн за 2017 рік знизились до 305 480,4 тис. тонн за 2020 рік [1].

Втрати в обсягах перевезень постраждали від кризи через запровадження обмежень на поїздки і карантину загалом, попит буквально зник, що дуже позначилося на доходах та суттєво уповільнило зростання національної економіки.

У процесі роботи всі організації з різних галузей, а саме промисловість, сільське господарство, торгівля, транспорт чи будівництво, взаємодіють зі своїми покупцями, потенційними споживачами своїх товарів, робіт та послуг. Тому однією з найважливіших складових фінансово-господарської діяльності будь-якої організації є дебіторська та кредиторська заборгованість.

Розглянемо динаміку заборгованості залізничного транспорту за 2017-2020 роки, адже такий аналіз дає змогу краще оцінити фінансове становище Акціонерного Товариства (Рис. 1) [2].

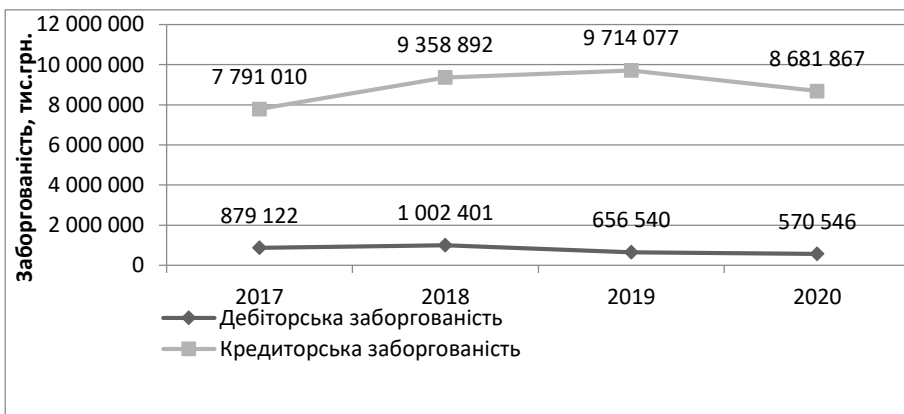

Рис.1. Торгова та інша дебіторська і кредиторська заборгованість АТ «Укразлізниця»

Як можна бачити, у 2018 році відбулося різке зростання дебіторської заборгованості, але протягом двох останніх років спостерігається зниження заборгованості, що є позитивною тенденцією.

Щодо кредиторської заборгованості, то в порівнянні з 2017 роком має місце зростання у 2018 та 2019 роках. Збільшення заборгованості перед постачальниками може мати неоднозначний характер і може бути пов'язане з несвоечасним погашенням боргів. Тому цю позицію слід детально проаналізувати, тобто провести аналіз по кожному постачальнику та виявити причини зростання заборгованості.

В умовах пандемії особливого значення набуває управління фінансами залізничної галузі, оскільки брак доступних фінансових ресурсів може стати причиною погіршення не лише фінансових результатів, а й негативно вплинути на можливість здійснення вантажних та пасажирських перевезень у

необхідних обсягах та з необхідною якістю, що позначиться на національній економіці.

АТ «Укрзалізниця» за останні роки зіткнулась з безпрецедентними фінансовими втратами через транспортні обмеження та загальний економічний спад, викликаний пандемією.

З метою запобігання банкрутству національної галузі варто впровадити низку послаблень, а саме:

- 1) Перегляд графіків погашення кредитів;
- 2) Відстрочення з виплати заборгованості за кредитами без нарахування штрафних санкцій;
- 3) Звільнення повне або часткове від сплати земельного податку та податку на майно;
- 4) Сплата єдиного соціально внеску за зниженою відсотковою ставкою;
- 5) Створення антикризового фонду з метою підтримки провідних галузей економіки;
- 6) Формування спеціальної комісії для вивчення ситуації в країні та за кордоном у зв'язку з поширенням та появою нових штамів коронавірусної інфекції.

Завдяки вищенаведеним послабленням у транспортній сфері можлива адаптація до оновлених умов діяльності та поступове відновлення після кризи.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Інтегрований звіт АТ «Укрзалізниця» за 2017-200 роки. URL: <https://www.uz.gov.ua/about/investors/>

Шевченко В.В.

к.е.н.,

доцент кафедри
фінансів, обліку

та оподаткування

Національний авіаційний університет, м. Київ.

РОЛЬ ВИЩИХ ОРГАНІВ АУДИТУ В ПОДОЛАННІ КОРУПЦІЇ

Анотація. Визначено концептуальні засади діяльності вищих органів аудиту в подоланні корупції з позиції міжнародних стандартів. Надано оцінку значущості Вищих органів аудиту в боротьбі з корупцією.

Ключові слова. Корупція, боротьба з корупцією, вищі органи аудиту, аудит, реформи, велика корупція, сталий розвиток.

Корупція це глобальне явище, одна з найнебезпечніших загроз сталого розвитку й миру для кожної країни світу.

Відповідно до доповіді про стан людського розвитку за 2019 рік, який публікуються Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН), будь-який прояв корупції розширює спектр негативних наслідків, впливаючи, серед іншого, на поділ влади та посилення безкарності [1].

До основних елементів, що сприяють проявам корупції можна віднести: бракування доброчесності; недосконалість законодавства; слабкі системи правопорядку та системи контролю та нагляду; бракування відповідальності перед громадянами; недостатня прозорість; бракування балансу повноважень між державними органами; низькі зарплати державних службовців тощо.

Відповідно до висновків наведених у спеціальному звіті «Зменшення масштабної корупції в Україні», підготовленого Європейським судом аудиторів (Рахунковою палатою), не дивлячись на те, що ЄС підтримував реформи для боротьби з корупцією та допоміг зменшити можливості корупції, велика корупція залишається ключовою проблемою в Україні. Судова реформа зазнає невдач, антикорупційні інституції знаходяться під загрозою, довіра до таких інституцій залишається низькою, а кількість вироків суду, винесених за результатами розгляду справ щодо великої корупції – малі. Олігархи та корисливі інтереси на всій території України є першопричиною корупції та основними перешкодами для верховенства права та економічного розвитку в країні [2].

Тому одним із найважливіших аспектів ролі вищого органу аудиту (ВОА) у боротьбі з корупцією, досягненні стабільного соціально-економічного розвитку, подоланні економічних криз, підвищенні ефективності надходження та використання державних фінансів, забезпеченні фінансової дисципліни та вдосконаленні бюджетної системи є діяльність, яку він проводить зі зміцнення державних інституцій, що є елементами національної системи доброчесності.

Згідно з GUID 5700 «Керівництво з аудиту запобігання корупції в державних установах», з огляду на те, що корупцію набагато краще попередити, ніж виявляти, боротьба ВОА з корупцією має бути багатогранною [3]:

- включення питань виявлення корупції та протиправних дій у повсякденну аудиторську роботу ВОА;
- підвищення обізнаності громадськості про корупцію та інші правопорушення через своєчасне та публічне оприлюднення результатів проведених аудитів ВОА;
- удосконалення методів та інструментів боротьби з корупцією та іншими правопорушеннями;
- співробітництво з іншими інституціями в боротьбі з корупцією тощо,

Під час проведення аудитів, ВОА мають аналізувати явища корупції (її виникнення, причини, сфери та механізми) та намагатися визначити шляхи зменшення свавілля в застосуванні законодавства, спрощення адміністративних процедур та усунення нерівного доступу до інформації. За допомогою щоденного аналізу порушень, виявлених під час проведення аудиту, та аналізу законодавства мусить намагатися визначити механізми, які можуть сприяти корупції.

Через реалізацію таких заходів ВОА допомагає в зміцненні системи державного фінансового управління, усвідомлюючи, що постійна підзвітність в уряді створить превентивне середовище, яке не буде сприяти проявам корупції та іншим порушенням.

Отже, одним зі стратегічних завдань ВОА є: сприяння сталому розвитку держави, боротьба з корупцією, поширення міжнародного досвіду в інституціональному становленні системи вищого державного фінансового контролю.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Human Development Report 2019. Офіційний сайт агентства Організації Об'єднаних Націй, що спеціалізується на питаннях розвитку (UNDP). URL: <http://report2019.archive.s3-website-us-east-1.amazonaws.com/>.

2. Special Report 23/2021: Reducing grand corruption in Ukraine (europa.eu). Офіційний сайт Європейського суду аудиторів (Рахункової палати) (European Court of Auditors). URL: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr21_23/sr_fight-against-grand-corruption-in-ukraine_en.pdf.

3. The INTOSAI Guidance (GUID) 5270 «Guideline for the Audit of Corruption Prevention in Government Agencies». Офіційний сайт професійних стандартів та документів INTOSAI (The INTOSAI Framework of Professional Pronouncements). URL: <https://www.issai.org/pronouncements/guid-5270-guideline-for-the-audit-of-corruption-prevention/>.

СЕКЦІЯ 9.

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ.

- Голова секції** *Тетяна Косова*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;
Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation;
- Заступник голови секції** *Олена Рибак*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;
Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the National Aviation University.

Vladyka Y.,
Candidate of Sciences (Economic), Associate Professor
Savytska Maria
National Aviation University, Kyiv.

INVESTMENT MECHANISM FOR AIR TRANSPORT FINANCING IN UKRAINE

Abstract: One of the tasks of modernization of Ukraine's economy is to create favorable real conditions and their opportunities for the development of transport and transit potential of Ukraine on the basis of investment development. Intensifying the use of external and internal investment resources allows for structural transformation in the transport sector and the implementation of strategically important projects aimed at upgrading transport infrastructure and ensuring high standards of transport services.

Key words: transport, investment policy, regulation, investment activity, leasing, financing.

From the beginning, the main means of regulating the conditions of investment activity are:

- providing financial assistance in the form of grants, subsidies, subventions, budget loans for the development of individual regions, industries, production;
- adoption of state norms and standards;
- implementation of measures for the development and protection of economic competition;
- privatization of property;
- determination of conditions of use of land, water and other natural resources;
- pricing policy;

- conducting state examination of investment projects;
- other activities.

At present, assistance to Ukraine for the implementation of structural changes in the field of transport and road management is provided by the European Union through sectoral budget support under the program "Support to the implementation of the transport strategy of Ukraine" under the Financing Agreement. The total funding of the program is 65 million euros and is aimed at implementing institutional reforms in the transport sector of Ukraine, promoting the development of transport infrastructure in the country, bringing Ukrainian legislation in line with international norms and standards.

Support for the modernization of the transport sector in Ukraine is also provided by: the International Bank for Reconstruction and Development, the European Investment Bank, the European Bank for Reconstruction and Development, the Government of Japan through the Japan Bank for International Development, the World Bank and others.

Financial and credit mechanisms for stimulating structural transformations in the transport sphere, in particular, the provision of state support in the production of certain types of equipment, as well as the use of leasing schemes for rolling, are important in the implementation of state investment policy, renewal of warehouses on transport. Thus, the Cabinet of Ministers of Ukraine regulates the budget funds provided to the State Agency of Ukraine for Management of State Corporate Rights and Property under the program "State support for the production of aircraft and helicopters and engines for them, including through the mechanism of cheaper loans" for research, research and development work related to the production of aircraft and helicopters and engines for them and to compensate the interest rate on bank loans for the implementation of investment projects for the production of aircraft and helicopters and engines for them. The implementation of the program will contribute to the expansion of the market of transport aviation services, wider use of aviation equipment to serve passengers and cargo.

Leasing forms of rolling stock in transport, which are in great demand in developed economies with strong infrastructure, are leasing forms of equipment acquisition. However, in Ukraine the use of this mechanism is complicated, first of all, due to the lack of long-term banking resources for leasing financing, underdeveloped insurance market for leasing insurance, lack of preferential lending and taxation of leasing activities.

Currently most of the activities related to aircraft financing for private and State owned air carriers comes from export credit agencies, bank debt and capital markets. The role of leasing companies in supporting new commercial airplane deliveries—both through direct purchases and sale leasebacks is significant. Lessors secure most of their financing leverage through the capital market route. Almost all of the aircraft financing of air carriers (State or privately owned) are subject to open market borrowing channels and rates when purchasing or leasing aircraft. With the liberalization of the air transport sector worldwide, and the privatization of many state-owned airlines, the Developmental Banks and Official Development Assistance (ODA) financing have shifted their focus

towards capacity building, policy and regulatory support financing activities. The lack of support towards aircraft financing is a significant barrier and cause of infrastructure gap for developing countries with a record of poor aviation infrastructure, poor connectivity and low profitability of their air carriers.

Results: There are several supporters assistance to Ukraine for the implementation of structural changes in the field of transport and road management. The state also takes part in this field, financial and credit mechanisms for stimulating structural transformations in the transport sphere, in particular, the provision of state support in the production of certain types of equipment, as well as the use of leasing schemes for rolling, are important in the implementation of state investment policy, renewal of warehouses on transport. But this process is complicated in Ukraine mainly due to the lack of long-term banking resources for leasing financing, underdeveloped insurance market for leasing insurance, lack of preferential lending and taxation of leasing activities. Thus, state should deal with it.

REFERENCE:

1. "Інвестиційні механізми структурних трансформацій у транспортній галузі". Аналітична записка | National Institute for Strategic Studies [Електронний ресурс] / 1 – Режим доступу до ресурсу: <https://niss.gov.ua/en/node/1038>.
2. Financing for aviation infrastructure ICAO [Тктрnhjybyq htcehc] | 1 – Нт;bv ljcnegе lj htcehc^ https^||www/un/org|esa|ffd|wp-content|uploads|2016|01|Financing-for-aviation-infrastructure_ICAO_IATF-Issue-brief/pdf/

Іванов Сергій Володимирович

д.е.н., професор,
генеральний директор ТОВ «Алкогільно-безалкогольний
комбінат Дніпро»

Разумова Ганна Вікторівна

д.е.н., доцент,
професор кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ПОВІТРЯНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ У ГЛОБАЛЬНІЙ ТРАНСПОРТНІЙ МЕРЕЖІ

Структурні зрушення, що характеризують процеси світового виробництва і міжнародної торгівлі, значною мірою зумовлюються змінами, що відбуваються в світовому транспортному комплексі. Глобалізація міжнародної торгівлі і транснаціоналізація компаній обумовлюють безперешкодне переміщення ресурсів і товарів, що об'єктивно неможливо здійснити без транспортного комплексу.

Транспорт є основою формування внутрішніх і міжнародних ринків і забезпечує повномасштабний розвиток ринкової економіки. Інвестиції у транспорт визнані стратегічними поряд з інвестиціями в такі сфери діяльності, як освіта, охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища та нові технології.

Сектор повітряного транспорту дуже активно та успішно розвивається.

Як вважає Алан П. Ларсон, заступник державного секретаря США з економіки, бізнесу та сільського господарства, лібералізовані авіаційні ринки означають менші тарифи, нові робочі місця і більш високі доходи від інвестицій для всіх країн. За його словами, повітряний транспорт став системою кровообігу глобальної економіки. На підтвердження цього Алан П. Ларсон розглядає такі факти: в США загальна економічна діяльність, що стосується послуг авіаліній, була оцінена в 976 млрд дол. З цієї суми надання послуг оцінено приблизно в 318 млрд дол., використання цих послуг – в 529 млрд дол., а діяльність, пов'язана з виробництвом товарів – в 126 млрд дол. Доходи (включаючи оклади і заробітну плату, пов'язані з послугами авіаліній), отримані від експлуатації авіаліній, склали 278 млрд дол. Сама галузь нараховує 10,9 мільйонів робочих місць, що відносяться до авіаліній, включаючи службовців галузі, а також тих, хто займається її підтримкою, наприклад, службовців готелів і туристичних компаній [1].

Також близько 40 % американського експорту нині перевозиться повітрям.

Аналіз, підготовлений Міністерством транспорту США, показує, що угоди про відкрите небо спричинили зниження тарифів для споживачів приблизно на 14 % порівняно з менш ніж 3 % на маршрутах, що зв'язують з країнами, не охопленими такими угодами.

Багато країн скористалися вигодами лібералізованого режиму і підписали угоди між собою. Наприклад, в зоні Тихого океану Нова Зеландія підписала

ліберальні двосторонні угоди з чотирма іншими країнами, а Австралія – двосторонні угоди по всіх вантажах з 10 іншими країнами. На Середньому Сході в додаток до угоди про відкрите небо з США Об'єднані Арабські Емірати мають лібералізовані угоди, що найменше ще з трьома країнами. В Азії Сінгапур, Бруней і Тайвань уклали ліберальні угоди з іншими країнами. В Африці Уганда, Ефіопія і Кенія відкрили свої ринки для інших частин світу шляхом укладення ліберальних двосторонніх угод. Нарешті, в Європі Європейське співтовариство унікальним чином інтегрувало режим польотів авіації всіх своїх держав-членів на додаток до безлічі індивідуальних ліберальних угод з країнами, що не входять в ЄС.

Подальша лібералізація сектору повітряного транспорту призвела до другої головної події в 1990-і роки: переходу на безперервні глобальні транспортні мережі. Для задоволення попиту і підвищення ефективності авіаліній почали створювати альянси і унікальні маркетингові схеми типу партнерств із загальним кодом (за якими один перевізник користується кодом іншого, щоб створити більш зручні умови для двосторонніх дій або використання наземних служб) з метою створення конкурентоспроможних концентричних систем, що охоплюють весь світ. Кількість міжнародних альянсів авіаліній фактично подвоїлася з 1994 р., надавши клієнтам широкий вибір транспортних послуг за значно меншими цінами. Ці міжнародні мережі мають здатність забезпечувати безперервне обслуговування до сотень населених пунктів і з'єднувати ці населені пункти з глобальним ринком.

Аналогічно повітряним транспортним мережам і альянсам авіаліній, що з'єднали населені пункти на всій земній кулі, але в значно більшій мірі сприяв розвиток та інтеграція телекомунікацій, транспорту, митних служб і служб доставки, які, підтримуючи електронну комерцію, сприяли революції в методах ведення бізнесу в ХХІ ст. Електронна комерція вже перетворилася на невід'ємну частину базової транспортної інфраструктури від доставки товарів і послуг до продажів і маркетингу транспортних послуг.

Доповідь «Гартнер Груп» засвідчила, що бізнес, який надає інформацію про подорожі та здійснює бронювання місць і продаж квитків в онлайн-режимі, приніс дохід в 5 млрд. дол. в 1998 р. і більше 30 млрд. дол. у 2001 р.

Покупки в Інтернеті, реєстрація в Інтернеті, автоматичний пейджинг також стали стандартними елементами повітряних подорожей.

Лібералізація транспортних режимів, особливо в секторі повітряного транспорту – це життєво важливий елемент у тому, що змушує працювати електронну комерцію. Компанії, традиційно звані «авіалініями» або «транспортними компаніями», починають відчувати себе ще й «інформаційними компаніями». Крім того, гігантський потенціал прикордонної торгівлі фізичними товарами в онлайн-режимі може бути реалізований, якщо тільки існує інфраструктура для замовлення, перевезення, відстеження, митного очищення і доставки цих товарів до дверей клієнта.

Економічно розвинуті країни продовжують працювати над тим, щоб виявити нові можливості глобальної авіаційної галузі, спираючись на успіхи минулого і прагнучи передбачити виклики майбутнього.

У контексті всіх цих підходів до подальшого розвитку авіаційного транспорту основне значення мають важливі принципи забезпечення всіх видів безпеки і захисту навколишнього середовища. Повинні продовжувати розроблятися нові, більш суворі стандарти захисту довкілля в межах Міжнародної організації цивільної авіації.

За її керівництва протягом останніх 20 років провідні авіаперевізники світу досягли 70 % зниження викидів окису вуглецю, підвищення ККД палива майже на 50 % і з появою нового покоління реактивних літаків зниження шуму на 85 %.

Таким чином, на порозі значних просувань у глобальній економічній політиці авіація є життєво важливою, фактично незамінною її частиною, яка має потенціал отримання явних економічних вигод для великої кількості людей в усьому світі.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Іванов С. В. Нова модель розвитку регіонів України в умовах глобалізації світової транспортної системи: монографія. Дніпро: Вид-во Герда. 2018. 262 с.
2. Інноваційне Придніпров'я: гра на випередження: кол. монографія / О.І. Амоша, Ю.С. Залознова, С.В. Іванов, В.І. Ляшенко, І.Ю. Підричева та ін за заг. ред. В.І. Ляшенка (заг. ред.). НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, Дніпро, 2021. 286 с.

Хамініч Світлана Юрїївна,
д.е.н., професор,
професор кафедри аналітичної
економіки та менеджменту

Бут Катерина Андрїївна,
здобувач вищої освіти ОП «Менеджмент»
Дніпропетровський університет внутрішніх справ.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглядається механізм управління фінансовими результатами підприємства. Виокремлено форми управління фінансовими результатами. Запропоновано напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства в сучасному бізнес-середовищі.

Ключові слова: управління, механізм, фінансові результати, суб'єкт господарювання, бізнес-середовище.

Сучасне конкурентне бізнес-середовище формує політику господарської діяльності та місця будь-якого суб'єкта господарювання, що знаходиться в його межах. Саме проблематика підвищення та закріплення фінансових результатів займає ключове місце в діловому житті економічних суб'єктів. Питання отримання позитивного фінансового результату (прибутку) є актуальним як для окремого підприємства, так і для фінансової системи держави в цілому. Прибуток непрямим чином впливає на темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, оскільки шляхом відрахувань від прибутку до бюджету формується переважна більшість фінансових ресурсів держави.

Ефективна фінансова діяльність організації неможлива без раціонального управління фінансовими ресурсами та одержуваних позитивних фінансових результатів.

Для будь-якої організації отримання позитивного фінансового результату означає визнання ринком корисності його діяльності або отримання доходу від продажу випущеної продукції та надання послуг.

Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує управління, в загальному значенні, як дію, прийняття рішень в міру виявлення проблем у даний період часу за рівнем важливості та значущості [1, с. 1511], а фінансовий результат як різниця між доходами та витратами підприємства за певний час [1, с. 1209].

Кінцевим позитивним фінансовим результатом господарсько-фінансової діяльності суб'єкта господарювання є прибуток. Прибуток можна назвати показником, у якому відбивається ефективність виробництва, обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Значення прибутку зумовлено й тим, що, з одного боку, вона залежить в основному від якості роботи, створює економічну зацікавленість у

найефективнішому використанні ресурсів, оскільки є основним джерелом виробничого та соціального розвитку. А з іншого боку, прибуток є найважливішим джерелом формування державного бюджету, отже, у зростанні прибутку зацікавлені як суб'єкти господарювання, так і держава. Кінцевим, остаточним підсумком діяльності, наслідком якої-небудь дії або суми, яку одержують після певних математичних дій – є негативним фінансовим результатом господарсько-фінансової діяльності суб'єкта господарювання, що називається збитком.

Фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання служить показником важливості цієї організації у конкурентному бізнес-середовищі та й у цілому народному господарстві. У сучасних умовах господарювання та побудови інноваційної моделі української економіки будь-який суб'єкт господарювання зацікавлена в отриманні позитивного результату своєї діяльності, оскільки завдяки величині цього показника вона здатна розширювати свою потужність, матеріально мотивувати персонал, виплачувати дивіденди акціонерам, розширювати виробництво тощо.

Призначення управління фінансовими результатами – своєчасно виявляти й усувати недоліки в розвитку організації, знаходити резерви для покращення фінансового стану організації та забезпечення фінансової стійкості її діяльності [2]. Механізм управління будується на основних складових управлінського процесу(об'єктів, суб'єктів, методів, системи та інших елементів), а реалізується за допомогою функцій: планування та прогнозування, організації, мотивації та контролю.

До основних об'єктів управління фінансовими результатами відносять:

- регулювання фінансових результатів виробничої діяльності, тобто визначення оптимальних варіантів формування окремих елементів собівартості виробництва, розподілу витрат, ціноутворення, оподаткування тощо;
- управління активами – діяльність, що пов'язана з формуванням майна підприємства;
- управління джерелами фінансових ресурсів – управління власним та позиковим капіталом. Джерелами фінансових ресурсів на будь-якому підприємстві використовують як власні, так і позикові кошти.

Основні форми управління фінансовими результатами підприємства включають:

- формування та реалізацію взаємопов'язаною між основними елементами системи цілісної політики управління фінансовими результатами підприємства;
- побудова нових організаційних структур, що можуть забезпечувати прийняття грамотних управлінських рішень по питанню раціонального використання прибутку на різних рівнях підприємства;
- визначення ефективних інформаційних систем, які б забезпечували та, в разі необхідності, обґрунтували альтернативні варіанти та управлінських рішень;

- реалізація напрямку та функцій планування, формування, розподілу та використання прибутку;
- розробка діючої системи стимулювання формування прибутку та її ефективного використання;
- своєчасний та належний контроль за прийнятими рішеннями в межах формування та використання прибутку;
- проведення аналізу динаміки або зниження, формування та використання прибутку.

У загальному плані поточні завдання з управління фінансовими результатами визначаються господарською діяльністю підприємства, що зафіксовано практично в кожному статуті – покращення фінансових результатів чи максимізація прибутку.

Автори погоджуються [3], що до конкретних та своєчасних завдань щодо покращення отриманого фінансового результату можна віднести:

- моніторинг та оптимізацію витрат (оцінка розмірів та структури, виявлення резервів, рекомендації щодо зниження тощо);
- моніторинг та оптимізацію доходів (співвідношення прибутку та податків, розподіл прибутку тощо);
- реструктуризацію активів підприємства (вибір та забезпечення раціонального співвідношення поточних активів);
- визначення та забезпечення додаткових доходів підприємства (від непрофільної реалізаційної та фінансової діяльності, основних фондів, довгострокових фінансових вкладень);
- удосконалення фінансових взаємовідносин із дочірніми товариствами та іншими суб'єктами господарювання у сучасному бізнес-середовищі.

Підприємство в сучасних економічних умовах має прагнути до того, що якщо не отримати максимальної величини прибутку, то отримати ту величину прибутку, яка забезпечить стабільне становище підприємства на ринку, конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

Таким чином, вирішення поставлених завдань у відповідних напрямках управління фінансовими результатами передбачає не тільки знаходження джерел формування прибутку, а й визначення методів їх оптимального використання. Повна самостійність підприємства містить в собі повну відповідальність за результати господарської діяльності перед співвласниками, акціонерами, працівниками, банками та кредиторами.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
2. Єндовицький Д.А. *Формування та аналіз показників прибутку організації* / Д.А. Єндовицький // Економічний аналіз: теорія і практика. 2014. № 11. с. 14-25.
3. *Аналіз фінансових результатів підприємства*: навч. посібник / Є.І. Крилов, В.М. Власова; ГУАП. СПб.: 2016. с. 256.

СЕКЦІЯ 10.

ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

- Голова секції** *Тетяна Косова*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування;
Tetyana Kosova, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation;
- Заступник голови секції** *Олена Рибак*, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Національного авіаційного університету;
Olena Rybak, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of the National Aviation University.

Afanasieva Inna Ivanivna,
Ph.D., Associate Professor of Finance, Accounting and Taxation,
Lesko Maria Oleksandrivna,
Applicant for Higher Education SVO Bachelor, OPP Accounting and Auditing,
National Aviation University, Kyiv.

ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF FINANCIAL RESOURCES OF THE COMPANY

Abstract: It is presented that financial resources are the material substance of financial relations, the size and composition of which affect the efficiency of economic activity. The article determines the structure of the aggregate indicator and the criteria for assessing the efficiency of use of financial resources.

Key words. Financial resources, financial activity, working capital, borrowed capital, financial policy, efficiency assessment.

In current conditions an important task for the subjects of economic activities is consolidation and expansion of their positions in the market of goods and services, which can not be solved without adequate financial security of economic activities, which is based on financial resources. In turn, one of the important aspects of the use of financial resources of the enterprise is the assessment of the efficiency of its activities. Such an assessment is necessary both in the process of formation of financial resources, and for the conditions of their use, especially in the current conditions of uncertainty. For validity of assessment it is necessary to perform a selection of indicators of efficiency of the process of use of financial resources of the enterprise and to improve the system of standards for assessing efficiency.

For financial security of economic activities of state management entities it is

necessary to find new ways of formation and use of financial resources, In connection with this, it is important to study the scientific method of classification of financial resources in order to optimize their sources of formation and effective use [2].

As the efficiency of financial resources increased, the system of national market economy could function. To ensure effective management of this process, enterprises must formulate a special financial policy aimed at obtaining financial resources. Policies for the formation of financial resources is part of the general financial strategy of the company and is to ensure the level of own funds necessary for the implementation of financial and business activities and development of the business. It is also advisable to assess the resource potential of the enterprise as a totality of labor, material and financial resources, to ensure the possibility of achieving the goals, Uniformity of technical and economic mechanics of distribution of resources at all levels and spheres of activity, compare financial indicators, potential with the guidelines of the goal strategy and accepted level of risks for ensuring financial security [1].

The efficiency of activity of the subject of management is indirectly dependent on its financial condition. Poor financial condition of enterprises leads to a decrease in the flow of external financial resources, which is reflected in the volume of production, i.e. the number of produced financial resources. But the competent use of available financial resources and their effective use enables the company to increase its financial status. Efficient distribution of financial resources of the company is the most important indicator of its "financial health" and peredumovoyu achieving high results in economic activity in general. Efficient form of financial resource management allows the company to gain additional income. In general, "effective" means to obtain a certain benefit. Thus, "efficient use of financial resources" means not only their maximum use, but also the correct distribution of own investments, which will ensure the best proportion of resources for maximum utilization.

The most important issue of the theory of efficiency is the choice of efficiency standards. To perform its function, the standard must be a general characteristic, which reflects all the most important results of the impact of the decisions taken on the activity of the enterprise. In our opinion, the choice of standard of economic efficiency of use of financial resources of the enterprise is global. It is confirmed that this standard is the basis for the formation of general indicators of efficiency evaluation and the system of indicators, which reflects the influence of all factors of financial and business activity on the efficiency of use of general financial resources.

Analyzing the scientific literature, one can assert that the standard of efficiency of financial resources of an enterprise is the maximum increase in the available income from the production of available resources for a particular purpose under the condition of full use of these resources and in the highest proportion [4].

It should be noted that the level of use of financial resources of the enterprise is formed under the influence of many factors. External factors can include: Politics - the level of monopoly of production, the development of external economic relations; the economy - the level of development of production, the presence of the

rate of interest; Social and legal forms of ownership, taxation system, social security, geography - sources of raw materials, retail markets, development of infrastructure; population demographics, migratory process; environmental situation. Taking into account the internal factors, they can be divided into organizational, technical, financial and economic. Organizational and technical aspects include technical equipment of the enterprise, the level of use of advanced technology, mechanism of management, productivity, marketing activities, etc. Finances and economics - the total amount of services provided, their competitiveness, the volume and structure of financial resources, income, etc [3].

Obviously, some of these factors indirectly influence the efficiency and play a key role (the so-called primary factor), and others indirectly influence the efficiency (secondary factor). So, the main factors that influence the efficiency of use of financial resources of the company can include: the amount of financial resources, which determine the volume of production output; the amount of financial resources needed to ensure the production process; each component of financial resources and the source of funds in the total financial resources of the enterprise [1, p. 327].

Looking at certain indicators comprehensively, the aggregated indicators need to be converted into a form that can reflect the structural content and directivity of the factors that affect the efficiency of use of financial resources of the enterprise.

Efficiency of use of financial resources means not only the impact of diverse resources, but also the optimal structure of resources, because in practice it is necessary not only to identify the overall economic results, and be able to analyze the factors, i.e. it is necessary to identify the causes of increasing or decreasing the level of efficiency of use of financial resources. Obviously, these reasons can be numerous. The main ones can include: dynamic changes in local indicators, interconnection and interdependence between them form the overall performance. To perform this analysis, it is necessary to define the summary indicator as a function of certain performance indicators and to rank these resources according to the total part of the financial resources element.

Thus, the assessment of the efficiency of financial resources use is carried out taking into account the internal and external factors, the selection of models and factor indicators that allow to analyze the impact of the dynamics of financial resources.

REFERENCE:

1. Vints, J. O. Improvement of management of financial resources of an enterprise. State and Regions. 2007. №6. C. 325-328.
2. Kravtsova A. M. Estimation of the Efficiency of the Process of Use of Financial Resources of the Enterprise. *Economika Krimu*. 2006. №16. C. 47-50.
3. Gryhorash T. Srednevozvazhennaya varti kapitalu: peculiarities of the calculation in Ukraine and in the world. *Business Inform*. 2016. № 11. C. 281-286.
4. Estimation of the Efficiency of Use of Financial Resources of the Enterprise. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/~econa/article/view/1480/6565656606> (date of application 03.12.2021).

Бондаренко Ольга Михайлівна

к.е.н.

доцент кафедри

Голованова Дарина Олександрівна

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Анотація :У статті розглянуто особливості визначення , формування та обліку фінансових результатів діяльності підприємств.

Ключові слова: облік, фінансовий результат ,прибуток,збиток.

Фінансовий результат - це кінцевий результат діяльності підприємства, виражений у вигляді прибутку або збитку, який отримує господарюючий суб'єкт унаслідок своєї діяльності.

Облік фінансових результатів здійснюється через декілька рахунків. Їх вибір залежить від специфіки діяльності, яка принесла дохід або спричинила витрати

Для повного висвітлення інформації про фінансові результати від звичайної діяльності і надзвичайних подій Планом рахунків передбачено рахунок 79 «Фінансові результати», який ведеться за субрахунками:

1. 791 «Результат основної діяльності»;
2. 792 «Результат фінансових операцій»;
3. 793 «Результат іншої звичайної діяльності»;
4. 794 «Результат надзвичайних подій».

Облік та аналіз фінансових результатів є обов'язковими процедурами для підприємств усіх організаційно-правових форм, у тому числі для ТОВ. Інформація про фінансові результати необхідна для комплексної оцінки комерційної діяльності компанії. Ці дані важливі для власників і керівників для прийняття правильних управлінських рішень .Аналіз фінансових результатів дає можливість оцінити дохід підприємства. Тобто ,якщо фінансовий результат позитивний, можна говорити про прибуток підприємства.

Фінансовий результат діяльності підприємства формується під впливом рівня цін, тарифів та відсоткових ставок, ставок оподаткування та інших економічних внутрішніх і зовнішніх чинників.

Формування фінансових результатів є регламентований нормативно-правовими актами процес утворення прибутку (збитків), який організовується та здійснюється фінансовими органами з метою визначення у вартісному вираженні підсумків фінансово-господарської діяльності підприємства за певний період часу.

Визначено, що фінансові результати є основоположними для забезпечення ефективності та конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкової економіки.

Тому їх виявлення, інтерпретація змісту основних факторів і компонентів є одним з основних завдань обліку та аналізу підприємницької діяльності.

Висновки.

Фінансовий результат характеризує якість операційної, фінансової, інвестиційної діяльності. Напрями використання фінансового результату залежать від особливостей діяльності самого підприємства та управлінських рішень його власників.

Таким чином, облік фінансових результатів підприємства є своєрідним кінцевим результатом економічної сфери життєдіяльності організації.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бучок А.В. Науковий керівник: Подолянчук О.А. *Суть і значення фінансів* Вінницький національний аграрний університет, 2018. 115-117с.
2. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності під-приємства : навч. посіб. 3-тє вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2017. 68 с

Бондаренко Ольга Михайлівна,

к.е.н., доц.

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Руденко Діана Віталіївна.

Національний авіаційний університет, м. Київ.

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ, ІНШИМИ КРЕДИТОРАМИ

Анотація. В роботі досліджено облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. Визначено яким положенням регламентується цей облік, до якого виду зобов'язань належить. Він має велике значення так як підтримує ліквідність підприємства. Також відображено можливі методи його удосконалення запропоновані різними науковцями.

Ключові слова. Розрахунки з постачальниками та підрядниками, поточні зобов'язання, кредиторська заборгованість, позабалансовий рахунок, фінансова звітність, фінансовий стан підприємства, ліквідність підприємства.

В обліку для оцінки зобов'язань використовують дві групи – довгострокові та поточні зобов'язання. А найпоширенішим з видів поточних зобов'язань є розрахунки з постачальниками та підрядниками.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками є вагомими для підприємства, від них багато всього залежить. Так як вони впливають на грошові надходження, а точніше на їх основну частину, тобто вони підтримують ліквідність підприємства. Ці розрахунки здійснюються лише після укладання договору про придбання певних оборотних чи необоротних активів, а також на підставі договору підряду про виконання робіт або надання послуг.

Облік з постачальниками та підрядниками регламентується НП(С)БО 11 «Зобов'язання», а технологія за якою на підприємстві оброблюють облікову інформацію залежить від форми бухгалтерського обліку яку обрало підприємство[1].

Удосконалення обліку розрахунків розглядалося багатьма вченими. Наприклад, О.П. Зоря та Р.В. Малишев пропонували скласти аналітичну таблицю для обліку цих розрахунків, в якій би відображалася інформація про кожного постачальника [2, с. 78]. Це допомогло б уникати прострочення заборгованості.

І.Я. Омецінська пропонували змінити класифікацію боргів підприємства [3, с. 266]. Вона хотіла змінити термін погашення на: до трьох місяців, від трьох місяців до шести та більше шести місяців.

Деякі наукові робітники пропонують ввести новий документ під назвою «Реєстр документів до сплати». В ньому було вказано рахунки постачальників та терміни їх сплати, а також кінцеве сальдо за кожним рахунком. Він є дієвим,

так як в ньому відображено за що підприємство заплатило, строки оплати та показує залишки по рахунках, бо в ньому відображено реєстр рахунків за кожним постачальником та підрядником.

В умовах того що розрахунки з постачальниками та підрядниками займають важливу роль в діяльності підприємства, їх удосконалення сприятиме зміцненню фінансового стану та фінансової звітності підприємства.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Зобов'язання: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237. URL: <http://www.dtk.com.ua/debet/ukr>
2. Зоря О.П., Малишев Р.В. Теоретичні засади ведення обліку безготівкових розрахунків суб'єктів господарської діяльності банківськими установами. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 18. С. 77–79.
3. Омецінська І.Я. Зобов'язання перед постачальниками та підрядниками: сутність, умови визнання та облік. Інноваційна економіка. 2012. № 11. С. 264–267.

Байрачна А.С.

Асистентка кафедри фінансів, обліку та банківської справи

Вороніна М.В.

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ

ФОРМИ, ТИПИ, ВИДИ ТА ОЗНАКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Тези представляють собою теоретичний розгляд та аналіз підприємництва, його форм, ознак та типів. Також наведено інформацію щодо сутнісно-змістовної характеристики підприємницької діяльності.

Ключові слова: Підприємництво, господарська діяльність, властивості, форми, типи, підприємницька діяльність.

Підприємництво – це самостійна, ініціативна господарсько-фінансова діяльність громадян, спрямована на отримання прибутку (доходу) і здійснюється від свого імені на власний ризик та під свою особисту майнову відповідальність або ж від імені і під майнову відповідальність юридичної особи – підприємства.

На сучасному етапі можна виділити такі ознаки підприємництва:

- прогресивний характер функціонування;
- вільне обрання засобів та спрямованості діяльності;
- можливість одноосібно приймати рішення;
- поставлення мети для здобуття комерційного прибутку;
- існування чинника ризику;

Насправді, підприємництво розкриває кожного бізнесмена з творчої позиції. Так, підприємцям властива самобутнє світосприйняття та виняткова добросесність, що в свою чергу допомагає практично застосовувати вигідну філософію системи господарської діяльності. З прогресом усього навколо, підприємництво теж не стоїть на місці, воно адаптується до новітніх умов та вимог господарської діяльності.

Безумовно, підприємництво – це деякий стиль і тип господарської поведінки, що має наступні властивості:

- ✓ Постійний пошук незвичайних ідей у галузі ведення бізнесу;
- ✓ Винахідливість підприємця;
- ✓ Рішуче ставлення під загрозу власного ризику;
- ✓ Впевнені кроки до своєї мети, незважаючи ні на що;

Підприємництво може бути у таких видах:

- ❖ Агентська діяльність;
- ❖ Різні види виробничої діяльності;
- ❖ Функціонування з надання послуг;
- ❖ Багатоманітні різновиди торговельної діяльності.

Крім того, підприємницька діяльність реалізовується у двох формах: колективній та індивідуальній. Колективна форма окреслює втілення

процедур та меж за допомогою партнерства держави. Водночас, індивідуальна форма – передбачає виконання саме її фізичними особами, які мають право легко затверджувати свої права та обов'язки на основі взаємного зобов'язання та формулювання будь-яких умов угоди, які не порушують законодавство.

Ті форми, що наведено вище, взаємодіють з типами підприємницької діяльності:

- малий бізнес, який ґрунтується на особистій власності або оренді;
- корпоративне підприємництво, що закладено на акціонерній власності;
- спільне підприємництво або партнерство, яке ґрунтується на колективній власності.

Можна зробити висновок, що в основі людського життя лежить процес суспільного виробництва. Протягом його діяльності виникають економічні відносини, інтереси та потреби, комплекс яких визначає економічну систему суспільства, її структуру і специфічні риси.

Підприємництво є фундаментом суспільного виробництва. Безумовно, тема підприємництва являє собою важливий аспект економіки будь-якої країни.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2001. – 581 с.
2. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність. – К.: КНЕУ, 1998. – 352 с.
3. Основи підприємницької діяльності / За ред. С.В. Мочерного. – К.: Академія, 1998.
4. Орищак Я.О., Стебло М.І. Основи економіки: Навч. посіб. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. – 112 с.

Вудвуд Вікторія Василівна

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів та банківської справи

Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА ЯК ГОЛОВНЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Обґрунтовано необхідність формування фінансових ресурсів для фінансового забезпечення розвитку діяльності підприємства та прибутку, зокрема. Розкрито сутність прибутку та фінансового забезпечення розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання. Проаналізовано динаміку формування фінансових результатів підприємств Чернівецької області. Наведено шляхи підвищення прибутковості підприємств.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансові ресурси, стійкий розвиток підприємства, прибуток, фінансові результати.

В умовах ринкової економіки провідною формою господарювання є підприємство, діяльність та розвиток якого базується на необхідності постійного фінансового забезпечення і формування з цією метою цілої низки фінансових ресурсів

На думку В.В. Мацьків [5] сучасний період формування фінансових ресурсів виявив низку проблем у діяльності господарюючих суб'єктів на макро- і мікрорівні, які знайшли відображення в їх діяльності в цілому та фінансових аспектах діяльності, зокрема. Збільшення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта ставить завдання формування та вдосконалення фінансового забезпечення, функціонування якого давало б можливість стабільного розвитку на перспективу. Крім того, умови зовнішнього середовища, в якому функціонують сучасні підприємства є нестабільними, що обумовлено як умовами господарювання, так і кризовими явищами в економіці в цілому. Це, а також коливання в підсистемах самих підприємств призводять до недоотримання прибутку, наростання збитковості, у результаті чого ними не забезпечується не тільки розширене, а й просте відтворення і, як наслідок, знижується фінансове забезпечення та стійкість до умов функціонування виробничо-господарської діяльності.

М.О. Гуцул трактує фінансове забезпечення підприємства – як економічні відносини, у процесі яких створюються і розподіляються грошові кошти для забезпечення підприємства основними та оборотними активами, власними та залученими фінансовими ресурсами, достатніми для безперерійного процесу виробництва та реалізації продукції. Розглянутий автором стійкий розвиток підприємства – трактується як розвиток при якому підприємство знаходиться в динамічній системі рівноваги за визначеним напрямом та траєкторією в умовах постійних волотильних змін економічної кон'юнктури [4].

Необхідно погодитись з автором, що, таким чином, ефективне маневрування та використання фінансових ресурсів, яке сприяє підвищенню платоспроможності та ліквідності, ритмічності та надійності процесів матеріально-технічного постачання, виробництва і реалізації продукції за визначеним напрямом та траєкторією еволюційно-іноваційного розвитку в умовах постійних волотильних змін економічної кон'юнктури, сформує фінансове забезпечення стійкого розвитку підприємства

Відповідно до Господарського кодексу України, фінансові ресурси підприємств - це переважно прибуток і амортизаційні відрахування, прибутки від цінних паперів, пайові внески, ресурси спонсорів [3].

Зі складу перелічених складових, в контексті розвитку бізнесових структур доцільно зосередити увагу саме на розгляді прибутку підприємства, адже цей показник є головною рушійною силою росту його діяльності.

Важко не погодитись з думкою І. А. Бланка, що прибуток це: головна ціль підприємницької діяльності; база економічного розвитку держави; критерій ефективності конкретної виробничої діяльності; основне внутрішнє джерело формування фінансових ресурсів, що забезпечують розвиток підприємства; головне джерело росту ринкової вартості підприємства; важливіше джерело задоволення соціальних потреб суспільства [1, с. 345]. Такий підхід автора підкреслює багатозначну основу поняття прибутку підприємства.

Отже, прибуток є головною метою підприємницької діяльності, так як покращує добробут власників, працівників та є базою для економічного розвитку підприємства і держави. Прибуток характеризує частину фінансових ресурсів підприємства та фінансовий результат його господарської діяльності. Фінансовими результатами в умовах ринкового господарювання та при чинній системі фінансової звітності підприємств, прийнято вважати економічний підсумок діяльності підприємства, що виражається у вартісній (грошовій) формі. Динаміка формування фінансових результатів до оподаткування підприємств Чернівецької області за 2016-2020 р. наведено в табл.1.

Таблиця 1

Динаміка формування фінансових результатів до оподаткування підприємств Чернівецької області за 2016-2020 р. (тис.грн.)

	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які отримали прибуток		Підприємства, які отримали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
2016	426753,5	69,3	1115431,3	30,7	688677,8
2017	-227824,2	69,9	1651846,6	30,1	1879670,8
2018	148116,6	69,9	1245654,9	30,1	1097538,3
2019	294523,5	69,5	1714525,3	30,5	1420001,8
2020	1430264,2	69,9	2641981,3	30,1	1211717,1

Джерело: складено автором за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області [2]

За даними табл.1 видно, що в продовж досліджуваних періодів питома вага підприємств, що отримали прибуток майже не змінюється і сягає приблизно 70%, відповідно кількість підприємств, що отримали збиток теж за весь період дослідження сягає 30%. Позитивним є й те, що за останніх три роки одержаний підприємствами Чернівецької області прибуток (в абсолютній сумі) перевищує розмір збитку і кінцевий фінансовий результат (сальдо) теж є позитивним. Крім того, відмічається позитивна тенденція зростання розміру прибутку з 148116,6 тис.грн. у 2018 р. до 294523,5 тис.грн. у 2019р. (на 146406,9 тис.грн. більше) та до 1430264,2 тис.грн. у 2020р., що на 1135740, 7 тис.грн. більше ніж у 2019 р. Однак, необхідно звернути увагу на досить велику кількість збиткових підприємств. Така негативна результативність не тільки погіршує фінансове забезпечення самих підприємств, але й зменшує податкові надходження до бюджету.

Для виходу з негативної результативності та підвищення прибутковості, підприємствам необхідно: систематично здійснювати факторний аналіз фінансових результатів з метою посилення позитивних чинників і елімінування негативних; формувати ефективну стратегію розвитку підприємства, направлену на зростання обсягів продажу та оптимізацію витрат; працювати над створенням надійної репутації і позитивного іміджу не тільки серед споживачів продукції, а й серед контрагентів, інвесторів і кредиторів. Крім того, необхідно ефективно розподіляти та використовувати отриманий прибуток, адже така ефективність призведе до майбутніх зростань обсягів фінансових результатів підприємств.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Бланк И. А. Стратегия и тактика управления финансами. К. : МП ИТЕМ, 1996. 512 с.
2. Головне управління статистики у Чернівецькій області. URL: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2021).
3. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 20.11.2021)
4. Гуцул М.О. Фінансове забезпечення стійкого розвитку підприємства: економічна сутність та особливості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки .Випуск 17. Частина 1.* Херсон. 2016. С.112-115.
5. В.В. Мацьків. Теоретичні основи фінансового забезпечення підприємств. *Міжнародний науково-виробничий журнал. Сталий розвиток економіки.* Хмельницький. 2013. №5[22]. С.351-356.

Гальцова Ольга Леонідівна,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри національної економіки, маркетингу та міжнародних
економічних відносин
Дмитриченко Микита Ігорович,
кандидат економічних наук, доцент кафедри національної економіки,
маркетингу
та міжнародних економічних відносин
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя.

ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ВИРОБНИЧОЇ СИСТЕМИ

Анотація. Розглянуто сутність фінансової стійкості підприємства; проаналізовано актуальні проблеми забезпечення фінансової стійкості підприємства шляхом розробки фінансової стратегії як ефективного формування та використання фінансових ресурсів.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, фінансова стратегія, фінансовий потенціал, фінансовий стан, фінансовий статус, абсолютна фінансова стійкість

У сучасних умовах економічної та соціально-політичної нестабільності перед вітчизняними підприємствами стоїть складне завдання: мінімізувати негативний вплив різноманітних чинників та зберегти фінансову стійкість, що є необхідною умовою існування кожного підприємства. Висока конкурентоспроможність, платоспроможність, фінансова стійкість і прибутковість підприємства досягається за рахунок правильного ведення фінансів, що передбачає управління активами, витратами, інвестиціями, обіговими коштами, прибутком у коротко- та довгостроковому періодах, планування основних фінансово-економічних показників на поточний період і на перспективу. Єдність цих складників забезпечує фінансову стійкість підприємства та формує фінансову стратегію, базис і початок в управлінні підприємством.

На рівні виробничого підприємства властивість його стійкості інтерпретується різними способами. У свою чергу фінансова стійкість підприємства визначається як характеристика рівня ризику діяльності підприємства [1] з точки зору ймовірності його банкрутства, збалансованості або перевищення доходів над витратами, а коефіцієнт фінансової стійкості показує частку активів компанії, що фінансуються за рахунок власного капіталу.

Зношений виробничий апарат, застарілі технології, нечутливий до нововведень людський капітал завжди тягнуть за собою ослаблення стійкості підприємства, оскільки при цьому порушуються його функціональні властивості. Тому не менш важливою є зв'язок стійкості підприємства не

тільки з фінансовим становищем, а й з його виробничо-технологічними параметрами, з їх динамікою, тобто зі станом процесу відтворення і його адаптивними здібностями реагувати на зміни кон'юнктури і технологічні досягнення.

Отже, до поняття стійкості підприємства як виробничої системи виправданий більш зважений, комплексний підхід, що враховує не тільки фінансову, а й інші сторони його соціально-економічного стану, що змінюються в процесі тривалої еволюції господарських відносин. Сутність стійкості діяльності підприємства полягає в його здатності адаптуватися до змін зовнішніх і внутрішніх умов і протистояти цим змінам таким чином, щоб підтримувалася стійко-рівноважна динаміка функціонування підприємства відповідно до поставлених перед ним поточними і перспективними цілями і завданнями.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Безручко О.О. Сутність фінансової стратегії діяльності підприємства.
URL: http://www.rusnauka.com/23_ntp_2010/economics/70140.doc.htm.

Горбачова Оксана Миколаївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Біляєва Аліна Олександрівна,
здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ.

КЛІЄНТ-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Визначено сутність клієнт-орієнтованого підходу до управління фінансами торговельних підприємств. Запропоновано шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів на основі забезпечення якості товарів і сервісу споживачів.

Ключові слова: клієнт-орієнтований підхід, управління, фінанси, торговельні підприємства

Товарний ринок України характеризується високою насиченістю і конкуренцією. За зазначених умов торговельні підприємства вимушені постійно удосконалювати свої маркетингові і фінансові стратегії.

Клієнт-орієнтований підхід до управління фінансами торговельних підприємств передбачає безперервний комунікаційний зв'язок з існуючими та потенційними покупцями забезпечення сервісу. У сфері роздрібної торгівлі під сервісом розуміють доброзичливість і компетентність у процесі консультації.

За рахунок управління поведінкою споживача і гнучкої цінової політики торговельне підприємство може управляти рентабельністю продаж і збільшувати кількість покупців, у тому числі постійних. Сегментація ринку дозволяє торговельним підприємствам краще задовольняти потреби споживачів, при цьому важливо враховувати їх активність або пасивність, первісну орієнтацію й наступне задоволення усвідомлюваної потреби.

Для стимулювання попиту торговельне підприємство має використовувати промоакції як комунікаційні програми, прив'язані територіально до місць продажу. Формами промоакцій є: цінове стимулювання продаж, ціннісне стимулювання продаж. У першому випадку розуміється раціональна вигода покупця при купівлі за рахунок прямого або завуальованого дисконту. У другому випадку ціннісне стимулювання може виражатися у застосуванні механізму «подарунок купівлю».

Клієнт-орієнтований підхід складається з дослідження споживачів, їх сегментування та розробки моделі їх поведінки, визначення рівня привабливості й розробки матриці привабливості покупців, створення їх портретів тощо. Маркетингове управління допомагає торговельним підприємствам утримувати існуючих покупців, залучати нових, підтримувати їх лояльність протягом тривалого часу, досягати високих прибутків і

стабільного конкурентоспроможного становища як сьогодні, так і в перспективі. Велику увагу торговельне підприємство має приділяти взаємодії з преміум-постачальниками, які займають домінуючий сегмент на ринку або в системі постачання на підприємстві [1].

Контроль процесу формування лояльного споживача передбачає перетворення привабливих покупців на лояльних споживачів, оцінку отриманих результатів, і в разі потреби корегування процесу маркетингового управління торговельним підприємством (зворотний зв'язок). Таким чином, проведення внутрішнього аудиту закупівель та продаж сприятиме підвищенню ефективності управління фінансами торговельного підприємства і оборотними активами зокрема.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Белокоз О. І. Якість внутрішнього аудиту закупівель на торговельних підприємствах. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(1). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(1)_4)

Дорошенко Ганна Олександрівна,
д.е.н, професор
завідувач кафедри економіки та менеджменту
Новікова Ірина Сергіївна,
здобувач вищої освіти,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ВИТРАТНИХ МЕТОДИК

Анотація. З метою оптимізації структури, економії витрат, підвищення рівня професіоналізму при виконанні окремих операцій, зростання швидкості управлінських процесів сучасні підприємства часто звертаються до сторонніх організацій для надання професійних послуг. Найчастіше такими послугами є: аутсорсинг, краудсорсинг, аутстафінг.

Ключові слова: аутсорсинг, послуги, допоміжні процеси, ефективність, передача.

Підприємство на певному етапі свого розвитку оцінює економічну доцільність застосування таких форм залучення сторонніх організацій:

1) аутсорсинг виробництва продукції та/ або надання послуг промислового характеру (повний або частковий);

2) краудсорсинг;

3) аутстафінг.

Розподіл основних бізнес-процесів здійснюється на основі специфіки діяльності підприємства та його готовності довірити внутрішню інформацію зовнішньому постачальнику [1]. У певних випадках, коли є впевненість у компетентності зовнішньої компанії в потрібній області, для виконання основних бізнес-процесів застосовують аутсорсинг. Але у таких випадках компанія-замовник повинна бути готова до деяких обмежень і втрати контролю над ходом процесу.

Допоміжні процеси призначені для забезпечення стабільного функціонування основної діяльності компанії. До них можна віднести бухгалтерський облік, ІТ-забезпечення, монтаж і ремонт виробничого устаткування, прибирання тощо. Такі бізнес-процеси доцільно віддавати на аутсорсинг, так як виконання більшості з них буде найбільш ефективним, якщо це буде робити компанія, яка спеціалізується в конкретній галузі [2].

Для проведення маркетингових досліджень і планування доцільно застосовувати краудсорсинг, так як одним із стратегічних напрямків організацій є орієнтир на споживача. Таким чином, підприємство отримує інформацію з точки зору користувачів послуг (продукції) і виявляє найбільш перспективні для себе шляхи розвитку.

При виконанні будь-яких одиничних проектів можна застосовувати аутстафінг, так як зовнішній співробітник, професіонал в конкретній області,

у співпраці з внутрішнім штабом компанії, сприятиме максимальній ефективності прийняття управлінських рішень для розвитку бізнесу.

Якщо ефективність зазначених технологій не буде підтвердженою, або коли конфіденційність інформації є дуже важливим чинником, компанії слід застосувати інсорсинг (виконання бізнес-процесів власними силами), заснований на впровадженні кращих рішень.

Таким чином, на основі процесного підходу виявлено, що стосовно будь-якого бізнес-процесу можна застосовувати різні методики зниження витрат, однак при цьому слід враховувати ряд факторів.

По-перше, це специфічні особливості діяльності компанії-замовника, так як на основі цього до відповідальних за процес пред'являються конкретні вимоги.

По-друге, треба враховувати роль і важливість бізнес-процесу для підприємства. Головні бізнес-процеси виконуються за допомогою внутрішніх потужностей, в той час як віддалені від основної діяльності, але не менш важливі процеси виконуються зовнішнім постачальником-професіоналом. Ще одним фактором, який необхідно враховувати, є ступінь розкриття інформації при застосуванні того чи іншого методу. Чим серйозніше інформація, тим більше вимог пред'являється до постачальників послуг.

Класифікацію аутсорсингових проєктів здійснюють залежно від обсягів виробництва та/або надання послуг промислового характеру, що передаються аутсорсеру, та співвідношення ризиків між учасниками таких відносин.

Залежно від цього виділяють такі види аутсорсингових відносин:

— частковий або вибіркового аутсорсинг – щодо виокремлення для виконання аутсорсером частки бізнес-процесів або конкретних функцій компанії;

— повний або максимальний аутсорсинг – щодо передачі аутсорсеру здійснення всього спектру дій за окремими функціями;

— реструктуризаційний аутсорсинг – компанія відмовляється від самостійного виконання окремих функцій, що супроводжується ліквідацією відповідних структурних підрозділів.

Повний аутсорсинг підприємству доцільно використовувати у тому разі, якщо компанія-аутсорсер у певній сфері має високий рівень компетенцій високої якості, а також повністю забезпечена ресурсами для здійснення послуг та/ або виробництва продукції за проєктом аутсорсингу.

Частковий аутсорсинг підприємству варто використовувати у випадках, коли компанія-аутсорсер не має достатньо високого рівня компетенцій, але якість її компетенцій та рівень забезпеченості ресурсами відповідають потребам проєкту з аутсорсингу [3].

Коли компанія-виробник (що вирішує питання щодо доцільності використання аутсорсингу) у певній сфері володіє високим рівнем компетенцій високої якості, а також повністю забезпечена ресурсами для здійснення послуг та або виробництва продукції за проєктом, то їй недоцільно передавати частину свого бізнесу на виконання компанії-аутсорсеру. Варто

розробити додатковий проект, за яким буде вироблятися продукція та/або надаватися послуги, та виконувати такі роботи власними силами. У цьому випадку згенерований прибуток залишиться у компанії виробника, а не перейде аутсорсеру.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Аникин Б.А., *Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента*: уч.пос. Б.А. Аникин, И.Л Рудая. Москва: ИНФРА М, 2014. 288с.
2. Бравар Ж-Л. Ефективний аутсорсинг: *Розуміння, планування та використання успішних аутсорсингових технологій*: монографія Пер. з англ. / Ж-Л Бравар, Р Морган – К.: "Баланс Бізнес Букс", — 2007. - 345 с.
3. Вишняков В., *Аутсорсинг як інструмент реформування компанії [електронний ресурс]* / В.Вишняков. - Режим доступу: <http://elibrary.miu.by/authors!/author.28.html>
4. *Менеджмент: простір варіантів*: навчальний посібник. За заг. ред. проф. Г. О. Дорошенко. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 520 с.

Згоранець М.В.

Здобувач вищої освіти,

Керівник - к.е.н. доц. **Катранжи Л.Л.**

Донецький національний технічний університет.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МЕХАНІЗМОМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Анотація. Розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління механізмом економічної безпеки аграрного сектору має відбуватися за умов: розуміння завдань і можливостей фінансового і управлінського обліку у системі інформаційного забезпечення управління економічною безпекою.

Ключові слова: економічна безпека; аграрний сектор; обліково-аналітичне забезпечення; фінансовий облік; управлінський облік; принципи; облікова політика.

Аграрний сектор є системоутворюючим для економіки України, гарантує забезпечення продовольчої безпеки держави, формує підґрунтя для розвитку сільських територій, впливає на екологічну та енергетичну безпеку, стимулює розвиток інших галузей економіки тощо.

Забезпечення економічної безпеки на рівні підприємства, галузі, регіону чи держави часто передбачає необхідність прийняття ефективних і адекватних ситуації управлінських рішень, що, у свою чергу, ускладнено швидкими і непередбачуваними змінами у зовнішньому середовищі, а тому вимагає формування якісного інформаційного підґрунтя для прийняття таких рішень.

Обліково-аналітична система управління економічною безпекою підприємства базується на обліковій і позаобліковій інформації, що дає змогу забезпечити необхідною інформацією поточне, оперативне і стратегічне управління підприємством для протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам.

Важливими та необхідними етапами вдосконалення управління економічною безпекою підприємства на більшості вітчизняних підприємств є, на думку ряду учених, дослідження, аналіз і коригування зовнішніх та внутрішніх інформаційних потоків, які формують інформаційний базис для прийняття управлінських рішень [1,2].

З іншого боку, управління економічною безпекою являє собою безперервний моніторинг інформації бухгалтерії та економічної служби щодо рівня безпеки та ймовірності виникнення та розвитку внутрішніх і зовнішніх загроз та ризиків із подальшим прийняттям адекватних до ситуації рішень керівництва [3].

Не викликає сумніву той факт, що саме управлінський облік поєднує у собі інформаційні потоки, що надходять від різних структурних підрозділів або складових підприємства, а тому він може надавати суттєву інформацію про окремі аспекти економічних відносин як всередині підприємства, так і поза його межами.

Таким чином управлінський облік здатен виступати джерелом забезпечення актуальною і суттєвою інформацією спеціалістів при оцінюванні впливу ризиків та загроз економічної безпеки, аналізі ситуації, що склалася у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Головним завданням стратегічного управлінського обліку в контексті забезпечення економічної безпеки є надання інформації, необхідної для реалізації стратегії розвитку і безпеки підприємства, а також моніторингу його зовнішнього середовища з метою упередження виявлених загроз та небезпек.

З позицій забезпечення економічної безпеки шляхом безпеки прийняття рішень доцільно звернути увагу на наступні чинники. Насамперед, треба розуміти, що надлишок інформації не спрощує процес прийняття рішень, а, скоріш, ускладнює його, затримує чи, навіть, робить прийняття рішення неможливим або несвоєчасним.

Дуже багато підприємств несуть збитки через помилкові рішення, чи, що гірше, даремно використовують ресурси на обґрунтування малоефективних рішень. Діючи таким чином, вони також втрачають користь від прийняття правильного рішення.

Традиційно вважали, що між обсягом інформації і впевненістю у правильності прийнятого рішення є пряма залежність. З часом ця залежність змінилась, незважаючи на те, що можливості обробки інформації покращилися. Отже, має місце надлишок інформації і зростає обсяг неструктурованих даних, які є складними для тлумачення.

Саме для таких умов ведення бізнесу було створено Глобальні принципи управлінського обліку, використання яких, з нашої точки зору, є підґрунтям для формування безпеки прийняття рішень.

Принципи були розроблені Американським інститутом сертифікованих публічних бухгалтерів (AICPA) та Привілейованим інститутом управлінських бухгалтерів (CIMA), які разом налічують понад 600 000 членів і студентів з 177 країн світу [4]. Глобальні принципи управлінського обліку були розроблені під час громадських консультацій 2014-2015 років у CIMA та AICPA за участі керівників компаній, фінансових директорів, науковців, регуляторів та інших фахівців у 20 країнах на 5 континентах.

Зокрема, мова йде про такі Глобальні принципи управлінського обліку:

1. Комунікація породжує інформацію, що має вплив.
2. Інформація є релевантною.
3. Аналізується вплив на вартість.
4. Розумне керування вибудовує довіру.

Ці Принципи визначають передову практику бухгалтерського обліку, яка сприяє прийняттю складних рішень, що забезпечують сталу цінність.

Дані фінансового обліку, попри свою вагомість, не є достатньою інформаційною базою для прийняття рішень на майбутнє, через те, що вони орієнтовані на минулі події. Управлінський облік сприяє інтегрованому мисленню, котре дозволяє враховувати повний спектр даних, необхідних для прийняття рішень.

Ефективний управлінський облік оптимізує процес прийняття рішень, оскільки дозволяє отримувати користь з інформації. В його основі лежать найнадійніші докази та прогнозовані дані, що забезпечують більшу об'єктивність висновків чи суджень.

Завдяки своїй перспективній і зовнішній спрямованості управлінський облік пропонує структуровані рішення для неструктурованих проблем. Він дозволяє отримати необхідні дані, ретельно аналізувати їх і випрацювати обґрунтовані судження для прийняття ефективніших рішень та їхнього успішного впровадження. В умовах сильної невизначеності управлінський облік дозволяє формувати прогнози, що ґрунтуються на широкому спектрі даних.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Гнилицька Л.В. Концептуалізація управлінського обліку як інформаційної основи економічної безпеки підприємства. Фінанси, облік і аудит. 2013. Випуск 2 (22). С. 185-192.
2. Штангрет А.М., Караїм М.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. Випуск 4 (04). С. 252-256. \
3. Кухар М.Ф. Теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств у контексті теорії сталого розвитку. Економіка і суспільство. Випуск 12. 2017. С. 691-695.
4. Глобальні принципи управлінського обліку. СІМА. 2017. URL: <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/ukranian-full-gmaps-document.pdf>

Кальченко Ольга Миколаївна,
к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Данилович Владислав Володимирович,
аспірант
Національний університет «Чернігівська політехніка»

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Розглянуто особливості процесу бюджетування для підвищення ефективності управління підприємством; сформульовано сутність та основні характеристики бюджетів.

Ключові слова: фінансове планування, бюджетування, бюджет, фінансові результати.

В сучасних умовах високої невизначеності зовнішнього середовища, підвищеним ризиком ведення підприємницької діяльності, посиленням конкуренції, невисоким рівнем стабільності фінансового стану підприємств та проблем їх ліквідності та платоспроможності особливої актуальності набуває пошук принципово інших підходів до управління фінансами суб'єктів господарювання та питання вдосконалення фінансового планування, впровадження якого сприяє раціональному розподілу наявних фінансових ресурсів і як наслідок, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств.

На даний час, ефективне функціонування підприємства безпосередньо пов'язане з наявністю діючої, актуальної та результативної системи фінансового планування. В діяльності підприємства фінансове планування виконує ряд важливих завдань, які дозволяють менеджменту не тільки ставити цілі на довгостроковий та поточний період, але й в режимі реального часу мати уявлення про поточні результати діяльності суб'єкта господарювання.

Система фінансового планування підприємства включає три підсистеми: стратегічне, поточне та оперативне фінансове планування.

Оперативне планування доповнює поточне і використовується з метою контролю надходження виручки та витрат фінансових ресурсів. В рамках оперативного фінансового планування на підприємствах здійснюється процес бюджетування, а головною формою такого фінансового планування виступає бюджет (рис.1).

Поширеною позицією при виявленні сутності категорії «бюджетування» є трактування останньої як інструменту фінансового планування. Зокрема, такого підходу дотримуються [1], акцентуючи увагу на оперативному (короткостроковому) характері бюджетування [3].

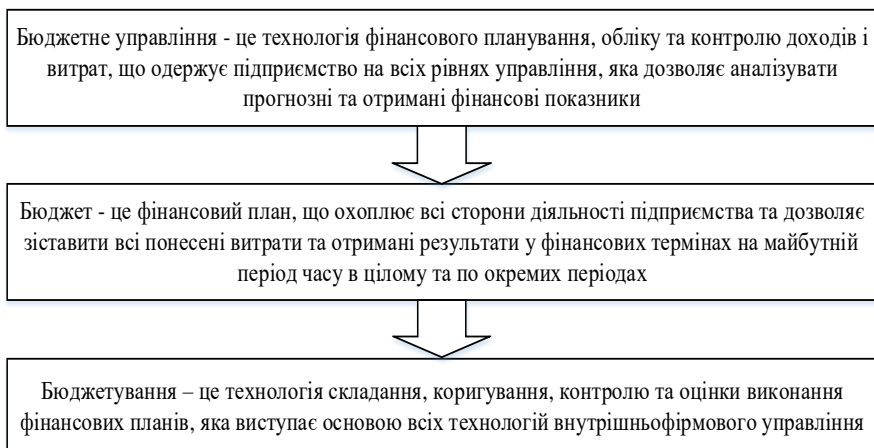

Рис. 1. Взаємозв'язок між основними категоріями оперативного фінансового планування

Бюджетування виступає фундаментом для підготовки методики точних та надійних розрахунків фінансових показників; є засобом управлінського аналізу фінансових результатів та рівня операційних витрат; базою для здійснення ціноутворення; засобом розрахунку потреб в капіталі тощо. Добре опрацьований бюджет забезпечує керівникам підприємства можливість аналізувати та оцінювати фінансово-господарську діяльність, а також за потреби коригувати стратегічні цілі підприємства.

Бюджет – це оперативний план майбутніх дій підприємства на короткостроковий період, який виражений у натуральних і грошових показниках та охоплює, як правило, декаду, квартал або місяць. Бюджет виступає фінансовим підсумком заходів, що встановлені в планах підприємства, тобто в бюджетах відбувається «оцифрування» планів.

Бюджет виступає кількісним виразом встановленого плану підприємства на певний період за наступними показниками:

- використання фінансових, товарно-матеріальних та капітальних ресурсів;
- доходи та витрати підприємства;
- рух грошових коштів;
- залучення джерел фінансування для поточної та інвестиційної діяльності;
- капітальні інвестиції та фінансові вкладення.

Таким чином, процес бюджетування є комплексним поняттям, яке може розглядатись як:

- технологія фінансового управління;
- процес розробки бюджетів відповідно до цілей та завдань оперативного планування;
- складова частина фінансового планування;
- система узгодженого управління підрозділами підприємства;

- процес складання та реалізації бюджетів;
- система розподілу ресурсів між підрозділами суб'єкта господарювання.

Бюджети розробляються для структурних підрозділів, а потім для підприємства в цілому з метою: прогнозування фінансових результатів; встановлення цільових показників фінансової ефективності та рентабельності; оцінки ефективності використання ресурсів підприємства; обґрунтування фінансової спроможності окремих напрямків бізнесу або інвестиційних проектів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств. Київ: Центр учбової літератури. 2013. 504 с.
2. Топило В.А. Бюджетування як інструмент фінансового управління. 2021. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/275.pdf>

Косова Тетяна Дмитрівна,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Кузюк Дмитро Іванович,
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ВАРТІСНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ- ПІДПРИЄМЦІВ

Анотація. Визначено сутність функціонально-вартісного аналізу, його предмет, об'єкт, інструменти. В умовах конкретної фізичної особи-підприємця, що надає інформаційні послуги, проведено структурування функцій і поділ витрат на корисні, умовно-корисні, безкорисні. Визначено позитивні наслідки використання функціонально-вартісного аналізу.

Ключові слова: функціонально-вартісний аналіз, інструмент, підвищення, фінансова результативність, фізичні особи- підприємці.

Підвищення ефективності управління фінансовою особою-підприємцем (ФОП) є багатограничним процесом. Це обумовлено тим, що організація як функція управління, забезпечує і збереження системи та її розвиток, що відповідно відображається на функціонуванні ФОП.

Функціонально-вартісний аналіз (ФВА) є інструментом функціонально-орієнтованого управління, який виник у 90-их роках минуло століття. У рамках функціонального підходу об'єкт розглядається з позиції тієї корисності (функціональності), яку він має або повинен мати [1, с. 281]. ФВА означає комплексне вивчення функціонування ФОП з метою виявлення шляхів підвищення її рентабельності. На прикладі інформаційних послуг було досліджено використання методу ФВА для оцінки можливих варіантів його розвитку ФОП «Кваша Н.С».

У результаті структурування функцій наведено групування витрат ФОП «Кваша Н. С.» за корисністю. У структурі витрат на надання усіх видів діяльності частка безкорисних витрат становить 23,67%, найменшою вона є за видами 62.02 – 9,41% та 62,09 – 8,13%, трохи більшою – за 63.11 - 13,32%, 100% - за 63.99. Питома вага умовно корисних у цілому складає 21,99% і за видами діяльності вона коливається в інтервалі 20,13% - 27,18%. Найбільша питома вага корисних витрат і умовно корисних витрат приходить на діяльність 62.02 - 76,77% і 78,88% відповідно, найбільша частка безкорисних - на 63,99 (65,11%). Безкорисні витрати підлягають скороченню у повному обсязі, умовно корисні – на 50%. У результаті скорочення витрат становить 1120,3 тис. грн., або 34,67%, а зростання рентабельності 25,1%. При цьому підприємству необхідно відмовитися від збиткової діяльності за КВЕД 63.99.

Впровадження ФВА у практику діяльності ФОП «Кваша Н.С.» забезпечує: розширення асортименту надання інформаційних послуг, суттєве збільшення частки непрямих виробничих витрат порівняно зі зменшенням частки витрат на персонал у собівартості надання інформаційних послуг; збільшення вартості ресурсів, що прямо не пов'язано з виробництвом (витрати на переналадку обладнання, технічний контроль надання послуг, на дослідження ринку, на логістику); збільшення споживання непрямих ресурсів, які не залежать від обсягу надання послуг; застосування сучасних методів обробки первісної інформації ФОП; виявлення найбільш витратоємних елементів системи управління, здійснення реструктуризації з метою отримання економічного ефекту.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Талах Т. А. Деякі особливості застосування функціонально-вартісного аналізу при дослідженні витрат виробництва. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2009. Вип. 6(1). С. 276-284.

Поддубняк Дар'я Борисівна
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Яскевич Анна Костянтинівна
здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ

Анотація. Визначено роль обліку, аналіз і внутрішнього контролю в управлінні товарними запасами. Побудовано кореляційно-регресійну модель залежності товарообороту від обсягів товарних запасів. Визначено її можливості для прогнозування.

Ключові слова: економіко-математичне моделювання, облік, аналіз, внутрішній контроль, товарні операції

В умовах формування ринкових відносин торгівельно-господарська діяльність відіграє важливу роль у забезпеченні функціонування національної економіки, оскільки в процесі її здійснення реалізується вироблена споживча вартість товарів. Тому облік, аналіз і внутрішній контроль відіграє важливу роль в управлінні товарними запасами.

Об'єктом дослідження є: ТОВ "ХАНС АЙНХЕЛЬ УКРАЇНА", Код ЄДРПОУ: 38275500. Основний вид діяльності: 46.43 Оптова торгівля побутовими електротоварами й електронною апаратурою побутового призначення.

У фінансовому звіті малого підприємства товарні запаси відображаються у розділі 1 за рядком 1103. Протягом 2019-2020 років вартість товарних запасів скоротилася більше ніж вдвічі – із 32498,6 тис. грн. до 16038,2 тис. грн. Вони займають основну питому вагу у структурі запасів, але вона скоротилася з 97,91% до 96,12%. Знизилася роль товарних запасів у формуванні оборотних активів, про що свідчить скорочення їх частки із 42,6% до 28,66%. Скорочення товарних запасів відбувалося за лінійним законом, про що свідчить отримане рівняння із множинним коефіцієнтом детермінації 0,9689.

Величина оптового товарообороту відображається у розділі 2 звіту про фінансові результати фінансового звіту малого підприємства за рядком 2000. Протягом 2018-2020 років обсяг оптового товарообороту скоротився у 1,26 разів за експоненціальним законом з коефіцієнтом множинної детермінації, що дорівнює 1. Запасоємність товарообороту розраховано відношенням вартості товарних запасів до товарообороту. Протягом аналізованого періоду вона скоротилася із 0,24 до 0,15. Основною причиною зазначеною ситуації є перевищення темпів скорочення товарних запасів (2,02) над темпами скорочення доходів від реалізації товарів. У результаті проведення

кореляційно-регресійного аналізу встановлено тісний зв'язок товарообороту і товарних запасів, про що свідчить коефіцієнт кореляції 0,984.

Отримана модель (1) є достовірною, про що свідчить множинний коефіцієнт детермінації 0,9687.

$$TO=1,7775*ТЗ+800078, \quad R^2=0,968 \quad (1)$$

де TO – товарооборот,

ТЗ – товарні запаси

З неї виходить, що 1 гривня товарних запасів генерує 1,7775 грн. товарообороту. Тому саме різке скорочення товарних запасів призвело до збиткової діяльності підприємства у 2020 році.

Таким чином, використання отриманої кореляційно -регресійної моделі для прогнозування товарообороту і валового прибутку дозволить підвищити ефективність функціонування торгівельного підприємства.

Рибак Олена Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансів, обліку та оподаткування,
Бірюк Вікторія Сергіївна,
здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ.

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ, ПОСТ, COVID-19

Анотація. Авторами досліджено ринок капітальних інвестицій в Україні, проаналізовані основні його тенденції. Запропоновані шляхи та методи стимулювання його розвитку з урахуванням карантинних та посткарантинних обмежень.

Ключові слова: капітальні інвестиції, ринок капітальних інвестицій, методи стимулювання капітальних інвестицій, Covid-19, пост Covid-19.

Динаміка ринку капітальних інвестицій завжди була і буде відображати загальний стан розвитку економіки та його перспективи. Саме чисті інвестиції дають ефект сталого розвитку за умов їх достатності та своєчасності. Коронакриза 2019 року призвела до нових тенденцій ринку капітальних інвестицій та актуалізувала питання стимулювання в умовах загальносвітового дефіциту фінансових ресурсів.

Питання капітальних інвестицій, капіталу та його значення для розвитку суспільства не є новим. Разом із класиками економічної теорії сутність інвестицій та їх вплив на державну і світову економіку досліджували такі вчені, як Дж. Кроуфорд [1], Тютюнник [2] та інші. Проте, питання капітальних інвестицій в Україні у період пандемії недостатньо розкриті та потребує подальшого вивчення.

В сучасних умовах пандемії стан капітальних інвестицій в економіку України значно погіршився. В період 2017-2019 років спостерігається загальна динаміка зростання ринку інвестицій: у 2017 обсяг капітальних інвестицій склав 412, 8 млрд. грн., що на 26,6 % більше, ніж за 2016 рік, у 2018 – 526, 3 млрд. грн. (на 27,5 % більше ніж за 2017 рік), у 2019 – 584, 45 млрд. грн., що на 11 % більше ніж за аналогічний період попереднього року. Проте у 2020 році очевидним став спад – всього 419, 8 млрд. грн., що на 28, 2 % менше ніж за 2019 рік [3] (рис. 1):

Подальше щоквартальне дослідження ринку капітальних інвестицій говорить про покращення ситуації вже у 1 кварталі 2021 року. Стійка позитивна динаміка свідчить про зростання капітальних інвестицій у третьому кварталі 2021 року, майже на 24 % у порівнянні з відповідним періодом 2020 го року, що свідчить про поступове відновлення економіки.

Варто зазначити, що при цьому суттєве значення мала вартість інвестиційного капіталу, що за рахунок превентивних дій регулятора у 2019 році зросла не істотно.

млн. грн.

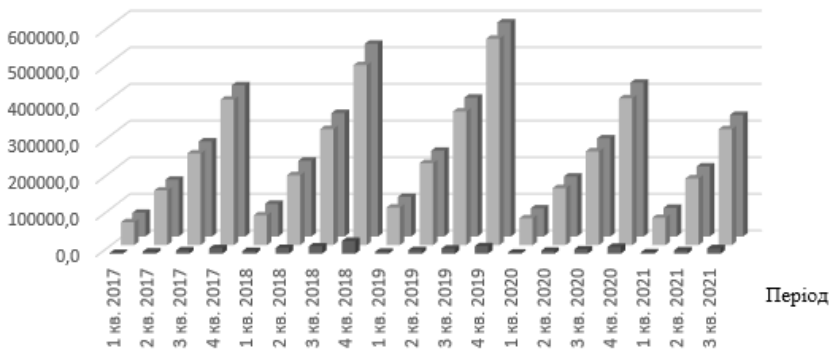

Рис. 1. Обсяг капітальних інвестицій в Україні за 2017-2021 рр. за кварталами.

Джерело: складено автором на основі [3,4].

Аналізуючи галузі економіки, обсяг капітальних інвестицій в поштову та кур'єрську доставку виріс у 2020 році на 734,7% порівняно з 2019 роком. Крім сектора доставки, збільшення інвестицій зафіксовано в телекомунікаційному секторі — 2,7%. В інших галузях спостерігається падіння обсягу інвестицій [6]. До причин зменшення капітальних інвестицій крім світової кризи спричиненою вірусом Covid-19, також відносять рівень інвестиційної привабливості країни. У II півріччі 2020 року, індекс інвестиційної привабливості України становив 2,40 балів з 5 по шкалі Лайкерта [4]. В порівнянні з I півріччям 2020 року він знизився на 0,11 балів, а у відношенні з II півріччям 2019 року – впав на 0,55 балів. Найбільш негативними факторами, що впливають на інвестиційний клімат вважають слабку судову систему, високий рівень корупції та тіньову економіку.

Щодо 2021 року, то капітальні інвестиції в економіку України за I півріччя 2021 становлять 191, 1 млрд грн., що на 4,2 % більше порівнюючи з I півріччям 2020 року. Найбільший приплив інвестицій зафіксовано в «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги» (+147,4%), на транспорті та поштовій діяльності (+41,3%), в сільському господарстві (+19,3%). Найбільший відплив зафіксовано у сфері «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок» (-37,8%). Інвестиції в освіту скоротилися на 30,2%, в держуправління — на 2,6%, в наукову діяльність — на 1,4% [6]. Індекс

інвестиційної привабливості України у I півріччі 2021 року зріс до 2,84 балів з 5 по шкалі Лайкерта, але негативні тренди залишаються незмінними. Більшість інвесторів вважають, що інвестиційний клімат залишиться незмінним у подальшому [4].

За результатами дослідження можемо сказати, що пандемія безумовно негативно вплинула на обсяг капітальних інвестицій в Україні, проте у 2021 році ситуація покращується у тому числі за рахунок активного використання системи загальнодержавних стимулів, що впроваджувалась протягом 2019 – 2021 років. На фоні активного впровадження програм державної підтримки інвестицій було використано елементи політики «дешевих грошей», що дозволило тимчасово підтримати ринок. Однак питання довгострокового сталого розвитку потребує цілої низки конструктивних заходів серед яких варто відзначити: субсидювання, податковий кредит, вільні та підприємницькі зони, зменшення податкового навантаження у тому числі і за рахунок зменшення строку корисного використання обладнання (у випадках з такими нематеріальними активами, як програмне забезпечення, авторські програми захисту та обробки даних це просто необхідно), застосування програм стимулювання науково – дослідних та дослідно – конструкторських робіт. тощо. Слід додати, що в умовах глобалізації інвестиційних ринків та вільного руху капіталу на міжнародному рівні, перераховані заходи будуть мати істотну вагу лише за умов постійної роботи над сприятливим інвестиційно – інноваційним кліматом в державі та за умов підтримки позитивного інвестиційного іміджу та довіри інвестора.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Crawford, Jo-Ann, and Barbara Kotschwar. *Investment provisions in preferential trade agreements: Evolution and current trends*. No. ERSD-2018-14. WTO Staff Working Paper, 2018.
2. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. *Фінансовий аналіз* : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2020. 434с.
3. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 03.12.2021)
4. Дослідження та аналітика – European Business Association : веб-сайт. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytyka/> (дата звернення: 03.12.2021)
5. Інвестиції в економіку України залишилися на рівні кризового 2020 року *Минфин* : веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/08/26/70499492/> (дата звернення: 03.12.2021)
6. Капітальні інвестиції у 2020 році впали на 38%. Зросли лише в сфері доставки — на 734,7% *Минфин* : веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/02/25/60559326/> (дата звернення: 03.12.2021)

Соломіна Ганна Валеріївна
кандидат економічних наук
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Землянська Євгенія Олександрівна,
здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ.

ФІНАНСОВА ТА ОПЕРАЦІЙНА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація. Визначено роль фермерських господарств в національній економіці та особливості їх діяльності. Проаналізовано показники їх фінансової та операційної результативності.

Ключові слова: фінансова, операційна результативність, фермерські господарства, національна економіка.

Агропромисловий комплекс та його найважливіша галузь - сільське господарство – відіграє важливу роль у розвитку національної економіки. Особливою формою підприємництва в аграрному секторі є фермерські господарства. Фермер здійснює господарську діяльність самостійно з метою виробництва та реалізації товарної сільськогосподарської продукції для одержання прибутків і збільшення власного капіталу. Фермерське господарство як форма підприємницької діяльності селян зі створенням юридичної особи використовує земельні ділянки, біологічні активи для вироблення продукції тваринництва і рослинництва, а також її переробки.

Протягом 2018-2020 років кількість фермерських господарств в Україні скоротилася з 33164 до 31851 од., або на 1313 од. (на 3,96%), а їх питома вага у загальній кількості сільськогосподарських підприємств – 67,4% до 67,0.

У 2020 році 26691 фермерських господарств, або 83,8% їх загальної кількості, мали сільськогосподарські угіддя. Їх площа становить 4817,8 тис. га. Розподілення фермерських господарств за розміром сільськогосподарських угідь має нормальний розподіл, найбільша їх кількість приходить на площу 20,01–50,00 га - 27,6% (332,4 тис. га), 50,01–100,00 га - 12,4% (282,5 тис. га), 100,01–500,00 га - 16,9% (1258,3 тис. га).

Фермерські господарства роблять значний внесок у суспільне відтворення, їх частка у продукції тваринництва становить: м'ясо (у забійній масі) – 3,1%, молоко – 2,4%, яйця – 0,8%, вовна - 2,3%. По продукції рослинництва частка фермерських господарств становить: культури зернові та зерно-бобові - 14,9%, буряк цукровий фабричний - 4,6%, соняшник - 18,8%, картопля - 0,5%, культури овочеві - 3,0%, культури плодові та ягідні 4,5%. Середня рентабельність виробництва фермерських господарств, розрахована за річними даними 2012-2020 років складає: соняшник - 40,9%, культури плодові та ягідні - 33,8%, виноград – 28%, картопля - 25,3%, культури зернові та зернобобові - 23,4%, молоко – 19%, культури овочеві - 18,6%, птиця на м'ясо - 8,7%, буряк цукровий

фабричний - 5,7%, яйця птиці свійської - 3,2%, свині на м'ясо - 1,7%. Збитковим виявилось виробництво великої рогатої худоби на м'ясо (-7,2%), вівець та кіз на м'ясо (-13,1). Таким чином ефективність функціонування фермерських господарств у рослинництві вище, ніж у тваринництві.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Статистичний збірник «Сільське господарство України». К.: Державна служба статистики України, 2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/09/zb_sg2020.zip

Філатова Олена Михайлівна
здобувач Міжнародний університет бізнесу і права, м. Херсон.

АНАЛІЗ ВАЛОВОГО НАГРОМАДЖЕННЯ КАПІТАЛУ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Анотація. На основі аналізу валового нагромадження в харчовій промисловості з'ясовано, що підприємства харчової промисловості суттєво відстають від середнього по економіці рівня за інвестиційною активністю та не мають резервів зростання випуску продукції на довгостроковій перспективі через обмеженість виробничих потужностей.

Ключові слова: поточна інвестиційна активність, продовольча забезпеченість, харчова промисловість.

З макроекономіки та практики організації статистичних досліджень в Україні відомо, що інвестиції є джерелом фінансування амортизаційних відрахувань та валового нагромадження основного капіталу, який використовується для нарощування виробничих потужностей та забезпечення економічного зростання галузей й економіки країни в цілому. Саме тому, при вирішенні задачі ефективного інвестиційного забезпечення харчової промисловості, актуальним завданням є аналіз валового нагромадження капіталу за останні роки.

В таблиці можна побачити динаміку валового нагромадження у 2015-2019 р. по економіці України в цілому. Воно складається з основного капіталу та запасів матеріальних оборотних коштів. Як бачимо, його сукупний обсяг у фактичних цінах кожного року мав тенденцію до зростання.

Таблиця 1
Динаміка валового нагромадження капіталу по економіці України в цілому, протягом 2015-2019рр.

Рік	Валове нагромадження			Частка валового нагромадження до ВВП
	Основний капітал, млн. грн.	Зміна запасів матеріальних оборотних коштів, млн. грн.	Разом, млн. грн.	
2015	269422	47419	316841	15,9%
2016	368691	149510	518201	21,7%
2017	470327	124867	595194	19,9%
2018	628296	33505	661801	18,6%
2019	700617	-108398	592219	14,9%

Розраховано автором на основі [1]

Ключовим індикатором, на який необхідно звернути увагу, є відносний показник валового нагромадження до ВВП. Протягом 2016-2018 р. він складав близько 20%, що є позитивним. Його скорочення у 2019 р. до 14,9% було викликано зменшенням матеріальних запасів, динаміка яких, як правило, підпорядковується коротким економічним циклом, тривалістю 2-3 роки. Також слід сказати про наявність лінійного статистичного взаємозв'язку між нагромадженням основного капіталу та обсягами ВВП. Відповідний коефіцієнт кореляції, за результатами розрахунків, дорівнював 0,997. Отже, економіка має приріст виробничих потужностей для забезпечення економічного зростання.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Державна служба статистики України. Таблиця «витрати-випуск» (в цінах споживачів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/vvp/vitr_vip/vitr_u/arh_vitr_u.h

Чуб Антон Володимирович,

докторант

Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія
Бугая, м. Київ.

АНАЛІЗ СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ОСНОВНИМИ ПРОДУКТАМИ ХАРЧУВАННЯ

Анотація. Здійснено аналіз річної динаміки споживання населенням основних продуктів харчування, проаналізовано розрахункові показники рівня забезпеченості населення, охарактеризовано основні загрози, що впливають на забезпеченість населення продуктами харчування. Визначено фактори, що стримують розвиток продовольчої безпеки.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, внутрішній ринок, державне регулювання, продукти харчування.

Основною метою життєдіяльності агропромислового комплексу будь-якої країни є задоволення потреб власного населення в якісних харчових продуктах як за обсягами, так і за збалансованістю раціону. Виходячи з цього, державна регуляторна політика у цій сфері повинна виходити з поточного стану забезпеченості населення продуктами харчування, який не може опускатись нижче рівня фізіологічних потреб.

В табл. наведені дані щодо річної динаміки споживання населенням основних продуктів у 2015-2019 рр., в розрахунку на 1 особу.

Таблиця 1

Динаміка річного споживання населенням основних продуктів харчування у 2015-2019 рр.

Основні продукти харчування	Річні обсяги споживання продуктів на 1 особу, кг.			Рациональна норма споживання за розрахунками МОЗ на 1 особу, кг
	2015 р.	2019 р.	Середній річний темп приросту, %	
1	2	3	4	5
М'ясо та м'ясопродукти	50,9	53,6	1,3	80
Молоко та молочні продукти	209,9	200,5	1,1	380
Яйця (од.)	280	282	0,2	290
Хлібні продукти	103,2	97,6	-1,4	101

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
Картопля	137,5	135,7	-0,3	124
Овочі та баштанні	160,8	164,7	0,6	161
Плоди, ягоди та виноград	50,9	58,7	3,6	90
Риба та рибні продукти	8,6	12,5	9,8	20
Цукор	35,7	28,8	-5,2	38
Олія	12,3	12	-0,6	13

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Проведений аналіз вказав на те, що внутрішній ринок має значний потенціал до зростання. Проте, наступним завданням державного регулювання є визначення факторів, що стримують розвиток даного сектору економіки. Така оцінка дозволить визначити пріоритети державної політики розвитку АПК.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. Статистичний збірник / За ред. О.М. Прокопенко. Державна служба статистики України. К., 2020. 60 с.

Михальченко О.А.,

кандидат економічних наук, доцент,
проректор з інноваційного навчання та інформатизації.
Національний авіаційний університету, м. Київ.

ІНВЕСТИЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ПРОЄКТІВ У КОСМІЧНОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. У роботі визначено пріоритетні напрями підприємницької діяльності у космічному просторі. Узагальнено європейські стандарти проектування космічно-ракетної техніки, запропоновано заходи з їх імплементації в Україні.

Ключові слова: інвестиційно-економічні механізми, підприємницькі проекти, космічний простір

Пріоритетним розвитком космічної діяльності є створення нової ракетно-космічної техніки, яке має стати інноваційним проектом, що має подолати фактори нестійкості зовнішнього середовища: економічні (кон'юнктура космічного ринку); політичні (можливість і доступність використання ракет); технічні (забезпечення надійності ракетно-космічної техніки); екологічні (використання екологічного палива для ракет).

Відповідно до європейських стандартів проектування ракетно-космічної основними етапами є: 1) «Визначення місії/ ідентифікація потреб»; 2) «Обґрунтування проекту»; 3) «Попереднє визначення проекту»; 4) «Детальне визначення проекту»; 5) «Експлуатація»; 6) «Утилізація». Ідентифікація потреб у ракетно-космічній техніці має проводитися на основі маркетингових досліджень із урахуванням тенденцій, трендів світового ринку авіаційно-космічної техніки, обладнання, озброєння на основі SWOT-аналізу та інших інструментів оцінки ринкової економіки. На етапах обґрунтування та попереднього визначення проекту здійснюються наукові дослідження та розробки; конструкторсько-технологічна підготовка виробництва. На етапі детального визначення проекту відбувається освоєння нової авіаційно-космічної техніки та її масове виробництво. На етапі експлуатації - транспортування до місць використання, експлуатація авіаційно-космічної техніки, обладнання та озброєння з метою вироблення космічної продукції та надання космічних послуг. Заключним етапом є утилізація авіаційно-космічної техніки та покриття можливих збитків. Для удосконалення проектування нової авіаційно-космічної техніки необхідно удосконалити підходи до визначення її вартості на основі методів аналогів продаж та витратного методу. В частині останнього в управлінському обліку слід побудувати систему калькулювання витрат на основі «центрів відповідальності», бюджетування, комбінування; а при визначенні загальної результативності проекту слід враховувати усі складові ефективності (економічну, соціальну, екологічну, оборонну) тощо. Для підвищення

ефективності розробки і використання сучасної авіаційно-космічної техніки і озброєнь необхідно використовувати новітні фізичні принципи і матеріали, робототехніку, технології *Blockchain* та високотехнологічні системи програмованого штучного інтелекту, які дозволять поєднати всі комунікації управління в єдине ціле і налаштувати їх під потреби користувачів, зокрема, відстежувати рух об'єктів космічної діяльності в Інтернеті. У виробничій сфері зазначені технології дозволятимуть ефективно управляти використанням ресурсів та інноваціями на різних ієрархічних рівнях. Сталий розвиток космічної діяльності потребує формування єдиної інформаційної бази, швидкого обміну релевантною і актуальною інформацією, узгодження інтересів економічних агентів, застосування таких технологій, які унеможливають надлишкове накопичення космічних об'єктів на орбіті.

Положення про управління ризиками, пов'язаними з наданням державних гарантій, та розподіл таких ризиків між державою, кредиторами і позичальниками, затверджене урядом України [1], передбачає такі принципи управління ризиками, як: економності та ефективності (витрати на управління ризиками не повинні перевищувати бюджетних витрат на виконання гарантійних зобов'язань); історизму (використання результатів порівняльно-історичного аналізу). Тому, на основі європейських стандартів при оцінці проєктів створення нової авіаційно-космічної техніки необхідно виходити із алокативної ефективності, враховувати не тільки економічний, але і інтернальний екологічний та соціальний ефекти.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про управління ризиками, пов'язаними з наданням державних гарантій, та розподіл таких ризиків між державою, кредиторами і позичальниками: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 131. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/131-2011-%D0%BF?find=1&text=%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82#w1_2

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. БІХЕВІОРИЗМ У ФІНАНСАХ, ОБЛІКУ, КОНТРОЛІ, ЕКОНОМІЦІ ТА МАРКЕТИНГУ	4
<i>Alekseyenko L., Tulai O.</i> DEVELOPMENT OF FINANCIAL THOUGHT IN THE CONDITIONS OF BIFURCATION OF GLOBALIZATION ECONOMIC PROCESSES	4
<i>Внукова Н. М.</i> ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АУДИТУ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	8
<i>Vladyka Yu., Horbachov I.</i> COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STATUS OF AVIATION ENTERPRISES: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES	10
<i>Деева Н.Е., Прокопенко М.В.</i> , БІХЕВІОРИСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	12
<i>Житар М. О.</i> ГІПОТЕЗИ ТА ПРИПУЩЕННЯ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	14
<i>Kosova T., Malovychko A.</i> THE SOCIAL CAPITAL AS AN OBJECT OF FINANCING, ACCOUNTING, REPORTING, ANALYSIS AND AUDIT	17
<i>Калінін О. С, Бурда Н. В.</i> ЕКОНОМІКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	19
<i>Кулініч О. А., Андросова Т. В.</i> ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: ВІД СВІТОВОЇ КРИЗИ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	22
<i>Lysenko I.</i> CONSUMER BEHAVIOR IN THE CONTEXT OF BEHAVIORISM THEORY	25
<i>Мокринська З.В., Годунова Г. О.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ	28
<i>Татарченко О. М., Трухін О. А.</i> ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	30
<i>Тешева Л. В., Дробітько В. С.</i> БРЕНД-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	33
<i>Тешева Л. В., Магамадова С. В.</i> МЕТОД СПАСЕ-АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ КОНКУРЕНТНОЮ СТРАТЕГІЄЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ СИЛЬНОГО БРЕНДУ	36

<i>Ящук С. А., науковий керівник - Марина А. С.</i> АНАЛІЗ ЕМІСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У 2000-2020 РР.	41
СЕКЦІЯ 2 БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ, АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ, ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ.	44
<i>Антипенко Н.В., Васильчук В.В.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	44
<i>Афанас'єва І.І., Труш І.В.</i> ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	48
<i>Ворона Т.В., науковий керівник - к.е.н. доц. Катранжи Л.Л.</i> НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	51
<i>Горбачова О.М., Петрова А.М.</i> ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВИ	54
<i>Zaderaka N.M., Palamarchuk N.I.</i> REGULATION AND CONTROL OF VALUE ADDED TAX IN UKRAINE	57
<i>Іванов С.В., Разумова Г.В.</i> РОЛЬ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ПОВІТРЯНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ У ГЛОБАЛЬНІЙ ТРАНСПОРТНІЙ МЕРЕЖІ	59
<i>Кузнецова К.К., науковий керівник - Катранжи Л.Л.</i> СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	62
СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.	65
<i>Антипенко Н.В., Кушнір А.С.</i> АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	65
<i>Антипенко Н.В., Яушев С.С.</i> ДИРЕКТ-КОСТИНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦЯ	69
<i>Afanasyeva I.I., Kyryk N.V.</i> FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF ACCOUNTING IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION	71
<i>Ачкасова С.А., Алфімова А.С.</i> УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ БАНКІВ У СФЕРІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА FİNTECH	74
<i>Вербівська Л.В.</i> ВИДИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ	77
<i>Гаврилко Т.О., Ткаченко Ю.Ю.</i> ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСАХ	81

<i>Гаврилко Т.О., Ярина А.О.</i> БЛОКЧЕЙН –ТЕХНОЛОГІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ ЗАСТОСУВАННЯ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ	84
<i>Дорошенко Г.О., Ткаченко В.В.</i> СПЕЦИФІКА LEAN–ТЕХНОЛОГІЙ ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	87
<i>Євтушенко М.В., Левандовська З.О.</i> НОВІТНІ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВА	90
<i>Жерлицин Д.М., Оглобліна В.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПОДУКЦІЇ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	92
<i>Zwetelina Gankova-Ivanova, Turova L.</i> MODERN DIGITAL TECHNOLOGIES OF THE BANKING SYSTEM	95
<i>Іонін Є.С.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	98
<i>Кащена Н.Б.</i> КЛІЄНТСЬКА АНАЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	100
<i>Kotandrovska V., Boboshko A.</i> ACCOUNTING IN THE DIGITAL ECONOMY: MAIN CHANGES	103
<i>Манухіна М. Ю., Іванченко К. Ю.</i> ЗАХИСТ ПРАВ НА ОБ’ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	106
<i>Listrovoi R., supervisor - Zaderaka N.</i> TRANSFORMATION OF ACCOUNTING IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY	110
<i>Мілька А.І., Срібніченко А.С.</i> ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	112
<i>Мокринська З.В., Мельник В.В.</i> МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВІ ТА СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ	114
<i>Мухіна М.М.</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ	117
<i>Włażej Prusak, Rybak O.</i> ADAPTATION OF THE WORLD ART MARKET TO THE CONDITIONS OF THE PANDEMIC WITHIN DIGITAL TECHNOLOGY	120
<i>Розмислов О.М., Розмислова М.О.</i> ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЧЕРЕЗ ЕФЕКТИВНУ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	122

<i>Томнюк Т.Л.</i> ДЕРЖАВНА ІНСТИТУЦІЙНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	125
<i>Трохимець О. І.</i> ДІДЖИТАЛ ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОСИСТЕМ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК: ІНВЕСТИЦІЙНІ ПЛАТФОРМИ	127
СЕКЦІЯ 4. КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ ТА КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТА ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ.	130
<i>Жам О.Ю., Прокопенко Н.В.</i> ЯКІСТЬ ПОСЛУГ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗРОСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ФІРМ	130
<i>Замай О.О.</i> ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: РОЛЬ У КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	132
<i>Lemishko O.O.</i> DIRECTIONS FOR IMPROVING CORPORATE GOVERNANCE	134
<i>Melnychenko O., Kostyrko R.</i> INTEGRATED REPORTING - A TOOL FOR ENSURING SOCIALLY RESPONSIBLE ACTIVITIES OF COMPANIES	137
<i>Solomina H., Zemlianska Ye.,</i> THEORETICAL FOUNDATIONS FOR THE EVALUATION OF MANAGEMENT EFFICIENCY OF JOINT INVESTMENT INSTITUTIONS	139
СЕКЦІЯ 5. ПРІОРИТЕТИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА СЕГМЕНТУ АВІАЦІЙНОГО СТРАХУВАННЯ.	143
<i>Бурда Н. В., Завадська К.А.</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	143
<i>Герасименко І.М., Задерака Д.М.,</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АВІАЦІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	147
<i>Horbachova O., Shubina I.</i> FEATURES OF THE FUNCTIONING OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE	150
<i>Жулякова О.В.</i> АНТИКРИЗОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРСОНАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ СВІТУ VUCA	153
<i>Канигін С.М.</i> СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВ	157
<i>Панченко О. І., Ховдій О. М.</i> ФОРМИ БАНКІВСЬКО-СТРАХОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА ЇХ ОЗНАКИ	159
<i>Lang Franz Peter, Antypenko N.</i> CURRENT TRENDS IN AVIATION INSURANCE	162

<i>Слободянюк О.В., Орлов В.М.</i> АВІАЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	165
<i>Солошенко М.М., науковий керівник - Байрачна А.С.</i> ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА СТРАХОВИЙ РИНОК	169
<i>Шентуха О.М., Марусич В.В.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	171
СЕКЦІЯ 6. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ГРОШЕЙ І КРЕДИТУ, РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ.	175
<i>Алексєєнко М. Д.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА НЕБАНКІВСЬКИХ КОМПАНІЙ	175
<i>Байрачна А.С., Литовий Я.Р.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОВЕДЕННЯ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	179
<i>Владика Ю.П., Охріменко В.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	181
<i>Вовчак О.Д., Єндоренко Л.О.</i> ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ SRER ДЛЯ ОЦІНКИ РИЗИКІВ БАНКІВ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	183
<i>Дронець М.А.</i> УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ ЗА «COSO» ТА «FERMA» МОДЕЛЯМИ	186
<i>Дубина М.В., Мурашківська І.А.</i> ФУНКЦІЇ РЕЙТИНГОВИХ АГЕНТСТВ НА РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ	189
<i>Ільчук В.П., Шпомер Т.О.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ	192
<i>Косова Т.Д., Журавель О.А.</i> РЕФОРМУВАННЯ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	195
<i>Petrushka O.</i> THE ROLE OF FINANCIAL LITERACY OF THE POPULATION IN THE ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF FINANCIAL RELATIONS	197
<i>Polishchuk S.</i> MINIMIZATION OF RISKS IN THE PROCESS OF IMPLEMENTING THE RESOURCE POLICY OF COMMERCIAL BANKS	200
<i>Попова Л.М., Линьова В.Д.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ	203
<i>Рибак О.М., Заяць Ю.А.</i> РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ДЕСТРУКТИВНИХ ФАКТОРІВ	206
<i>Тохтаміш Т.О., Коробко К.О.</i> ЗОВНІШНІЙ БОРГ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН ТА КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ	209

<i>Третьяк А.В., науковий керівник - Байрачна А.С.</i> КРЕДИТНИЙ РИНОК: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	212
<i>Турова Л.Л., Дідківська Д.В.</i> ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ	214
<i>Яровий І.М., Гальмакова Н.Б., Михайлова О.В.</i> ЗВ'ЯЗОК ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ З КІЛЬКІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНИ	218
СЕКЦІЯ 7. ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.	221
<i>Бірюк В.С., науковий керівник – Карандюк О.Г.</i> ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ	221
<i>Afanasieva I., Benzin K.</i> FEATURES OF THE FORMATION OF ACCOUNTING POLICY ON EXPENSES FOR THE PROVISION OF SERVICES	224
<i>Rozhenko M., supervisor - Afanasieva I.</i> DIRECTIONS OF ACCOUNTING TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT	227
<i>Бобиль В.В., Лавренюк Ю.С.</i> СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	230
<i>Бондаренко О.М., Коваленко А.М.</i> ЗНАЧЕННЯ ДОДАТКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	233
<i>Бондаренко О.М., Руденко Д.В.</i> ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ, ІНШИМИ КРЕДИТОРАМИ	235
<i>Васильчук В.В., науковий керівник –Бондаренко О.М.</i> ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З БЮДЖЕТОМ	237
<i>Васильчук В.В., науковий керівник – Овсюк Н.В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	240
<i>Іванова О.В., науковий керівник- Бурда Н.В.</i> ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	243
<i>Лебідь Г.А.</i> ПЛАН ДІЙ ВЕРС В АСПЕКТІ АДАПТАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО НОРМ ТА ПРАВИЛ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	245

<i>Несенюк Є.С., Чагаров Ю.В.</i> МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЕТІНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ	247
<i>Овсюк Н.В., Васильчук В.В.</i> МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ	249
<i>Овсюк Н.В., Коваленко А.М.</i> АСПЕКТИ СПРОЦЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	252
<i>Овсюк Н.В., Роженко М.В.</i> ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	255
<i>Роженко М.В., науковий керівник – Бондаренко О.М.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ПО ОПЛАТІ ПРАЦІ В УМОВАХ ДЕТІНІЗАЦІЇ	258
<i>Рибак О.М., Пуськов Д.О.</i> АДАПТОВАНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ НА ФОНІ СТАГФЛЯЦІЇ	261
СЕКЦІЯ 8. ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ, ОБЛІК І КОНТРОЛЬ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.	264
<i>Антоненко В.М., Сервачук М.О.</i> ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНЕ ТА МАЙБУТНЄ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕСІЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ДЕРЖАВИ	264
<i>Артюх-Пасюта О.В., Алексєєнко О.Ю.</i> ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	268
<i>Бондаренко О.М., Галушко Л.О.</i> ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ (ПОГАШЕННЯ) ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ДОВГОСТРОКОВИХ ТА КОРОТКОСТРОКОВИХ ПОЗИК	271
<i>Гращенкова Д.А.</i> ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ, ОБЛІК І КОНТРОЛЬ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	273
<i>Забаштанський М.М., Ломонос Р.І.</i> ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ	276
<i>Косова Т.Д., Долгих А.В.</i> КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ БЮДЖЕТНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	279
<i>Несенюк Є.С., Кеніна М.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВАХ	281

<i>Malte Pehl, Zham O.</i> SHADOW ECONOMY OF UKRAINE AND MEASURES OF DE-SHADOWING OF ENTERPRISES	283
<i>Попович О.В., Шевчук Н.С.</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	286
<i>Роменська К.М.</i> УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ, ОРІЄНТОВАНЕ НА ЯКІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	290
<i>Славінський В.І., Долішня А.О.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ	293
<i>Топоркова О.А., Касянюк Ю.А.</i> ВПЛИВ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ НА СТАН ЗАЛІЗНИЧНОЇ ГАЛУЗІ	295
<i>Шевченко В.В.</i> РОЛЬ ВИЩИХ ОРГАНІВ АУДИТУ В ПОДОЛАННІ КОРУПЦІЇ	298
СЕКЦІЯ 9. ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ.	300
<i>Vladyka Y., Savytska M.</i> INVESTMENT MECHANISM FOR AIR TRANSPORT FINANCING IN UKRAINE	300
<i>Іванов С.В., Разумова Г.В.</i> РОЛЬ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ПОВІТРЯНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ У ГЛОБАЛЬНІЙ ТРАНСПОРТНІЙ МЕРЕЖІ	303
<i>Хамініч С.Ю., Бут К.А.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	306
СЕКЦІЯ 10. ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.	309
<i>Afanasiyeva I., Lesko M.</i> , ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF FINANCIAL RESOURCES OF THE COMPANY	309
<i>Бондаренко О.М., Голованова Д.О.</i> ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	312
<i>Бондаренко О.М., Руденко Д.В.</i> ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ, ІНШИМИ КРЕДИТОРАМИ	314
<i>Байрачна А.С., Вороніна М.В.</i> ФОРМИ, ТИПИ, ВИДИ ТА ОЗНАКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	316

<i>Вудвуд В.В.</i> ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА ЯК ГОЛОВНЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО РОЗВИТКУ	318
<i>Гальцова О.Л., Дмитриченко М.І.</i> ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ВИРОБНИЧОЇ СИСТЕМИ	321
<i>Горбачова О.М., Біляєва А.О.</i> КЛІЄНТ-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	323
<i>Дорошенко Г.О., Новікова І.С.</i> ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ВИТРАТНИХ МЕТОДИК	325
<i>Згоранець М.В., науковий керівник – Катранжи Л.Л.</i> ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МЕХАНІЗМОМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА	328
<i>Кальченко О.М., Данилович В.В.</i> БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	331
<i>Косова Т.Д., Кузюк Д.І.</i> ФУНКЦІОНАЛЬНО-ВАРТІСНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ- ПІДПРИЄМЦІВ	334
<i>Поддубняк Д.Б., Яскевич А.К.</i> ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ	336
<i>Рибак О.М., Бірюк В.С.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ, ПОСТ, COVID-19	338
<i>Соломіна Г.В., Землянська Є.О.</i> ФІНАНСОВА ТА ОПЕРАЦІЙНА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	341
<i>Філатова О.М.</i> АНАЛІЗ ВАЛОВОГО НАГРОМАДЖЕННЯ КАПІТАЛУ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	343
<i>Чуб А.В.</i> АНАЛІЗ СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ОСНОВНИМИ ПРОДУКТАМИ ХАРЧУВАННЯ	345
<i>Михальченко О.А.</i> ІНВЕСТИЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ПРОЄКТІВ У КОСМІЧНОМУ ПРОСТОРІ	347